

שֵׁשֶׁה סְדְרֵי תוֹסֵפֶתָא

מִהַדוּרָה מְפֹאֶרֶת וּמְנַקֶּדֶת, בְּהַגְהָה חֲדָשָׁה לְפִי
נְסַחַת הַגְרָ"א ז"ע

סְדֵר זְרַעִים

בְּעֵרָה, בְּקֵד, חֲנֻחַ, וְיֵצֵא לְאוּר

בְּהַשְׁתַּדְּלוּת

תּוֹעֵד לְהַחֲדִיר סְדֵר הַרְךָ לְמוֹד הַתּוֹרָה

שְׁעַל יְדֵי תַלְמוּדֵי חֵיבֵל הַקֶּדֶשׁ הַסִּידֵי בְרַסְלָב

חַג מִתְּנַן תּוֹרַתְנוּ תְשַׁעִיר

עִיר הַקֶּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה וכל ספרי
אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע וספרי תלמידיו הקדושים

To obtain this and other Breslov publications:

מתיבתא היכל הקודש

Mesifta Heichal Hakodesh

1129-42nd Street

Brooklyn NY 11219

היכל הקודש קרית יואל

Heichal Hakodesh Kiryas Joel

8 Hayes Ct.

845-467-5299

היכל הקודש וויליאמסבורג

Heichal Hakodesh Williamsburg

27 Skillman Street

718-384-1652

היכל הקודש מאנסי

Heichal Hakodesh Monsey

79 Decatur Avenue.

347-243-2992

היכל הקודש מאנסי

Heichal Hakodesh Monsey

32 Dolson Rd.

347-733-7551

בארץ ישראל

מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב

שע"י עמותת "ישמח צדיק-קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א

רחוב רבי נחמן מברסלב 1 ת.ד. 421 יבנאל 15225

טלפון רב קווי 04-6708356

פקס: 04-6708359

Visit Our Web Site: www.breslevcity.co.il

לשמוע השיעורים 212-444-9191

Find our entire book selection at:

amazon.com or at: mohorosh.com

To donate and/or sponsor one of our books please call: 845-481-3321

בשער התוספתא השלם

ברוך ה' אלקי ישראל, אשר נתן לנו תורת אמת וחי עולם נתן בתוכנו, וזכה אותנו בתורה תמימה אצולה מפרום, שעשועיו יתברך יום יום, גנוזה ואצורה עמו קדם בריאת העולם, ובאלפים שנה תהו, ושתי התורות שבכתב ושבעל פה, יחדיו תהיינה צמודות, וכל דברי התנאים והאמוראים וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש - הכל נתן למשה מסיני, ובכלל התורה הקדושה שבעל פה - מכילתות ותוספתאות ומדרשי אגדה והלכה רבים.

שמחה רבה היא לאין שעור, בהתקיים לעינינו הפסוק (תהלים קיט, קסה): "שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול", בהגלות נגלות הכרך החדש הזה, שהוא סדר התוספתא הקדושה, שהיא נכס צאן ברזל של תורה שבעל פה, המתלונה אל אמה קדישא זה כאלפים שנה, והיא יינה של תורה, אחד מן העמודים התומכים של היכל התלמוד המפאר - התלמוד הבבלי והתלמוד הירושלמי, וממנה יתד ופנה ליסודות התורה הקדושה, למודה וקיומה. אף שכל צורב, מרגע שננש ללמוד, מבחין במסכתות של תוספתא החבויה בשולי כרפי הגמרא, בכל זאת, זעירין אינון שקבעו את עין עיונם ולמודם בהאי תוספתא קדישא, ולית מאן דחלי ומרגיש.

לא בחנם אמרו חכמינו הקדושים (עין תקוני זהר צט ע"ב) - הכל תלוי במזל ואפלו ספר תורה שבהיכל, כי אם כל קבצי הלמוד בתלמוד ומדרשים, עדנה היתה להם, והתרבו ספסלי לומדיהם, הרי שהתוספתא נותרה כמצוה שאין לה דורשין, אם כי למד למדוה רבבות אלפי ישראל בדרך למודם בסגיות הגמרא במקום שצטטו

תוספתא בשער התוספתא השלם השלם

חכמינו את דברי הברייתא וכו', אף לא כלמוד על הסדר כמשניות וגמרא וכו'. גם סבות אחרות היו לתופעה זו, כי רבוי הגרסאות והדפוס המסים שבו נדפסה התוספתא, דין גרמא בישא שהארמון המפאר של הלמוד המתוק הזה נותר סגור ונעול.

מה נהדר המראה הזה אשר נגלה לפנינו, כאשר התוספתא כלה נגרסה מחדש ונקדה בנקוד ופסוק, שכל זה הוא בעצמו כחצי פרוש, וכל המכניס מחו באמירת התוספתא, מתרונו לבו ומעמיק מחו, וכלו אומר ברקאי, אור חדש ובהיר נגלה בעולם התורה, שכבר אין התוספתא שבויה במאסר הגירסאות הסותרות, עם סוגרים מרבעות ועגולות, ולית מאן דידע לפשר ליה, כי אם כמה בעלי עיון הנזקקים להלכתא מסימת בתוספתא, ואין יהודי יכול ללמד על הסדר תוספתא כפשוטה, הלכתא בתר הלכתא וכו'. אף כעת, פתח נפתח, האותיות מאירות - גירסא אחת לשיטתה, בשם כזה לא היה לעולמים.

השתלשלות תורה שבעל פה, נרשמה ביד אמן, בקלמוסו של רבנו שרירא גאון (מתקופת הגאונים, חי בשנים ד'תרס"ו - ד'תשס"ו) באגרתו המפרסמת, ואלו הם דבריו הקדושים: כל התנאים היו להם ברייתות בלי שעור, שבהם שנו לתלמידיהם כל תורה שבעל פה, ואחר חרבן בית שני, נדלדל כל המצב של הישיבות, עד שבא רבי עקיבא ושנה לתלמידיו תורה שבעל פה, וכל תלמיד מחמשה תלמידיו הגדולים ברר לעצמו חלק מתורה שבעל פה, כדאיתא בסנהדרין (דף פו ע"א): 'סתם מתניתין - רבי מאיר, סתם תוספתא - רבי נחמיה, סתם ספרא - רבי יודא, סתם ספרי - רבי שמעון, ועד רבי לא כתבו תורה שבעל פה. וכאשר ראה רבי את התגברות הגלות, אמר (תהלים קיט, קכו): "עת לעשות לה' הפרו תורתך". וקבץ כל חכמי ישראל וכל הברייתות, וכתב משניות, שזו תמצית כל תורה שבעל פה, ואחר כך ראו תלמידיו שצריכים עוד ספרים, וכתבו שאר ברייתות, כדחזינו בגמרא, תנא דבי שמואל, ושאר ברייתות, וכן רבי חי' סדר התוספתא, וכן רבי אושעיא סדר את המדרש רבה.

תוספתא בשער התוספתא השלם השלם

בגמרא מובא (עין חלין קמא ע"א): 'כל מתניתא דלא אתמר בי רבי חיא ורבי אושעיא לאו מתניתא היא! דהינו בימי רבי אשי קבץ כל הבריתות הנמצאות, וסדר וברר הפסלת מכל אחד בתלמוד הבבלי, והשאר הזניחו, חוץ מהתוספתא שלנו, כי ספר זה השאירו ללמד בו, וכן ספרא ספרי ומכילתא. כי לא נמצא תלמוד בבלי על זרעים וטהרות, ואף על פי שרבי יוחנן חבר את התלמוד הירושלמי, אבל לא חבר על טהרות, אבל משמע ממסכת תענית (כא ע"ב), שכל דבר מתוספתא מרמז במשנה, כאמרם ז"ל שם: 'אזל תלא נפשיה באסקריא דספינתא, אמר, אי אכא דשאל לי במתניתא דרבי חיא ורבי אושעיא, ולא פשטינא ליה ממתניתין נפילנא מאסקריא דספינתא וטבענא'; עד כאן לשונם הזהב.

רבנו הקדוש רבי יהודה הנשיא זי"ע, כלל את ההלכות שנאספו בבתי המדרש של התנאים לתוך משנה סדרי משנה. אך לא כלל את הכל ממש, וכל הלכה שלא נכללה במשנה מכנה 'בריתא' (מלשון ארמי: חיצונית, מלשון בר - חוץ), וכבר בדור הראשון לאחר סדור המשנה נעשו בריתות שונות. אחד הקבצים של הבריתות שהגיע לדינו נקרא תוספתא, מלשון 'תוספת', ויש בה תוספת של פרטים ותוספת של באור.

והנה הבריתות בתוספתא מסדרות לפי הסדרים והמסכתות שבמשנה, וגם היא כוללת משנה סדרים. חוץ מארבע מסכתות, יש כנגד כל מסכת שבמשנה מסכת דומה בתוספתא. ואכן, בין התוספתא למשנה יש דמיון בצורה החיצונית וגם בפנימיות התכן, אך בכך שונה התוספתא מהמשנה. כי התוספתא מפרשת את המשנה, משלימה אותה, ומוסיפה עליה. לפעמים הפרוש הוא של הלכות שלא נתבררו במשנה, והתוספתא מביאה את הטעם להלכה או משל להבין אותה. יש והתוספתא משלימה ענין המובא במשנה, ומוסיפה עליו פרטים שאינם מופיעים במשנה או מביאה דעות שחלקו עליו.

תוספתא בשער התוספתא השלם השלם

כל התוספתא המדפסת כיום בכרכי ה'תלמוד בבלי', נדפסה בפעם הראשונה עם ספר הרי"ף, שנדפס בתחלה כחבור בפני עצמו, וכן נדפסה התוספתא כמה פעמים בכרכי ספרי הרי"ף. ואחרי כן הדפיסו את הכל בתוך הגמרא, ועד היום הזה מופיעה התוספתא בכל מסכת של הגמרא בסוף. ויש הרבה מרבתינו הראשונים זי"ע, שעשו פרושים על משניות זרעים וטהרות. כגון הרמב"ם, ר"ש משאנץ, הרא"ש, ראב"ד. ושם יש נסחאות אחרות. ומרנא הגר"א מוילנא זצ"ל הגיה את כל נסח התוספתא, ומשמע שהיו בידו גם כתבי יד, וכן רבי יונה מוילנא היה לו כתב יד, וגם הגאון רבי שמואל אביגדור תוספאה בעל המנחת בכורים' (ועטור הכורים) הגיה הרבה על פי כתבי יד שהיו בידו, ועל פי הנסחה המובאת, ובררה מתוך התלמוד הבבלי והירושלמי. ואחר כך בא ר' משה שמואל צוקרמנדל, ומצא ביגיעה גדולה שני כתבי ידות, האחד כתב יד ערפורט והשני כתב יד ווין, והם קילורין לעינים. וגם בספר הנפלא 'חזון יחזקאל' שהוא באורו המיוחד של הגאון הגדול רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שהדפיס באורים וחדושים סביב לדף של נסח התוספתא, הביא את הגירסאות הנ"ל בכל דף ודף. על כן צריכים יגיעה גדולה לברר את הנסחא האמתית. וכן הגאון הקדוש מקאמארנא זי"ע השתדל לברר נסח אמתי וזה.

במהדורה זו אשר לפניכם, אשר נדפסה כמהדורה פנימית לאנשי חבורתנו (בהתחלה כקבצים שבועיים לתועלת לומדי התוספתא היומית כדלהלן, ועתה בצורת ספר שלם), בחרנו על פי הרב, את גירסת גאון ישראל וקדושו - מרנא הגר"א, זכותו תגן עלינו, כי בפעמים רבות לא היה אפשר להבין את הגרסא הנכונה לולא עזרתו בקדש, אשר ברר לאור תעלומה ואין קורא לה, וכיון שלא קבענו יתד בישראל לרבים, כי כל כרכי הגמרא מצויים ביד כל אדם, ושם כל הגרסאות מופיעות כדת של תורה, ובפרט כהיום, אשר הוצאת מהדורת 'עז והדר' פארה והדרה את התוספתא ביפי וכן שאין דומה לו, אמרנו,

תוספתא בשער התוספתא השלם השלם

שְׁלֵפָחוֹת מִהַדוּרָה אַחַת תִּשָּׂא אֶת הַגֵּרָסָה הַנִּלְעָם נְקוּד מְלֵא,
הַמוֹעִיל וּמְסִיעַ לְכָל הַגּוֹרֵס וְהַלּוֹמֵד בּוֹ בְּאִפְסָן טוֹב.

לְמוּד הַתּוֹסֵפְתָא, כְּאִמּוֹר, הוּא חֵלֶק מִמְסַרְתַּת תּוֹרָה שֶׁל בַּעַל פֶּה
שֶׁנִּתְּנָה לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וְגַלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים מֵעַלְתַּת הַלְמוּד הַזֶּה
בְּמִדְרָשׁ הַטּוֹב (וַיִּקְרָא רַבָּה פְּרָשָׁה כַּב סִימָן א'), כְּתִיב (דְּבָרִים ט, י): "וַיִּתֵּן
ה' אֵלַי אֶת שְׁנֵי לִוְחוֹת הָאֲבָנִים כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וְעָלִיהֶם כָּכָל
הַדְּבָרִים" וְגו', כָּל כָּכָל, דְּבָרִים הַדְּבָרִים, מִצְוָה הַמִּצְוָה - מִקְרָא,
מִשְׁנָה, הַלְכוֹת, תְּלִמוּד, "תּוֹסֵפְתוֹת", אֲגָדוֹת, וְאֶפְלוּ מֵה שֶׁתְּלַמִּיד
וְתִיק עֵתִיד לֹאמַר לְפָנַי רַבּוֹ - כִּלְכֵן נִאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וְהוּא אֶחָד
מִן הַמִּדּוֹת הַמְתִּיחֶסוֹת אֶל הַתְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ בְּמִדְרָשׁ
(אוֹצֵר הַמִּדְרָשִׁים עֶשֶׂר גְּלִיּוֹת): 'עֶשֶׂר מִדּוֹת בְּתְלַמִּידֵי חֲכָמִים וְאֵלוּ הֵן:
הַלּוֹמֵד מִקְרָא וְאִינוֹ לּוֹמֵד מִשְׁנָה, הַלּוֹמֵד מִשְׁנָה וְאִינוֹ לּוֹמֵד גְּמָרָא,
הַלּוֹמֵד גְּמָרָא וְאִינוֹ לּוֹמֵד בְּרִיתָא, הַלּוֹמֵד בְּרִיתָא וְאִינוֹ לּוֹמֵד תּוֹסֵפְתָא,
הַלּוֹמֵד "תּוֹסֵפְתָא" וְאִינוֹ לּוֹמֵד סְפָרָא וְכוּ', וְכֵן אָמְרוּ (שִׁיר הַשִּׁירִים
רַבָּה פְּרָשָׁה א' סִימָן לז): "כְּאֵהְלֵי קִדְר" - מֵה אֵהְלֵי קִדְר אֵף עַל פִּי
שְׁנֵרָאִין מִבְּחוּץ כְּעוֹרִים וְשַׁחוּרִים וְסִמְרִטוּטִין, וְהֵם מִבְּפָנִים אֲבָנִים
טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, כִּי תְלַמִּידֵי חֲכָמִים, אֵף עַל פִּי שְׁנֵרָאִין כְּעוֹרִים
וְשַׁחוּרִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל בְּפָנִים יֵשׁ בָּהֶם תּוֹרָה, מִקְרָא, מִשְׁנָה,
מִדְרָשׁוֹת, הַלְכוֹת, תְּלִמוּד, "תּוֹסֵפְתוֹת" וְאֲגָדוֹת. וְהוּא מִמְעַלְתַּת שְׁלֵמוֹת
הַתְּלַמִּיד חֲכָם, וְנִקְרָא עַל זֶה אִישׁ שֶׁהִכֵּל בּוֹ, וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ (שֵׁם סִימָן
סא): "אֲשַׁכַּל הַכֶּפֶר", מֵהוּ "אֲשַׁכַּל"? - 'אִישׁ שֶׁהִכֵּל בּוֹ', מִקְרָא,
מִשְׁנָה, תְּלִמוּד, "תּוֹסֵפְתוֹת" וְאֲגָדוֹת. וְכֵן הוּא נִמְנָה בֵּין הַמְעַלּוֹת שֶׁל
רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי (אֲבוֹת דְּרַבִּי נֶתָן פָּרָק יד): אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבֵּן יוֹחָנָן
בֶּן זִכְאִי, שֶׁלֹּא הֵנִיחַ מִקְרָא וּמִשְׁנָה גְּמָרָא הַלְכוֹת וְאֲגָדוֹת "תּוֹסֵפְתוֹת"
וְכוּ' שֶׁלֹּא לְמַד... וְהוּא אֶחָד מִיִּסוּדֵי שְׁמִחְתּוֹ שֶׁל אָדָם, וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ
חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה פְּרָשָׁה ל' סִימָן ב'): "תּוֹדִיעֵנִי אֶרְחַח חַיִּים
שְׁבַע שְׁמֵחוֹת", אָמַר דָּוִד לְפָנַי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: תּוֹדִיעֵנִי בְּאִיזָה
פְּלוֹן מִפְּלֵשׁ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְכוּ', "שְׁבַע שְׁמֵחוֹת" - שְׁבַענוּ בְּחִמְשָׁה
שְׁמֵחוֹת, מִקְרָא, מִשְׁנָה, תְּלִמוּד, "תּוֹסֵפְתָא" וְאֲגָדוֹת. וְהַשְׁמִיחָה שֶׁל

תוספתא בשער התוספתא השלם השלם

למוד תוספתא כל כף גדולה, עד שמצאנו כמה פעמים בדברי חכמינו הקדושים, שבשעה שלמד התנא תוספתא חדשה, שמח והאירו פניו באור גדול מאד, וכמובא (ירושלמי שבת נד ע"ב): רבי אבהו אזל לקסרין, ואתא מן תמן ואפוי נהירין, חמוניה תלמידיא סלקין ואמרין לר' יוחנן: הדין ר' אבהו אשכח סימא, אמר לון: למה? אמרין ליה: דאנפוי נהירין, אמר לון: דלמא אורייתא חדתא שמע, סלקון לגביה, אמרו ליה: ומה אורייתא חדתא שמע מר, אמר לון: "תוספתא" עתיקא, אמרון, קרא עליו חכמת אדם וגו'. וזה גם עקר עשירותו וכבודו של אדם, כשזוכה ללמד כל התורה ביחד עם התוספתא, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (קהלת רבה פרשה ו' סימן ב'): "איש אשר יתן לו האלהים עשר" - זה בעל מקרא, "ונכסים" - זה בעל משנה, "וכבוד" - זה בעל "תוספתא", עין שם, והוא מזכר גם בפיוט "יציב פתגם" (להפטר יום ב' דשבועות): "יודעי הלכתא ומתנייתא, ו"תוספתא", ספרא וספרין. הרי מכל זה רואים איך שלמוד התוספתא הוא עקר גדול בלמודי התורה. וגם על פי סוד מצינו בתקוני זהר את עצם מעלת למוד תוספתא, שמרמז על תוספת קדשה וטהרה, כמו הנשמה יתרה שנתוספת לכל אדם בשבת קדש, וכמובא בתקוני זהר (תקון כא, מו ע"א): בההוא זמנא אתקריאת איהי "תוספתא", מסטרא דיום שבת, כמה תוספות נחתין עמה לתלמידי חכמים דאתקריאו נשמות יתרות, הדא הוא דכתיב: 'נשמת כל חי תברך את שמך הוי"ה אלקינו כו', ואלין דמתוספאן לעמא קדישא, בערב שבת ירתין לון תלמידי חכמים ביומין דחל, ובהון אתעביד חול קדש, ואלין אינון תוספות דקא נחתין "מתוספתא", דודאי שכינתא איהי תקוונא דגופא דקודשא בריה הוא, איהי ברייתא כד אתמר בה: "ותגל מרגלותיו", ואיהי תוספתא מסטרא דח"י עלמין, דאיהו מוסף שבת, עין שם. וכן מפרש בתקוני זהר

א. רבי אבהו הלך לקיסרין וחזר והיו פניו מאירות מאד, וראו התלמידים אותו, ואמרו לרבי יוחנן, שרבי אבהו מצא אוצר, ושאל אותם, איך אתם יודעים? ואמרו כי פניו מאירות מאד, ואמר רבי יוחנן: אולי שמע איזו תורה חדשה, ועלו אצלו ושאלו אותו ואמר להם ששמע תוספתא חדשה).

תוספתא בשער התוספתא השלם השלם

חדש (דף קיט ע"א) "תוספתא" אתקריאת מסטרא דצדיק, עין שם. הרי אנחנו רואים מכל זה את מעלת למוד "תוספתא" שהיא חלק ממסורת התורה הקדושה שנתנה למשה בסיני, והוא עקר גדול בלמוד התורה, ומה גם שממשיך על האדם תוספת קדשה וטהרה, ואשרי מי זוכה ללמד אותו בכל יום - יזכה לשפע קדש ממעל.

והנה כבר התפרסם בעולם למודו הטוב של הצדיק האמת, רבנו הקדוש אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע, אשר כל רצונו וכסופו מאד היה (שיחות הר"ן סימן יט): 'להמשיך את העולם אל עשיה שיהיה חיוב אצל כל אחד ואחד ללמד כף וכף בכל יום ולא יעבור וכיוצא. ואמר: שאפלו אותם האנשים הרחוקים מן הקדשה מאד שגלכדו במצודה רעה עד שרגילין בעברות, חס ושלום, רחמנא ליצלן, רחמנא לשזבן, אף על פי כן הכח של התורה גדול כל כף עד שיכולה להוציא אותם מן העברות שרגילין בהם, חס ושלום. ואם יעשו להם חק קבוע וחיוב חזק ללמד בכל יום ויום כף וכף יהיה איך שיהיה בודאי יזכו לצאת ממצדתם הרעה על ידי התורה כי כח התורה גדול מאד; עד כאן. וכן גלה נוראות נפלאות (שם שיחה עו) בסדר דרך הלמוד - ללמד כסדרן דיקא בכל חלקי התורה הקדושה, אשרי ההולך בדרך, ומטיל בכל היכלות התורה, אשרי לו ואשרי חלקו.

ימים ושנים פועל כבוד קדשת הגאון הצדיק מרן מוהרא"ש שליט"א, לגלות ולפרסם את למודו הטוב של רבנו הקדוש מוהר"ן מברסלב זי"ע, בענין התמדת ולמוד התורה, וכבר חבר ספרים וקונטרסים רבים לאין שעור, המעוררים תשוקה בלב כל אחד לעבר ולטיל בכל חלקי התורה הקדושה, וכבר נתפרסם ברבים לוח השעורים שיסד בכל חלקי התורה הקדושה, והתפשט בין הלומדים, עד אשר נפרים תלמידיו, תלמידי 'היכל הקדש', בין שאר אנשי שלומנו חסידי ברסלב, בדבקותם העצומה בלמודי התורה הקדושה בכל חלקיה: חמש ורש"י, נביאים וכתובים, משניות, בבלי, ירושלמי,

תוספתא בשער התוספתא השלם השלם

תוספתא, מדרשים: רבה ותנחומא וכו', ספרי ההלכה - רמב"ם טור, שלחן ערוך והפוסקים... ספרי הזהר הקדוש וכתבי האריז"ל. וכמו כן ספרי מוסר יראה וחסידות וכו' וכו', יומם ולילה לא ישבתו, לקיים מקרא שפתוב (תהלים קיט, צז): "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי".

חלפנו שנים רבות מאז שהתפרסמה בעולם התקנה הנפלאה ללמד בכל יום דף גמרא מהתלמוד הבבלי, ולאותה תקנה הצטרפה תקנה נוספת ללמד בכל יום דף גמרא מהתלמוד הירושלמי. וכן התחדש למוד הרמב"ם היומי וכו' וכו'. ולכבוד יום חג השבועות הקדוש שהוא יום קבלת התורה של שנת ה'תשנ"ח, הכריז גאון עויזנו מוהרא"ש נ"י, על תקנה חדשה ונפלאה, שנלמד יחד בכל יום פרק תוספתא. וביוחד נזכה לבי"ת שלם בזה ובבא לנצח (ראשי תיבות בבלי ירושלמי תוספתא). ואז החל המחזור הראשון של למוד התוספתא היומי, ומאז נדפס הסדר הזה בעמודי "לוח ברסלב" הנדפס בכל שנה ושנה - דבר יום ביומו, כדי שכל אחד ואחד יזכה ללמד פרק אחד בתוספתא בכל יום, וכך במשך זמן קצר יזכה לגמור את כל התוספתא, ויהיה לו "שבע שמחות", ועשר ואשר אמתי בעולם הזה ובעולם הבא, ולא יפנס בבושה לעולם העליון.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים, הנותן תורה לעמו ישראל בקדשותו, שעל ידי ההוצאה הזאת, ישוטטו רבים ותרבה הדעת, ויתוספו לומדי התוספתא בבתי מדרשות, ושוב תהיה עדנה ללמוד הקדוש הזה, ובזכות התורה הקדושה נזכה לגאולה שלמה, במהרה דיין וברחמים גדולים, אמן.

הכותבים וחותמים ומצפים לישועה

ועד להחדרת סדר דרך הלמוד

מסכת ברכות

פרק ראשון

א. מאימתי קורין את שמע בערבית? משעה שפני אדם נכנסין לאכול פיתן בערבי שבתות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: משעה שהכהנים זבאין לאכול בתרומתן, סימן לדבר - צאת הפוכבים ואף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר (נחמיה ה, טו): "וחצאים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הפוכבים":

ב. רבי שמעון אומר: פעמים שאדם קורא אותה שתי פעמים בלילה, אחת קדם שייעלה עמוד השחר ואחת משיעלה עמוד השחר, ונמצא יוצא בה ידי חובה של יום ושל לילה:

ג. רבי אומר: ארבע משמרות הוי הלילה. עונה - אחת מעשרים וארבע לשעה. והעת - אחת מעשרים וארבע לעונה. והרגע - אחת מעשרים וארבע בעת. רבי נתן אומר: שלש אשמורות בלילה, שנאמר (שופטים ז, ט): "ראש האשמורת התיכונה", אין תיכונה אלא שיש לפניה ולאחריה:

ד. מאימתי קורין את שמע בשחרית? אחרים אומרים: כדי שיהא רואה חברו ברחוק ארבע אמות ומכירו. מצותה עם הנץ החמה, כדי שיהא סומך גאולה לתפלה, ונמצא מתפלל ביום. אמר רבי יהודה: פעם אחת הייתי מהלך אחר רבי עקיבא ואחר רבי אלעזר בן עזריה, הגיע זמן קריאת שמע, כמדמה אני שנתיאשו

תוספתא מסכת ברכות פרק ראשון השלם

מלקרות, אלא שעוסקין בצרכי צבור. קריתי ושניתי, ואחר כך התחילו הן, וכבר נראתה חמה על ראשי ההרים:

ה. התתנים וכל העוסקין במצות - פטורין מקריאת שמע, ומן התפלה ומן התפלין, שנאמר: "בשבתך בביתך" - פרט לתתנים. "ובלכתך בדרך" - פרט לעוסקין במצות:

ו. מעשה ברבי ישמעאל וברבי אלעזר בן עזריה, שהיו שרוין במקום אחד, והיה רבי ישמעאל מטה ורבי אלעזר זקוף. והגיע זמן קריאת שמע, ונזקף רבי ישמעאל והטה רבי אלעזר. אמר לו רבי ישמעאל: "מה זה אלעזר?! אמר לו: "ישמעאל אחי! אומרים לאחד: מפני מה זקנך מגדל? אמר להם: יהיה כנגד המשחיתים! אני שהייתי זקוף - הטייתי. אתה שהיית מטה - זקפת?! אמר לו: "אתה הטייתה - לקים בדברי בית שמאי, אני נזקפתי - לקים דברי בית הלל". דבר אחר: שלא יראו התלמידים ויקבעו בדבריך הלכה לדורות:

ז. למה אמרו אחת ארפה ואחת קצרה? מקום שאמרו להאריך - אינו רשאי לקצר, לקצר - אינו רשאי להאריך, לחתם - אינו רשאי שלא לחתם, שלא לחתם - אינו רשאי לפתח בברוך - אינו רשאי שלא לפתח בברוך, שלא לפתח בברוך - אינו רשאי לפתח בברוך, לשוח - אינו רשאי שלא לשוח, שלא לשוח - אינו רשאי לשוח:

ח. אלו ברכות שמקצרין בהן: המברך על הפרות ועל מצות ברפת הזמן וברכה אחרונה שבקריאת שמע ושברכת המזון. אלו ברכות שמאריכין בהן: ברפת תענית וברכות של ראש השנה וברכות יום הכפורים, מברכות של אדם נפר אם בור הוא, אם תלמיד חכם הוא:

תוספתא מסכת ברכות פרק ראשון השלם

ט. אלו ברכות שאין חותמין בהן בברוך: המברך על הפרות ועל המצות ברפת הזמון וברכה אחרונה שבברכת המזון. רבי יוסי הגלילי היה חותם בברכה אחרונה שבברכת המזון ומאריך בה:

י. אלו ברכות שפותחין בהן בברוך: כל התברכות בלן פותחין בברוך, חוץ מן הברכה הסמוכה לשמע, וברכה הסמוכה לברכה אחרת, שאין פותחין בהן בברוך:

יא. אלו ברכות ששוחין בהן: ברכה ראשונה תחלה וסוף, ובמודים תחלה וסוף. והשוחה בכל ברכה וברכה - מלמדין אותו שלא ישחה. ואין עונים עם המברך; רבי יהודה היה עונה עם המברך (ישעיה ו, א): "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו"; (יחזקאל ג, יב): "וברוך כבוד ה' ממקומו"; כל אלו היה רבי יהודה אומר עם המברך:

יב. מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הריני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא, שנאמר (דברים טו, א): "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך"; "ימי חייך" - הימים. "כל ימי חייך" - הלילות; אלו דברי בן זומא. וכתבם אומרים: "ימי חייך" - העולם הזה. "כל ימי חייך" - להביא לימות המשיח. אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירים יציאת מצרים לימות המשיח? הרי הוא אומר (ירמיה כג, ז): "לכן הנה ימים באים נאם ה' וגו'?! אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתאמר יציאת מצרים מוסף על המלכות, ומלכות עקר, ויציאת מצרים טפלה. כיוצא בו (בראשית לה, ה): "לא יקרא שמך עוד יעקב" וגו'; לא שתעקר שם יעקב ממנו, אלא שתהא שם יעקב מוסף על ישראל, ישראל עקר ויעקב טפלה:

תוספתא מסכת ברכות פרק ראשון השלם

יג. **פיוצא** בו (ישעיה מג, יח): "אל תזכרו ראשונות". "אל תזכרו ראשונות" - אלו על מלכיות. "וקדמניות אל תתבננו" - אלו על מצרים. "הנני עשה חדשה עתה תצמח הלא תדעוה" - אלו מלחמת גוג. משל למה תדבר דומה? לאחד שהיה מהלך בדרך, ופגע בו זאב ונצל ממנו, והיה מספר מעשה הזאב. תור ופגע בו ארי ונצל ממנו, והיה מספר מעשה ארי. ופגע בו נחש ונצל ממנו. שכת מעשה שניהם והיה מספר מעשה נחש. כך ישראל - צרות אחרונות משכחות את הראשונות:

יד. **פיוצא** בו (פראשית יז, טו): "שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה"; בתחלה היא שרי לאמתה, עכשו היתה שרה לכל האמות, שנאמר: "כי שרה שמה". פיוצא בו (שם שם ה): "לא יקרא עוד שמך אברם והיה שמך אברהם"; בתחלה הרי אתה אב לכל אדם, ולבסוף הרי אתה אב לכל העולם, שנאמר (שם): "כי אב המון גוים נתתיך":

טו. אף על פי שחוזר וקרא "אברהם" - אברם, אינו לגנאי אלא לשבת. ל"הושע" - הושע, אינו לגנאי אלא לשבת. הוא אברם עד שלא נדבר עמו הוא אברם משנדבר עמו, הוא הושע עד שלא נכנס לגדלה הוא הושע משנכנס לגדלה. משה משה, אברהם אברהם, יעקב יעקב, שמואל שמואל - כלן לשון חבה לשון זרוז. הן הן עד שלא נדבר עמהן והן הן משנדבר עמהן, הן הן עד שלא נכנסו לגדלה והן הן משנכנסו לגדלה:

טז. **פיוצא** בו (תהלים עו, ג): "ויהי בשלם סבו"; וכי מה ראה הקדוש ברוך הוא לתחזיר לה שם הראשון? לפי שהוא אומר (ירמיה לב, לא): "על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה עד היום הזה, להסירה מעל פני"; יכול אף עכשו

תוספתא מסכת ברכות פרק ראשון השלם

תרי היא בחמה? תלמוד לומר (תהלים סח, יז): "תהר חמד אלהים לשבתו", תרי היא בחמה ובתאונה, מלמד שפפר לה חרביתה, שאין שכינה חוזרת עד שתעשה תר, שנאמר (דברים ג, כח): "תהר הטוב הזה והלבנון". "ויהי בשלם סבו"; מצינו פשהיא שלם קרויה תר, שנאמר (בראשית כב, יד): "ויקרא אברהם שם המקום ה' יראה" וגו'; ואומר (תהלים קלו, ז): "זכר ה' לבני אדם". מאימתי? משנעקרו יסודותיה מפנה. "האומרים ערו ערו עד היסוד בה".

פרק שני

א. הקורא את שמע - צריך להזכיר יציאת מצרים באמת ויציב. רבי אומר: צריך להזכיר בה מלכות. אחרים אומרים: צריך להזכיר בה מפת בכורות וקריעת ים סוף:

ב. הקורא את שמע - צריך שיבון את לבו. רבי אחאי אומר משום רבי יהודה: אם בון לבו בפרק ראשון, אף על פי שלא בון את לבו בפרק אחרון - יצא:

ג. הקורא את שמע למפרע - לא יצא. וכן בתלל. וכן בתפלה. וכן במגלה:

ד. הקורא את שמע וטעה, והשמיט בה פסוק אחד - לא יחזור ויקרא את הפסוק בפני עצמו, אלא מתחיל באותו פסוק, וגומר עד סוף. וכן בתלל. וכן במגלה. וכן בתפלה. הנכנס לבית הכנסת, ומצאן שקראו חציה, וגמר עמהן - לא יחזור ויקרא מראשה עד אותו מקום, אלא מתחיל מראש, וגומר עד סוף. וכן בתלל. וכן בתפלה. וכן במגלה:

תוספתא מסכת ברכות פרק שני השלם

ה. הקורא את שמע וטעה, ואינו יודע היכן טעה - חוזר לראשה.
טעה באמצע הפרק - חוזר לראש הפרק. טעה בין
כתיבה ראשונה לאחרונה - חוזר לכתיבה ראשונה:

ו. בותבי ספרים תפלין ומזוזות - מפסיקין לקרות שמע, ואין
מפסיקין לתפלה. רבי אומר: בשם שאין מפסיקין לתפלה
- כך אין מפסיקין לקריאת שמע. רבי חנינא בן עקיבה אומר:
בשם שמפסיקין לקריאת שמע - כך מפסיקין לתפלה. אמר רבי
אלעזר ברבי צדוק: כשהיה רבן גמליאל ובית דינו ביבנה, היו
עסוקים בצרכי צבור - לא היו מפסיקין, שלא להסיע מלבן:

ז. הכתה, אף על פי שמשאו על כתפו - הרי זה קורא. אבל
בשעה שפורק וטוען - לא יקרא, לפי שאין לבו מתכוון.
בין כך ובין כך לא יתפלל עד שיפרק:

ח. פועלין - קורין בראש האילן, ומתפללין בראש הניח או בראש
התאנה. ושאר כל האילנות - יורדין למטה ומתפללין.
בעל הבית - בין כך ובין כך יורד למטה ומתפלל. פועלין -
קורין את שמע ומברכין לפניה ולאחריה. אוכלין את פתן ומברכין
לפניה ולאחריה. ומתפללין שלש פעמים שמונה עשרה. אבל אין
יורדין לפני התבה:

ט. השושבינין וכל בני החפה - פטורין מן התפלה ומן התפלין
כל שבעת הימים. ותיבין בקריאת שמע. רבי שילא
אומר: חתן - פטור, וכל בני החבורה - תיבין:

י. קברו את המת ועמדו בשורה, שורה הרואה את הפנימית -
פטורה. ושאינה רואה את הפנימית - תיבת. רבי יהודה
אומר: אם אין שם אלא שורה אחת, העומדים שם לשם כבוד

תוספתא מסכת ברכות פרק שני השלם

- תיבין. לשם אבל - פטורין. ירדו להספד, הרואין את הפנימית
- פטורין. ויש אומרים: ושניים להם. ושאין רואין את הפנימית
- תיבין. הסופד וכל העוסקים בהספד - מפסיקין לקריאת שמע,
ואין מפסיקין לתפלה. מעשה שהפסיקו רבותינו לקריאת שמע
ולתפלה:

יא. בעל קרי חולה שנתן עליו תשעה קבין מים - הרי זה קורא.
אבל אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיבא בארבעים
סאה. רבי יהודה אומר: ארבעים סאה מכל מקום:

יב. הזבין והזבות והנדות והיולדות - מתרין לקרות בתורה,
ולשנות במשנה, במדרש, בהלכות ובאגדות. ובעלי
קריין - אסורין בכלן. רבי יהודה אומר: שונה הוא בהלכות
הרגילות, ובלבד שלא יציע את המשנה:

יג. בעל קרי שאין לו מים לטבל - הרי זה קורא את שמע ואינו
משמיע לאזנו, ואינו מברך לפניה ולא לאחריה; דברי
רבי מאיר. וחכמים אומרים: קורא את שמע ומשמיע לאזנו,
ומברך לפניה ולאחריה. אמר רבי מאיר: פעם אחת היינו יושבין
לפני רבי עקיבה בבית המדרש, והיינו קורין את שמע, ולא היינו
משמיעים לאזנינו מפני קסדור אחד שהיה עומד על הפתח. אמרו
לו: אין שעת הספנה ראיה:

יד. הרי שהיה עומד בשדה ערם, או שהיה עושה מלאכתו ערם
- הרי זה מכסה את עצמו בתבן ובקש ובכל דבר, וקורא.
אף על פי שאמרו: אין שבתו של אדם להיות יושב ערם, זה -
מכסה עצמו בתבן ובקש ובכל דבר, וקורא. אף על פי שאמרו:
כשפרא הקדוש ברוך הוא את האדם - לא פראו ערום, שנאמר
(איוב לח, ט): "בשומי ענן לבשו וערפל חתלתו". ענן לבשו - זה

תוספתא מסכת ברכות פרק שני השלם

השפיר. וערפל חתלתו - זה השליא. הרי שהיתה מטפחת של בנגד ושל עור חגורה לו על מתניו - הרי זה קורא. בין כף ובין כף - לא יתפלל עד שיכסה לבו:

טו. לא יבנים אדם את ראשו לתוך קובי' ויקרא את שמע. ואם היתה אפרקסותי חגורה לו מבפנים - הרי זה מתר:

טז. שנים שהיו ישנים בטלית אחת - אינן רשאים לקרות את שמע. אלא: זה - מתכסה בכסותו וקורא. וזה - מתכסה בכסותו וקורא. ואם היו בנני ובני ביתו קטנים - הרי זה מתר:

יז. קטן שיכול לאכול פזית - פורשים מצואתו וממי רגליו ארבע אמות. אין פורשין אלא משל אדם. ומשל כלבים - בזמן שנתן לתוכן עורות:

יח. גרף של רעי ועביט של מי רגלים עמו בפזית - הרי זה מרחיק ארבע אמות וקורא. שלפני המטה - נותן לתוכו מים כל שהוא וקורא. ואם לאו - לא יקרא. רבי זבאי אומר: אם נתן לתוכו רביעית מים - יקרא. ואם לאו - לא יקרא. רבן שמעון בן גמליאל אומר: שלפני המטה - לא יקרא. שלאחר המטה - יקרא. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אפלו כל הבית פלו בעשר אמות וגרף של רעי מנח לתוכו - לא יקרא עד שיכניסנו, או יניחנו תחת המטה:

ב. לתוך האהל שלו.

ג. לפי רש"י בברכות כד ע"ב, הפרוש סוּדָר שבראשו. ולפי רב האי גאון הינו בנגד תחתון שלובש תחת חלוקו.

ד. הינו שאין לבו ועיניו רואים את הערוה - מתר.

תוספתא מסכת ברכות פרק שני השלם

יט. לא יכנס אדם במבואות המטנפות ויקרא את שמע. ולא עוד, אלא כשהוא קורא - הרי זה מפסיק עד שיצא מרשות כל אותו מקום ויקרא. לא יעמד אדם ויתפלל וצריך לנקביו, שנאמר (עמוס ד, יב): "הבון לקראת אלהיך ישראל":

כ. לא יטול את המים במקום שמתפלל - אלא אם פן מרחיק ארבע אמות. יבשו או נבלעו - הרי זה מתר:

כא. הנכנס לבית המרחץ, במקום שבני אדם עומדין לבושין - יש שם מקרא ותפלה, ואין צריך לומר שאלת שלום. נותן את תפלו, ואינו צריך לומר שאינו חולץ את תפלו. מקום שבני אדם עומדין לבושין וערמין - יש שם שאלת שלום, ואין שם מקרא ותפלה, ואינו חולץ את תפלו, ואינו נותן לבתחלה. מקום שבני אדם עומדין ערמין - אין שם שאלת שלום, ואינו צריך לומר מקרא ותפלה, וחולץ את תפלו, ואינו צריך לומר שאינו נותן (לבתחלה):

כב. הלל הזקן אומר: אל תראה ערם. אל תראה לבוש. אל תראה עומד. אל תראה יושב. אל תראה שוחק. אל תראה בוכה. שנאמר (קהלת ג, ד): "עת לבבות ועת לשחק":

פרק שלישי

א. כשם שנתנה תורה קבע לקרות שמע - כך נתנו חכמים קבע לתפלה. מפני מה אמרו: תפלת השחר עד חצות? שכן תמיד של שחר היה קרב עד חצות. רבי יהודה אומר: עד ארבע שעות, שכן תמיד של שחר קרב והולך עד ארבע שעות. ומפני מה אמרו: תפלת מנחה עד הערב? שכן תמיד של בין הערבים

תוספתא מסכת ברכות פרק שלישי השלם

היה קרב עד הערב. רבי יהודה אומר: עד פלג המנחה, שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד פלג המנחה. ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע? שהרי אברין ופדרין קרבין והולכין כל הלילה. ומפני מה אמרו תפלת מוספין כל היום? שהרי קרבן מוספין קרב והולך כל היום. רבי יהודה אומר: עד שבע שעות, שהרי קרבן של מוסף קרב והולך עד שבע שעות.

ב. ואיזה היא מנחה גדולה? ממש שעות ומחצה ולמעלה. וכמה הוא פלג המנחה? אחת עשרה שעות חסר רביע. תפלת הערב - אין לה קבע. רבי יוסי אומר: עת נעילת שערים. אמר רבי אלעזר בר יוסי: אבא היה מתפלל עם נעילת שערים. המתפלל תפלת המוספין, בין משקרב תמיד של שחר, בין עד שלא קרב תמיד של שחר - יצא.

ג. רבי יהודה אומר: אם שגורה תפלתו בפיו - סימן יפה הוא לו. ואם לאו - סימן רע הוא לו.

ד. הוא אומר: כל שרות הבריות נוחה הימנו - רוח המקום נוחה הימנו. וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו - אין רוח המקום נוחה הימנו. כל שרות עצמו נוחה בשלו - סימן יפה לו. אין רוח עצמו נוחה בשלו - סימן רע לו.

ה. בן עזאי אומר: כל שלקה בגופו מפני חכמתו - סימן יפה לו. כל שלקה בחכמתו מפני גופו - סימן רע לו. הוא היה אומר: כל שנטרפה דעתו מפני חכמתו - סימן יפה לו. וכל שנטרפה חכמתו מפני דעתו - סימן רע לו:

ו. המתפלל - צריך שיכון את לבו. אבא שאול אומר: סימן לדבר, (תהלים י, יז): "תכין לבם תקשוב אונד":

תוספתא מסכת ברכות פרק שלישי השלם

ז. אמר רבי יהודה: בשהיה רבי עקיבה מתפלל עם הצבור - היה מקצר בפניו בלן. בשהיה מתפלל בינו לבין עצמו - היה אדם מניחו בצד זה ובא ומצאו בצד אחר, מפני הפריעות והשתחויות שהיה עושה:

ח. יכול יתפלל כל היום כלו? כבר פירש דניאל (דניאל ג, יא): "וזמנין תלתה ביומא הוא ברוך על ברכוהי". יכול יתפלל לכל רוח שירצה? תלמוד לומר (שם): "וכוין פתיחן לה בעליתה נגד ירושלים". יכול משבא לגולה הוחל? תלמוד לומר (שם): "כל קבל די הוא עבד מן קדמת דנה":

ט. יכול יהא משמיע קולו בתפלתו? פירש בתנה (שמואל א, א, יג): "ותנה היא מדברת על לבה". יכול יהא כוללן בבית אחת? פירש דוד (תהלים נה, יח): "ערב ובקר וצחרים". ערב - זו תפלת ערבית. בקר - זו תפלת שחרית. וצחרים - זו תפלת מנחה. יכול שואל הוא צרכיו ואחר כך מתפלל ויסתלק? פירש שלמה (מלכים א, ח, כח): "לשמע אל הרנה ואל התפלה". רנה - זו רנה, וכן הוא אומר (תהלים לג, א): "רננו צדיקים בה". תפלה - זו בקשה:

י. אין אומרין דבר אחר אמת ויציב. אבל אומרין דבר אחר תפלה אפלו בסדר ודוי יום הכפורים:

יא. היה מהלך במקום סבנה ולסטים - מתפלל תפלה קצרה. איזו היא תפלה קצרה? רבי אלעזר אומר: עשה רצונך בשמים, ותן נחת ליראיך בארץ, והטוב בעיניך עשה; ברוך שומע תפלה. רבי אלעזר בר צדוק אומר: שמע צעקת עמך ישראל, ועשה מהרה בקשתן; ברוך שומע תפלה. אחרים אומרים: צרכי עמך ישראל מרבין ודעתן קצרה, יהי רצון

תוספתא מסכת ברכות פרק שלישי השלם

מלפניך ה' אלהינו, שיתן לכל אחד ואחד צרכיו, ולכל גויה וגויה כדי מחסורה; ברונד שומע תפלה. אמר רבי אלעזר בר צדוק: אבא היה מתפלל תפלה קצרה בערבי שבתות, ומאהבתך ה' אלהינו. ועל הכוס אומר: 'אשר קדש את יום השבת, ואינו חותם:

יב. כבוד יום כבוד לילה - כבוד יום קדם לכבוד לילה. אם אין לו אלא כום אחד - קדשת היום קודמת לכבוד יום ולכבוד לילה. לילי שבתות ולילי ימים טובים - יש להם קדשת היום על הכוס, ויש להם הזכרת היום בכרפת המזון. שבת וראשי חודשים וחלו של מועד ויום טוב - יש בהם הזכרת היום בכרפת המזון, ואין להם קדשת היום על הכוס:

יג. לא הזכיר גבורות גשמים בתחית המתים, ולא שאלה בכרפת השנים - מחזירין אותו. לא אמר הבדלה ב'חונן הדעת' - אומרה על הכוס. ואם לא אמר - מחזירין אותו. רבי יוסי אומר: אף מי שלא הזכיר ברית בכרפת הארץ - מחזירין אותו:

יד. כל שאין בו מוסף, כגון: חנכה ופורים, ערבית, שחרית ומנחה - מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המארה בהודאה. ואם לא אמר מעין המארה - אין מחזירין אותו. וכל שיש בו מוסף, כגון: ראשי חודשים וחלו של מועד, שחרית ומנחה - מתפלל שמונה עשרה, ואומר קדשת היום בעבודה. רבי אלעזר אומר: בהודאה. ואם לאו - מחזירין אותו. ובמוספין - מתפלל שבע, ואומר קדשת היום באמצע. שבת ויום הכפורים - מתפלל שבע, ואומר קדשת היום באמצע. רבן שמעון בן גמליאל ורבי יוחנן בן ברוקא אומרים: כל מקום שמתפלל שבע - אומרים קדשת היום באמצע:

תוספתא מסכת ברכות פרק שלישי השלם

טו. ויום טוב של ראש השנה שחל בשבת - בית שמאי אומרים: מתפלל עשר. ובית הלל אומרים: מתפלל תשע. יום טוב שחל להיות בשבת - בית שמאי אומרים: מתפלל שמונה. ואומר של שבת בפני עצמו, ושל יום טוב בפני עצמו, ומתחיל בשל שבת. ובית הלל אומרים: מתפלל שבע, מתחיל בשל שבת, ומסיים בשל שבת, ואומר קדשת היום באמצע. רבי נתן אומר: אף חותם - 'ברוך מקדש את השבת וישראל והזמנים':

טז. סומא, ומי שאינו יכול לבון את הרוחות - מכוונים לבן לפני המקום ומתפללין, שנאמר (מלכים א ה, מד): "והתפללו אל ה'". הנה עומד בחוצה לארץ - יבון את לבו כנגד ארץ ישראל, שנאמר (שם פסוק מח): "והתפללו אל ה' דרך ארצם". הנה עומד בארץ ישראל - יבון את לבו כנגד ירושלים, שנאמר (שם): "והתפללו אל העיר הזאת". העומדים בירושלים - מתפללין כנגד בית המקדש, שנאמר (שם): "והתפללו אל הבית הזה". העומדים במקדש - יבנו את לבן כנגד בית קדשי הקדשים. שנאמר (שם): "והתפללו אל המקום הזה". נמצאו: העומדין לצפון - פניהם לדרום. העומדים בדרום - פניהם לצפון. העומדים במזרח - פניהם למערב. העומדים למערב - פניהם למזרח. ונמצאו כל ישראל מתפללין למקום אחד:

יז. לא יעמוד אדם לא על גבי מטה, ולא על גבי כסא, ולא על גבי ספסל, ולא על גבי מקום גבוה ויתפלל, שאין גבהות לפני המקום, שנאמר (תהלים קל, א): "ממעמקים קראתיך ה'". אם היה זקן או חולה - הרי זה מתר:

יח. הנה רוכב על גבי החמור, אם יש לו מי שיאחז את החמורו - ירד למטה ויתפלל. ואם לאו - ישב במקומו ויתפלל.

תוספתא מסכת ברכות פרק שלישי השלם

רבי אומר: בין כף ובין כף - יתפלל במקומו, ובלבד שיהא לבו
מבין:

יט. היתה משכים לצאת לדרך - נוטל שופר ותוקע. לולב ומנענע.
מגלה וקורא בהן. ומתפלל ולכשיגיע זמן קריאת שמע
- קורא. וכן מי שהיה משכים לישב בקרון או בספינה - מביאין
לו לולב ומנענע. מגלה וקורא בה. ולכשיגיע זמן קריאת שמע
- קורא. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בין כף ובין כף - קורא
קריאת שמע ומתפלל:

כ. היתה עומד בסרטין ובפלטין" - הרי זה עובר. פני חמור ופני
חמר ופני קדר - אינו מפסיק. אמרו עליו על רבי חנינא
בן דוסא: שהיה עומד ומתפלל, נשכו ערוד - ולא הפסיק. הלכו
תלמידיו ומצאו מת על פי חורו. אמרו: אזי לו לאדם שנשכו
ערוד, אזי לו לערוד שנשכו לבן דוסא:

כא. אין עומדין להתפלל לא מתוך שיחה, ולא מתוך שחוק, ולא
מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך
דבר של חכמה. וכן לא יפטר אדם מחברו, לא מתוך שיחה,
ולא מתוך שחוק, ולא מתוך דברים בטלים, ולא מתוך קלות
ראש, אלא מתוך דבור של חכמה. שכן מצינו בנביאים הראשונים,
שסימו את דבריהם בדברי שבת ותנחומין:

כב. הבותב את השם, אפלו המלך שואל בשלומו - לא ישיבנו.
היה בותב חמשה שמות או ששה, בין שנמר אחד
מהם - משיב שאלת שלום:

ה. רחובות גדולים שהם רשות הרבים.

תוספתא מסכת ברכות פרק שלישי השלם

בג. מקום שנהגו לומר ברכת אבלים בשלש - אומרים בשלש.
בשתיים - אומרים בשתיים. אחת - אומרים אחת. מקום
שנהגו לומר ברכת אבלים בשלש - בולל את הראשונה בתחית
המתים, וחותרם בה מחיה המתים. שניה - בתנחומי אבלים וחותרם
בה מנחם עמו בעירו. שלישית - בגמילות חסדים, ואינו חותרם:

כד. המפטיר בבית עולמים - אינו חותרם:

כה. שמונה עשרה שאמרו חכמים - כנגד שמונה עשרה אזכרות
שב'הבו לה' בני אלים. וכולל של מינים בשל פרושין.
ושל גרים בשל זקנים. ושל דוד בירושלים. ואם אמר אלו לעצמן
ואלו לעצמן - יצא:

כו. עונין אמן אחר ישראל המברך, ואין עונין אמן אחר כותי
המברך, עד שישמע כל הברכה בלה:

פרק רביעי

א. לא יטעם אדם פלום עד שיברך, שנאמר (תהלים כד, א): "לה'
הארץ ומלואה". הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה -
מעל, עד שיתירו לו כל הברכות. לא ירחץ אדם פניו וידיו ורגליו
- אלא לכבוד קוניהו, שנאמר (משלי טו, ד): "כל פעל ה' למענהו":

ב. דבש תמרים, ויין תפוחים, וחמץ סתוניותי - מברכין עליהם
בדרך שמברכין על המורים:

1. שאין רגילות להגמר עד הסתיו, ורגילים לעשות מהם חמץ.

2. ציר דגים.

תוספתא מסכת ברכות פרק רביעי השלם

ג. יין חי - מברכין עליו: 'בורא פרי העץ', ונוטלין הימנו לידיים. נתן לתוכו מים - מברכין עליו: 'בורא פרי הגפן', ונוטלין הימנו לידיים; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה - מברכין עליו: 'בורא פרי הגפן', ואין נוטלין הימנו לידיים:

ד. הבואו לפני מיני תרומא" - מברך עליהן: 'בורא מיני כסנין':

ה. על הזרעים הוא אומר: 'בורא מיני זרעים'. על הדשאים הוא אומר: 'בורא מיני דשאים'. ועל הירקות הוא אומר: 'בורא פרי האדמה'. רבי יהודה אומר: 'ברוך מצמיח האדמה בדברו'. רבי מאיר אומר: אפלו ראה את תפת, ואמר: 'ברוך שפרא את תפת זו, כמה נאה פת זו!' - הרי זו ברכתה. אפלו ראה תאנים, ואמר: 'ברוך מי שפרא תאנים הללו, כמה נאות הן!' - זו היא ברכתן. רבי יוסי אומר: כל המושנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות - לא יצא. רבי יהודה אומר: כל שנשתנה מבריתו ולא שנה ברכתו - לא יצא:

ו. הפוסם את החטים - מברך עליהן: 'בורא מיני זרעים'. אפאן ובשילן, בזמן שהפרוסות קימות - מברך עליהן: 'המוציא לחם מן הארץ' ושלש ברכות. אין הפרוסות קימות - מברך עליהן: 'בורא מיני מזונות', ומברך ברכה אחת מעין שלש, אחריהן:

ז. הפוסם את הארז - מברך עליהן: 'בורא פרי האדמה'. אפאן ובשילן, אף על פי שהפרוסות קימות - מברך עליהן: 'בורא מיני מזונות'. ואין מברך עליהן כלום אחריו. זה הפלל: כל שתחלתו המוציא - מברך אחריו שלש ברכות:

ח. מאכל העשוי מחמשת המינים.

תוספתא מסכת ברכות פרק רביעי השלם

ת. **פיצד** סדר הסעודה? אורחין נכנסין ויושבין על גבי ספסלים ועל גבי קתדראות, עד שיכנסו כלן. נכנסו כלן, ונתנו להם לידים - כל אחד ואחד נוטל ידו אחת. מזגו להם את הכוס - כל אחד ואחד מברך לעצמו. הביאו להם פרפריות - כל אחד ואחד מברך לעצמו. עלו והסבו, נתנו להם לידים, אף על פי שנוטל ידו אחת - נותן לשתי ידיו. מזגו להם את הכוס, אף על פי שברך על הראשונה - מברך על השנייה, ואחד מברך לכלם. הביאו לפניהם פרפריות, אף על פי שברך על הראשונה - מברך על השנייה, ואחד מברך לכלן. הביאו לאחר שלש פרפריות - אין לאורחים רשות לכנס. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מנהג גדול היה בירושלים, פורסין מטפחות על גבי פתח, בזמן שהמטפחות פרוסים - אורחין נכנסין. נסתלקו - אין רשות לאורחין לכנס. ועוד מנהג אחר היה בירושלים: מוסר סעודה לטבח, נתקלקל דבר בפעודה - עונשין את הטבח. הכל לפי כבוד בעל הבית, והכל לפי האורחין:

ט. **הלכה** בפעודה: יוצא להטיל מים - נוטל ידו אחת. יצא לרצות את חברו והפליג - נוטל שתי ידיו. להיכן הוא נוטל? בא ומיסב במקומו ונוטל המטפח^ט, ומחזיר על האורחין:

י. **שאלו** את בן זומא: מפני מה, בא להן יין בתוך המזון - כל אחד ואחד מברך לעצמו? אמר להם: מפני שאין בית הבליעה פנוי. הביאו לו ארוז ויין - מברך על הארוז ופוטר את היין. צנזן ונובלות - מברך על הצנזן ופוטר את הנובלות. מליח ופרוסה - מברך על המליח ופוטר את הפרוסה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: מליח הבא בתחלה לפני המזון, ופת הבא עם

ט. יש גורסים 'הטפחים', והוא הפך שיוצקים ממנו על הידים, ומחזירו על האורחים, ואומר: אולי יש בכם אחד הראוי לטול הידים, והכל כדי להודיע שנטל זה ידיו.

תוספתא מסכת ברכות פרק רביעי השלם

המליח לאחר המזון - טעונה ברכה לפנייה ולאחריה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פרוסות - סימן גדול לאורחין, כל זמן שהאורחין רואין את הפרוסות - יודעין שדבר אחר בא לאחריה. כבר שלם - יודעין שאין דבר אחר בא לאחריה:

יא. דגן וקטניות - מברכין על הדגן שהוא מן המבחר. ביצד? שלמה של גלוסקין ושלמה של בעל הבית - מברך על שלמה של גלוסקין. פרוסה של גלוסקין ושלמה של בעל הבית - מברך על השלמה של בעל הבית. פת חטין ופת שעורין - מברך על של חטין. פרוסה של חטין ושלמה של שעורים - מברך על פרוסה של חטין. פת כסמין ופת שעורין - מברך על שעורים. והלא כסמין יפין מן השעורין? אלא שהשעורין ממין שבעה, ותכסמין אינם ממין שבעה. זה הכלל: כל שהוא מין שבעה ומין דגן - רבן גמליאל אומר: מברך אחריו שלש ברכות. ותכמים אומרים: ברכה אחת מעין שלש:

יב. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסבין ביריחו, הביאו לפנייהם בותבות ואכלום, ונתן רבן גמליאל רשות לברך, קפץ רבי עקיבה, וברך ברכה אחת מעין שלש. אמר לו רבן גמליאל: עקיבה! מה לך אתה מכנים ראשך בין המחלקת? אמר לו: למדתנו רבנו: "אחרי רבים להטות", אף על פי שאתה אומר כך, וחבריך אומרים כך - הלכה כדברי המרבין:

יג. רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל: כל שהוא מין שבעה ואינו מין דגן, או מין דגן ולא עשאו פת - רבן גמליאל אומר: מברך אחריו שלש ברכות. ותכמים אומרים: ברכה אחת מעין שלש. כל שאינו משבעת המינין ולא ממין דגן, כגון פת

י. פת של נחתום שעושה למכור והיא חשובה משל בעל הבית.

תוספתא מסכת ברכות פרק רביעי השלם

אָרוּ וּפַת דִּחָן - רֶבֶן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ.
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֵין מְבָרְכִין כָּלוּם:

י. מַעֲשֵׂה בְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּצִלוֹ שֶׁל שׁוֹבֵד בְּשֶׁבֶת
בְּמִנְחָה, הֵבִיאוּ לְפָנָיו דְּלֵי שֶׁל צוֹנֵן, אָמַר לָהֶן רַבִּי
טַרְפוֹן לְתַלְמִידָיו: הַשּׁוֹתֶה מִים לְצִמָּאוֹ בִּיצַד מְבָרְךָ? אָמְרוּ לוֹ:
לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶם: 'בּוֹרָא נְפָשׁוֹת וְחֶסְרוֹנָן'. אָמַר לָהֶן:
אֲשָׁאלֶ"ךָ? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶן: הֲרִי הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית
לוֹ, כה): "וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם" וְגו' - וְהֵלֵא אֵין דְּרֶכֶן לְעַרְבֵיִים לְהִיּוֹת
נוֹשָׁאִין אֵלֶּא עוֹרוֹת רֵיחַ רַע וְעֵטְרוֹן? אֵלֶּא שְׁנַתְנוּ אֶת הַצַּדִּיק הַהוּא
בֵּין דְּבָרִים תְּחִיבִין. וְהֵלֵא דְּבָרִים קַל וְחֹמֶר, וּמָה אִם בְּשַׁעַת
כַּעֲסָן שֶׁל צַדִּיקִים - תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עֲלֵיהֶן, בְּשַׁעַת
תְּרַחֲמִים - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה:

טו. בְּיוֹצֵא בּוֹ, (וַיִּקְרָא י, ה): "וַיִּקְרְבוּ וַיִּשָּׂאֵם בְּכַתְּנֹתָם". וְהֵלֵא דְּבָרִים
קַל וְחֹמֶר, וּמָה בְּשַׁעַת כַּעֲסָן שֶׁל צַדִּיקִים - מְרַחֲמִין
עֲלֵיהֶן, בְּשַׁעַת תְּרַחֲמִים - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. בְּיוֹצֵא בּוֹ (מְלָכִים א
יג, כח): "לֹא אֶכֶל הָאָרֶיחַ אֶת הַנְּבִלָה וְלֹא שָׁבַר אֶת הַחֲמוֹר". וּמָה
אִם בְּשַׁעַת כַּעֲסָן וְכו':

טז. אָמַר לָהֶם: אֲשָׁאלֶ"ךָ? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי
מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה בְּתַמָּר.
מַעֲשֵׂה בְּאַרְבַּעַת זְמָנִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין בְּבֵית שַׁעַר שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
אֶלְעָזָר בֶּן מִתִּיָּא, חֲנִינָא בֶן חֲכִינָאִי, וְשִׁמְעוֹן בֶּן עֲזַאִי, וְשִׁמְעוֹן
הַתִּימְנִי. וְהָיוּ עֹסוּקִין בְּמָה שֶׁשָּׁנָה לָהֶן רַבִּי טַרְפוֹן. אָמַר לָהֶן רַבִּי
עֲקִיבָא: מִפְּנֵי מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה בְּתַמָּר.
הוֹסִיפוּ הֵן מַעֲצָמוֹן: (אִיּוֹב טו, יח-יט): "אֲשֶׁר תְּחַכְּמִים יִגִּידוּ וְלֹא כִתְדוּ

יא. אָפַתַח עוֹד בְּדָבָר הַלְכָה?

תוספתא מסכת ברכות פרק רביעי השלם

מאבותם; להם לבדם נתנה הארץ: אמר להם: וכי נותנין שָׁכר על העברה? אמרו לו: אלא מפני מה זכה יהודה למלכות? מפני שהציל את אחיו מן המיתה, שנאמר (בראשית לו, כו): "ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע וגו'. וכתוב (שם שם כז): "לכו ונמכרנו לישמעאלים". אמר להן: דיה להצלה שתכפר על המכירה. אלא מפני מה זכה יהודה למלכות? מפני הענוה, שנאמר (בראשית מד, לג): "ועתה ישב נא עבדך". אף שאול לא זכה למלכות אלא מפני הענוה, שנאמר (שמואל א ט, ה): "פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו" - שקל עבדו בו. אבל שמואל אינו כן, אלא (שמואל א י, ט): "נטש אביך את דברי האתונות ודאג לךם לאמר מה אעשה לבני" - שהוא בורח מן השררה, שנאמר (שמואל א י, כב): "וישאלו עוד בה' הבא עוד הלים איש, ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הפלים", אמר להם: ולא ערב הוא? וסופו של ערב לצאת ידי ערבותו. אלא מפני מה זכה יהודה למלכות? אמרו לו: למדנו רבנו. אמר להם: מפני שקדש שמו של הקדוש ברוך הוא, שפשעו שבתים ועמדו על הים, זה אומר: 'אין אני יורד'. וזה אומר: 'אין אני יורד תחלה', קפץ שבתו של יהודה וירדו בתחלה, וקדשו שמו של הקדוש ברוך הוא. ועל אותה השעה הוא אומר (תהלים סט, ב): "הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש" וגו', וכן הוא אומר (תהלים קיד, א): "בצאת ישראל ממצרים וגו' היתה יהודה לקדשו", יהודה קדש שמו של הקדוש ברוך הוא על הים - לקדש זכה, ונעשו ישראל ממשלותיו:

י. עקרו להביא את הקתן ואת הפלה, הניחו שם זקן או חולה - אין צריכין לברך למפרע. וכשתן חזרין - אין צריכין לברך לכתחלה. לא הניחו שם זקן או חולה - צריכין לברך למפרע. וכשתן חזרין - צריכין לברך לכתחלה:

תוספתא מסכת ברכות פרק רביעי השלם

יה. בעל הבית שהיה מסב ואוכל, קראו חברו לדבר עמו - אין צריך לברך למפרע. וכשהוא חוזר אין צריך לברך לכתחלה. הפליג - צריך לברך למפרע. וכשהוא חוזר - צריך לברך לכתחלה:

יט. פועלין שהיו עוֹדְרִין בתאנים, וגוֹדְרִין בתמרים, ומוסקין בצייתים, אף על פי שמפסיקין ואוכלין, מפסיקין ואוכלין - אין צריך לברך למפרע. וכשהן חוזרין - אין צריכין לברך לכתחלה. הפליגו - צריכין לברך למפרע. וכשהן חוזרין - צריכין לברך לכתחלה:

פרק המישי

א. לא יאכל אדם ערב שבת מן המנחה ולמעלה, כדי שיכנס לשבת בתאוה; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אדם אוכל והולך עד שתחשך. מפסיקין לשבתות; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אין מפסיקין:

ב. מעשה ברבן שמעון בן גמליאל, ורבי יהודה, ורבי יוסי, שהיו מסבין בעבו, וקדש עליהם היום. אמר לו רבן שמעון בן גמליאל לרבי יוסי ברבי: רצונך ונפסיק לשבת? אמר לו: 'בכל יום אתה מחבב דברי בפי יהודה, עכשו אתה מחבב דברי יהודה בפי, (אסתר ז, ח): "הגם לכבוש את המלכה עמי בפית"?' אמר לו: אם בן, לא נפסק, שפא תקבע הלכה לדורות. אמרו: לא זוז משם, עד שקבעו הלכה ברבי יוסי:

ג. היו מסבין, וקדש עליהם היום - עוקרין ומביאין פוס של יין, ואמרין עליו קדשת היום; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אוכל והולך עד שתחשך:

תוספתא מסכת ברכות פרק המישי השלם

ד. גמרו מזגו לו כוס ראשון - מברך עליו ברכת המזון, ומזכיר של שבת בברכת המזון. ובשני - אומר עליו קדשת היום:

ה. ביצד סדר ההסבה? בזמן שהן שתי מטות, גדול - מיסב בראש של ראשונה. ושני לו - למטה הימנו. ובזמן שהן שלש מטות, גדול - מיסב באמצעית. שני לו - למעלה הימנו. שלישי לו - למטה הימנו. כך היו מסדרין והולכין:

ו. ביצד סדר נטילה? עד חמשה - מתחילין מן הגדול. מחמשה ואילך - מתחילין מן הקטן, עד שפגיע לחמשה, וחוזר ומתחיל מן הגדול. ולמקום שמים אחרונים חוזרין - שם ברכה חוזרת:

ז. סדר למזיגת הכוס: בתוך המזון - מתחיל מן הגדול. אחר המזון - מתחילין מן המברך. רצה לחלק כבוד לרבו, או למי שגדול ממנו - הרשות בידו:

ח. שנים - ממתינין זה את זה בקערה. שלשה - אין ממתינין. המברך - פושט ידו ראשון. רצה לחלק כבוד לרבו, או למי שגדול ממנו - הרשות בידו:

ט. לא ישך אדם מן הפרוסה ויחזירנה בקערה, מפני סכנת נפשות: י. לא ישתה אדם מן הכוס ויתננו לחברו, לפי שאין דעת הבריות שוות:

יא. אחד משמש את השנים - תרי זה אוכל עמהן. שלשה - אינו אוכל עמהן עד שיתנו לו רשות:

יב. בא להם מתיקה בתוך המזון - מברך על המזון ופוטר את המתיקה:

תוספתא מסכת ברכות פרק חמישי השלם

יג. רבי מונא אומר משום רבי יהודה: פת הבאה בכסנין אחר המזון - טעונה ברכה לפנייה ולאחריה:

יד. מים ראשונים - רשות. אחרונים - חובה. מים ראשונים - מפסיק. אחרונים - אינו מפסיק:

טו. הכל חיבין בברכת המזון, כהנים לויים וישראלים, וגרים ועבדים משחררין, חללין וממזרין, נתינין, סרים אדם, סרים חמה, פצוע דבא וכרות שפכה - כלן חיבין, ומוציאין את הרבים ידי חובתן. טומטום ואנדרוגינום - חיבין, ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן:

טז. אנדרוגינום - מוציא את מינו, ואינו מוציא שאינו מינו. טומטום - אינו מוציא, לא את מינו ולא את שאינו מינו:

יז. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - אינו מוציא, לא את מינו ולא את שאינו מינו:

יח. נשים ועבדים וקטנים - פטורין, ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן. באמת אמרו: אשה - מברכת לבעלה. ובן - מברך לאביו. עבד - לרבו:

יט. קטן שהביא שתי שערות - מזמנים עליו. ושלא הביא שתי שערות, שיכול לאכל פזית - מזמנין עליו, ושאין יכול לאכול פזית - אין מזמנין עליו. ואין מדקדקין בקטן:

כ. בין שאמר: 'נברך' בין שאמר: 'ברכו' - אין תופסין אותו על כף. הנקדנין - תופסין אותו על כף. בעשרים - נחלקו, ובלבד שלא יהא בהן אחד שמפטירין אותו מן הזמון:

תוספתא מסכת ברכות פרק המישי השלם

כא. רבן שמעון בן גמליאל אומר: עלו והסבו, אפלו לא טבל עמָתָם אֵלָא בְצִיר - מְזַמְּנִין עֲלָיו:

כב. עוֹבֵד פּוֹכְבִים הַמְּבָרֵךְ בְּשֵׁם - עוֹנֵין אַחֲרָיו אָמֵן. כּוֹתֵי הַמְּבָרֵךְ בְּשֵׁם - אֵין עוֹנֵין אַחֲרָיו אָמֵן, עַד שִׁישְׁמַע אֶת הַבְּרָכָה בְּלָה:

כג. הִיָּה מְקָרִיב זְבָחִים בִּירוּשָׁלַיִם, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לְזִמְן הַזֶּה'. כְּשֶׁהוּא מְקָרִיבָם, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִקְרִיב זְבָחִים'. כְּשֶׁהוּא אוֹכֵלָם, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֶאֱכֹל זְבָחִים':

כד. עֹשֶׂרָה שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין, אַף עַל פִּי שֶׁכָּלֵן אוֹכְלִין מִכֶּכֶר אֶחָד - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעִצְמוֹ. יָשְׁבוּ לֶאֱכֹל, אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִכֶּכֶר - אֶחָד מְבָרֵךְ לְכָלֵן:

כה. הוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלֹאכָה אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת - הָרִי אֵלוּ מְבָרְכִין לְאַחֲרֵיהֶ שְׁתֵּי יָמִים. בֵּיצֵד? מְבָרֵךְ בְּרָכָה רֵאשׁוֹנָה בְּתַקְנָה, כּוֹלֵל שְׁנֵי שָׁל יְרוּשָׁלַיִם בְּשָׁל אֶרֶץ, וְחוֹתֵם בְּשָׁל אֶרֶץ. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּעוֹשִׂין בְּשִׁכְרָן. אֲבָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בְּסַעוּדָה, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת מֵיֹסֵב עִמָּהֶם - הָרִי אֵלוּ מְבָרְכִין בְּתַקְנָן. אַרְבַּעַה דְבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּסַעוּדָה, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן, שֶׁהַיּוֹם גּוֹרֵם לַיַּיִן שְׂיָבֵא, וְכִבֵּר קִדְּשׁ הַיּוֹם וְעַדִּין לֹא בָּא. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקִדְּשָׁה שֶׁתֹּאמַר. דְּבַר אַחַר: בְּרַפְתַּ הַיַּיִן - תְּדִיר, וּבְרַפְתַּ הַיּוֹם - אֵינוֹ תְּדִיר, וְשֶׁאֵינוֹ תְּדִיר - תְּדִיר קָדָם. וְהִלְכָה כְּבֵית הַלֵּל:

תוספתא מסכת ברכות פרק המישי השלם

כו. בית שמאי אומרים: נוטלין לידיים ואחר כך מוזגין את הכוס. שאם אתה אומר מוזגין תחלה את הכוס, שמא נטמאו משקין שבאחורי הכוס מחמת ידיו, ויחזרו ויטמאו את הכוס. ובית הלל אומרים: אחורי הכוס לעולם טמאין. דבר אחר: אין נטילת ידיים אלא סמוך לפעודה:

כז. מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידיים. שאם אתה אומר נוטלין תחלה, שמא יטמאו משקין של ידיים מחמת הכוס, ויחזרו ויטמאו את הידיים. אלא מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידיים:

כח. בית שמאי אומרים: מקננת ידו בפמפה ומניחה על השלחן. שאם אתה אומר על הפסת, שמא נטמאו משקין שבפמפה מחמת הפסת, ויחזרו ויטמאו את הידיים. ובית הלל אומרים: ספק משקים לידיים - טהור. דבר אחר: אין נטילה לחלין מן התורה, אלא מקננת ידו בפמפה ומניחה על הפסת, שאם אתה אומר על השלחן, שמא יטמאו משקין שבפמפה מחמת השלחן, ויחזרו ויטמאו את האוכלין:

כט. בית שמאי אומרים: מכבדין את הבית מפני אבוד אוכלין, ואחר כך נוטלין לידיים. ובית הלל אומרים: הנה שמש תלמיד חכם ומלקט פרוזין שיש בהן פגית - נוטלין לידיים, ואחר כך מכבדין את הבית:

ל. הביאו לפניו שמן ויין - בית שמאי אומרים: פוס יין - בשמאלו. ושמן ערב - בימינו. מברך על השמן, ואחר כך מברך על היין. ובית הלל אומרים: אוחו היין - בימינו. והשמן - מברך על היין ושותהו, וחוזר ומברך על

תוספתא מסכת ברכות פרק חמישי השלם

השמן וטוחה בראש השמש. אם היה שמש תלמיד חכם - טחו בכתל, לפי שאין שבת לתלמיד חכם שיצא לשוק בשהוא מבשם:

לא. אמר רבי יהודה: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על ברכת המזון שבתחלה, ועל הבדלה שבסוף. ועל מה נחלקו? על המאור ועל הבשמים, שבית שמאי אומרים: על המאור ואחר כך הבשמים. ובית הלל אומרים: בשמים ואחר כך מאור:

לב. הנכנס לביתו במוצאי שבת - מברך על תינן ועל המאור ועל הבשמים, ואחר כך אומר הבדלה. ואם אין לו אלא כוס אחד - מניחו אחר המזון ומשלושין כלין לאחריו. ואומר הבדלה: במוצאי שבת, ובמוצאי יום טוב, ובמוצאי יום הכפורים, ובמוצאי שבת ליום טוב, ובמוצאי יום טוב לחלו של מועד. הרגיל - אומר הבדלות הרבה. ושאינו רגיל - אומר אחת או שתיים:

לג. בית המדרש, בית שמאי אומרים: אחד מברך לכלן. ובית הלל אומרים: כל אחד ואחד מברך לעצמו:

לד. היה לו גר טמון בחיקו או בפנס, או שראה את השלהבת ולא נשתמש לאורה, או נשתמש לאורה ולא ראה השלהבת - אינו מברך עליה עד שיראה את השלהבת ומשתמש לאורה:

לה. עשיות שלא כבתה - מברך עליה. גר של נכרי - אינו מברך עליה. ישראל שהדליק מנכרי, ונכרי שהדליק מישראל - מברך עליה. מאימתי מברך? משתחשך. לא ברך משתחשך - יברך כל הלילה. לא ברך כל הלילה - לא יברך מעתה:

תוספתא מסכת ברכות פרק חמישי השלם

לו. האש והכלאים - אינן מושגות ימי בראשית, אבל עלו במחשבה מושגות ימי בראשית. רבי יוסי אומר: אש גיהנם שנבראת ביום שני - אינה כבתה לעולם, שנאמר (ישעיה סו, כד): "ואשם לא תכבה". האש והבשמים שבמרחץ - אינו מברך עליהן:

לו. היה עומד בחנות של בשמים כל היום - אינו מברך אלא פעם אחת. היה נכנס ויוצא נכנס ויוצא - מברך על כל פעם ופעם:

פרק ששי

א. ברבת הזמון^י מן התורה, שנאמר (דברים ת, ט): ואכלת ושבעת וברכת - זו ברבת הזמון. וברכת את ה' אלהיך - זו ברכה ראשונה. על הארץ - זו ברכת הארץ. הטובה - זו ירושלים, וכן הוא אומר (דברים ג, כה): "הקר הטוב הזה". אשר נתן לך - זה הטוב והמטיב:

ב. ומנין שפושם שאתה מברך לאחריו, כך אתה מברך לפניו? תלמוד לומר (דברים ת, ט): "אשר נתן לך" - משעה שנתן לך. ומנין שאף על הקרים ועל הגבעות? תלמוד לומר: "על הארץ". ומנין שאף על התורה ועל המצוות? תלמוד לומר: אשר נתן לך, ולהלן הוא אומר (שמות כד, יב): "ואתנה לך את לוחות האבן":

ג. רבי אומר: מנין שפושם שאתה מברך על הטובה, כך אתה מברך על הרעה? תלמוד לומר: "אשר נתן ה' אלהיך".

יב. נסח אחר: 'הזמון'.

תוספתא מסכת ברכות פרק ששי השלם

אשר נתן לך - דינך, בכל דין שדינך, בין במדת הטוב בין במדת
הפרענות:

ד. הרוצה עבודה זרה בארץ ישראל, אומר: 'ברוך ארץ אפים'.
מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה, אומר: 'ברוך שעקר
עבודה זרה מארצנו, יהי רצון מלפני ה' שתעקר עבודה זרה בכל
מקומות ישראל ותשיב לב עובדיה לעבדך'. ובחוצה לארץ - אין
צריך לומר כן, מפני שרבה נכרים. רבי שמעון אומר: אף בחוצה
לארץ - צריך לומר כן, מפני שעתידין להתגזר, שנאמר (צפניה ג,
ט): "אז אהפך" וגו':

ה. הרוצה אוכלוסין - אומר: 'ברוך חכם הרזים', שאין פרצופותיהן
דומין זה לזה ואין דעתם שוות זה לזה. בן זומא ראה
אוכלוסין בחר תבית, אמר: 'ברוך חכם הרזים, וברוך שפרא כל
אלו לשמשני'. פמה יגע אדם הראשון, ולא טעם מלוגמא אחת,
עד שחרש, וזרע, וקצר, ועמר, ודש, וזרה, וברר, וטחן, והרקיד,
ולש, ואפה, ואחר כך אכל. ואני, עומד שחרית ומוציא כל אלו
לפני. פמה יגע אדם הראשון? ולא לבש חלוק אחר, עד שגזז,
ולבן, ונפץ, וצבע, וטוה, וארג, ותפר, ואחר כך לבש. ואני, עומד
שחרית ומוציא כל אלו לפני. פמה אמניות שוקדות ומשכימות.
ואני, עומד שחרית ומוציא כל אלו לפני. וכן היה בן זומא אומר:
אורת טוב מה הוא אומר? זכור בעל תבית לטוב, פמה מיני
יינות הביא לפנינו, פמה מיני גלוסקאות הביא לפנינו, פמה מיני
חשובות הביא לפנינו, כל מה שעשה - לא עשה אלא בשבילי.
אורת רע מה הוא אומר? וכי מה אכלתי, לא פת אחת אכלתי?
ולא חתיכה אחת אכלתי? לא כוס אחר שתיתי? כל מה שעשה
- לא עשה אלא בשביל אשתו ובניו. על אורת טוב מהו אומר?
- "זכר פי תשגיא פעלו אשר שררו אנשים" (איוב לו, כד):

תוספתא מסכת ברכות פרק ששי השלם

ו. הַרְוֹאָה אֶת הַבּוֹשֵׁי, וְאֶת הַגִּיחֹרִי, וְאֶת הַלְּוִקָּן ט, וְאֶת הַקֶּפְחִי ט, וְאֶת הַנָּנִים ט, וְאֶת הַדְּרִנְקוּסִי ט - אֹמֵר: 'בְּרוּךְ מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת'. אֶת הַחֲגַר, וְאֶת הַקֶּטֶעַ, וְאֶת הַסּוּמָא, וּמִכִּי שָׁחִין, וְאֶת פְּתוּי רֹאשׁ ט, וְאֶת הַבְּתִקְנִיךְ - אֹמֵר: 'בְּרוּךְ דִּין הָאֵמֶת':

ז. רָאָה בְּנֵי אָדָם נָאִין, וְאֵילָנוֹת נָאִין - אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁפָּרָא בְּרִיּוֹת נְאוֹת':

ח. הַרְוֹאָה אֶת הַקֶּשֶׁת בְּעֵנָן, אֹמֵר: 'נֶאֱמַן בְּבְרִיתוֹ בְּרוּךְ זוֹכֵר הַבְּרִית':

ט. הִיָּה הוֹלֵךְ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ יוֹדֵעַ מִסֵּפֶר כְּלָכֶם, הוּא יוֹדֵעַ, הוּא עֵתִיד לָדוֹן, הוּא עֵתִיד לְהַקְיִמְכֶם, בְּרוּךְ מִחַיָּה מֵתִים בְּמֵאָמְרוֹ':

י. אֶת הַחֲמָה וְאֶת הַלְּבָנָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים וְאֶת הַמְּזֻלוֹת כְּסֻדְרָן, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית'. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: הַמְּבָרֵךְ עַל הַחֲמָה - זוֹ דֶּרֶךְ אַחֲרָת. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: הַרְוֹאָה אֶת הַיָּם תְּדִיר וְנִשְׁתַּחֲוֶה בּוֹ דְּבָרֵיכָא - צָרִיךְ לְבָרֵךְ:

יג. שָׁחַר בְּיֹתֵר.

יד. אָדָם בְּיֹתֵר.

טו. לֶבֶן בְּיֹתֵר.

טז. כְּטָנוּ עֵבֶה, וּמִתּוֹךְ עָבְיוֹ נִרְאִית קוּמְתוֹ מִקַּפְחָת; וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים אַרְוֵךְ הַרְבֵּה וּפְרָצוּפוֹ שְׁמוּט וּבּוֹלֵט דְּמִכּוּעַר הַרְבֵּה.

יז. נִמְךָ בְּיֹתֵר.

יח. פִּיּוֹ עָקָם.

יט. שָׁעָרוֹ דְּבוּק בְּיַחַד. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים רַחֲבֵי רֹאשׁ.

כ. בַּעֲלֵי בְּהֵרוֹת לְבָנוֹת בְּפִנְיָהֶם.

כא. שֶׁעָבְרוּ שְׁלוֹשִׁים יוֹם וְלֹא רָאָהוּ.

תוספתא מסכת ברכות פרק ששי השלם

יא. הִיָּה רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: הֲרִי הוּא אֹמֵר (דברים ו, ה): "וְאֶתְחַבֵּת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ" וְגו' - בְּשֵׁנֵי יְצָרֶיךָ בְּיֶצֶר טוֹב וּבְיֶצֶר הָרָע. בְּכָל נִפְשֶׁךָ - אֶפְלוּ נוֹטֵל אֶת נִפְשֶׁךָ. וְכֵן הוּא אֹמֵר (תהלים מד, כג): "עֲלֶיךָ הִרְגַּנוּ כָּל הַיּוֹם". דָּבָר אַחֵר: בְּכָל נִפְשֶׁךָ - בְּכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ שֶׁבָּרָא בְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט, קעה): "תַּחֲוֵי נִפְשֵׁי וַתִּהְלָלְךָ", וְאֹמֵר (תהלים לה, י): "כָּל עֲצָמוֹתַי תִּאֲמַרְנָה". בֶּן עֲזַאי אֹמֵר: תָּן נִפְשֶׁךָ עַל מִצְוֹתַי:

יב. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן תְּפִלוֹת שְׂוֵא. בְּיֶצֶד? כּוֹנֵם מֵאֵה כּוֹרִין - וְאֹמֵר: 'יְהִי רְצוֹן שְׁיִהְיוּ מְאֵתִים'. כּוֹנֵם מֵאֵה חֲבִיּוֹת - וְאֹמֵר: 'יְהִי רְצוֹן שְׁיִהְיוּ מְאֵתִים' - הֲרִי זֶה תְּפִלַּת שְׂוֵא. אֲבָל מִתְּפִלָּה הוּא שֶׁתִּכְנַס בְּהֵן בְּרַכָּה, וְלֹא שֶׁתִּכְנַס בְּהֵן מְאָרָה:

יג. דּוֹסְתָאֵי בְּרַבִּי יְנָאֵי אָמַר מִשּׁוֹם רַבִּי מֵאִיר: הֲרִי הוּא אֹמֵר בְּיֶצֶחֶק (פְּרָאשִׁית כו, כד): "וַיְבָרַכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת זֶרְעֶךָ". דִּרְשׁ יֶצֶחֶק: הוּאִיל וְאִין בְּרַכָּה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, עָמַד וְזָרַע, שֶׁנֶּאֱמַר (פְּרָאשִׁית כו, יב): "וַיִּזְרַע יֶצֶחֶק בְּאֶרֶץ הַחַיָּא וַיִּמְצָא" בְּשָׁנָה הַחַיָּא מֵאֵה שְׁעָרִים" וְגו'. דָּבָר אַחֵר: "מֵאֵה שְׁעָרִים" - שֶׁשְׁעָרוֹהוּ, וְנִמְצָא מֵאֵה פְּעָמִים כְּמוֹ שֶׁשְׁעָרוֹהוּ. [מֵאֵה מְנִין, מֵאֵה שְׁעָרִים - מֵאֵה דְּגָנִים. וּמֵאֵה דְּגָנִים שֶׁשְׁעָרוֹם - מֵאֵה פְּעָמִים. וְנִמְצָא עַל אַחַת מֵאֵה בְּמָה שֶׁשְׁעָרוֹ]:

יד. הָעוֹשֶׂה כָּל הַמִּצְוֹת צָרִיךְ לְבָרֵךְ. הָעוֹשֶׂה סְפָה לְעֵצְמוֹ, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לְזִמְן הַזֶּה'. נִכְנָם לִישֵׁב בְּהַ, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ לִישֵׁב בְּסִפָּה'. וּמִשְׁבָּרֵךְ עָלֶיהָ יוֹם רֵאשׁוֹן - שׁוֹב לֹא יְבָרֵךְ:

טו. הָעוֹשֶׂה לְוֹלָב לְעֵצְמוֹ, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לְזִמְן הַזֶּה'. וּכְשֶׁהוּא נוֹטֵלוֹ, אֹמֵר: 'עַל גְּטִילַת לְוֹלָב, וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו כָּל שִׁבְעָה. הָעוֹשֶׂה צִיצִית לְעֵצְמוֹ, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ

תוספתא מסכת ברכות פרק ששי השלם

שְׁהִינְנוּ. וּבְשֵׁהוּא מְתַעֲטֵף, אֹמֵר: 'לְהַתְעַטֵּף בְּצִיצִית'. הָעוֹשֶׂה תְּפִלִּין לְעֶצְמוֹ, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שְׁהִינְנוּ'. וּבְשֵׁהוּא מְנִיחַן, אֹמֵר: 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין'. מֵאֵימָתִי מְנִיחַן בְּשַׁחֲרִית. לֹא הִנִּיחַן בְּשַׁחֲרִית - מְנִיחַן כָּל הַיּוֹם:

טו. הַשּׁוֹחֵט, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעֶצְמוֹ: 'בְּרוּךְ עַל הַשְּׁחִיטָה'. הַמְּכַסֶּה דָם, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעֶצְמוֹ: 'עַל פְּסוּי הַדָּם':

יז. הַמָּל, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעֶצְמוֹ: 'עַל הַמִּלָּה'. אָבִי הֵבֵן - צָרִיךְ בְּרָכָה לְעֶצְמוֹ: 'בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בְּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ'. וְהַעוֹמְדִין אֹמְרִים: 'כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַס לְבְרִית בֵּן יָכֵן לְתוֹרָה לְחֻפָּה וּלְמַעֲשֵׂים טוֹבִים'. הַמְּבָרֵךְ אֹמֵר: 'אֲשֶׁר קִדְּשׁ יְדִיד מִבְּטָן, וְחָק בְּשָׂארוֹ שָׁם, וְצִאֲצָאִיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קִדְּשׁ, עַל בֶּן בְּשֹׁכֵר זֹאת אֵל חַי חֶלְקֵנוּ צוּרֵנוּ, צִוָּה לְהַצִּיל יְדִידוֹת שְׂאֵרֵנוּ מִשַּׁחַת לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם בְּבִשְׂרָנוּ, בְּרוּךְ בּוֹרֵת הַבְּרִית':

יח. הַמָּל אֶת הַגֵּרִים, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ עַל הַמִּלָּה'. הַמְּבָרֵךְ, אֹמֵר: 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְמוֹל אֶת הַגֵּרִים לְהַטִּיף מִהֵן דָּם בְּרִית, שְׂאֵלְמָלָא דָּם בְּרִית לֹא נִתְקַיֵּם שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שְׁנֵאמַר (יְרֵמְיָה לג, כה): אִם לֹא בְרִיתִי יוֹזֵם וְלִילָה וְגו', בְּרוּךְ בּוֹרֵת הַבְּרִית'. הַמָּל אֶת הָעֶבְדִּים, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ עַל הַמִּלָּה'. הַמְּבָרֵךְ אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְמוֹל אֶת הָעֶבְדִּים, וְלְהַטִּיף מִהֵן דָּם בְּרִית' וְכו':

יט. הָיָה הוֹלֵךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר'. מֵאֵימָתִי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן? מִשְׁעָה שְׁמִפְרִישָׁן:

כ. עֲשָׂרָה שָׁהִיו עוֹשִׂין עֶשֶׂר מִצְוֹת - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעֶצְמוֹ. הֵיוּ עוֹשִׂין כָּלן מִצְוָה אַחַת - אֶחָד מְבָרֵךְ לְכָלן. יְחִיד

תוספתא מסכת ברכות פרק ששי השלם

שְׁהִיָּה עוֹשֶׂה עֶשֶׂר מִצְוֹת - מְבָרַךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הִיָּה עוֹשֶׂה מִצְוָה כָּל הַיּוֹם - אֵינוֹ מְבָרַךְ אֶלָּא אַחַת. הִיָּה מְפָסִיק וְעוֹשֶׂה, מְפָסִיק וְעוֹשֶׂה - צָרִיךְ לְבָרַךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

א. הַנִּכְנָס לְבֵרֶךְ - מֵתְפַלֵּל שְׁתֵּימָּה, אַחַת בְּכַנְיֻסְתּוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתּוֹ. בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר: אַרְבַּע, שְׁתֵּימָּה בְּכַנְיֻסְתּוֹ וְשְׁתֵּימָּה בִּיצִיאָתּוֹ. בְּכַנְיֻסְתּוֹ מֵהוּ אוֹמֵר? - 'יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁאֲכַנְסֵם בְּשָׁלוֹם'. נִכְנָס בְּשָׁלוֹם, אוֹמֵר: 'מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁהַכְנִסְתָּנִי בְּשָׁלוֹם, בֶּן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׁתוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם'. יֵצֵא לְשָׁלוֹם, אוֹמֵר: 'מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁהוֹצֵאתָנִי לְשָׁלוֹם, כֵּךְ יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׁאַגִּיעַ לְמִקוֹמִי לְשָׁלוֹם':

ב. הַנִּכְנָס לְבֵית הַמִּרְחָץ, מֵתְפַלֵּל שְׁתֵּימָּה, אַחַת בְּכַנְיֻסְתּוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתּוֹ. בְּכַנְיֻסְתּוֹ מֵהוּ אוֹמֵר? 'יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁתַּכְנִיסֵנִי לְשָׁלוֹם וְתוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם, וְאַל יֵאָרַע בִּי דְבַר קְלַקְלָה, וְאִם יֵאָרַע בִּי דְבַר קְלַקְלָה, יִהְיֶה מִיתָתִי כַפָּרְתִי עָלַי. וְהַצִּילֵנִי מִזֶּה וּמִכִּיּוֹצֵא בְּזֶה לְעֵתִיד לָבוֹא'. יֵצֵא לְשָׁלוֹם, אוֹמֵר: 'מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁיִצְאָתִי לְשָׁלוֹם, בֶּן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁאַגִּיעַ לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם':

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת צָרִיךְ לְבָרַךְ בְּכָל יוֹם: 'בְּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשִׂנִי גוֹי'. 'בְּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשִׂנִי אִשָּׁה'. 'בְּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשִׂנִי בּוֹר'. גוֹי, שְׁנֵאֵמַר (שְׁעִיָּה מ, יז): "כָּל הַגּוֹיִם כָּאִין נִגְדוּ". אִשָּׁה - אִין אִשָּׁה תִּיבֵת בְּמִצְוֹת. בּוֹר - שְׁאִין בּוֹר יֵרָא חֲטָא, וְלֹא עִם הָאָרֶץ חָסִיד. מַשְׁלַל לְמָה תְּדַבֵּר דּוֹמָה? לְמַלְךְ בְּשָׂר וְדָם שְׁאֵמַר לְעַבְדּוֹ לְבַשֵּׁל לוֹ תַבְּשִׁיל, הוּא לֹא בַשֵּׁל לוֹ תַבְּשִׁיל מִיָּמִיו, סוֹף שְׁמַקְדִּיחַ אֶת הַתַּבְּשִׁיל וּמְקַנֵּיט אֶת רַבּוֹ. לְחַפּוֹת לוֹ חֲלוּק, וְהוּא לֹא חֲפַת לוֹ חֲלוּק מִיָּמִיו, סוֹף שְׁמַלְכֵלְךָ אֶת הַחֲלוּק וּמְקַנֵּיט אֶת רַבּוֹ:

תוספתא מסכת ברכות פרק ששי השלם

כה. לא יכנס אדם בְּהַר הַבַּיִת - לא בְּמַנְעֵלוֹ וְלֹא בְּסַנְדְּלוֹ, וְלֹא בְּאַבְקַ שְׁעַל גְּבִי רִגְלָיו, וּבְמַעוֹת הַצְּרוּרִים לוֹ בְּסַדֵּינוּ, וּבְאַפְנֵדָתוֹ הַחֲגוּרָה לוֹ מִבַּחוּץ, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה, יז): "שְׁמוֹר רִגְלֶךָ בְּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים":

כה. וְלֹא יַעֲשֶׂה קַפְנֵדְרִיא וְרִקִּיקָה מִקַּל וְחֹמֶר, וּמֵה מְנַעֵל שְׂאִין בּו דְּרֵךְ בְּזִיּוֹן - אֲמַרָה תּוֹרָה בָּךְ, רִקִּיקָה שְׁהוּא דְּרֵךְ בְּזִיּוֹן - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרִי הוּא אֹמֵר (אָסֶפֶר ה, ב): "כִּי אֵין לְבֹא אֶל שַׁעַר הַמִּלָּךְ בְּלְבוּשׁ שָׂק". בֹּא וּרְאֵה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה קַלִּין וְחֲמוּרִין בְּדַבָּר, אִם לְפָנֶי מִלָּךְ בְּשָׂר וְדָם אֵין עוֹשִׂין בֵּן, לֹא כָּל שָׂכָן לְפָנֶי מִלָּךְ מִלְכֵי הַמִּלְכִּים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא:

כו. הַפּוֹתֵחַ בְּיו"ד וְה"א, וְחוֹתֵם בְּיו"ד וְה"א - הֲרִי זֶה תְּכֶם. בְּאַלְף
לְמ"ד, וְחוֹתֵם בְּיו"ד וְה"א - הֲרִי זֶה בֵּינוֹנִי. בְּאַלְף
לְמ"ד, וְחוֹתֵם בְּאַלְף לְמ"ד - הֲרִי זֶה בּוֹר. בְּיו"ד וְה"א, וְחוֹתֵם
בְּאַלְף לְמ"ד - הֲרִי זֶה דְּרֵךְ אַחֲרָת:

כו. כָּל חוֹתְמֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּמִקְדָּשׁ - הָיוּ אֹמְרִים: עַד הָעוֹלָם.
מִשְׁקַלְקְלוֹ הַמִּינִים וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד - הַתְּקִינוּ
שִׁיהוּ אֹמְרִים: מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וּמוֹדִיעִין: שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה
בְּפָנֶי הָעוֹלָם הַבָּא - כְּפָרוּזְדוֹר לְפָנֶי הַחֲדָר:

כה. אֵין עוֹנִין אֶמֶן בְּמִקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (נחמיה ט, ה): "קוּמוּ בְּרַכּוּ אֶת
ה' אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וַיְבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ,
וּמְרוֹמִם עַל כָּל בְּרָכָה וְתַהֲלָה". מִנֵּיין עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה? תִּלְמוּד
לוֹמֵר: "וּמְרוֹמִם עַל כָּל בְּרָכָה וְתַהֲלָה" - 'עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה -
תֵּן לוֹ תַּהֲלָה':

תוספתא מסכת ברכות פרק ששי השלם

כט. בראשונה היתה תורה משתפחת מישראל, וזקנים החזירו אותה, שנאמר (רות ב, ד): "והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכה ה'". ואומר (שופטים ו, יב): "ה' עמך גבור החיל":

ל. הלל הזקן אומר: בשעת מכניסין - פזור. בשעת מפזרין - כנס. בעת שאתה רואה תורה חביבה על ישראל והכל שמחין בה - הוי את מפזר, שנאמר (משלי יא, כד): "יש מפזר ונוסף עוד". ובשעה שאתה רואה תורה שבוחה מישראל ואין הכל משגיחין בה - הוי את מכנס, שנאמר (תהלים קיט, קכו): "עת לעשות לה' הפרו תורתך":

לא. רבי מאיר אומר: אין לך אדם מישראל שאינו עושה מאה מצות בכל יום. קורא שמע - מברך לפניה ולאחריה. אוכל את פתו - מברך לפניה ולאחריה. מתפלל שלש פעמים של שמונה עשרה. ועושה שאר מצות - מברך עליהן. וכן היה רבי מאיר אומר: אין לך אדם מישראל שאין שבע מצות מקיפות אותו. תפלין בראשו ותפלין בזרועו. מזוזה בפתחו. ארבע ציציות מקיפות אותו. ועליהן אמר דוד (תהלים קיט, קסד): "שבע ביום הללתיך". נכנס למרחץ - מילה בבשרו, שנאמר (תהלים ח, א): "למנצח על השמינית מזמור לדוד". ואומר (תהלים לד, ח): "חנה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם":

מסכת פאה

פרק ראשון

א. אלו דברים שאין להם שעור: הפאה, והבפורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. פאה - יש לה שעור מלמטה ואין לה שעור מלמעלה. העושה כל שדהו פאה - אינה פאה:

ב. אלו הדברים נפרעין מן האדם בעולם הזה והקרן קנימת לו לעולם הבא: על עבודה זרה, ועל גלוי עריות, ועל שפיכת דמים. ועל לשון הרע - כנגד כלם:

ג. זכות - יש לה קרן ויש לה פרות, שנאמר (ישעיה ג, י): אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. עברה - יש לה קרן ואין לה פרות, שנאמר (שם שם יא): "אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו". ומה אני מקיים (משלי א, לא): "ויאכלו מפרי דרכם"? אלא: עברה שעושה פרות - יש לה פרות, ושאינה עושה פרות - אין לה פרות:

ד. מחשבה טובה - הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, שנאמר (מלאכי ג, טז): "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו". מחשבה רעה - אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, שנאמר (תהלים סו, יח): "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'". ומה אני מקיים

תוספתא מסכת פאה פרק ראשון השלם

(ירמיה נ, יט): "הינה אנכי מביא רעה פרי מחשבותם?" אלא: מחשבה שעושה פרות - הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. ושאינה עושה פרות - אין הקדוש ברוך הוא מצרף למעשה:

ה. נותן אדם פאה בתחלת השדה, ובאמצע, ובסוף. ואם נתן בין בתחלה בין באמצע בין בסוף - יצא. רבי שמעון אומר: אם נתן בין בתחלה בין באמצע בין בסוף - הרי זו פאה, וצריך שיתן בסוף פשעור. רבי יהודה אומר: אם שיר לו קלח אחד - סומך עליו ונותן משום פאה, ואם לאו - אינו נותן בסוף אלא משום הפקר. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שנתן את הפאה ומבקש להוסיף:

א. לא נתן מן הקמה - נותן מן העמרים. לא נתן מן העמרים - נותן מן הגדיש. לא נתן מן הגדיש - נותן מן הפרי. עד שלא מרח. ואם מרח - מעשר ונותן:

א. אומר רבי שמעון: מפני ארבעה דברים אמרה תורה: לא יתן אדם פאה אלא בסוף שדהו. מפני גזל עניים. ומפני בטול עניים. ומפני מראית העין. מפני הרמאים. מפני גזל עניים ביצד? שלא יראה שעה שאין שם אדם ויאמר לקרובו עני לטול פאה. מפני בטול עניים ביצד? שלא יהו עניים יושבין ומשמרין כל היום ואומרים: "עכשו נותן פאה"... אלא מתוך שנותן בסוף, הולך ועושה מלאכתו, בא ונוטלה באחרונה. מפני מראית העין ביצד? שלא יהו עוברין ושבין אומרין: "ראו שפלוני קצר שדהו ולא נתן ממנה פאה". ומפני מה? שחרי אמרה תורה (ויקרא יט, ט): "לא תבלה פאת שדך". מפני הרמאין, ביצד? שלא יאמרו: "כבר נתננו"! דבר אחר: - שלא יניח את היפה ויתן הרע:

תוספתא מסכת פאה פרק ראשון השלם

ח. הירק, אף על פי שלקיטתו כאחת - אין מכניסו לקיום. התאנים, אף על פי שמכניסן לקיום - אין לקיטתן כאחת:

ט. רבי יוסי בר יהודה אומר: רטיבות תמרה - פטורין מן הפאה, שאין ראשון ממתין לאחרון. רבי אלעזר בר צדוק אומר: הספיין חיבין בתלה. אחרים אומרים: אף בנות שות:

י. אלו מפסיקין לפאה: הנחל, והשלוולית, ודרך היחיד, ודרך הרבים, ושביל היחיד, ושביל הרבים הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים. הבור, והניר, והזרע אחר, וקוצר לשחת שלשה תלמים של פתית, ואמת המים שאינה יכולה להקצר כאחת. אמר רבי יהודה: אם עומד באמצע ואינו קוצר מכאן ומכאן - מפסיק, ואם לאו - אינו מפסיק. אכלה חגב, אכלה גובאי, קרסמוה נמלים, ושברתה הרוח או בתמה - הכל מודים: שאם חרש - מפסיק, ואם לאו - אינו מפסיק:

יא. קצר חציה ומכר את הקציר, קצר חציה והקדיש את הקציר - נותן מן המשיר על הכל:

יב. מדרגות שגבהן עשרה טפחים - נותן פאה מכל אחת ואחת. ואם היו ראשי שורות מערבין - נותנין פאה מאחת על הכל:

יג. המארגיב - חיב בתחלתו, חיב בסופו. היו לו ארבע וחמש גפנים - בוצרן ומכניסן. נתן לתוך ביתו - פטור מן הפרט ומן השכחה ומן הפאה, וחיב בעוללות. ואם שיר - נותן מן המשיר על מה ששיר. המודליב - נותן מן המשיר על

כב. שמשמיט בצלים מתוך בצלים.

כג. השולף. כאשר הירקות רצופים נוטל ושולף מהם מבנתיים כדי שהנשארים יצמחו ברוח ויתעבו ויעשו גסים.

תוספתא מסכת פאה פרק ראשון השלם

מה ששיר. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? במודל בשוק, אבל במודל בתוך ביתו - נותן מן המשיר על הכל:

יד. היה מקטף ומכנים לתוך ביתו, אפלו כל שדהו - פטור מן הלקט שבכחה ופאה, וחיב במעשרות:

טו. הבותב נכסיו לבניו, והניח לאשתו קרקע כל שהוא - אבדה כתבתה. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בזמן שקבלה עליה לשם כתבתה, אבל לא קבלה עליה לשם כתבתה - מה שנתן נתן, וגובה כתבתה משאר נכסין:

טז. הבותב נכסיו לעבדו - יצא בן חורין. שיר קרקע כל שהוא - לא יצא בן חורין. רבי שמעון אומר: האומר: כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד רבוא שבהן - לא אומר כלום. 'חוץ מעיר פלונית, חוץ משדה פלונית', אף על פי שאין שם אלא אותה שדה ואותה העיר - זכה עבד זה בנכסים וקנה עצמו בן חורין. וכשנאמרו דברים לפני רבי יוסי, אמר (משלי כד. כו): "שפתים ישק משיב דברים נכחים":

פרק שני

א. נטל מקצת פאה וזרק על השאר - אין לו בה כלום. רבי מאיר אומר: קונסין אותו ונוטלין הימנו זו וזו:

ב. בעל הבית שנתן פאה לעניים, ובא עני אחד ונטלה מאחוריהן - תרי זה זכה. שני עניים שהיו מכתשין על העמוד, ובא עני אחד ונטלו מאחוריהן - תרי זה זכה, שאין עני זוכה בלקט, בשכחה, ובפאה, ובסלע של מציאה - עד שתפל לתוך ידו:

תוספתא מסכת פאה פרק שני השלם

- ג. פועלין שהיו קוצרין בתוך קופותיהן - תרי אלו מעבירין אותן:
- ד. לא ישול בעל הבית לקט מן העניים על מנת ללקט מן העמרים. רבי יהודה אומר: שחרית - בעל הבית צריך שיאמר: 'כל מה שילקטו העניים מן העמרים - תרי זה הפקר'. רבי דוסא אומר: לעתותי ערב, אומר: 'כל מה שילקטו העניים מן העומדים - תרי זה הפקר'. וחכמים אומרים: אינו הפקר, ואין אנו אחראין לרמאין:
- ה. בעל הבית שהניח פאה מצד זה, ובאו עניים ונטלו מצד אחר - זה וזה פאה.
- ו. פועלין שהיו עושין אצל בעל הבית - אינן רשאין לגמר את כל השדה, אלא משיירין כדי פאה. ואינה פאה עד שיפרשנה בעל הבית לשם פאה:
- ז. עני שראה כדי פאה, בין בתבואה בין באילן - אינו רשאי ליגע בה, ואסורה משום גזל, עד שתודע לו שהיא פאה:
- ח. נכרי שמכר קמתו לישראל לקצר - חיב בפאה. ישראל שמכר קמתו לנכרי - פטור מן הפאה:
- ט. ישראל ונכרי שהיו שתפין בקמה, חלקו של ישראל - חיב. וחלקו של נכרי - פטור. רבי שמעאל אומר: ישראל ונכרי שהיו שתפין בקמה - פטור מן הפאה. אימתי? בזמן שהנכרי ממחה. אבל אין הנכרי ממחה - חיב בפאה:
- י. גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו, המחזיק במחבר לקרקע - חיב בכל. בתלוש מן הקרקע - פטור מן הכל. החזיק בקמה - חיב בלקט שכחה ופאה, ופטור מן המעשרות:

תוספתא מסכת פאה פרק שני השלם

יא. הלקט והשכחה והפאה של נכרי - תיב במעשרות. אימתי?
בזמן שהנכרי ממחה. אבל אין הנכרי ממחה, הפקר
נכרי - הפקר, ופטור מן המעשרות:

יב. בעל הבית שנתן פאה לעניים - אין רשאי שיאמר להן: 'טלו
זרע ותנו פשתן' - 'טלו תמרים ותנו מכבדות'. נשרו ואחר
בך הפרישן - אינו תיב משום פאה אלא זרע בלבד:

יג. ארבע מתנות בפרם: פרט, שכחה, ופאה, ועוללת. שלש
בתבואה: לקט, שכחה, ופאה. שתיים באילן: שכחה,
ופאה. כל אלו - אין בהן משום טובה. ואפלו עני שבישראל -
מוציאין את שלו מידו. ושאר מתנות כהונה, כגון: הזרוע ותלתנים
והקבה - יש בהן משום טובה, ונתנין לכל כהן שירצה:

יד. אין מוציאין לא משל כהן לכהן, ולא משל לוי ללוי:

טו. איזהו לקט? זה הנושר בשעת הקציר ובשעת התלישה. רבי
יוסי אומר: אין לקט אלא הנושר בשעת הקצירה בלבד,
שנאמר (ויקרא יט, ט): "ולקט קצירך לא תלקט":

טז. שבולת שבקמה - תרי היא של בעל הבית. שבקציר - תרי
היא של עניים. חציה בקמה וחציה בקציר - נוטל
ומשליכה לאחריו, שספק לקט - לקט:

יז. חורי נמלים - אסורין משום גזל. ואם הפקירן בעל הבית -
מתרין משום גזל. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם היו
פקירון - אסורין משום גזל:

יח. בעל הבית שנתן פריכה לעני למלאות לו מים - אין בו
משום לקט שכחה ופאה, ותיב במעשרות:

תוספתא מסכת פאה פרק שני השלם

יט. עניים המתזרין בין הגרנות - מעשרין ונותנין להם. הצנועים - מוציאין בידם מעות בדברים הנאכלים, ונותנים דבר מועט בדברים הנאכלים, כדי שיאכלנו עד שלא יגיע לעיר. ושאר כל מתנות עניים שבשדות, שאין העני מקפיד עליהן - תרי אלו של בעל הבית.

כ. מאימתי אין שורפין קשין שבשדות? בשדה האילן - עד עצרת. בשדה הלבן - עד ראש השנה. בשדה בית השלחין - מיד; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: בשדה לבן - עד העצרת. בשדה אילן - עד ראש השנה, מפני גזל אדם ובהמה. בשדה בית השלחין - מתר מיד:

כא. המרביץ את שדהו עד שלא נכנסו עניים לתוכו, אם היה הזקו מרבה על של עניים - מתר. ואם הזק עניים מרבה על שלו - אסור. רבי יהודה אומר: בין כך ובין כך - מלקט ומניח על גבי הגדר, והעני בא ונוטל את שלו:

כב. השבלין שבקשין ושבשדות - תרי אלו של בעל הבית. אמר רבי עקיבא: בזו נהגו בעלי בתים עין יפה:

פרק שלישי

א. השובר את הפועל לקצר - ילקט בנו אחריו. האריסין^י, ותחבירין^י, והמוכר קמתו לקצר - לא ילקט בנו אחריו. רבי יוסי אומר: בין כך ובין כך - ילקט בנו אחריו. היו

כד. שנוטל שליש בקציר.

כה. בכך וכך כורין ואין לו חלק, רק בקציר.

תוספתא מסכת פאה פרק שלישי השלם

שם עניים שאין ראויין, אם יכול בעל הבית למחות בידם - ממחה, ואם לאו - מניחן מפני דרכי שלום:

ב. אין שוכרין פועלי נכרים, לפי שאינן בקיאיין בלקט:

ג. אין נותנין מעשר עני לעניי נכרים. אבל נותנין להן חלין מתקנין לשם טובה:

ד. בעל הבית שהיה עומד בעיר, ואמר: 'יודע אני שהפועלים שוכחים את העמר במקום פלוני', ושכחיהו - הרי זו שכחה. היה עומד בשדה ואמר: 'יודע אני שהפועלים שוכחים את העמר במקום פלוני', ושכחיהו - אין זה שכחה. רבי שמעון בן יהודה אומר, משום רבי שמעון: אפלו אחרים עוברין בדרך, וראו את העמר ששכחיהו פועלין - אינו שכחה עד שישכחיהו כל אדם:

ה. רבי יהודה אומר: העושה כל שדהו עמרין לעמר בהן לגדיש ולחררה - מודים בית שמאי ובית הלל: שאם הפקיר לאדם ולא לבהמה, לישראל ולא לנכרים - שזה הפקר:

ו. אומר רבי אליעזר: שאלתי את רבי יהושע: על אלו עמרים נחלקו בית שמאי ובית הלל? אמר לי: התורה הזאת! על אלו: העמר הסמוך לגפה ולגדיש, לבקר ולכלים, ושכחו. וכשבאתי, שאלתי את רבי אליעזר, ואמר לי: מודים באלו שהן שכחה. ועל מה נחלקו? על העמר שהחזיקו בו להוליכו לעיר, ונתנו בצד גפה או בצד גדר - שבית שמאי אומרים: אינה שכחה, מפני שזכה בו. ובית הלל אומרים: שכחה. וכשבאתי והרציתי הדברים לפני רבי אלעזר בן עזריה: אמר לי: אלו הדברים שנאמרו למשה מסיני:

תוספתא מסכת פאה פרק שלישי השלם

ז. העמר שהחזיקו להוליכו לעיר, ונתנו על גבי חברו, ושכח שניהם, התחתון - שכחה, והעליון - אינו שכחה. רבי שמעון אומר: שניהם - אין שכחה. התחתון, מפני שמכסה. והעליון, מפני שזכה בו:

ח. שדה שעומרה מערבבין, ועמר ושכח אחד מהם - אין שכחה, עד שיעמר את כל סביבו:

ט. העמר שפנגרו מוכית, ביצר? מי שהיו לו עשר שורות של עשרה עשרה עמרים, ועמר אחד מהם לצפון ולדרום, ושכח - אין שכחה, מפני שנדון כמזרח וכמערב:

י. שתי פריכות המבדלות זו מזו - שכחה. שלש - אין שכחה. שני עמרים המבדלין זה מזה - שכחה. שלשה - אין שכחה. שתי גפנים המבדלות זו מזו - שכחה. שלש - אין שכחה. שני גרגרין - פרט. שלשה - אינן פרט. שתי שבלים המבדלות בדרך - לקט. שלש - אינן לקט; אלו דברי בית הלל. רבי יוסי אומר: חנינא בן אחי רבי יהושע אומר: כל שבאת רשות עני לאמצע, כגון התבואה והפרם - אין מצטרפין. וכל שלא באת רשות עני לאמצע, כגון פרות האילן - הרי אלו מצטרפין:

יא. אימתי אמרו: קמה מצלת את העמר? בזמן שלא נטלה מבינתים. הא אם נטלה מבינתים - הרי זו אינה מצלת. קמת חברו - מצלת על שלו. של חטין - על של שעורין. של נכרי - על של ישראל; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין מצלת אלא על שלו, וממין על מינו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כשם שהקמה מצלת את העמר - כך העמר מציל את הקמה. ודין הוא, ומה אם קמה שיפה פת עני בה - הרי היא מצלת את העמר, עמר שהורע פת עני בו - אינו דין שיציל את

תוספתא מסכת פאה פרק שלישי השלם

הקמה. אמר לו רבי: מה אם קמה שיפה פח עני - נצלת, העמר שהורע פח עני - אינו דין שתנצל?

יב. יפה פח עני בקמה יתר מבעמר, ובעמר יתר מבקמה. שהקמה - יש בה לקט שכחה ופאה, מה שאין פן בעמר. ובעמר יותר מבקמה, הקמה שהיא ראויה לעשות סאתים - אינו שכחה. ובעמר - שכחה: רבי חנינא בן אחי רבי יהושע אומר: כל שבאת רשות עני באמצע, כגון התבואה והכרם - אין מצטרפין. וכל שלא באת רשות עני לאמצע, כגון פרות האילן - הרי אלו מצטרפין.

יג. החותך פריכות ועתיד לעמרן, וכן אגודי השום והבצלין - אין להם שכחה. המעמר מפני הדלקה, ומפני אמת הפנים - אין להם שכחה, מפני שעומד לאבדן. מעשה בחסיד אחד ששכח עמר בתוך שדהו, ואמר לבנו: צא והקרב עלי פר לעולה ופר לשלמים. אמר לו אבא: מה ראית לשמח בשמחת מצוה זו יותר מכל מצות שבתורה? אמר לו: כל מצות שבתורה - נתן לנו הקדוש ברוך הוא לדעתנו, זו - שלא לדעתנו. שאלו לא היה ברצון לפני המקום - לא באת מצוה זו לידינו. אלא הרי הוא אומר (דברים כד, יט): "כי תקצר וגו'" - קבע לו הכתוב ברכה. והלא דברים קל וחומר, מה אדם שלא נתפון לזכות וזכה - מעלין עליו כאלו זכה. המתפון לזכות וזכה - על אחת כמה וכמה. ביוצא בו (ויקרא ת, יז-יח): "ואם נפש פי תחטא ועשתה וגו'" והביא איל תמים וגו'. והלא דברים קל וחומר, מה אם מי שלא נתפון לחטא, וחטא - מעלין עליו כאלו חטא. המתפון לחטא, וחטא - על אחת כמה וכמה:

יד. כל זית שיש לו שם בשדה פזית נטפה בשעתו ושכחה - אינו שכחה. במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו, אבל אם התחיל בו ושכחו - הרי זה שכחה, עד שיהא בו סאתים:

תוספתא מסכת פאה פרק שלישי השלם

טו. זית שהוא עומד בין שלש שורות של שני מלבנין, ושכחו - אין שכחה. במה דברים אמורים? בזמן שאין מכירו, אבל בזמן שמכירו - רץ אתריו ונוטלו אפלו עד מאה:

טז. המפקיר את פרמו, עשירים - נוטלין את האשכולות, ועניים - נוטלין את האשכולות ואת העוללות. איזהו עוללות? כל שאין בה לא פתף ולא נטף. יש לה פתף ואין לה נטף, נטף ואין לה פתף - הרי היא של בעל הבית. ואם לאו - הרי היא של עניים. איזהו פתף? פסיגין המחרים בשדרה, זו על גבי זו. נטף? הענבים המחרות בשדרה ויורדות:

יז. נכרי שמכר פרמו לישראל לבצר - חייב בעוללות. וישראל שמכר פרמו לנכרי לבצר - פטור מן העוללות:

יח. ישראל ונכרי שהיו שתפין בפרם, חלקו של ישראל - חייב, ושל נכרי - פטור. רבי שמעון אומר: ישראל ונכרי שהיו שתפין בפרם - פטור מן העוללות:

יט. המקדיש את פרמו - לא תקדיש את העוללות, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו:

כ. בן לוי שנתנו לו ענבים והיו בהן עוללות - אין חושש שמא של עניים הן:

כא. הנוטע פרם להקדיש - פטור מן הפרט, ומן העוללות, מן הערלה, ומן הרבעי. וחייב בשביעית. המקדיש את פרמו - לא תקדיש את העוללות, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. מאימתי אדם רשאי לבצר פרמו בשביעית? משידע הפרי, שקבר נתחייב הפרם בגדולי עוללות:

תוספתא מסכת פאה פרק שלישי השלם

כב. איזהו שכחה בעריסין גדולים? כל שאינו יכול לפשט את ידו ולטלה. בעריסין קטנים - פשיעבר הימנו. בדלית ובדקל - משירד ממנו. ושאר כל האילן - משיפנה וילך לו. במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו, אבל אם התחיל בו ושכחו - אין שכחה עד שיבצר את כל סביביו:

פרק רביעי

א. רבי יהודה אומר: מקום שדורכין את העוללות - נאמן עני לומר: 'זו של עוללות הוא'. נאמן לומר: 'לקט זה - לקטתיו אני ואחי, אני וקרובי'. אבל אין נאמן לומר: 'מפלוגי נכרי לקחתי'; 'מאיש פלוגי פותי לקחתי'. עניי פותים - פעניי ישראל. אבל עניי נכרים - אין מאמינים להם בכל דבר:

ב. אין פוחתין לעני בשנת מעשר עני, מחצי קב חטין או קב שעורין. במה דברים אמורים? על הגרן, אבל בתוך ביתו - נותן לו כל שהוא, ואינו חושש. ושאר מתנות כהונה ולויה - נותן כל שהוא ואינו חושש. רצה, מציל מחצה ונותן מחצה. אבא יוסי בן דוסתאי אומר משום רבי אליעזר: רצה, נותן לפניהם שלישי, ומניח שתי ידות לקרוביו:

ג. כהנים ולוים שהיו עומדין על הגרן, ובאו כהנים אחרים ועמדו - אינן יכולין להוציא מידן. אמר רבן שמעון בן גמליאל: נהגו כהנים עין יפה, שלא להוציא את אחיהם ריקנים. אבל

כו. כרם גבוה ומנח על גבי עצים.

תוספתא מסכת פאה פרק רביעי השלם

מקמצין ונותנין להם. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם באו עד שלא תחזור חלילה - עומדין על העקבי, ונוטלין:

ד. נשים ועבדים, אין חולקין להם על הגרן. אבל נותנין להם מתנות פהונה ולויה לשם טובה:

ה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פשם שהתרומה תזקה לכהונה בחלוק גרנות - כך מעשר ראשון תזקה ללוים בחלוק גרנות. החולק בבית דין - אין לו תזקה לפהנה:

ו. שתי תזקות בארץ ישראל: נשיאות בפים, וחלוק גרנות. ובסוריא, ועד מקום ששלוחי ראשי חדשים מגיעים - נשיאות בפים, אבל לא חלוק גרנות. ובבל - בסוריא. רבי שמעון בן אליעזר אומר: אף באלכסנדריא בראשונה, פשהיה שם בית דין:

ז. חמר בקדשי מקדש שאין בקדשי גבול, ובקדשי הגבול שאין בקדשי מקדש. קדשי הגבול - קטנים חולקין בהן, וטמאין חולקין בהן, וחולקין אותן בטמאה, וחולקין מנה כנגד מנה. קדשי מקדש - תיבין באחריותן לטפל בהן, ולהביאן לבית הבחירה. קדשי הגבול - נתנין לכל חבר. קדשי מקדש - נותן לאנשי המשמר בלבד:

ח. אין פותתין לעני העובר ממקום למקום - מפפר בפונדיון מארבע סאין בסלע. לן - נותנין לו פרנסת לינה, שמן וקטנית. שבת - נותנין לו מזון שלש סעודות, שמן וקטנית, דג וירק. במה דברים אמורים? בזמן שאין מכירין אותו, אבל בזמן שמכירין אותו - אף מכסין אותו. הנה מסבב על הפתחים - אין נזקקין לו לכל דבר:

כו. בסוף הראשונים - בסוף השונה, וכשבעל הבית מחלק ובא לסוף השונה - מחלק גם להם.

תוספתא מסכת פאה פרק רביעי השלם

הט תמחוי - כל היום. קפה - מערב שבת לערב שבת. תמחוי
- לכל אדם. קפה - לאנשי אותה העיר. אם שהה
שם שלשים יום - תרי הוא באנשי העיר. לקפה ולתמחוי -
שלשה חדשים, ולכסות - שלשה חדשים. ולקבורה - תשעה
חדשים. ולפסי העירי"ה - שנים עשר חדש:

י. עני שנתן פרוטה לקפה, ופרוסה לתמחוי - מקבלין אותה
ממנו. אם לא נתן - אין מחיבין אותו לתן. נתנו לו
חדשים והחזיר להן שחקים" - מקבלין אותה ממנו. אם לא נתן
- אין מחיבין אותו לתן. היה משתמש בכלי מילתל - נותנין לו
כלי מילת. מטה - נותנין לו מטה. עסה - נותנין לו עסה. פת
- נותנין לו פת. להאכילו בתוך פיו - מאכילין לו בתוך פיו,
שנאמר (דברים טו, ח): "די מחסרו אשר יחסר לו" - אפלו עבד
אפלו סוס. "לו" - זו אשה, שנאמר (בראשית ב, יח): "אעשה לו עזר
בנגדו". מעשה בהלל הזקן, שנתן לעני בן טובים סוס שהיה
מתעמל בו, ועבד שהיה משמשו. שוב מעשה באנשי הגליל, שהיו
מעלין לזקן אחד ליטרא אחד בשר צפורי בכל יום:

יא. היה משתמש בכלי זהב - מוכרן ומשתמש בכלי כסף.
בכלי כסף - מוכרן ומשתמש בכלי נחשת. בכלי
נחשת - מוכרן ומשתמש בכלי זכוכית. אמרו: משפחת בית
נבלטא היתה בירושלים, והיתה מתניחסת על בני ארנן היבוסאי,
העלו להם חכמים שלש מאות שקלי זהב, ולא רצו להוציאן
חוץ מירושלים:

כה. קרשי העיר לחזק את שצרי העיר.

כט. בלויים.

ל. בגדי משי.

תוספתא מסכת פאה פרק רביעי השלם

יב. האומר: איני מתפרנס משל אחרים - שוקדין עליו ומפרנסין אותו, ונותנין לו לשום מלוה, וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה; דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: אומרין לו: 'הבא משכון', כדי לגום את דעתו!*

יג. היה אומר: איני מתפרנס משל עצמי - שוקדין עליו ומפרנסין אותו, ונותנין לו לשם מתנה, וחוזרין וגובין ממנו לשום מלוה; דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: אומרין לו: 'הבא משכון', כדי לגום את דעתו:

יד. המסמא את עינו, והמצבה את כרסו, והמעכה את שוקיו - אין נפטר מן העולם עד שיהא לו בן:

טו. גבאי צדקה, אין רשאים לפרש זה מזה. אפלו נתן לו חברו מעות שהוא חייב לו, אפלו מצא מעות בדרך - אינו רשאי ליטלן, שנאמר (במדבר לב, כב): "והייתם נקיים מה' ומישראל". אבל פורשים זה מזה לתוך חצר או לתוך חנות, וגובין:

טז. מעשר שני, אין פורעין ממנו מלוה וחיוב, ואין משלמין ממנו את הגמולים^{לב}, ואין פודין בו שבויים, ואין עושין בו שושבינות, ואין נותנין ממנו דבר לצדקה. אבל משלחין ממנו דבר של גמילות חסדים, וצריך להודיע, ונותנין אותו לחבר-עיר בטובה:

יז. אומר לתן, ונתן - נותנין לו שכר אמירה ושכר מעשה. אומר לתן ולא הספיק בידו לתן - נותנין לו שכר אמירה

לא. כדי שירגיש טוב, כי יחשב שזו רק הלואה והראיה שלוקחים ממנו משכון ועל ידי זה לא יתבייש מלקחת.

לב. שאינו חוב גמור, רק רוצה לגמל חסד למי שגמל עמו חסד.

תוספתא מסכת פאה פרק רביעי השלם

בשכר מעשה. לא אמר לתן, אבל אמר לאחרים: 'תנו' - נותנין לו שכר על כך, שנאמר (דברים טו, י): "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך" וגו'. לא אמר לאחרים: 'תנו', אבל מניח לו בדברים טובים^ל, מנין שנותנים לו שכר על כך? שנאמר: "כי בגלל הדבר הזה" וגו':

יה. מעשה במונבו המלך, שעמד ובזבז את כל אוצרותיו בשני בצרת. אמרו לו אחיו: אבותיך גנזו אוצרות והוסיפו על של אבותם, ואתה עמדת ובזבזת את כל אוצרותיך שלך ושל אבותיך! אמר להם: אבותי גנזו אוצרות למטה, ואני גנזתי למעלה, שנאמר (תהלים פח, יב): "אמת מארץ תצמח" וגו'. אבותי גנזו אוצרות במקום שהיד שולטת בו, ואני גנזתי אוצרות במקום שאין היד שולטת בו, שנאמר (תהלים פט, טו): "צדק ומשפט מכון בסאך" וגו'. אבותי גנזו אוצרות שאין עושין פרות, ואני גנזתי אוצרות שעושין פרות, שנאמר (ישעיה ג, י): "אמרו צדיק כי טוב כי פרי" וגו'. אבותי גנזו אוצרות של ממון, ואני גנזתי אוצרות של נפשות, שנאמר (משלי יא, ל): "פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם". אבותי גנזו אוצרות לאחרים, ואני גנזתי לעצמי, שנאמר (דברים כד, יג): "ולך תהיה צדקה לפני ה' אלהיך". אבותי גנזו אוצרות בעולם הזה, ואני גנזתי לעולם הבא, שנאמר (ישעיה נח, ח): "והלך לפניך צדקך". צדקה וגמילות חסדים - שקולין כנגד כל מצות שבתורה. אלא שהצדקה - בחיים, וגמילות חסדים - בחיים ובמתים. צדקה - בעניים. גמילות חסדים - בעניים ובעשירים. צדקה - בממונו. גמילות חסדים - בממונו ובגופו:

לג. מפייס לעני.

תוספתא מסכת פאה פרק רביעי השלם

יט. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְתָּה: מַנִּין שְׂכַל הַמַּעֲלִים אֶת עֵינָיו מִן הַצְדָּקָה בְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, ט): "הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל לְאֹמֹר." וְלִהְלֵךְ הוּא אֹמֵר (דְּבָרִים יג, יד): "יֵצְאוּ אַנְשֵׁים בְּנֵי בְּלִיעַל מִקְרָבְךָ," מֵהַ 'בְּלִיעַל' הָאֹמֵר לְהֵלֵךְ - עֲבוּדָה זָרָה. אֵף 'בְּלִיעַל' הָאֹמֵר כֵּן - עֲבוּדָה זָרָה:

כ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּר יוֹסִי: מַנִּין שֶׁהַצְדָּקָה וְגַמְלֵלוֹת תְּסֻדִים שְׁלוֹם גָּדוֹל וּפְרָקְלִיט גָּדוֹל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמַיִם? שֶׁנֶּאֱמַר (רַמְיָה טז, ה): "כִּי אָמַר ה' אֵל תְּבֹא בֵּית מְרוֹזַח" וְגו'. תְּסֻד - זֶה גַּמְלֵלוֹת תְּסֻדִים, וְרַחֲמִים - זֶה צְדָקָה. מְלֻמֵּד: שֶׁהַצְדָּקָה וְגַמְלֵלוֹת תְּסֻדִים שְׁלוֹם וּפְרָקְלִיט גָּדוֹל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמַיִם:

מסכת דמאי

פרק ראשון

א. הקלין שבדמאי: השיתין, והרימין והעזרדין, תזקתם בכל מקום - פטורין. ואם היו משתמרין - תיבין. אם פתם על שדהו - פטורה. רבי יוסי אומר: שיתין שבציפות - תיבות, מפני שהן משתמרות. רבי יוסי בר יהודה אומר: הנזבלות הנמכרות עם התמרות - תיבות. וחכמים אומרים: עד שלא יטילו שאור - פטורות. משטיילו שאור - תיבות:

ב. בראשונה היתה חמץ שביהודה - פטור, מפני שחזקתו מן התמרד. עכשו שחזקתו מן תיבין - תיב:

ג. הבפורות^{לד}, והסיפות^{לה}, בגנה - תיבות. בבקעה - פטורות. אלו הן הבפורות - עד שלא יושיבו שומא. הסיפות - משיקפלו המוקצעות^{לו}. רבי אלעאי אומר משום רבי אליעזר: הבפורות - לעולם תיבות, מפני שהן משתמרות:

ד. בזיב עצמה - פטורה מן הדמאי. תזקת ארץ ישראל - תיב עד שינדע שהוא פטור. תזקת חוצה לארץ - פטור, עד שינדע לה שהוא תיב. תזקת בעלי בתים ישראל שבסוריא - אין

לד. הפרות שממחרים להתבשל.

לה. הפרות שמתבשלים רק בסוף.

לו. מה שמותינים קוצעי הפרות בכלי הנקרא כף, בלי שומר.

תוספתא מסכת דמאי פרק ראשון השלם

מפרישין עליהן דמאי. ואם בידוע שרב הפרות שלחן - תרי אלו
תיבין:

ה. אומר: 'שלי חן' - תיב לעשר. 'מעשרין חן' - נאמן, שהפה
שאסר הוא הפה שהתיר. הנה מוכר פרות בשנת מעשר
שני, ואמר: 'של מעשר שני חן' - נאמן. הנה מעשר עני - נאמן.
הנה מעשר פרות בשנת מעשר עני, ואמר: 'מעשר שני זה' - אין
נאמן, 'מעשר עני' - נאמן. הנה מוכר פרות בשנת מעשר שני,
ואמר: מעשר עני - נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר:

ו. הנה מוכר פרות בשביעית, ואמר: 'של ערב שביעית חן!' -
תיב במעשר ותיב בבעור. הנה מוכר פרות במוצאי שביעית,
ואמר: 'של שביעית חן' - תיב במעשר ותיב בבעור. הנה מוכר
במוצאי שביעית, ואמר: 'של ערב שביעית חן' - תיב במעשר,
ופטור מן הבעור. זה הכלל: כל דבר ששתיקתו פטור - נאמן,
בין להחמיר בין להקל. כל דבר ששתיקתו תיב - נאמן להחמיר
ולא להקל:

ז. פרות ארץ ישראל שרבו על פרות חוצה לארץ - תרי אלו
תיבין. פרות חוצה לארץ שרבו על פרות ארץ ישראל
- תרי אלו פטורין; דברי רבי מאיר. ותיבין אומרים: אף דברים
התדירין, כגון האגוזים ודורמסקניות ופסלקאות - פטורין, ושאר
כל הדברים - תיבין. אומר רבי: נראין דברי רבי מאיר - בדבר
שאינו קבוע, ודברי תנאים - בדבר הקבוע:

ח. הלוקח מן החמרת לי בצור, ומן המוגירות לי בצידן - תיב. מן
המוגירות בצור, ומן החמרת בצידן - פטור. רבי יוסי

לו. תנאים שבאים עם התבואה ממקום אחר.

לה. אוצרות.

תוספתא מסכת דמאי פרק ראשון השלם

ברבי יהודה אומר: הלוקח מן המוגירות בצור, ואין צריך לומר מן החמרת - תיב, אפלו מחמר אחד. רבי מאיר אומר: חמרת היורדת לכזיב - תיב, מפני שחזקתו מן הגליל. וחכמים אומרים: הרי היא בחזקת פטורה, עד שתודע לך מהיכן היא:

ט. הלוקח מן הספינה ביפו, ומן הספינה בקסרי - תיב. רבי יהודה אומר: כפת הישוב, וכפת אנטיפרס, ושוק של פטרום - בראשונה היו דמאי, מפני שחזקתן מחר המלך. עכשו רבותינו אמרו: כל עירות הכותים שעל יד הדרך, כגון התבואה והקטניות שלהן - דמאי, מפני שהן של ישראל משתמשין ביהודה. ושאר כל פירותיהן - ודאי:

י. אוצר של ישראל, ונכרים מטילין לתוכו, אם רב נכרים - ודאי, ואם רב ישראל - דמאי, מחצה על מחצה - ודאי; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אפלו כלם נכרים, וישראל אחד מטיל לתוכו - דמאי. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? באוצר של יחיד. אבל באוצר של מלכים - הולכים אחר הרב. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? באוצר של ישראל ונכרים. אבל אוצר ישראל וכותים - הולכים אחר הרב. אמר לו: אתה הורית לנו על אוצרות של יבנה שלפני מלחמה שהיא דמאי, ורבן כותים. אבל אוצר שמטמן בו מחוצה לארץ לארץ, כגון אוצרות של דינר - תיב לפי חשבון. אמר רבי יהושע בן קביסאי: כל ימי הייתי קורא מקרא הזה (במדבר יט, ט): "והזה הטוהר על הטמא", ולא מצא ידיו אלא באוצר של יבנה בלבד. ומאוצרה של יבנה למדתי: שטהור אחד מזה אפלו על מאה טמאים:

יא. הלוקח פרות לאכילה, ונמלך למכרן - לא ימכרנו לנכרי, ולא יאכילם לבהמת אחרים, ולא לבהמת עצמו, אלא

תוספתא מסכת דמאי פרק ראשון השלם

אם בן עושה פיוצא בו. מי שנפלו לו פרות בירושה, או שנתנו במתנה - לא ימכרם לנכרי, ולא יאכילם לבהמת אחרים, ולא לבהמת עצמו, אלא אם בן עשר:

יב. לוקחין שדה זרועה מן הנכרי, בין משצמחה, ובין עד שלא צמחה. וכן מישראל במוצאי שביעית, ואינו חושש. לוקחין זרע, אחד דבר שזרעו בלה, ואחד דבר שאין זרעו בלה.

יג. אין זורעין את הטבל, ואין מתפין את הטבל, ואין עושין עם הנכרי בטבל. ישראל ששכח זרע את הטבל, עד שלא צמחה - ילקט, ואם צמחה - אין מתיבין אותו, שפבר אבדה. הלוקח לבהמה לחיה ולעופות - פטור מן הדמאי:

יד. לא יקשר אדם ישראל בהמתו אצל בהמתו של נכרי. שאם הלכה בהמתו מאליה - אין מתיבין אותו לתחזירה:

טו. משביר ישראל בהמתו לנכרי, ופוסק עליה על מנת שהנכרי זנה. ובלבד שלא יאמר לו: 'כך וכך שעורין תהא מטיל לפניה' - 'כך וכך עמיר תהא מטיל לפניה':

טז. נכרי שאמר לישראל: 'תן שמן על גב מכותי', בודאי - אסור, ובדמאי - מתר. נפל על גבי בשרו - משפשפו ואינו חושש:

יז. נכרי שנתן שמן על גבי טבלא של שיש להתעגל עליה, משעמד - מתר לישראל לישב אחריו:

יח. הלוקח יין לתן לתוך המורים, ויין לעשותו אילנות, וכרשינין לעשותן טחינין - תיב בדמאי, ואין צריך לומר בודאי.

תוספתא מסכת דמאי פרק ראשון השלם

הן עצמן - פטורין מן הדמאי. הלוקח יין ושמן לתן על גבי חטטין, וכרשינין לעשותן טחינין - חייב בדמאי. ורבי שמעון בן אלעזר פוטר. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: הלוקח כרשינין לעשותן טחינין - פטור מן הדמאי. הלוקח יין לתן להקילור, וקמח לעשותו מלונגמא ורטתה - פטור מן הדמאי, וחיב בנדאי. והן עצמן - פטורין מן הנדאי:

יט. הלוקח קמח לעורות - פטור מן הדמאי, וחיב בנדאי. ושל נדאי - נותן לתוכו עורות אחרים:

כ. ששמן ערב - בית שמאי מחיבין, ובית הלל פוטרין. אמר רבי נתן: לא היו בית הלל פוטרין אלא בשל פליטון בלבד. אחרים אומרים משום רבי נתן: מחיבין היו בית הלל בשמן ורד. תשלומי תרומה, וחמשה, וחמש חמשה, מותר העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, ותוספת הבכורים, ופטור מן הדמאי. חלת עם הארץ - רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: בית שמאי מחיבין, ובית הלל פוטרין. וכלן שקרא שם למעשר שני עליהן - מה שעשה - עשוי:

כא. קפת המרחץ - פטורה מן הנדאי, ואין צריך לומר מן הדמאי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף אינו מטמא טמאת אכל:

כב. ששמן שהגרדי סד באצבעותיו - חייב. שהסורק נותן לצמר - פטור מן הדמאי. לפיכך ששמן של שביעית - נותנין ממנו לגרדי, ואין נותנין ממנו לסורק:

פרק שני

א. ארז שבחולת אנטוכיא, במקומו - מתר. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר: ארז שבחולת אנטוכיא - מתר הוא עד בורז'לט:

ב. המקבל עליו ארבעה דברים מקבלין אותו להיות חבר. א שלא למכור לעם הארץ. ב שלא לתן תרומות ומעשרות לעם הארץ. ג ושלא יעשה טהרות אצל עם הארץ. ד ושיהא אוכל חלין בטתרה:

ג. המקבל עליו להיות נאמן - מעשר את שהוא אוכל, ואת שהוא מוכר, ואת שהוא לוקח, ואין מתארת אצל עם הארץ; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: המתארת אצל עם הארץ - נאמן. אמר להם רבי מאיר: על עצמו - אינו נאמן, יהא נאמן על של אחרים?! אמר רבי יהודה: מימיהן של בעלי בתים, לא נמנעו מלהיות אוכלין זה אצל זה, ואף על פי כן, פרותיהן שבתוך בתיהן - מתקנין:

ד. עם הארץ שקבל עליו כל דברי חברות, ונחשד על דבר אחד - נחשד על כלן; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין חשוד אלא על אותו דבר בלבד:

ה. גר שקבל עליו כל דברי התורה, ונחשד על דבר אחד, אפלו על התורה בלה - תרי הוא בישראל מומר:

ו. עם הארץ שקבל עליו כל דברי חברות חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו. גר שקבל עליו כל דברי תורה חוץ

תוספתא מסכת דמאי פרק שני השלם

מדבר אחד - אין מקבלין אותו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר:
אפלו דבר קטן מדקדוקי סופרים:

ז. רבי שמעון אומר: כהן שקבל עליו כל עבודת כהונה חוץ
מדבר אחד - אין מקבלין אותו. בן לוי שקבל עליו
כל עבודת לוייה חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו, שנאמר
(ויקרא ז, ג): "המקריב את דם השלמים וגו', אין לי אלא זריקת
דם והקטר חלבים. מנין ליציקות ובלילות, פתיתות ומליחות,
תנופות והגשות, הקמיצות והקטרות, המליקות והקבלות והזאות,
והשקאת סוטה, ועריפת עגלה, וטהרת מצורע, ונשיאות כפים
מבפנים ומבחוץ? תלמוד לומר (שם): "בני אהרן" - כל עבודה
שהיא בבני אהרן. אמר רבי שמעון: יכול אין דוחין אותן אלא
ממתנות מקדש בלבד, מנין אף ממתנות גבולין? תלמוד לומר
(דברים יח, ה): "ראשית דגנך תירשך ויצהרך וגו'. מפני מה? (שם
יח, ה): "כי בו בחר ה'" - כל המקבל עליו שרות - יש לו
במתנות. כל שאין מקבל עליו שרות - אין לו במתנות. בזמן
שהכהנים עושין רצונו של מקום, מה נאמר בהם? (ויקרא ו, י):
"חלקם נתתי אותה מאשי" - משלחן הן נוטלין ואין נוטלין
משלי. ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מה נאמר בהם?
(מלאכי א, י): "מי גם בכם ויסגר דלתים" וגו':

ח. בן לוי שקבל עליו כל עבודת לוי חוץ מדבר אחד - אין
מקבלין אותו. וכלן שחזרו בהן - אין מקבלין אותן עולמית;
דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: חזרו בפרהסיא - מקבלין
אותן. במטמונות - אין מקבלין אותן. רבי שמעון ורבי יהושע
בן קרחה אומרים: בין כך ובין כך - מקבלין אותן, שנאמר (ירמיה
ג, יח): "שובו בנים שובבים" וגו':

תוספתא מסכת דמאי פרק שני השלם

ט. **הבא** לקבל עליו, אם היה נוהג מתחלה בצניעה - מקבלין אותו ואחר כך מלמדין, ואם לאו - מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו. רבי שמעון אומר: בין כך ובין כך - מקבלין אותו ומלמדין אותו והולכין ומקבלין לפנים, ואחר כך מקבלין לטהרות. אם אמר: 'איני מקבל עלי אלא לפנים בלבד' - מקבלין אותו. קבל עליו לטהרות ולא קבל עליו לפנים - אף על הטהרות אינו נאמן. עד מתי מקבלין? בית שמאי אומרים: למשקון - שלשים יום, לכסות - שנים עשר חדש. ובית הלל אומרים: זה וזה - לשלשים יום:

י. **הבא** לקבל עליו, אפלו תלמיד חכם - צריך לקבל עליו. אבל חכם היושב בישיבה - אין צריך לקבל עליו, שכתב קבל עליו משעה שישב. אבא שאול אומר: אף תלמיד חכם - אין צריך לקבל עליו. ולא עוד, אלא אף אחרים מקבלין בפניו. הבא לקבל עליו דברי חברות - צריך לקבל בפני שלשה חברים, שאין דומה חבר שקבל לבן חבר שקבל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו דומה חבר שקלקל לבן חבר שקלקל:

יא. **בן** חבר שהיה הולך אצל אבי אמו עם הארץ - אין אביו חושש שמא מאכילו דברים טמאים. משידוע שמאכילו בטמאה - טמא, ובגדיו - טמאים מדרם:

יב. **בת** עם הארץ שנשאת לחבר, אשת עם הארץ שנשאת לחבר, עבדו של עם הארץ שנמכר לחבר - צריכין לקבל עליהן בתחלה. בת חבר שנשאת לעם הארץ, אשת חבר שנשאת לעם הארץ, עבדו של חבר שנמכר לעם הארץ - הרי הן בחזקתן עד שיחשדו. רבי שמעון בן אליעזר אומר: צריכין לקבל עליהן

מ. לטול גדים קדם אכילה.

תוספתא מסכת דמאי פרק שני השלם

בתחלה. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: מעשה באשה אחת שנשאת לחבר - והיתה קומעת על ידו תפלין. נשאת למוכס - והיתה קושרת על ידו קשורין. בנו של חבר שהיה למוד"א אצל עם הארץ, עבדו של חבר שהיה למוד אצל עם הארץ - הרי הן בתוקתן עד שיחשדו. בנו של עם הארץ שלמוד אצל חבר, עבדו של עם הארץ שהיה למוד אצל חבר, כל זמן שהן אצלו - הרי הן כחבר. יצאו מאצלו - הרי הן כעם הארץ:

יג. לא יאמר אדם חבר לעם הארץ: 'הולך כבר זו ותן לפלוני חבר'; שאין משלחין טהרות ביד עם הארץ. חבר שאמר לו עם הארץ: 'הולך כבר זו והולך לפלוני עם הארץ' - לא יתן לו, שאין מוסרין טהרות לעם הארץ:

יד. עם הארץ שאמר לחבר: 'תן לי כבר זה ואוכלנו' - יין זה ואשתנו' - לא יתן לו, שאין מאכילין טהרות לעם הארץ.

היה נדור מן הכפר, ואמר לו: 'תן לי ואוכלנו'. אבטיח שנקר, ואמר לו: 'תן לי ואוכלנו'. יין ונתנלה, ואמר לו: 'תן לי ואשתנו' - לא יתן, שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו.

כיוצא בו, לא יושיט ישראל אבר מן החי לבני נח, ולא כוס יין לנזיר, שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו. ועל פלן - אין מברכין עליהן, ואין מוזמנין עליהן, ואין עונין אתריהן 'אמן':

טו. נשאלין לעם הארץ על טהרותיו. ובלבד שלא יאמר לו: 'צא אכול', 'צא שרף'. אלא אומרים לו: 'אם בזה שאלת - טמא, ואם בזה שאלת - טהור':

מא. רגיל.

פרק שלישי

א. העיד רבי יוסי בן המושלם משום רבי נתן אחיו, משום רבי אלעזר חסמא - שאין עושין טהרות לעם הארץ. לא יעשה לו חלת עפתו של תרומה בטהרה. אבל עושה לו עפתו של חלין בטהרה - מפריש ממנה חלה ונותן בכפישה או באנחותא, ועם הארץ בא ונוטל זו וזו. לא יעשה לו תרומת זיתיו בטהרה, אבל עושה לו זיתים של חלין בטהרה. מפריש מהן תרומה, ונותן לתוך בליו של חבר, ועם הארץ בא ונוטל את שתיהן:

ב. פשם שאין נותנין תרומה אלא לכהן חבר - כך אין משלמין קרן וחמש אלא לכהן. חבר האוכל תרומת עם הארץ - משלם קרן וחמש לכהן חבר, וחבר נוטל דמיו ומפיים לעם הארץ:

ג. תרומת חבר ותרומת עם הארץ שנתערבה - בופין את עם הארץ למכור את חלקו וחלק כהן. וחולק כהן עם ישראל, ישראל עם כהן, בותי במקום בותי, מפני שהוא כמציל מידו. אבל לא בארץ, מפני שמחזיקין אותם בכהנה. אף בארץ ישראל מקום שמפירין בו שהוא בותי - מתר לחלק הימנו:

ד. אוכל כהן ישראל עם כהן בותי - בזמן שעושה בטמאה. אבל בזמן שעושה בטהרה - תרי זה לא יאכל עמו, מפני שמאכילו בשר בכור טהור, ומשקה אותו יין רבעי טהור:

ה. בראשונה היו אומרים: חבר שנעשה גבאי - דוחין אותו מחבורתו. תזרו לומר: כל זמן שהוא גבאי - אינו נאמן, פרש מגבאותו - תרי זה נאמן:

תוספתא מסכת דמאי פרק שלישי השלם

ו. חבר שהיה חוכר מעם הארץ עקרי תאנים ודליות של ענבים - מעשר ונותנין לו. ואין נותן לו אלא משלו:

ז. בן חבר שהיה חולך אצל אבי אמו עם הארץ - אין אביו חושש שפא מאכילו דברים שאינן מתקנין. היו בידו פרות - אינו חושש שפא אינן מתקנין הן. אם אמר לו: 'האכילני!' - מעשר ומאכילו:

ח. לא ישתמש חבר במשתאו של עם הארץ, ובסעודתו של עם הארץ, אלא אם בן היה מתקן תחת ידו. אפלו אינה אלא מינקת אחת של יין. לפיכך חבר ששמש במשתאו של עם הארץ ובסעודתו של עם הארץ - הרי זה חזקה למעשרות:

ט. חבר שהיה יושב במשתאו של עם הארץ ובסעודתו של עם הארץ, אפלו רואין אותו נוטל ואוכל מיד, נוטל ושותה מיד - אין לו חזקה למעשרות, שפא עשר בלבו. היה בנו מיסב אצלו - מעשר עליו. אחר - אין מעשר עליו. בנו במקום אחר - מעשר עליו:

י. בן חבר שהיה מיסב במשתאו של עם הארץ, בסעודתו של עם הארץ, אפלו רואין אותו נוטל ואוכל מיד, נוטל ושותה - אין לו חזקה למעשרות, שפא עשר בלבו. אף על פי שאמרו, כל אלו תקלה לאחרים הן, אם היה שתף עמו בחנות - הרי זה חזקה למעשרות:

יא. עם הארץ שהיה משתמש בחנות של חבר, אף על פי שהחבר יוצא ונכנס - הרי זה מתר, ואינו חושש שפא החליף:

יב. היה הוא נאמן, ואשתו אין נאמנת - לוקחין ממנו, ואין מתארחין אצלו. ואף על פי שאמרו, הרי הוא כשרוי

תוספתא מסכת דמאי פרק שלישי השלם

עם הנחש בכפיפה. אשתו נאמנת, והוא אינו נאמן - מתארחין אצלו, ואין לוקחין הימנו. הוא אינו נאמן, ואחד מבניו נאמן, ואחת משפחתו נאמנת - לוקחין ואוכלין על פיהן, ועושין לו ואוכל בשביעית. ובטהרות - אינן רשאין לעשות כן:

יג. הנחתומין, לא חיבו אותן חכמים להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחקלה, ופטורין מן השני. במה דברים אמורים? במוזר בחנותו על פתח חנותו. אבל המוזר בפלטר, או בחנות הסמוכה לפלטרין - חיב בשני:

יד. את שדרכו למזר בגסה, ומדרו בין בדקה בין בגסה - דקה טפלה לגסה. את שדרכו למדד בדקה, ומדרו בין בדקה בין בגסה - טפלה גסה לדקה:

טו. אלו דברים הנמכרין בגסה: מיני תבואה וקטניות - דרכו למדד בדקה; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: דברים שדרכן למדד בדקה ומדדן בגסה - משפיעה ומוכרן דמאי. דבר שדרכו למדד בגסה, אם מדדן בגסה - הרי זה חיב. רבי נחמיה אומר: הנטפל לדקה - הרי הוא בדקה. והנטפל לגסה - הרי הוא בגסה. רבי ישמעאל ברבי יוחנן בן ברוקה אומר: הנמכר בדקה - הרי זה חיב. אפלו לא מכר לו אלא סאה ורבע - צריך לעשר את הרבע. 'לימון' - מדה גסה. מ'לימון' ו'למטה' - מדה דקה. ובלח, הין - מדה גסה. מהין ו'למטה' - מדה דקה. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי: קליעה של שום, וסלי תאנים, וסלי ענבים, וקפה של ירק, שמכרן אכסרה"י - הרי הוא כמדה גסה:

מב. שם של מטבע.

מג. לא במדה, ולא במשקל, אלא לפי האמד.

תוספתא מסכת דמאי פרק שלישי השלם

טו. לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד. בעל הבית, בין כך ובין כך - צריך לעשר; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אחד סיטון ואחד בעל הבית - מתר למכור, ולשלח לחברו, ולתן לו במתנה:

יז. השולח ודאי בין לעם הארץ ובין לחבר - צריך לעשר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לעם הארץ - צריך לעשר. לחבר - צריך להודיע. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מעשה ששלח לי רבי יוסי ברבי אתרוג גדול מצפורי, ואמר: 'זה בא בידי מקסרי'. ולמדתי ממנו שלשה דברים: אחד, שהיה ודאי. ושלהיה טמא. ושלא היה בידו אלא זה בלבד. שאלו היה בידו אחר - היה מעשר ממנו עליו:

יח. הלוקח מן התגר ואמר: 'זה מתקן וזה אינו מתקן' - אף על המתקן אינו נאמן. את שדרכו למכר דמאי - נאמן:

יט. חבר שהיה מוכר משפיע ומתקן, ונתמנה לו דבר שהוא דמאי - צריך להודיע, שכל דבר שהוא של דמאי צריך להודיע. רבן גמליאל היה מאכיל את פועליו דמאי, ומודיע. ואם בידוע שאין לבעל הבית מאותו המין - אין צריך להודיע:

כ. גבאי קפה - אין גובין ומכריזין ביום טוב, כדרך שגובין ומכריזין בחול. אבל גובין בצנעא בתוך חיקן, ומחלקין על כל שכונה ושכונה:

כא. גבאי צדקה, בשביעית - מדלגין על פתחיהן של אוכלי שביעית; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין צריכין לדקדק באוכלי שביעית, אפלו פת נתנו להם - מקבלין אותם הימנו, שלא נחשדו להיות נותנים מתנות אלא מעות וביצים

תוספתא מסכת דמאי פרק שלישי השלם

בלבד. אם היתה עיר בלה של אוכלי שביעית - אין צריכין לדקדק באוכלי שביעית. הכהנים מקבלין"י בטרה - צריכין לדקדק באוכלי שביעית:

פרק רביעי

א. הלוקח ירק מן השוק - תרי זה בורר כל היום פלו ואינו חושש. משגמר בלבו - אסור. להתזיר אין יכול, מפני שצריך לעשר. ולעשר אין יכול, מפני שמחפר מנין. ולטול אחד ולהניח אחד אין יכול, שמא יבא אחד לקח, ונמצא מעשר מן המתקן על שאינו מתקן:

ב. הרוצה להתזיר עלי ירק להקל ממשאו - לא ישליך עד שיעשר. רבי יוסי אומר: בודאי - אסור, ובדמאי - מתר:

ג. המוציא פרות בדרך, ונטלן לאכלן, ונמלך להצניע - לא יצניע עד שיעשר. רבי יוסי אומר: בודאי - אסור, ובדמאי - מתר:

ד. קניבת ירק שבגנה - תרי זו מתרת. של בעל הבית ושבתוך ביתו - תרי זו אסורה. שעל גבי אשפה בכל מקום - תרי זו מתרת. רבי יוסי אומר: ברוב שלקטו לסחט ולעשות את הפרגום ולהשליך - תרי זה מתר. לקטו לאכלו, ונמלך לעשות אפרגום ולהשליך - לא ישליך עד שיעשר:

מר. במנחת בכורים גורס: 'מגבלין'.

תוספתא מסכת דמאי פרק רביעי השלם

ה. וְדַאי שְׁתַּקְנוּ דְּמַאי, וְדְמַאי שְׁתַּקְנוּ וְדַאי - לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם;
דְּבָרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: וְדַאי שְׁתַּקְנוּ דְּמַאי -
לֹא עָשָׂה כָלוּם. דְּמַאי שְׁתַּקְנוּ וְדַאי - מַעֲשְׂרוֹתָיו מַעֲשְׂרוֹת. וּתְרוּמָתוֹ
- אֵין תְּרוּמָה, שְׂאִין תְּרוּמָה אַחַר תְּרוּמָה:

ו. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין וְדַאי, וְאַחַד דְּמַאי, לָקַח וְאִינוּ יוֹדֵעַ מַאיֶּזָה
מֵהֵן לָקַח - הָרִי זֶה אָסוּר. מִפְּרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן
לְכֹהֵן, וְהַשָּׂאָר - שָׁלוֹם. הַטָּבֵל וְהַמְתַּקֵּן שְׁנַתְּעָרְבוּ וְאֶבֶד אֶחָד מֵהֵן
- נוֹהֵג בְּמִשְׁעֵיר וְדַאי. מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וּמוֹכְרֵן לְכָל
כֹּהֵן שְׂיִרְצָה:

ז. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין מְתַקֵּן, וְאַחַד מוֹכֵר שְׂאִין מְתַקֵּן, וְלָקַח וְאִינוּ
יֹדֵעַ מַאיֶּזָה מֵהֵן לָקַח - הָרִי זֶה אָסוּר. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין
בְּשֵׁר שְׁחוּטָה, וְאַחַד מוֹכֵר בְּשֵׁר נִבְלָה, וְלָקַח, וְאִינוּ יוֹדֵעַ מַאיֶּזָה
מֵהֵן לָקַח - הָרִי זֶה אָסוּר. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין יֵין טָהוֹר, וְאַחַד
מוֹכֵר יֵין טָמֵא, וְלָקַח, וְאִינוּ יוֹדֵעַ מַאיֶּזָה מֵהֵן לָקַח - הָרִי זֶה
אָסוּר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁלָּקַח וְאִינוּ יוֹדֵעַ מַאיֶּזָה מֵהֵן
לָקַח. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ מִן הַשּׁוֹבֵק - הוֹלֵכִין אַחַר הָרֵב:

ח. פְּרוֹת - לֹא הִלְכוּ בָהֶן חֲכָמִים, לֹא אַחַר הַטַּעַם, וְלֹא אַחַר
הָרִית, וְלֹא אַחַר הַמְרָאָה, וְלֹא אַחַר הַדְּמִים, אֶלָּא אַחַר
הָרֵב בְּלִבָּר:

ט. זֵיתִים - מְשִׁיתֵנָם בְּכַד וּבְבוּדֵידָה^{מ"ה}; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים
אוֹמְרִים: אֵין הַכֹּד וְהַבוּדֵידָה שְׁוִין, לֹא בָעִיר וְלֹא בְּמִדֵּינָה.
רְבוּ בָעִיר וְלֹא רְבוּ בְּמִדֵּינָה, בָּעִיר - מִתָּר, בְּמִדֵּינָה - אָסוּר. רְבוּ
בְּמִדֵּינָה וְלֹא רְבוּ בָעִיר, בְּמִדֵּינָה - מִתָּר, בָּעִיר - אָסוּר. רְבוּ בָהֶר

מה. בית הבד קטן.

תוספתא מסכת דמאי פרק רביעי השלם

ולא רבו בבקעה, בהר - מתר, ובבקעה - אסור. רבו בבקעה ולא רבו בהר, בבקעה - מתר, ובהר - אסור. רבו לחנוני ולא רבו לבעל הבית, לחנוני - מתר, לבעל הבית - אסור. רבו לבעל הבית ולא רבו לחנוני, לבעל הבית - מתר, ולחנוני - אסור. זה הכלל: כל שרבו לו - מתר, לא רבו לו - אסור. רבו ונתמעטו - חזר השוק ליושנו. אמר רבי יוסי: מעשה שנכנס גזרנות של פול במירקמי, ובאו ושאלו את רבי עקיבה, והתיר להן את השוק. אמרו לו: רבי! נתמעטו? אמר להם: חזר השוק ליושנו. רבי שמעון אומר: אפלו לא נכנס אלא גרן אחד בעיר, הנחתומין - מתרין, מפני שהן רצין אחר החדש:

י. מצרפין פרות חוצה לארץ על פרות הארץ הפטורין, כדי שירבו על פרות הארץ, לפוטרן מן המעשרות. מצרפין פרות חוצה לארץ על פרות שניה, כדי שירבו על פרות שלישית, לפוטרן מן מעשר עני. מצרפין מפרות חוצה לארץ על פרות שלישית, כדי שירבו על פרות רביעית, לפוטרן מן המעשר שני. מצרפין פרות חוצה לארץ על פרות ערב שביעית, כדי שירבו על פרות שביעית, לפוטרן מן הבעור. מצרפין פרות חוצה לארץ על פרות שביעית, כדי שירבו על פרות מוצאי שביעית, לפוטרן מן המעשרות:

יא. אמר לו: 'מכר לי יין ישן'. אמר לו: 'של אשתקד הוא' - נאמן להחמיר. 'של ארבע ושל חמש שנים הוא' - נוהג בו בשעת לקיחתו, בין להקל בין להחמיר:

יב. חזקת תגר בכל מקום - דמאי. ואחד הנכרי ואחד הישראלי ואחד הפותי. במה דברים אמורים? בזמן שמביאין לו

תוספתא מסכת דמאי פרק רביעי השלם

מישראל. אבל מביאין לו מן הנכרי ומן הכותי - חזקתו ודאי.
איזהו תנר? כל שהביא ושנה ושלש:

יג. הלוקח מן התנר, אומר: 'זה מתקן וזה אינו מתקן' - ודאי!
'זה אינו מעשר' - מוציא עליו שני מעשרות, ופטור
מן התרומה, שאין תרומה אחר תרומה:

יד. המפקיד פרות אצל עם הארץ - הרי זה בחזקתן למעשרות
ולשביעית. אם היו של טבל - עושה אותן תרומה
ומעשר על מקום אחר, וקורא שם לתרומה ומעשר שבהן. אם
היו של מעשר טבל - עושה אותן תרומה מעשר על מקום אחר,
או קורא שם לתרומה מעשר שבהן. אם היו של מעשר שני -
מחללן על המעות, ואם היתה מעות - מחללן על השני אלו.
'נטלתים והנחתי לך' ישנים תחתיהן מתקנין תחתיהן, אם אתה
מאמינו שנטל - האמינו שנתן. ואם אי אתה מאמינו שנתן -
אל תאמינו שנטל. במה דברים אמורים? בזמן שהניח ובא ומצא
את אותו המין שהניח, אבל הניח עגרון^מ ומצא קסרי, או קסרי
ומצא עגרון - הרי זה חושש להן משום מעשרות ומשום שביעית:

טו. המפקיד פרות אצל כותי - הרי הן בחזקתן למעשרות
ולשביעית. ואם היו של טבל - עושה אותן תרומה
מעשר על מקום אחר, וקורא שם לתרומה מעשר שבהן, ואם
היו של מעשר טבל - עושה אותן תרומה מעשר על מקום אחר,
וקורא שם לתרומה מעשר שבהן. ואם היו של מעשר שני -
מחללין על המעות. ואם היתה מעות - מחללין על השני. אומר

מו. הינו שאינו מעשר.

מח. עגרון וקיסרי שמות מקומות הם.

תוספתא מסכת דמאי פרק רביעי השלם

לו: נטלתי והנחתי לך ישנים תחתיהן ומתקנין - הרי זה אינו חושש להם משום מעשרות ומשום שביעית:

טו. המפקיד פרות אצל הנכרי - הרי זה חושש משום מעשרות ומשום שביעית. רבן שמעון בן גמליאל ורבי שמעון אומרים: עשו פרות ישראל את פרות הנכרי הזה דמאי:

יז. המשלח ביד עם הארץ וכיד כותי - אינו חושש משום מעשרות, ולא משום דמאי, ולא משום שביעית. המשלח ביד הנכרי - הרי זה חושש משום מעשרות ומשום שביעית. אבל חמרי נכרים המורידים מן הגרן לעיר - אינו חושש לא משום מעשרות ולא משום שביעית, מפני שהן בחזקת המשתמר:

יח. הטוחן אצל עם הארץ או אצל הכותי - אינו חושש משום טמאה. הטוחן אצל הנכרי - הרי זה חושש משום טמאה:

יט. מפקדין תרומה אצל ישראל עם הארץ, ואין מפקדין תרומה אצל כהן עם הארץ, מפני שלבו גם בה:

כ. טוחנין ומרקדין אצל אוכלי שביעית ואצל עושין בטמאה, אבל אין טוחנין, לא לאוכלי שביעית, ולא לעושין בטמאה:

כא. המשלח פרות לחבר, ונמלך להחזיר - נוהג בהן כמות שהן. אבא שאול אומר: חושש אני שמא חולפן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: היתה לו ארים שיודע לתקן, והוא אין מאמינו על המעשרות, והביא לו פרות משלו, ואומר: 'שלך הן':

תוספתא מסכת דמאי פרק רביעי השלם

מ'תקנין הן' - נאמן. רבי אומר: אינו נאמן, שהחשוד על דבר - לא דנו ולא מעידו:

כב. גותן אדם לשכנתו תבשיל לבשל, ועסה לאפות לו, ואינו חושש לשאור ותבלין שבהן, משום מעשרות ומשום שביעית. במה דברים אמורים? בזמן שנתן להן שאור ותבלין, לא נתן להן שאור ותבלין - הרי זה חושש לשאור ותבלין שבהן, משום מעשרות ומשום שביעית:

כג. גותן אדם לפונדקית תבשיל לבשל לו, ומנחת הקדרה בפניו ומנערת. אפלו בין הנכרי - אינו חושש:

פרק המישי

א. הלוקח פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות, ושכח לעשרן - שואלו בשבת ואוכל על פיו. שאלו בשבת ואוכל ביום טוב. שאלו בשבת - למוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר. שואלו בשבת - לשבת הבאה לא יאכל עד שיעשר:

ב. היה מוכר פרות בערב שבת עם השכה, אומר: 'מתקנין הן', הלוקח ממנו למוצאי שבת - לא יאכל עד שיעשר:

ג. תרומת מעשר דמאי שחזרה למקומה, רבי שמעון שזורי אומר: אף בחול שואלו ואוכלו על פיו. יתר על כן אומר רבי שמעון שזורי: הפריש תרומה ומעשרות, ונגנבו הפרות - הולך ושואלו, ובא ואוכל על מה שהפריש, שפישם שאימת שבת על עם הארץ, כך אימת דמוע על עם הארץ:

תוספתא מסכת דמאי פרק חמישי השלם

ד. עם הארץ שאמר: 'זה טבל וזה תרומה'; 'זה ודאי וזה דמאי', אף על פי שאמרו: 'החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו' - לא נחשדו ישראל על כך:

ה. נכרי שהיה צונח ואומר: 'באו וקחו לכם' - 'פרות עזקמט הן'; 'פרות ערלה הן'; 'פרות רבעי הן' - אין נאמן, מפני שהוא כמשבת מקחו. אבל אם אמר לו: 'מאיש פלוני בותי לקחתים'; 'מאיש פלוני נכרי לקחתים'; 'משלי הבאתים' - נאמן להחמיר; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין נאמן, שדברי הנכרי לא מעלין ולא מורדין:

ו. האומר למי שאין נאמן על המעשרות: 'קח לי ממי שהוא מעשר וממי שהוא נאמן' - אין נאמן. מאיש פלוני - הרי זה נאמן. רבי יוסי אומר: אין נאמן, שמא מצא אחר קרוב הימנו. מודה רבי יוסי, באומר: 'צא אכול את הכפר ואני נותן דמיה'; 'צא שתה רביעית יין ואני נותן את דמיה' - שהוא נאמן.

ז. הנכנס לעיר, והיתה תרומה בתוך ידו, ואין מכיר שם אדם. וכן מי שעמד על הגן, והיתה תרומה בתוך ידו, ואין מכיר שם אדם - הרי זה נשאל לחברים ולעמי הארץ; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אליעזר אומר: אין נשאלים על התרומה אלא לחברים בלבד:

ח. היתה עומד בתוך סיעה של בני אדם, ואמר: 'מי כאן נאמן?' מי כאן מעשר?' אמר לו אחד: 'אני!' - אינו נאמן. אמר לו שהוא נאמן: 'איש פלוני נאמן' - הרי זה נאמן. אמר לו: 'איש פלוני נאמן?' ואמר לו: 'נאמן', בפניו - אינו נאמן. שלא בפניו

מט. פרות משמרים, והמדבר בשנת שביעית.

תוספתא מסכת דמאי פרק חמישי השלם

- נאמן. 'מעשר הוא' - תרי זה נאמן. אמר לו שהוא מעשר: בפניו - נאמן, שלא בפניו - אין נאמן. במה דברים אמורים? בזמן שאין מכיר שם אדם, אבל אם היה מכיר שם אדם - לא יטול אלא מן הממחה. במה דברים אמורים? בזמן שלא שטה שם שלשים יום, אבל שטה שם שלשים יום - לא יטול אלא מן הממחה. במה דברים אמורים? בתרומות ומעשרות, אבל בשביעית ובטהרות - אין נאמן:

ט. הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר וחלה באחד - נוטל כדי תרומה ותרומת מעשר וחלה. וכמה הם? אחד מעשרים. האומר: אחד ממאה ממה שיש כאן, תרי זה בצד זה מעשר ושאר מעשר סמוך לו. ועוד אחד מארבעים ושמונה ממה שיש כאן, תרי זה בצד זה חלין, והשאר תרומה על הכל. מאה חלין שיש כאן, תרי זה בצד זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו, והשאר חלה. מעשר שני בצפוננו או בדרומו ומחלל על המעות. הלוקח מן הפלטר - מעשר מכל טפוס וטפוס. רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה. במה דברים אמורים? בזמן שקלן מפרישין - נוטל חלה מקלן, אבל מקצתן מפרישין ומקצתן אין מפרישין - נוטל חלה מכל אחד ואחד:

י. פועלין שהיו יושבין ואוכלין והותירו פרוסות, וכן אזרחין שהיו מסבין ואוכלין והותירו פרוסות, ונתנום לשמש, או שהיו אחרים מלקטין תחתיהן - מעשר מכל אחד ואחד. שחק את הפת ועשאה פרוין, או גרוגרות ועשאו דבלה - מעשר מאחד על הכל. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בשנת שבע, אבל בשאר שנים - מעשר מכל אחד ואחד:

תוספתא מסכת דמאי פרק חמישי השלם

יא. הלוקח מן העני, וכן עני שנתנו לו פרוסות פת וגרוגרות - מעשר מכל אחד ואחד. בתמרים ובעמקים - מעשר מאחד על הכל. במקומות אחרים - מעשר מכל אחד ואחד. בגרוגרות, בשנת שבע - מעשר מאחד על הכל, בשאר שנים - מעשר מכל אחד ואחד:

יב. הלוקח מן הפלטר - מעשר מכל דפוס ודפוס. ואם היה מביאן וצוברן לפניו - נוטל מעשר מכל קשות וקשות, ומכל אגודה ואגודה, ומכל תמרה ותמרה. הלוקח מן חנוני, וחזר ולקח ממנו שניה, אף על פי שמכיר את החבית שהיא היא - לא יעשר מזה על זה. ואם היה מביאן ואוגדן לפניו - מעשר מכל קשות וקשות, ומכל אגודה ואגודה, ומכל תמרה ותמרה:

יג. הלוקח מן הפיטון ונמלך לתחזיר - לא יחזיר. בפמה דברים אמורים? בשל דמאי, אבל בשל ודאי - הרי זה אסור. לקח הימנו באפר ירק, באפר גלוסקין, באפר רמונין, ונמלך לתחזיר - לא יחזיר עד שהוא מתקנן. בשל דמאי, ואין צריך לומר בשל ודאי:

יד. הטבל שנתערב בחלין - הרי זה אוסר כל שהוא. אם יש לו פרנסה במקום אחר - מוציא לפי חשבון. ואם לאו - נוטל מן החלין כדי תרומת מעשר. וכן מעשר טבל שנתערב בחלין - הרי זה אוסר כל שהוא. ואם יש לו פרנסה במקום אחר - מוציא לפי חשבון, ואם לאו - נוטל את החלין כדי תרומת מעשר שבמעשר טבל:

טו. ירק של חלין שבשלו בשמן שאינו מתקן - הרי זה אוסר כל שהוא. אם יש לו פרנסה במקום אחר - מוציא לפי

תוספתא מסכת דמאי פרק חמישי השלם

חשבון. ואם לאו, דבר הנבָלל - בולל ונוטל. דבר שאינו נבָלל - נוטל מן הקלח ומן החתיכות ומן הביצה:

טו. אומר אדם לחברו ולפועליו: 'צאו ואכלו בדינר זה, ושְתו בדינר זה', ואינו חושש לא משום מעשרות ולא משום שביעית ולא משום יין נסך. אבל אם אמר: 'צאו ואכלו את הכפר ואני נותן דמיה'; 'צאו ושְתו רביעית ואני נותן דמיה' - הרי זה חושש משום שביעית ומשום מעשרות ומשום יין נסך:

י. הנותן צמר לצבע נכרי - אינו חושש שפא צבעו בחמין של יין נסך. אם בא לבית החשבון - אסור:

יח. לא יתן אדם תרומת ביתו לשומר ביתו, ולא בכורי צאנו לרועה צאנו, אם נתן להם שכרן. רצה נותן להם לשם טובה. לא יתן ישראל בהמתו לטבח כהן לשחוט, ולא בכור לרועה כהן לרעות לו, אלא אם כן נותן להם שכרן:

יט. רשאי ישראל שיאמר לכהן: הילך סלע זה ונתן תרומה לְבן בתי כהן, תן בכור לְבן בתי כהן. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אני אומר, כל מתנות כהונה רשאי שיאמר לו: 'הילך סלע זה ותנם לְבן בתי כהן':

כ. ישראל שמכר את זיתו בששים לוג טבלים, ואמר לו כהן: 'תנם לי בששים לוג מתקנין ומעשרות שלי' - מעשרות שלו, ואינו חושש לא משום שביעית, ולא משום רבית, ולא משום מחלל את הקדשים:

ג. בנוסחת הספרים מובאת פסקה זו כפן: 'אף במתנות מקדש בכהנים כן. כיצד? הרי עלי מאתים זוד'.

תוספתא מסכת דמאי פרק חמישי השלם

כא. מפרישין תרומת מעשר ממקום היקר למקום הזול, או ממקום הזול למקום היקר. ביצר? היו לו תשעה בורין ביהודה ואחד בגליל, או תשעה בורין בגליל ואחד ביהודה - אומר: 'בור שביהודה עשוי תרומת מעשר על תשעה בורין שבגליל, או 'בור שבגליל עשוי תרומת מעשר על תשעה בורין שביהודה'. יתר על כן אמרו: יש לו שני חברים, אחד ביהודה ואחד בגליל. ולו שני בורין, אחד ביהודה ואחד בגליל. אומר לזה שביהודה: 'בא וטול לך בור שבגליל'. ולזה שבגליל: 'בא וטול לך בור שביהודה', וחוזר ונוטל מהם כשער הזול:

כב. אין פודין מעשר שני במקום היקר כשער הזול, אין פודין מבן לוי במקום היקר כשער הזול:

כג. כהנים ולוים שהיו מסייעין בין הגרנות - אין נותנין להם תרומות ומעשרות בשכרן. ואם נתנן - הרי זה חללו. שנאמר (במדבר יח, לב): "ואת קדשי בני ישראל לא תחללו" - [כבר הן חלין]. ואמר (מלאכי ב, ח): "שחתם ברית הלוי אומר ה' צבאות". יתר על כן אמרו: תרומתן - אין תרומה, ומעשרותיהן - אינן מעשרות. ולא עוד, אלא שבקשו חכמים לקונסן להיות פירותיהן צריכין להפריש תרומה משלהן. ועליהן הכתוב אומר (מיכה ג, יא): "ראשיה בשחד ישפטו וכהניה וגו', לפיכך הביא עליהן המקום שלש פרעניות כנגד שלש עברות שבנדם, שנאמר (שם ג, יב): "לכן בגללכם ציון שדה תחרש" וגו':

כד. מעשרין משל ישראל על של בותי, ומשל בותי על של ישראל, ומשל ישראל על של נכרי, ומשל נכרי על של ישראל, ומן הכל על הכל; דברי רבי מאיר. רבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון אומרים: מעשרין משל ישראל על של

תוספתא מסכת דמאי פרק חמישי השלם

ישראל, ומשל בותים על של בותים, ומשל נכרים על של נכרים. אבל לא משל ישראל על של בותים, ולא משל בותים על של ישראל, ולא משל נכרים על של ישראל, ולא משל ישראל על של נכרים. אמר רבי שמעון שזורי: מעשה שנתערבו לי פרות טבלין, באתי ושאלתי את רבי טרפון, אמר לי: צא וקח פרות מן השוק ועשר עליהן. רבי אליעזר אוסר אף משל בותים, כשם שעשו פרות ישראל דמאי אחר רבן, ואין תורמים ומעשרין מזה על זה - כך עשו פרות בותים ודאי אחר רבן, ואין תורמים ומעשרין מזה על זה:

כה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: במקום שעשו פרות בותים ודאי כגון ירק שבכפר עותני - מעשר מהן על הטבלין, אבל לא מן הטבלין עליהן. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק, אבל המוצא פרות בתוך ביתו, או ששלח לו חברו פרות - נוהג בהן דמאי:

כו. רבי שמעון אומר: שלש גזרות בדמאי. מעשה שנתכנסו רבותינו לעירות של בותים שעל יד הירדן, והביאו לפניהם ירק. קפץ רבי עקיבה ועשרו ודאי. אמר לו רבן גמליאל: עקיבה! היאך מלאך לך לעבר על דברי תברך? או מי נתן לך רשות לעשר? אמר לו: וכי הלכה קבעתי בישראל? ירק שלי עשרתי! אמר לו: תדע לך שקבעת הלכה בישראל שעשרת ירק שלך. כשהלך רבן גמליאל לביניהן: עשה תבואות וקטניות - דמאי, ושאר כל פירותיהן - ודאי. כשחזר רבן גמליאל לביניהן, וראה שנתקלקלו, עשה כל פירותיהן - ודאי:

כז. עציץ שאינו נקוב - תיב במעשרות, אין תרומתן מדמעת, ואין תיבין עליהן חמש:

פרק שישי

א. המקביל שדה מן הכותי - תורם ונותן לו. אומר רבן שמעון בן גמליאל: מה אם ירצה הכותי הזה שלא לתרם פרותיו - אינו רשאי, אלא חולק ונותן לו:

ב. השוכר שדה מן הנכרי - מעשר ונותן לו. רבי שמעון אומר: תורם ונותן לו. לפיכך, אם חזר הנכרי ונתגיר, או שמכר לישראל - מעשר ונותן לו. רבי שמעון אומר: תורם ונותן לו. שכן ממונו שדה - מעשר ונותן לו. מה בין שוכר לחוכר? השוכר - במעות, והחוכר - בפרות:

ג. החוכר שדה מן הנכרי - מעשר ונותן לו. לפיכך: אם חזר הנכרי ונתגיר, או שמכרה לישראל אחר - נוהג בה דמאי:

ד. השוקל לאוצר^א השוקל לקטרוני^ב - מעשר ונותן לו:

ה. לא יאמר ישראל לכותי ולנכרי ולמי שאינו נאמן על המעשרות: 'הילך מאתים זוז ושקול תחתך מן האוצר'. אלא אומר לו: 'פוטריני מן האוצר'. וכן לא יאמר אדם לחברו: 'הילך מאתים זוז ועול'^ג תחתך לאפנות'. אלא אומר לו: 'פוטריני מן האפנות':

ו. המקביל שדה מישראל - תורם ונותן לו. רבי מאיר אומר: מעשר ונותן לו. רבי יהודה אומר: אם נתן לו מאותה השדה ומאותו המין - תורם ונותן לו. משדה אחרת וממין אחר

נא. מי ששוקל לאוצר המלך מה שנותנים תבואה עבור מס לאוצר המלך - צריך גם כן לעשר תחלה.

נב. שם שר שנותנים לו מס, והוא שר העיר.

נג. והפנס.

תוספתא מסכת דמאי פרק שישי השלם

- מעשר ונותן לו. וחכמים אומרים: אם מאותה שדה נתן לו, בין מאותו המין בין ממין אחר - תורם ונותן לו. אם משדה אחרת נתן לו, בין מאותו המין בין ממין אחר - מעשר ונותן לו. קבל הימנו זרע לתן לו פרות בגרן - מעשר ונותן לו. מקום שחולקין על הגרן - חולק לו בפניו. קבל הימנו מעות לתן לו פרות - לעולם מעשר ונותן לו:

ז. ישראל שקבל שדה מחברו לקצר שבלין, פרמו לבצר בענבים, זיתיו למסוק בזיתים - נותן לו כמות שהן. שדהו לקצר בחטין, פרמו לבצר ביין, זיתיו למסוק בשמן - מעשר ונותן לו:

ח. העיד רבי יוסי בן המושלם משום רבי נתן אוחיו, שאמר משום רבי אלעזר בן חסמא: המקבל שדה אבותיו מן הנכרי למוסקו לזיתים - נותן לו כמות שהן:

ט. חבר ועם הארץ שירשו את אביהן עם הארץ - רשאי שיאמר לו: 'טול אתה חטים שבמקום פלוני, ואני חטים שבמקום פלוני'; 'אתה יין שבמקום פלוני, ואני יין שבמקום פלוני'. אבל לא יאמר לו: 'טול אתה חטין ואני שעורים'; 'טול אתה הלח ואני היבש', אלא חולקין בשוה. חולק לו בפני חבר. חבר - אוכל את היבש, ושורף את הלח, מפני שאמרו: כל טהרותיו של עם הארץ נשרפות:

י. ירשו את אביהן חבר - רשאי שיאמר: 'טול אתה חטין שבמקום פלוני ואני חטין שבמקום פלוני'; 'אתה יין שבמקום פלוני, ואני יין שבמקום פלוני', אף על פי שאמרו: חבר שמת והניח בנים חברים ועמי הארץ - לא יוריש טהרותיו לעמי הארץ, אלא לחברים בלבד. הניח מעשר שני - אין רשאי שיאמר לו: 'טול

תוספתא מסכת דמאי פרק שישי השלם

אתה חטים, ואני אטל שעורים; 'אתה יין, ואני שמן', אלא אומר לו: 'טול אתה מעות של חטים, ואני מעות של שעורין'; 'טול אתה מעות של יין, ואני מעות של שמן':

יא. חָבֵר וּמִי שְׂאִינוּ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת שֶׁלְקָחוּ פְרוֹת, שִׁירְשׁוּ, או שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ - רִשְׁאֵי שְׂאִי שֵׁיאֵמַר לוֹ: 'טול אתה חטין, ואני שעורין'; 'אתה יין, ואני שמן', שְׁכַל דְּבַר שֶׁמֶתֵר לְמוֹכְרוֹ דְּמֵאֵי - רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת בֵּן. לְקָחוּ גְדִישׁ שֶׁל תְּבוּאָה, עֲבִיט שֶׁל עֲנָבִים, וּמַעֲטָן שֶׁל זֵיתִים - זֶה מְעַשֵּׂר אֶת שְׁלוֹ וְזֶה מְעַשֵּׂר אֶת שְׁלוֹ. אִם לְקָחוּ וְאַחַר כֵּן שִׁתְּפוּ - צָרִיךְ לַעֲשֹׂר עַל הַכֹּל. זֶה הֵבִיא עֹמְרֵי שְׁבָלִין שְׁלוֹ, וְזֶה הֵבִיא עֹמְרֵי שְׁבָלִין שְׁלוֹ. זֶה הֵבִיא סְלֵי זֵיתִים מִשְׁלוֹ, וְזֶה הֵבִיא סְלֵי זֵיתִים מִשְׁלוֹ. זֶה הֵבִיא עֲנָבִים מִשְׁלוֹ, וְזֶה הֵבִיא סְלֵי עֲנָבִים מִשְׁלוֹ. או שֶׁבְּצָרוּ אֶת בְּרֵמִיָּהֶם בְּתוֹךְ גַּת אַחַת. אֶחָד מְעַשֵּׂר, וְאַחַד שְׂאִינוּ מְעַשֵּׂר, הַמְעַשֵּׂר - מְעַשֵּׂר אֶת שְׁלוֹ וְדֵאֵי, וְחֲצֵי חֶלְקוֹ שֶׁל חֶבֶר דְּמֵאֵי:

יב. גֵּר וְנֹכְרֵי שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶן נֹכְרֵי, רִשְׁאֵי שְׂאִי שֵׁיאֵמַר לוֹ: 'טול אתה צִלְמִים, ואני בָּלִים'; 'אתה יין, ואני פירות'. אוּנְקָלוּם הֵגֵר חֶלֶק מֵאֲחִיו, וְהַחֲמִיר עַל עֲצֻמוֹ, הוֹלִיךְ חֶלְקוֹ לַיָּם הַמֶּלַח. יִרְשׁוּ אֶת הַמֶּרְחֵץ - רִשְׁאֵי שְׂאִי שֵׁיאֵמַר לוֹ: 'תֵּהָא שַׁבַּת בְּחֶלְקֶךָ, וְחוֹל בְּחֶלְקִי':

יג. יִשְׂרָאֵל וְנֹכְרֵי שֶׁלְקָחוּ בֵּיתוֹ שֶׁל נֹכְרֵי, אֵין רִשְׁאֵי שְׂאִי שֵׁיאֵמַר לוֹ: 'טול אתה צִלְמִים ואני בָּלִים'; 'אתה יין, ואני פירות'. לְקָחוּ מֶרְחֵץ, אֵין רִשְׁאֵי שְׂאִי שֵׁיאֵמַר לוֹ: 'תֵּהָא שַׁבַּת בְּחֶלְקֶךָ, וְחוֹל בְּחֶלְקִי'. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ מִתְחִלָּה עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת בֵּן - מִתֵּר:

יד. עִיר שֵׁישׁ בֵּהּ יִשְׂרָאֵל וְנֹכְרִים, שׁוֹמְרֵי יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹמְרֵי נֹכְרִים, מִתְקַנְיִן וְשֵׁאִין מִתְקַנְיִן, שׁוֹמְרֵי מִתְקַנְיִן וְשׁוֹמְרֵי אֵין

תוספתא מסכת דמאי פרק שישי השלם

מתקנין - רשאין לומר זה לזה: 'צפון העיר בחלקנו, ודרומו בחלקכם'. אם באו לחשבון - אסור:

פרק שביעי

א. ישראל שקבל שדה מישראל, וכהן מכהן, ולוי מלוי - חולקין ביניהם. ישראל וכהן שקבל שדה מלוי, או ישראל ולוי שקבל שדה מכהן - רשאין להתנות ביניהן שהמעשר לאמצע:

ב. ישראל שקבל שדה מכהן - תרומה לכהן, מעשר ראשון ומעשר שני - חולקין ביניהם. קבל שדה מלוי - מעשר ראשון ללוי, תרומה ומעשר שני - חולקים ביניהן. לוי שקבל שדה מכהן - תרומה לכהן, ומעשר ראשון ומעשר שני - חולקין ביניהן. כהן שקבל שדה מלוי - מעשר ראשון ללוי, תרומה ומעשר שני - חולקין ביניהם. ישראל שקבל שדה מכהן, אומר לו: 'על מנת שהמעשרות שלי'; 'על מנת שהמעשרות שלך'. 'על מנת שהמעשרות שלי ושליך' - מתר. כהן שקבל שדה מישראל, ואמר: 'על מנת שהמעשרות שלי' - אסור. 'על מנת שהמעשרות שלך' - מתר. 'על מנת שהמעשרות שלי ושליך', אם קבל עליו כדרך המקבלים - מתר, ואם לאו - אסור:

ג. ישראל שקבל שדה מישראל^ג, ואמר: 'על מנת שיהיו המעשרות לפלוני' - אסור. ישראל שקבל שדה מישראל, ואמר:

גד. תקן בפנים כפי נסחת הגר"א, אבל שם איתא עוד: שבכתב יד הגירסא: כהן ולוי שחבר פרות שדה מישראל, ואמר: על מנת שאטל את המעשרות ואתן לפלוני - אסור. על מנת שאטל אני ואתה, נתנם לכהן - מתר.

תוספתא מסכת דמאי פרק שביעי השלם

על מנת שאטל אני ואתנם לפלוני' - מתר. כהן ולוי ששכרו ושכרו מכהן ומלוי - המעשרות לשוכר ולחוכר:

ד. כהן ולוי ששכר פרות שדה מישראל. במחבר לקרקע - מעשרות שלהן. בתלוש מן הקרקע, עד שלא מירחו - מעשרות שלהן, משמירחו - מעשרות שלו. מפריש תרומה ומעשר ונותן לכהן, והשאר - שלו:

ה. חבר הוא מהן פרות, עד שלא מירחו, מעשרות - הרי אלו שלו. מפריש תרומה ומעשר ונותן לכל כהן שירצה. משמירחו, מעשרות - הרי אלו שלהן. מפריש תרומה ומעשרות ונותנן לכל כהן שירצה:

ו. ישראל שקבל מעות מכהן לקח בהן פרות למחצית שוכר, אומר לו: 'פחתו או הותירו הרי הן שלי, מעשרות שלך' - מתר. כהן שקבל מעות מישראל לקח בהן פרות למחצית שוכר, אומר לו: 'פחתו או הותירו הרי הן שלך, והמעשרות שלי, אם נתן לו שכרו - מתר, ואם לאו - אסור:

ז. ישראל שקבל שדה מכהן - תרומה לכהן. מכרה לישראל - חולקין ביניהם. קבל שדה מישראל - חולקין ביניהן. מכרה לכהן - חולקין. קבל שדה מבת ישראל - חולקין ביניהן. נשאת לכהן - חולקין ביניהן. קבל שדה מבת כהן - תרומה לבת כהן. נשאת לישראל - חולקין ביניהן. נתארמלה או נתגרשה - חזרה לתחלתה:

ח. פרתו של כהן שהיתה שומא^ה אצל ישראל, וילדה בכור, תבכור - לכהן; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים:

נה. שנתן לו את הפרה בשומא, כמה היא שנה, ומה שיהיה רוח או הפסד יחלקו.

תוספתא מסכת דמאי פרק שביעי השלם

הבכור - לשניהן. אמר להן רבי יהודה: אי אתם מודים בפרות שדה שחן שלו?! אמרו לו: שדה - גופה שלו, ופרה - גופה לשניהן. אף פרה, אם היתה גופה שלו - בכור לכהן:

ט. הנותן שדהו בקבלה לכותי ולנכרי, ולמי שאינו נאמן על המעשרות, אף על פי שאינו רשאי לעשות כן, אף על פי שלא בא לעונת המעשרות - צריך לעשר על ידו. הנותן שדהו בקבלה לעם הארץ, עד שלא באו לעונת המעשרות - אין צריך לעשר על ידו. משבאו לעונת המעשרות - צריך לעשר. כיצד הוא עושה? עומד על הגרן ונוטל, ואינו חושש למה שאכלו, שאין אחריות לרמאין:

י. כהן שמכר שדה לישראל, ואמר: 'על מנת שהמעשרות שלו לעולם' ומת - אין לבניו במעשרות. 'על מנת שהמעשרות לו ולבניו' ומת - מעשרות לבנים. 'על מנת שהמעשרות שלי כל זמן ששדה לפניך', מכרה לאחר, אף על פי שחזרה ולקחה ממנו - אין לבניו במעשרות כלום:

יא. ישראל שקבל שדה מכהן, אמר לו: 'על מנת שהמעשרות שלי ארבע או חמש שנים' - מתר. 'לעולם' - אסור, שאין כהן עושה כהן. וכן בן לוי שהיה חייב מעות לישראל - לא יהא גובה מאחרים ומפרש עליו, שאין לוי עושה לוי:

יב. מפריש ישראל בין ברשות לוי בין ברשות עני, ועושה חשבון באחרונה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין, אלא אם בן נותן לו מעות בראשונה:

יג. כהן שמכר שדה לישראל, אמר לו: 'על מנת שהמעשרות שלי ארבע וחמש שנים' - אין רשאי ליטע פרום, ולזרעה

תוספתא מסכת דמאי פרק שביעי השלם

אסטים^י, ולעשותה שדה קנים. 'לעולם' - רשאי ליטעה פרום, ולזורעה אסטים, ולעשותה שדה קנים:

פרק שמיני

א. עם הארץ שאמר לחבר: 'קח לי אגדת ירק אחד, גלוסקין אחד' - רבי יוסי אומר: אין צריך לעשר. רבי יהודה אומר: צריך לעשר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם החליף את המעה - צריך לעשר:

ב. חב המשה שאמרו לאחד: 'צא והבא לנו עשר גלוסקין, עשר אגדות של ירק'. הביא לכל אחד ואחד בפני עצמו - אין צריכין לעשר אלא על חלקן בלבד. הביא להן מערבין - חבין שבהן צריכין לעשר על הכל. נתנו לו אחת יתרה - רבי יהודה אומר: לשלית. רבי מאיר אומר: לאמצע:

ג. המזמין את חברו שיאכל אצלו, והוא אין מאמינו על המעשרות, אומר מערב שבת: 'מה שאני עתיד להפריש מחר - הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו, מעשר שני - בצפוננו או בדרומנו, ומחלל על המעות'. אומר רבי יהודה: היאך זה מעשר דבר שלא בא לתוך ידו? מודה רבי יהודה בהולך ולוקח ממקום שלקח זה. מזגו את הכוס, אומר: 'מה שאני עתיד לשיר בשולי הכוס - הרי זה מעשר. ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו. מעשר שני - בצפוננו או בדרומנו, ומחלל על המעות':

נו. מין שצובעים בו ואין דרך ללקטם אלא אחר ארבע שנים.

תוספתא מסכת דמאי פרק שמיני השלם

ד. פועל שהיה עושה אצל בעל הבית, והוא אינו מאמינו על המעשרות - רבי יוסי אומר: תנאי בית דין הוא שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית, ומעשר שני משל פועל:

ה. הלוקח יין מבין הכותים מערב שבת, ושכח ולא הפריש, אומר: שני לוגין מה שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה. ועשרה הבאין אחריהן - מעשר ראשון. ותשעה הבאין אחריהן - מעשר שני. מחל ושותה מיד; דברי רבי מאיר. רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שפא יבקע הנוד ונמצא שותה טבל! אמר להם: לכשיבקע:

ו. היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה - אומר: שני תאנים שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה. ועשר הבאות אחריהן - מעשר ראשון. ותשע הבאות אחריהן - מעשר שני. היו דמאי, אומר: מה שאני עתיד להפריש מחר - הרי הוא מעשר. ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו. מעשר שני - בצפוני או בדרומי, ומחלל על המותר:

ז. נוטל תרומה ותרומת מעשר ומניחה במקום המצנע, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה:

ח. הרי שהיה טוען כדי יין וכדי שמן, וראה שהן משתפרות - לא יאמר: הרי זה תרומות ומעשרות על פרות שיש לי בתוך ביתי. ואם אמר - לא אמר כלום. אבל קורא שם לתרומת מעשר שבה עד שלא יגיע לארץ. לא יטוף אדם שמן, לא לתוך נר חדש, ולא לתוך המדורה, ולא לתוך דבר המאבד. אבל קורא שם לתרומת מעשר שבה עד שלא יגיע לארץ. פיוצא בו:

תוספתא מסכת דמאי פרק שמיני השלם

מי שֶהָיוּ לוֹ עֵשֶׂר חֲבִיזֹת שֶׁל מַעְשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְשֶׁל מַעְשֵׂר טָבֵל טָהוֹר, רָאָה אַחַת מֵהֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה אוֹ שֶׁנִּתְגַּלְתָּהּ - אוֹמֵר: 'הֲרִי זֶה עֲשׂוּיָה תְרוּמַת מַעְשֵׂר עַל תִּשְׁעֵי אֱלוֹי'. בְּשֶׁמֶן - אֲסוּר מִפְּנֵי הַפֶּסֶד בָּהֶן. וְאִם אָמַר: 'הֲרִי זֶה תְרוּמַת מַעְשֵׂר' - לֹא אָמַר כְּלוּם:

ט. רָאָה אֶחָד שֶׁהִפְרִישׁ תְרוּמָה וּמַעְשְׂרוֹת, וְאָמַר: 'הֲרִינִי כְּמָה שֶׁאָמַר זֶה' - דְּבָרָיו קִיּוּמִין. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּסֻמוּךְ תוֹךְ כְּרִי דְבוּר הוּא:

י. הַמְמַעֵיט בְּמַעְשְׂרוֹת - מַעְשְׂרוֹתָיו וּפְרוּתָיו מְקַלְקְלִין. הַמְרַבֶּה בְּמַעְשְׂרוֹתָיו - מַעְשְׂרוֹתָיו מְקַלְקְלִין וּפְרוּתָיו מְתַקְנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סוּמֵךְ עַל תְּנָאי בֵּית דִּין:

יא. הַקּוֹרֵא שֵׁם לְשׂוּלֵי חֲבִית - לֹא יִשְׁתֶּה מִפִּיהָ. לְפִיהָ - לֹא יִשְׁתֶּה מִשׂוּלֵיהָ, מִפְּנֵי שֶׁחִמְשִׁקִּין מְעַרְבִין. אֲבָל הַקּוֹרֵא שֵׁם לְשׂוּלֵי מְגוּרָה - אוֹכֵל מִפִּיהָ. לְפִיהָ - אוֹכֵל מִשׂוּלֵיהָ:

יב. הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כִלְכָלוֹת שֶׁל טָבֵל, בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ מֵאָה. נִטְלָה תְרוּמָתָן וְאָמַר: 'מַעְשְׂרוֹת זֶה בְּזוֹ', הִרְאִישׁוּנָה - מַעְשְׂרָת. שֶׁל זֶה בְּזוֹ וְשֶׁל זֶה בְּזוֹ' - אֵין הִרְאִישׁוּנָה מַעְשְׂרָת. נוֹטֵל שְׁנֵי תְּאֵנִים, שְׁנֵי עֲשׂוּרִין, וְעֲשׂוּרוֹ שֶׁל עֲשׂוּר. 'מַעְשְׂרוֹתֵיהֶן מַעְשְׂרוֹת כִּלְכָלָה בְּחִבְרָתָהּ' - קוֹרֵא שֵׁם. נוֹטֵל עֲשָׂרִים תְּאֵנִים מֵאִיזָה מֵהֶן שִׁירְצָה. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ מֵאָתִים, אִם מִהַגְדוּלָה הוּא נוֹטֵל - אֶחָד מַעְשְׂרָה. וְאִם מִקְטָנָה הוּא נוֹטֵל - עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ אֶלֶף, אִם מִהַגְדוּלָה נוֹטֵל - אֶחָד עֶשְׂרִי. וְאִם מִקְטָנָה - נוֹטֵל אֶת כֻּלָּהּ וְלֹא הַשְּׁלִים, מִכָּאן וְאֵילָךְ - לְפִי הַחֲשָׁבוֹן:

יג. הֵיטָה בִּידוֹ כִּלְכָלָה שֶׁל פְּרוֹת שְׂאִינָה מְתַקְנָת, נוֹטֵל שְׁנֵי תְּשִׁיעַ, הָאֶחָד וּתְשִׁיעַ הָאֶחָד שֶׁל תְּשִׁיעַ, בֵּין שֶׁהַטָּבֵל מְרַבֶּה עַל

תוספתא מסכת דמאי פרק שמיני השלם

החלין, ובין שתחלין מרבין על הטבל, נוטל את כל החלין כדי תרומת מעשר שבטבל, בין שהמעשר טבל מרבה על החלין, בין החלין מרבין על המעשר טבל - נוטל את כל החלין, כדי תרומת מעשר שבמעשר טבל. מאה טבל ותשעים טבל - נוטל מאה ואחד חסר עשור אחד. תשעים טבל ושמונים טבל - נוטל תשעים ואחד חסר שני עשורים. שמונים טבל ושבעים טבל - נוטל שמונים ואחד חסר שלשה עשורים. מכאן ואילך - לפי החשבון.

יד. המפקיד לוג טבל, אוכל עליו תשעים ותשע. הוא אומר: לוג שבשולי חבית הרי הוא חלין, ושאר תרומה על הכל. נטל לאכול נטל לשותות, אומר: לוג שבשולי חבית עשוי תרומת מעשר על יין שמן שבחבית ושאר מעשר סמוך לו, זה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר עליו, מעשר שני בצפוננו או בדרומו מחלל על המעות. ביצד? המפקיד עשרה לוג מעשר, אוכל עליו תשעים, אומר: לוג שמן שבשולי חבית - הרי הן חלין. ושאר תרומה על הכל. נטל לאכול ונטל לשותות, אומר: מעשר בדרומו - עשוי תרומת מעשר על יין שבחבית. גמרן ודאי - נותנן לפהן. ספק גמרן ספק לא גמרן - מעשר עליהן וקורא שם למעשרותיהן. ביצד קורא שם למעשרותיהן? אם היו של טבל, אומר: מעשרן בדרומן, ותרומת מעשר בדרום דרומן. אם היו של מעשר טבל אומר: תרומת מעשר בדרום דרומן:

טו. מי שהיו לו שתי חביות, אחת של מעשר טבל טמא, ואחת של מעשר טבל טהור - מביא שני לגין, וממלא מזה כדי תרומת מעשר על שתיהן, ומזה כדי תרומת מעשר על שתיהן. הולך אצל הראשון ואומר: אם זה מין טמא - אין בדברי כלום,

נו. בהגהות הגר"א מובאת פאן גירסא נוספת בשם 'כתב יד': מאה טבל ותשעים טבל - נוטל תשעים ואחד חסר עשור אחד. מאה טבל ושמונים טבל - נוטל שמונים ואחד.

תוספתא מסכת דמאי פרק שמיני השלם

ואם זה מין טהור - עשוי כדי תרומה ומעשר על שתיהן. והולך אצל השני ואומר: 'אם זה מין טמא - אין בדברי פלום, ואם זה מין טהור, מזה עשוי כדי תרומת מעשר על שתיהן. וקורא שם לראשון, וחוזר וקורא שם לשני. נמצאו חביות מתקנין. הלגינין אחד של מעשר טבל טמא, ואחד של מעשר טבל טהור - שותה מזה וטובל ושותה מזה וטובל - דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: אינו צריך. שותה משניהם פאחת. וטובל בראשונה וצריך טבילה באחרונה.

טו. מי שהיו לו שתי חביות, אחת של מעשר טבל טמא, ואחת של חלין טהורין - מביא שני לגינין וממלא מזו כדי תרומת מעשר עליה, ומזה כדי תרומת מעשר עליה, הולך אצל הראשון ואומר: 'אם זה מין טמא - אין בדברי פלום, ואם זה מין טהור - עשוי כדי תרומת מעשר עליה. והולך אצל השני ואומר: 'אם זה מין טמא - אין בדברי פלום. ואם זה מין טהור - עשוי כדי תרומת מעשר עליה. קורא שם לראשון, וחוזר וקורא שם לשני. נמצאו חביות מתקנות, והלגינין, אחד של מעשר טבל טמא, ואחד של חלין טהורים, שותה מזה וטובל, ושותה מזה וטובל; דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: שותה משניהם באחד, וטובל באחרונה:

מסכת כלאים

פרק ראשון

א. כל תזונות שמנו חכמים מין במינו - אינן כלאים זה בזה, ושאר ירקות השדה וירקות הגנה, מין במינו - אינן כלאים זה בזה:

ב. השבת והגופנין, הכסבר והפרפס, אף על פי שדומין זה לזה - כלאים זה בזה. הקשואין, והדלועין, והאבטיחין והמלפפונות - אינן כלאים זה בזה, ותורמין ומעשרין מזה על זה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: כלאים זה בזה, ואין תורמין ומעשרין מזה על זה. הוסיף רבי עקיבה: השום והשומנית, והבצל והבצלצול, והתורמוס והפלוסלום. אמר רבי שמעון: לא היה רבי עקיבא שונה בזונות אלו, אלא התורמוס והפלוסלום - אינן כלאים זה בזה:

ג. בתחום ארית, היו מרכיבין תפוח על גבי תזרד. מצאן תלמיד אחד, אמר להם: אסורין אתם. הלכו וקצצום, ובאו ושאלו ביבנה, אמרו: יפה אמר אותו תלמיד. בשוקי של צפורי היו מרכיבין קריסתמין על גבי אנסים. מצאן תלמיד אחד, אמר להן: אסורין אתם. הלכו וקצצום, ובאו ושאלו ביבנה, אמרו: מי שפגע בכם, אינו אלא מתלמידי שמאי:

ד. רבי נחמיה אומר: דלעת ארמית, ומצרית, ויונית - כלאים עם היונית, וכלאים עם הרמוצה. חמשה דברים נאמרו:

תוספתא מסכת פלאים פרק ראשון השלם

בדלעת יונית: א אסורה לסבך על גבי זרעים. ב עקצה טפח.
ג אוסרת כל שהיא. ד ומביאה את הטמאה וחוצצת בפני הטמאה.
ה ותנדר מן הדלועין - אין אסור אלא בדלעת יונית בלבד:

ה. תרנגול טוס, ותרנגול פסאני, אף על פי שדומין זה לזה -
פלאים זה בזה. רבי יהודה אומר: פרדה שתבעה זכר
- אין מרביעין עליה, לא מן הסוס ולא מן החמור, אלא מן
הפרד. שור ושור חבר, חמור וחמור חבר, חזיר וחזיר חבר, אף
על פי שדומין זה לזה - פלאים זה בזה:

ו. חמשה דברים נאמרו בשור חבר: א אסור משום "אותו ואת
בנו". ב וחלבו אסור. ג וקרבו לגבי מזבת. ד ותיב
במתנות. ה ונקח בכסף מעשר לזבחי שלמים אבל לא לבשר
תאווה. וחרוי הוא פבהמה לכל דבר. רבי יוסי אומר: זהו "תאו"
האמור בתורה. ומתר משום "אותו ואת בנו", וחלבו מתר, ופסול
לגבי מזבת, ופטור מן המתנות, ונקח בכסף מעשר לבשר-תאווה,
אבל לא לזבחי שלמים. וחרוי הוא פתיה לכל דבר. וחכמים
אומרים: תאו - בריה לעצמו. שור חבר - בריה לעצמו:

ז. אין נוטעין שרביט של רמון, ולא עקצים של רמון בתוך סדן
של שקמה. ואין נוטנין זמורה בין שתי קורות כדי שתרבע
ביניהן. ואין נוטנין שני מינין בשפופרת אחת כדי שיבלעו זה
מזה. ואין מרכיבין זיתים ברכב של תמרה, מפני שהוא אילן
באילן. ואין מרכיבין קשות על גבי האיזמא, ולא תרד על גבי
ירבוז, מפני שהוא ירק בירק:

ח. אין מרכיבין פשות על גבי האינא, מפני שהוא ירק באילן. רבי
יהודה מתיר ירק באילן. אילן בירק - רבן שמעון בן גמליאל
מתיר משום רבי יהודה בן אנרא איש כפר עבו:

תוספתא מסכת פלאים פרק ראשון השלם

ט. הנותן מינה של תורמוס בצד מינה של דלעת פדי שתבקע הארץ מפניה - חיב. הזורע דבר המצמיח על גבי גבים, ועל גבי חילת - חיב. על גבי סלע, ועל גבי אמת המים - פטור:

י. הזורע, והמנפש, והחופה - עובר בלא תעשה. רבי עקיבא אומר: אף המקנים - עובר בלא תעשה. וזורעין זרע וזרעוני אילן כאחת. הזורע תרצנים עם החטים - הרי זה לוקה את הארבעים:

יא. כל סאה שיש בה רבע זרע ממין אחר - ימעט. במה דברים אמורים? בדברים הנופלים שלשה וארבע קבין בבית סאה. וזרעוני הגנה - מצטרפין אחד מעשרים וארבעה; בנופל למינו. בין שנפל לתוך אחרים, בין שנפלו אחרים לתוכה:

יב. היתה שדה זרועה חטין, ונמלך לזרעה שעורין - לא יזרע עד שינפך. לא יפוך - עד שתתלע. עד כמה היא מתלעת? עד שישקה שלשה ימים במקום הצנה, אבל לא במקום הגריד, ומקצת היום ככלו. אין מחיבין אותו להיות חורש דק, אלא חורש חריש גסה בתלמי הרביעה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: 'זנב הסוס' היתה נקריית. סוף עפרה של זו נוגע בעפרה של זו, אם צמחה והוריד לתוכה בהמה ולקטתו - הרי זה מתר:

יג. נטועה ונמלך לזרעה - גומם עד פחות מטפח, וזרע, ואחר כך משריש. גומם עד פחות מטפח, ובא ומצא עליו על גבי תבואה - מתר לשעבר, ואסור לעתיד לבא. עוקר איזה מהן שירצה, ומקנים איזה מהן שירצה:

יד. שדה שעלו בו עשבים - אין מחיבין אותו להפך, אלא חורש ומחפה ומכסת, ונוטל את הגם מלפני פועליו, ואין בזה משום מקנים:

פרק שני

א. הרוצה לעשות שדהו שורות של תבואה של מינין הרבה - עושה, מפני שנראית בשדה. שלשת תלמין מפלשין מראש שדה ועד סופו - רבי אלעזר ברבי שמעון ואבא יוסי בן חנן איש יוני אומר: דין ארץ חמשים אמה. ורחב - מלא על השרוני דומה לעל של פרמים. תחלתו - בשעור הזה, אף על פי שאין סופו בשעור הזה:

ב. היו לו שתי שדות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים - הנה מכנים חטה בתוך שדה שעורים, או שעורה בתוך שדה חטים - מתר, מפני שחטים נראות בסוף שדה חטים, ושעורה נראית בסוף שדה שעורים. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אפלו חטה אחת נכנסת לתוך שדה שעורים, או שעורה אחת נכנסת לתוך שדה חטים - מתר, מפני שחטין נראות בסוף שדה לחטין, ושעורין נראות בסוף שדה לשעורין:

ג. היו לו שתי שדות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים - מתר לעשות ביניהם תלם, להיות זרע אחת חטה ואחת שעורה. היתה חטה אחת מבלעת בתוך שדה שעורין, או שעורה אחת מבלעת בתוך שדה חטין - אסור:

ד. היו לו שתי שדות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורין - אין מתר לעשות ביניהן תלם של מין אחד. ובפשתן - מתר, מפני שרוצה לבדוק את שדהו. ובלבד שיהא תלם מפסיק מראש שדה ועד ראשו. רבי אלעזר ברבי שמעון ואבא יוסי חנן איש יוני אומרין: דין ארץ חמשים אמה. רבי אומר: מתר אדם לעשות בתוך שדהו שורה של חרדל. פמה הוא ארץ השורה? עשר אמות ומחצה:

תוספתא מסכת פלאים פרק שני השלם

ה. אין מקיפין חרדל חריע אלא לחיסית בלבד; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: לכל מקיפין חרדל חריע, חוץ מן התבואה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לערוגות קטנות של ירק מקיפין אותו חרדל חריע:

ו. הסומך לשרשי אילן שייבשו, שהן גבוהין מעשרה טפחים, ואילן שאין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים - זורע תחתיו זרע, וסומך לו מין אחר מבחוץ. היו מושכות מן הגדר שלשה טפחים - לא יפחות משלשה תלמים מפלשין, כדי שיהו נראין בשורה. דרך תיחיד ודרך הרבים, וגדר שהוא נמוך מעשרה טפחים - עולה למדת בית רבע. אבל הגבוה עשרה טפחים - אין עולה למדת בית רבע:

ז. כמה היא מדת בית רבע? עשר אמות ומחצה על עשר אמות ומחצה מרבעת. רבי יוסי אומר: אפלו ארבה בשנים ברחבה:

ח. עבודת ירק בירק, אחר ששה טפחים - רואין אותה כאלו היא טבלא מרבעת. אפלו אם אין שם אלא קלח אחד - נותנין לה עבודתה ששה טפחים, בין מן האמצע ובין מן הצדדין. היו קלחין נוטין לו לארבע רוחותיה - מתר, מפני שנראית כסוף שדה:

ט. החרדל, והפולין, והשיפון, אף על פי שזרען לירק - אין זורעין אותן בערוגה. פולין הנמלוגין ופול המצרי, בזמן שזרען לזרע - אין זורעין אותן בערוגה. לירק - זורעין אותן בערוגה. ושאר ירקות שדה וירקות גנה, אף על פי שזרען לזרע - זורעין אותן בערוגה:

תוספתא מסכת בלאים פרק שני השלם

י. מתר אדם לעשות בתוך שדהו תלמיות קטנות של טפח טפח, ולתן לתוכן שלשה שלשה מינין, אחד מכאן ואחד מכאן ואחד באמצע. מתר אדם לעשות בתוך שדהו ערוגיות קטנות של ששה ששה טפחים, ולתן לתוכן חמשה חמשה מינין, ארבע על ארבע רוחות הערוגה, ואחד באמצע. ומתר אדם לעשות בתוך שדהו גומא קטנה שהיא עמוקה טפח, ולתן לתוכה ארבעה מינין, והופכין לארבע רוחותיה. ומתר אדם לעשות בתוך שדהו תלם, להיות נוטע קשואין ודלועין אבטיחים ומלפפונות ופול המצרי, והופכין, אלו לצד זה, ואלו לצד זה. ובלבד שלא יהא בינו לבין חברו ששה טפחים:

יא. הנוטע שתי שורות של קשואין, שתי שורות של דלועין, שתי שורות של אבטיחים, ושתי שורות של מלפפונות, ושתי שורות של פול המצרי, אפלו כל שדהו - מתר:

יב. וקוצב בכדי^י שניהם - רבי ישמעאל אומר: שנים עשר אמות. רבי עקיבה אומר: שמונה אמות. מעשה היה בכפר פגי, ועשה רבי נחמיה בדברי רבי ישמעאל:

יג. שורה של דלועין בירק, ארד - ששה טפחים, ורחב - מלואו. אחד שורה של קשואין^י, ואחד שורה של ירק, אחד בתבואה, ארד - עשר אמות ומחצה על רחב ששה טפחים. ושורה של ירק בירק, ארד - ששה טפחים, ורחבו - מלואו. של דלועין בירק, ובין שורה לחברתה - שנים עשר אמה. שורה של תבואה בתבואה או בירק אחד מראש השדה ועד ראשו, ורחב שלשה תלמים של פתית:

נח. יש גורסים: הקוצר בדברי שניהם. פרוש הקצור של דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא. נט. בפרוש ר"ש על המשניות גרס: 'של דלועין'.

תוספתא מסכת פלאים פרק שני השלם

י. אחת שורה של קשואין, ואחת שורה של דלועין, ואחת שורה של אבטיחים, ואחת שורה של מלפפונות, ואחת שורה של פול המצרי, אחד המקיים קלח אחד לזרע - בית רבע, או צריך לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבע:

טו. נכרי שהרכיב הפרסין על גבי עבש, אף על פי שאין ישראל רשאי לעשות כן - נוטל הימנו, וחוזר ונוטען במקום אחר. הרכיב תרד על גבי ירבה, אף על פי שאין ישראל רשאי לעשות כן - נוטל הימנו זרע וזרע במקום אחר:

טז. ישראל שקנים פלאים בתוך שדהו - אין אחיו הפהנים נכנסין לתוכה, אלא רואין אותו בציון בית הקברות. אין עושין עם הנכרים בפלאים, אבל עוקרין עמו פלאים, מפני שממעט את התפלה:

יז. אין עושין עם הנכרי בפלאים. אחד פלאי הפרם ואחד פלאי זרעים. ובעירות המבלעות, כגון: בית ענה, אימא וחברותיה - עושין עם הנכרי בפלאים. כשם שהפלאים בארץ - כך הפלאים בחוצה לארץ:

פרק שלישי

א. איזו היא קרחת הפרם? פרם שחרב אמצעו, ונשתירו ארבע וחמש שורות גפנים, בין מארבעה רוחות, ובין משלשה רוחות, ובין משתי רוחות, זו כנגד זו:

ב. איזו מחול הפרם? בין שני פרמים; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: אם אין שם אלא שתיים עשרה אמה - לא יביא

תוספתא מסכת פלאים פרק שלישי השלם

זרע לשם. היו שם שתיים עשרה אמה - נותנין לו עבודתו, וזרע את המותר:

ג. יש במחיצת הפרם להקל ולהחמיר. ביצר? מחיצה סמוכה לגפנים - זרע חוצה לה, עד שמגיע לעקר מחיצה, שאלו אין שם - נותנים לפרם ארבע אמות וזרע את המותר. היתה משוכה אחת עשרה אמה - לא יביא זרע לשם, שאלו אין שם מחיצה - נותן לפרם ארבע אמות וזרע את המותר:

ד. מחיצת הפרם שנפרצה, אומרים לו: 'גדור'. גדרה ונפרצה, אומרים לו: 'גדור'. אם נתאש הימנה - הרי זה קדש ותיב באחריותה. כמה תהא מטעתה? שלש כנגד שלש. נטלה אחת מן הקיצונה - הרי זה פרם. כמה יהא ביניהן? שתיים כנגד שתיים, מארבע אמות ועד שמונה. והזנב - מארבע אמות ועד שמונה. היו שתיים כנגד שתיים, מארבע אמות ועד שמונה, והזנב פחות מארבע אמות, או יתר על שמונה, או שתיים כנגד שתיים פחות מארבע אמות עד שמונה, או יתר על שמונה, והזנב מארבע אמות עד שמונה - הרי זה אינו פרם, עד שיהיו שתיים כנגד שתיים מארבע אמות עד שמונה, ומזנב, מארבע אמות ועד שמונה:

ה. פורת מכון ונוף אין מכון - הרי זה פרם. נוף מכון וכורת אין מכון - הרי זה אינו פרם. היו דקות ולא היו מכונות, העבו ונעשו מכונות - הרי זה פרם. ביצר יודע אם היו מכונות אם לאו? מותר את החוט לעקר גפנים, אם היו כלן נוגעות בחוט - הרי זה פרם. אחת נכנסת ואחת יוצאת - הרי זה אינו פרם:

ו. רבי שמעון אומר: תריץ שנטוע בהלכתו, או שהיה מקף פשוט הנה עגול - הרי זה אינו תריץ. פרם שנטוע ערבוביא, אם

תוספתא מסכת פלאים פרק שלישי השלם

יש בו לבון שתים כנגד שלש - הרי זה כרם, ואם לאו - אינו כרם. זה היה מעשה, ובאו ושאלו את רבן גמליאל, אומר להם: צאו ושאלו את יוסי בן גילאי, שהוא בר ובקי בהלכות הכרם. יצאו ושאלוהו, אומר להן: אם יש בו לבון שתים כנגד שלש - הרי זה כרם, ואם לאו - אינו כרם. רבי שמעון אומר: כרם שנטוע על פחות מארבע אמות, או יותר על שמונה אמות - הרי זה אינו כרם:

ז. כרם שנטוע שאינו כהלכתו, ושורה אחת נכנסת ואחת יוצאת ממנו, כשהוא מורד - נותן לכרם ארבע אמות, ולשורה ששה טפחים. היה נטוע כהלכתו, וגפנים החיצונים כנגד בנתיים, כשהוא מורד מבפנים, נותן לכרם מבפנים - ארבע אמות, ולגפנים - ששה טפחים:

ח. גפן שנטועה במדרגה - נותנין לה עבודתה. הזרעים והירקות שנטועין במדרגה - נותנין להן עבודתן. היו שתי שדות זו למעלה מזו, התחתונה נטועה כרם, והעליונה אין נטועה כרם - זורע את העליונה עד שמגיע לאויר עשרה של תחתונה. העליונה נטועה כרם, והתחתונה אין נטועה כרם - זורע את התחתונה ואת המדרגה עד שמגיע לעקר גפנים:

ט. גפן שנטוע בנקע עמוק עשרה ורחב ארבעה - נותנין לה עבודתה למטה. פחות מכן - נותנין לה עבודתה למעלה:

י. חריץ שעובר בכרם עמוק עשרה ורחב ארבעה, רבי אלעזר אומר: זורעין בתוכה שלשה זרעונין אחד מפאן ואחד מפאן, ואחד באמצע. רבי אלעזר בן יעקב אומר: נראין דברי רבי אלעזר בחריץ מברץ:

תוספתא מסכת פלאים פרק שלישי השלם

יא. הנוטע ירק בכרם, או המקנים - תרי זה מקדש ארבעים וחמשה גפנים. אימתי? בזמן שנטועות על ארבע ארבע, או על חמש חמש. היו נטועות על שש שש, או על שבע שבע - תרי זה מקדש שש עשרה אמה לכל רוח, עגלות לא מרבעות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: תוקע יתר בארץ ומודד שש עשרה אמה לכל רוח, עגלות לא מרבעות, מפני שנראית בקרן טבלא. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי אלעזר בר שמעון: הזרע, וסערתו הרוח לאתרו - מתר, מפני שהוא אנם. סערתו הרוח לפניו - אסור:

יב. בעל הבית שקנים ירקות שדה בכרם - אסור לו ואסור לכל אדם. אחר מכל מקום שקנים ירקות שדה בכרם - אסור לו ומתר לכל אדם:

יג. הלשישות, והלביצין, והברמיר, והבולפסין, והכרפום, והקינרה, והחמיתה, והתלמית, והסיאה, והאזוב, והקורנית, והקשוואין, והדלועין, והאבטיחין, והמלפפונות, ופול המצרי - מיני זרעים, תרי הן פלאי הכרם. האירוס, והקיסוס, ושושנת המלך - מיני זרעים, ואינן פלאים בכרם. רבי דוסתאי בן יהודה אומר: מיני דשאים, והן פלאים. תחשיפה, והאוסין, והגמי, וכל הגדלין באפר - מיני דשאים, והן פלאים בכרם. הקנים, והחבין, ותורד, והאטדין - מין אילן, ואינן פלאים בכרם. זה הפלל: כל המוציא עליו מעקרו - תרי זה ירק. וכל שאין מוציא עליו מעקרו - תרי זה אילן:

יד. תחצב, רבי ישמעאל אומר: פלאים. ותכמים אומרים: אין פלאים. בשות, רבי טרפון אומר: אין פלאים. ותכמים אומרים: פלאים. צלף, בית שמאי אומרים: פלאים בכרם ואינם

תוספתא מסכת פלאים פרק שלישי השלם

פלאים בזרעים. ובית הלל אומרים: אינן פלאים, לא בכרם ולא בזרעים. אמר רבי טרפון: אם פלאים בכרם - תהא פלאים בזרעים, ואם אין פלאים בזרעים - לא תהא פלאים בכרם. אלו ואלו מודים: שחיב בערלה:

פרק רביעי

א. רבן גמליאל ובית דינו התקינו: שיהו מרחיקין ארבע אמות מעקר גפנים ולשדה. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - בטל ארבע אמות שבכרם. העושה מחיצה לגפן גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - בטל עשה טפחים שבגפן. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ואינה רחבה ארבעה - לא בטל ארבע אמות שבכרם. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ואין רחבה ארבעה - לא בטל עשה טפחים שבגפן:

ב. בכל עושין מחיצה, באבנים ובמחצלות, בקשים ובקנים ובקולחות, אפלו שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה, ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי. רבי אליעזר אומר: רעפים שהעביר על גבי חריץ - הרי הרעפים כמחיצה, ובלבד שלא יהא בינו לבין חברו כמלואו. רבי יהודה אומר: קנים שהעבירו על גבי חריץ - הרי הקנים כמחיצה צריך שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי. רבי יוסי אומר: אם היו קנים מדוקרנין ועשה להם פאה מלמעלה - מתר:

ג. נמצאת אומר, שלש מדות במחצה. כל שפחות משלשה - צריך שלא יהא בינו לחברו שלשה טפחים כדי שלא

תוספתא מסכת פלאים פרק רביעי השלם

יבנים הגדי. וכל שהן שלשה, משלשה עד ארבעה - צריך שלא יהא בינו לבין חברו במלואו, כדי שלא יהו פרוצות כבנין. היו יתרות על בנין, אף בנגד הבנין - אסור. כל שהן ארבעה, מארבעה ולמעלה - צריך שלא יהא בינו לבין חברו במלואו, כדי שלא יהא פרוץ בעומד. אם הפרוץ מרבה על העומד, בנגד העומד - מתר, בנגד הפרוץ - אסור. אם היה עומד מרבה על הפרוץ, אף בנגד הפרוץ - מתר. ובלבד שלא תהא פרצה יתרה על עשר אמות. אם היו קנים מדוקרנין ועשה להם פאה מלמעלה, אפלו יתרה על עשר אמות - מתר:

ד. כל מחיצה שעשויה שתי ואין עשויה ערב, ערב ואין עשויה שתי - תרי זו מחיצה. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אין מחיצה אלא עד שתהא עשויה שתי וערב. מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל בכפר עזיז, הראהו גפן שמדלה על מקצת תאנה, אמר לו: מה אני להביא זרע תחת המותר? אמר לו: מתר, שאין אדם מבטל תאנתו מפני גפנו. העלהו משם לבית המגנים, והראהו גפן שמדלה על מקצת קורה ובו סדן של שקמה ובו קורות הרבה, אמר לו: תחת קורה זו - אסור, והשאר - מתר, שאני רואה שכל קורה וקורה באילן - אילן בפני עצמו. רבי ישמעאל בן אלעזר אומר: אם היה מפסיק בין קורה לחברתה - באלו אילן אחר:

ה. אלו הן פסקי ערים: ערים שחרב אמצעו, ונשתירו בו חמש גפנים מכאן וחמש גפנים מכאן, אם אין שם שמונה אמות - לא יביא זרע לשם. אם היו שם שמונה אמות ועוד -

ס. במשניות (פלאים ו, ד): 'המגניה'.

תוספתא מסכת פלאים פרק רביעי השלם

נותנין לו עבודתו וזורע את המותר. כמה הוא ועוד? אחד ממששה טפחים באמה:

ו. העושה מחיצה לפרם גבוה עשרה ואין רחבה ארבעה - לא בטל את ארבע אמות שבפרם. העושה מחיצה לגפן, גבוה עשרה ואינה רחבה ארבעה - לא בטל ששה טפחים שבגפן:

ז. זמורה של גפן שהיתה מדלה על גבי תבואה, אפלו היא מאה אמה - כל הגפן אסורה, היא ופרותיה. תבואה שננטעה תחת הגפן - מחזיר ואינו מקדש. הגפנים והירקות שנוטין לתוך הגפן, אבא שאול אומר, רבי עקיבא אומר: יחזיר. וכן עזאי אומר: יספר:

ח. היו שרשין יוצאין בתוך ארבע אמות שבפרם - הכל מודים שיעקר. שרשי פאה יוצאין בתוך ארבע אמות שבפרם, אפלו למטה משלשה טפחים - מתר:

ט. המבריך את הגפן בארץ, ואין על גביו עפר, אלא כל שהוא - מתר לזרע מכאן ומכאן, ואסור לזרע על גביו. היה על גביו עפר שלשה טפחים - מתר לזרע על גביו. רבן שמעון בן גמליאל אומר, בית שמאי אומרים: עשרה טפחים, ובית הלל אומרים: ששה טפחים. הברכה שבפסלע, אף על פי שאין עפר על גביו אלא שתי אצבעות - מתר לזרע על גבה; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: שלש אצבעות:

י. רבי שמעון בן אלעזר אומר: תבואה שהשרישה - תרי זו אסורה ומקדשת ומתקדשת. גפנים שהשרישו - תרי אלו אסורין ומקדשין, אבל אין מתקדשין עד שיעשו כפול הלבן.

תוספתא מסכת פלאים פרק רביעי השלם

מקצתם עשו כפול הלבן, ומקצתן לא עשו, את שעשו כפול הלבן - אסורין, ואת שלא עשו כפול הלבן - מתריין:

יא. המעביר עציץ נקוב בכרם, אם הוסיף מאתים - אסור, אבל אין מתקדש עד שיניחנו תחת הגפן. רבי שמעון אומר: אין בין עציץ נקוב לשאינו נקוב, אלא הכשר זרעים בלבד:

פרק המישי

א. בלאי הכרם - מתריין משום גזל, ופטורין מן המעשר. בלאי זרעים - אסורין משום גזל, וחיבין במעשרות:

ב. סוס שילדה מין חמור - מתר עם אמו. ואם היה אביו חמור - אסור עם אמו. חמור שילדה מין סוס - מתר עם אמו. רחל שילדה מין עז - מתר עם אמו. אם היה אביו עז - אסור עם אמו. עז שילדה מין רחל - מתר עם אמו. אם היה אביו רחל - אסור עם עמו, ואין קרב לגבי מזבח. בוי - מטילין עליו שני חומרין:

ג. אין קושרין את הסוס לצדי הקרון, ולא לאתר הקרון. ולא את הלבדקים לגמלים. רבי מאיר מתיר. אם היו מסייעין בירידה ובעליה - הכל מודים שהוא אסור:

ד. לא יקשר סוס לפרד, ופרד לחמור, וחמור לערוד, מפני שמנחגין זה את זה. אם עשה בן - רבי מאיר מחיב, ותכמים פוטרין. רבי יהודה אומר: בני סוסה ובני חמורה - אסורין זה עם זה. ותכמים אומרים: כל הפרדות מין אחד הן. אפי' הבבלי אומר: אסור לרכב על גבי הפרדה מקל וחומר, ומה

תוספתא מסכת פלאים פרק המישי השלם

אם במקום שמתר ללבש שני חלוקות באחד - תרי הוא אסור בתערובתן, מקום שאסור לנהוג שתי בהמות - אינו דין שיהא אסור בתערובתן?! אמרו לו: תרי הוא אומר (מלכים-א א, א, ג): "והרפבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון". אמר להן: אין משיבין מתקועי. אמרו לו: תרי הוא אומר (מלכים-א טו, ה): "אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מפל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי":

ה. פלב - מין תיה. רבי מאיר אומר: מין בהמה. מה הפרש בין רבי מאיר ורחבמים? אלא: שתבותב חיתו לבנו, רבי מאיר אומר: כתב לו פלב. ורחבמים אומרים: לא כתב לו פלב. תבותב בהמתו לבנו, רבי מאיר אומר: לא כתב לו פלב. ורחבמים אומרים: כתב לו פלב. פלב פופרי - מין תיה:

ו. תירודין ותנעמות - תרי הן פעופות לכל דבר. ואין בהמה טמאה יולדת מן טהורה, ולא טהורה מן טמאה, ולא גסה מן דקה, ולא דקה מן גסה, ולא אדם מן פלן, ולא פלן מן אדם. כל שיש בישוב - יש במדבר. הרבה יש במדבר מה שאין בישוב. כל שיש ביבשה - יש בים. הרבה יש בים מה שאין ביבשה. אין מין חלדה בים:

ז. תחוסם את הפרה, ותמזוג את הכלאים - פטור, שאין לך שהוא חיב אלא תנוהג ותפנהיג בלבד:

ח. צמר הנמלים וצמר הרחלים שטרפן זה עם זה, אם הרב מן גמלים - מתר. במה דברים אמורים? בזמן שטרפן זה בזה והביא פשתן ביניהם. אבל העושה חלוק שכולל צמר הנמלים

סא. פרוש: מן המלכות. ויש אומרים: שהפנה על עירא רבו של דוד שהיה מעיר תקוע.

תוספתא מסכת פלאים פרק המישי השלם

וכולל צמר הארנבים, וארג בו חוט אחד של צמר בצד זה, וחוט אחד של פשתן בצד זה - אסור. בנגד שיש בראשו אחד פלאים - לא יתכסה בצד השני, אף על פי שהפלאים מנח בארץ:

ט. חלוק של צמר שנפרם ופרפו בחוט של פשתן, ושל פשתן שנפרם ופרפו בחוט של צמר - אין בו משום פלאים, ואין יוצאין בהם בשבת. תפרן - אסורין משום פלאים, ויוצאין בהן בשבת:

י. לזבש אדם שתי חלקות של צמר ושל פשתן זו על גב זו, אף על פי שפנדתו חגורה עליו מבחוץ, ובלבד שלא יתן את המשיחה ויקשר בין שתי כתפיו. בלארי נשים - אין בהן משום פלאים. תפרן - מקבלות הטמאה ואסורות משום פלאים. מטפחות תבה - אין בהן משום פלאים. מטפחות ידים, ומטפחות ספרים, ומטפחות ספוג - אין בהם משום פלאים. רבי אליעזר אוסר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, רבי אליעזר מתיר, וחכמים אוסרין:

יא. לא יתן את המרדעת על כתפו אפלו להוציא עליה את הזבל. ורבי אלעזר ברבי שמעון מתיר. בנגד שאבד בו פלאים - לא ימכרנו לנכרי, ולא יעשנו מרדעת לחמור. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לא יעשה הימנו טלאי לבגד אימרא המפרסמת. אבל יעשה הימנו תכריך למתים:

יב. בפה של צמר שנתנו בפשתן - מתיר. עשה שני ראשיו בצד אחד - אסור. צמר שנתנו בפשתן להיות אורג עליו - תרי זה אסור, שבשעה שהוא אורג היה נטוה. אמר רבי שמעון בן אלעזר: למה נקרא שמו שעטניו? מפני שמליו את אביו שבשמים עליו:

תוספתא מסכת פלאים פרק המישי השלם

יג. רבי חנניה בן גמליאל אומר: לא יקשר סרק של צמר ושל פשתן לחגור בו את מתניו, אף על פי שהרצועה באמצע. הפוקרית והציפה - אין בהם משום פלאים. ואם תפרן - מקבלין טמאה ואסורין משום פלאים. פשתן שצבעו בחרת - לא ימכרנו לנכרי, ולא יעשנו אימרא לפשתן המפרסמת. בכרים ובכסתות - תרי זה מתר:

יד. אספלגית מלונמא ורטיה - אין בהן משום פלאים. תמת, והבהמה, והאהלין, והאכסלים, והאסטמא, וקלע, ווילון, ובגדי פהנים, ובגדי פהן גדול - אין בהן משום פלאים. בגדי פהן גדול, היוצא בהן למדינה - חייב. ובמקדש, בין לשרת ובין שלא לשרת - פטור, מפני שהן ראויין לעבודה:

מסכת שביעית

פרק ראשון

א. שלשה אילנות בתוך בית סאה - הרי אלו מצטרפין, וחורשין כל בית סאה בשבילן. ובלבד שתהא מטעתן ממטע עשרה לבית סאה; דברי רבי מאיר ורבי יהודה. ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אין חורשין להם אלא צרפן. כמה רוח יהא ביניהן? רפן שמעון בן גמליאל אומר: כדי שיהא בקר עובר בכליו. רפן גמליאל ובית דינו התקינו: שיהו מתרין בעבודת הארץ עד ראש השנה:

ב. אילן העומד בבית קנים, ושנים העומדים בבית ארבע קנים - אין חורשין להם אלא צרפן. שלשה אילנות של שלשה בני אדם, אילנות של אחר, והשדה של אחר, אף על פי שבעל השדה חורש מפני צרף שדהו - הרי זה מתר. זקנה שהיא נראית בנטיעה - בנטיעה. נטיעה שהיא נראית בזקנה - בזקנה. מה בין זקנה לנטיעה? זקנה - עד עצרת. נטיעה - עד ראש השנה. זקנה - מעין שלשה, ונטיעה - מעין עשר. ושדה קנים - נדון בנטיעה:

ג. שלשה קשואין שלשה דלועין וארבע נטיעות - הרי אלו מצטרפין, וחורשין כל בית סאה בשבילן. ובלבד שתהא מטעתן עשרה לבית סאה. כמה רוח יהא ביניהן? רפן שמעון בן גמליאל אומר: כל שתחתיו וחוצה לו - מלא צמד וכליו:

תוספתא מסכת שביעית פרק ראשון השלם

ד. איזו היא נטיעה? רבי יהושע אומר: בת חמש, בת שש, בת שבע. אמר רבי: מפני מה אמרו בת חמש בת שש ובת שבע? אלא גפנים - בני חמש, תאנים - בני שש, וזיתים - בני שבע:

ה. מוזכרין ומוציאין זבלים ערב שביעית מישראל החשוד על השביעית. ומן הנכרי ומן הכותי, אפלו בשביעית - מתר. עד מתי מתר לזבל? כל זמן שמתר לחרש - מתר לזבל:

ו. משקין את הנטיעות - עד ראש השנה. רבי יוסי בן פיפר אומר משום רבי אליעזר: בית שפאי אומרים: משקה על הנוף ויורד על העקר. בית הלל אומרים: על הנוף ועל העקר. אמרו בית הלל לבית שפאי: אם אתה מתיר לו מקצתו - תתיר לו את הכל. אם אין אתה מתיר לו הכל - אל תתיר לו מקצת:

ז. ומבנין את הנטיעות עד ראש השנה. רבי יהודה אומר: אם היו מבורכות לפני שביעית - נוטלין אף בשביעית. אלו הן עוגיות, אלו בדידין שבעקרי אילנות. מותרין ומשמטין בקנים. מקום שנהגו לותר ולשמש לפני החג - מותרין ומשמטין לפני החג. לאחר החג - מותרין ומשמטין לאחר החג:

ח. פני ערב שביעית שנכנסו לשביעית - רבי יהודה אומר: מקום שנהגו לסוד - אין סכין מפני שהיא עבודה. מקום שלא נהגו לסוד - סכין. ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית - הכל שוין שאין סכין אותן, ואין מקנחין אותן. וכן היה רבי יהודה אומר: הלוקח פנים מחברו בשאר שני שבוע, אף במקום שנהגו לסוד - סכין. לא יקנח שרף בעקר, מפני שמתרין. אבל מקנחו בעלין:

תוספתא מסכת שביעית פרק ראשון השלם

ט. תאנה שנתקלפה - אין מוחין אותה בטיט, שהיא מלאכתה. אין תולין תחומין בתאנה, ואין מרכיבין בתאנה, מפני שהיא עבודה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: במועד - צוררו, בשביעית - הופד:

י. סוקרין את האילן בסקרא, וטוענין אותו באבנים, ואין חושש לא משום שביעית ולא משום דרכי האמורי. מסלקין, מקוצין, מקטפין^ס, מסתתין^ס, ומצדידין^ס, ומגמזין - עד ראש השנה, ונוטל את הרוואה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין אוכלין את הפגים בשביעית:

יא. תורשין שדה בית השלחין, ומשקין אותן שלשים יום לפני ראש השנה. רבי אומר: עד לפני ראש השנה שלשה ימים כדי שיטע וישריש:

יב. אין בודקין את הזרעים באדמה בגללים ובעציץ. אבל דובקין אותם בגללים ובעציץ, ומשרין משביעית למוצאי שביעית. ומקימין את העלויים^ס שבגג, אבל אין משקין אותן:

פרק שני

א. מרביצין שדה בערב שביעית כדי שתעלה ירקות בשביעית. ולא עוד: אלא אף בשביעית, ומרביצין אותה כדי שתעלה ירקות למוצאי שביעית:

כב. כל אלו הם לשונות של סלוק הקוצים מהשדה בשביעית.

כג. נקוי האבנים.

כד. שמתקנים את המצר והצד.

כה. מין פרי

תוספתא מסכת שביעית פרק שני השלם

ב. בצללים שנכנסו מערב שביעית לשביעית, או שיצא משביעית למוצאי שביעית - מרביצין עליהן מים כדי שיהיו נוחין לעקר. הלוחף שהעלה תמרות בשביעית - לא יטלו הימנו בשביעית מפני מראית העין:

ג. הנוטע והמברין והמרכיב שלשים יום לפני ראש השנה - עלתה לו שנה, ומתר לקימן בשביעית. פחות מכן - לא עלתה לו שנה, ואסור לקימן בשביעית. פרות נטיעה זו - אסורין עד חמשה עשר בשבט. אם ערלה - ערלה. אם רבעי - רבעי:

ד. אומר רבן שמעון בן גמליאל: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הנמור - שהוא לשעבר. ועל שלא הניין - שהוא לעתיד לבוא. על מה נחלקו? על התורמל, שבית שמאי אומרים: לשעבר, ובית הלל אומרים: לעתיד לבוא.

ה. פול המצרי שמנע ממנו מים שלשים יום לפני ראש השנה - מתעשר לשעבר ומתר לקימן בשביעית. ואם לאו - אסור לקימן בשביעית, ומתעשר לשנה הבאה. בפה דברים אמורים? בשל שקינא. אבל בשל בעל - שמנע הימנו שתי מרבעות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: שלש. רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי שמעון שזורי: בפה דברים אמורים? בזמן שזרעו לירק וחשב עליו לזרעו. אבל אם זרעו מתחלה לזרע, ומקצתן השריש לפני ראש השנה, ומקצתן השריש לאחר ראש השנה - אין מעשרין מזו על זו, אלא כונס גרנו לתוכו ומעשר הימנו עליו. נמצא מעשר מן החדש על החדש, ומן הישן על הישן.

ו. מעשר עני ומעשר שני לפי חשבון - נוטל את העישור ועושה אותו מעשרי, ופודה אותה, ועושה אותה מעשר עני.

תוספתא מסכת שביעית פרק שני השלם

אם זרעו מתחלה לזרע וירק, או שזרעו לזרע וחשב עליו לירק, זרעו - מתעשר לשעבר, וירקו - בשעת לקיטתו. נמצאת אומר, שיש מדות בפול המצרי: זרע לזרע - מתעשר לשעבר. וזרע לירק - מתעשר לעתיד לבוא. זרע לזרע וירק, או שזרע לזרע ואחר כך חשב עליה לירק - מעשר מירקו על זרעו ומזרעו על ירקו. בשלקט לפני ראש השנה. אבל אם לקט לאחר ראש השנה - זרעו מתעשר לשעבר, וירקו בשעת לקיטתו. כשהביא שלישי לפני ראש השנה. אבל הביא לאחר ראש השנה, בין זרעו בין ירקו - מתעשר לבוא. זרע לזרע, וחשב עליו לירק - באה במחשבה. זרע לירק וחשב עליו לזרע - לעולם אין מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם כן מנע ממנה שלש מרביות. עשה כלן קצצן ומורין לפני ראש השנה, זרעו - מתעשרת לשעבר, וירקו - בשעת לקיטתו. לא עשה קצצן - צובר לתוכו, ונמצא מעשר מזרע על ירק ומירקו על זרעו. השבת והכוסבר שזרעו לירק, אף על פי שהשרישו לפני ראש השנה ולקטן לאחר ראש השנה, בשעת לקיטתו - עישורין. ומתעשרין מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו. ואם הביאו שלישי לפני ראש השנה זרעו מתעשר לשעבר וירקו בשעת לקיטתו. השבת שזרע לזרע - מתעשרת זרע, ופטורה זירין וירק. זרעה ירק - מתעשר זרע וירק. (וזירין^ט, ופטור). זרעה זירין - מתעשר זרע וירק וזירין^ט.

ז. כל ירקות שזרען לזרע - בטלה דעתו. ירקן - חיב, וזרען - פטור. התבואה והקטניות שזרען לזרע - בטלה דעתו. זרען - חיב, וירקן - פטור. הפול והשעורין והתלתן שזרען לירק

סו. גבעולין - קנים.

סח. ב'חזון יחזקאל' גרס לפי גרסת הירושלמי (מעשרות סוף פרק ד'): זרעו לזרע - מתעשרת זרע ואינה מתעשרת ירק. זרעה לירק - מתעשרת זרע וירק ואינה מתעשרת זירין. זרעה לזירין - מתעשרת זרע וירק וזירין.

תוספתא מסכת שביעית פרק שני השלם

- במילה דעתו. זרען - חיב, וירקן - פטור. השחלים והגרגיר שזרען לזרע - מתעשרין זרע וירק. זרע לירק - מתעשרין ירק וזרע:

ח. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בצלים הקיצונין שרבצן לפני ראש השנה - מתעשרין לשעבר ומתרין בשביעית. ואם לאו - אסורין בשביעית, ומתעשרין לשנה הבאה. היתה שניה ונכנסה שלישית - אין מודכון, ואין מונעין מהן מים, כדי שיהא מעשר שני. היתה שלישית ונכנסה רביעית - מודכון ומונעין מהן, כדי שיהא מעשר עני. ומתר לדכן ברגל. וכן כל אדם נוהגין:

ט. כל ירקות שהוקשו לפני ראש השנה - מתר לקימן בשביעית. אם היו רבין - אסור לקימן בשביעית מפני מראית העין. אין מחיבין אותו לשרש את הלוף, אלא מניחן כמות שהיא. אם צומח למוצאי שביעית - מתר. אין מחיבין אותו לשרש את הקונדס, אבל גוזזה בעלים. אם צמחה למוצאי שביעית - מתרת:

י. התבואה והקטניות שהביאו שליש לפני ראש השנה - מתעשרין לשעבר, ומתרין בשביעית. ואם לאו - אסורין בשביעית, ומתעשרין לשנה הבאה. רבי שמעון שזורי אומר: פול המצרי שזרעו לזרע בתחלה, וכן פולין הנמלונין וכל פיוצא בהן שהשרישו לפני ראש השנה - מתעשרין לשעבר, ומתרין בשביעית. ואם לאו - אסורין בשביעית, ומתעשרין לשנה הבאה. אמר בן עזאי לפני רבי עקיבה משום רבי יהושע: אף משהשרישו. חזר רבי עקיבה להיות שונה כדברי בן עזאי:

יא. אין מלקטין עשבים מגבי זבל, אבל מלקטין ממנו קשוסות. נותנין עליו קש או תבן, כדי שירבה. נותנין עליו מים, כדי שיפרח. ועודרין אותו, כדי שיתפח:

תוספתא מסכת שביעית פרק שני השלם

יב. אין מוסיפין לא על המשפלות ולא על האשפות; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפות. רבי שמעון אומר: אף על האשפות. ובלבד שלא יפחות משלש אשפות לבית סאה:

יג. המדיר את שדהו - עושה סהרי"ט לבית סאתים. נתמלאת - עוקר מתוך הסהר, וחוזר ועושה בית הסהר אחר, ועושה אשפות בתוך שדהו בדרך המזבלין. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שהיתה צאנו מעטת. אבל אם היתה צאנו מרבה, אפלו בית כור אפלו בית כורים - מתר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: תוקע יתד באמצע, ומקיף לה ארבע סהרים מארבע רוחותיה:

יד. היתה כל שדהו בית סאתים - לא יעשה פלה סהר, אלא משיר הימנה מקצת מפני מראית העין; דברי רבי מאיר. רבי יוסי מתיר. עוקר מסהר זה ונותן לתוך סהר אחר, ובלבד שלא יחזיר לראש; דברי רבי מאיר. ותכמים מתירין. עוקר מסהר זה ונותן לתוך סהר אחר, ובלבד שלא יהא בינו לחברו בית שמונה סאין; דברי רבי דוסתאי ברבי יהודה. רבי יוסי בן כיפר אמר משום רבי אליעזר: בית סאתים ובית סאתים - זה חולב וזה גוזז לתוכה, ומכנים ומוציא בדרך עליה:

טו. בכל עושין סהרין: באבנים, ומחצלות, בקש, בקנים, ובקלחות, אפלו שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה, ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי:

תוספתא מסכת שביעית פרק שני השלם

טו. אין מדירין לא בשבתות ולא בימים טובים ולא בחולו של מועד, אפלו בטובה. אם באו מאליהן - מתר. אין מסייעין אותן, ואין מתר להושיב שומר ולנער את הצאן. אם היו מדירין לשבתות, לחדשים, ולשנים - מתר להושיב שומר ולנער את הצאן. רבי אומר: מדירין בשבת - בטובה. ביום טוב - במזונו. בחולו של מועד - אפלו נוטל שקרו:

פרק שלישי

א. לא יפתח אדם מחצב בתחלה בתוך שדהו, עד שיהו שלש מרביות שהן שלש על שלש על רום שלש. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שמתפון לעשות שדה. אבל בזמן שאין מתפון לעשות שדה - אפלו דבר מעט מתר. אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בזמן שאין מתפון לעשות שדה. אבל בזמן שמתפון לעשות שדה - אפלו כל שהוא אסור:

ב. סלע שצף על גבי הארץ, ואיגד יוצא ממנה, אם יש בו פשעור הזה - מתר, ואם לאו - אסור. אבנים תושבות שהמחרשה מזעזעתן, אם יש בהן שתים של משוי שנים שנים - הרי אלו ינטלו. רבי נחמיה אומר: בונין מדרגות על גבי גאיות בערב שביעית, ובשביעית סומך להם עפר ונותנן על גבי גאיות:

ג. מסקלין דרך רשות הרבים: דברי רבי יהושע. רבי עקיבה אומר: כשם שאין לו רשות לקלקל - כך אין לו רשות לסקל. ואם סקל - יוציא לים או לנהר, או למקום התרשין. מסקלין מפני הדרך תיחיד, ומפני הדרך הרבים, ומפני הדרך הספק,

תוספתא מסכת שביעית פרק שלישי השלם

ועושין ספחים שבראש גנות, ומקימין אותו, ואין חוששין, לא משום שביעית ולא משום עבודת הארץ:

ד. זיתי ערב שביעית שנכנסו לשביעית - מסלקין מקומן. ממלאין נקעין שתחתייהן עפר, ועושין עוגיות לגפנים מזו לזו. ולא עוד: אלא אף זיתי שביעית שיוצאים למוצאי שביעית - מתר לעשות כן:

ה. בראשונה היו אומרים: מלקט אדם זיתים מתוך שלו, בדרך שמלקט מתוך של חברו. את הגם - הגם. חזרו להיות נותנין זה לזה בטובה. התקינו: שיהו מביאין מן הפצוי ומן הקרוב. והלב יודע, אם לעקל ואם לעקלקלות. בראשונה היו אומרים: מלקט אדם צרות ותרסין מתוך שלו, בדרך שמלקט מתוך של חברו. את הגם - הגם. משרבו עוברי עברה - חזרו לאסור:

ו. שדה שנטיבה - אין זורעין אותה במוצאי שביעית. איזו היא שדה שנטיבה? כל זמן שבני אדם חורשין חמש והוא חורש שש, שש והוא חורש שבע. שמאי הזקן אומר: אלו היתה שעה פנויה, גזרני עליה שלא תזרע. בית דין של אחריו גזרו עליה שלא תזרע:

ז. אין חוכרין גירין מישראל החשוד על השביעית. אבל לוקחין הימנו שדה זרועה, שלא גזרו אלא עד מקום שהן יכולין לזרע. המקבל שדה מן הנכרי - פוסק עמו על מנת שהנכרי זרועה. הנכרי והפתי שחרשו - אין עושין אותן בית הפרם, שלא גזרו אלא עד מקום שהן יכולין לגזר. אין מגדלין בהמה דקה. אבל מגדלין בהמה גסה, שלא גזרו אלא גדר שיוכל לעמוד:

תוספתא מסכת שביעית פרק שלישי השלם

ח. הקוצץ קורה של שקמה - תרי זה לא יחליק ולא ידריג, אלא מציץ כדי שתהא קיצתה שונה. רבי יהודה אומר: מקום שנהגו לדרג - יחליק. לחליק - ידריג. תרי זה מגביה טפח וקוצץ טפח. וכן היה רבי יהודה אומר: הלוקח בתולה של שקמה מחברו, בשאר שני שבוע - תרי זה מגביה עשרה טפחים וקוצץ. נמצאת אומר: שלש בתולות הן: בתולת אדם. בתולת אדמה. בתולת אילן. בתולת אדם - כל שלא נבעלה מימיה. בתולת אדמה - כל שלא נעבדה מימיה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין בה חרס. בתולת אילן - כל שלא נקצצה מימיה:

ט. אין עוקרין גדר שבין שתי שדות, אחד גדר של עצים, ואחד גדר של אבנים. במה דברים אמורים? בזמן שמתכונן לעשות שדה. אבל עצים - מתר. המשרש עקר חרוב וסדן שקמה, לעצים - מתר, ולשדה - אסור:

י. מחפריזות שנוטל מהן אילן - תרי זה לא יכסם בעפר. אבל מכסם באבנים או בקש. הקוצץ בקנים - תרי זה מגביה טפח וקוצץ. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מקום שנהגו לקוץ - יחתך. לחתך - יקוץ. תרי זה מגביה טפח וקוצץ:

יא. אין מדלין את הקנים בחיצות הקנים, מפני שהיא מלאכתן. רבן שמעון בן גמליאל מתיר. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: מתר אדם ליטע אילן סרק כדי לעשות סוג:

יב. בשביעית - אין מלמדין את הפרה אלא בחילתה בלבד. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בתוך שדה חברו

ע. בימנחת בכורים' הביא גרסת הגר"א: מחפריזות שנוטל מהאילן.

עא. מקום חול שאי אפשר לזרע שם.

תוספתא מסכת שביעית פרק שלישי השלם

מתר. ובלבד שלא יסמך לה מענה. אבא שאול אומר: מגדר בחרשין, וגוממין מעם הארץ, ובלבד שלא יקוץ בקורדום:

יג. פגין של ערב שביעית - אין חולקין אותן בשביעית, מפני שהיא מלאכתן. ובסופות - מתר. בפר ובכפניות - מתר. מאימתי אדם רשאי לקוץ את האילן בשאר שני שבוע? משניבא לעונת המעשרות:

יד. אין מוכרין שדה אילן לחשוד על השביעית, אלא אם בן פוסק עמו על מנת שאין לו באילן. וכן לא ימסר בשאר שני שבוע למי שחשוד על המעשרות. רבי שמעון מתיר, מפני שהוא אומר לו: 'אני מכרתי את שלי, צא ותבע את שלך':

פרק רביעי

א. רבי יהודה אומר: הפרסאות - שביעית שלהן מוצאי שביעית, שהן עושין לשתי שנים. אמר לו: הרי הן אצלך בטבריא ואינן עושות אלא בנות שנתן. הטומן את הלוף בשביעית, רבי אומר: דרך ארץ טמנו בעצין כדי שלא יצמח, אף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (ירמיה לב, יד): "ונתתם בכלי תרש למען יעמדו ימים רבים":

ב. הלוף שעברה עליו שביעית, רבי אליעזר אומר: אם שהה שלש שנים - נותן לעניים רביע. אם שהה שתי שנים - נותן לעניים שלישי. שנה אחת - נותן לעניים מחצה. מאימתי מתר אדם לקח הלוף במוצאי שביעית מכל מקום? רבי יהודה אומר: מיד. אמר רבי יהודה: מעשה והיינו בעין פושי, והיינו

תוספתא מסכת שביעית פרק רביעי השלם

אוכלין לוף במוצאי החג של שביעית, על פי רבי טרפון. אמר לו רבי יוסי: משם ראיה? עמכם היתי, ומוצאי פסח היה:

ג. אין מוכרין פרות שביעית לחשוד על השביעית. אחר זרעים הנאכלין, ואחר זרעים שאינן נאכלין. בית שמאי אומרים: לא ימכר לו שדה בשביעית, ובית הלל מתירין:

ד. ואיזו היא ארץ ישראל? מנהרעי דרומה של כזיב ואילך עד כזיב. סמוך ל' לעמון ומואב, ארץ מצרים - שתי ארצות הן, או נאכל ונעבד, או לא נאכל ולא נעבד. עירות ארץ ישראל הסמוכות לספר - מושיבין עליהן שומר, כדי שלא יפוצו נכרים, ויבזזו פרות שביעית:

ה. עירות המתרות בתחום ביתו' ונאסרו: - כגון ציר, וצ'יר, ונשמי, וזיוון, ויגרי טב, ודגב, חורבתא, וברכה דבית חרב. עירות האסורות בתחום צורא: שנין, וכצת, ופומא ציפא, וחינתא עיליתא, וחינתא ארעיתא דאשמיעא, ובית מזיל פריא, ועמק מזיל. עירות שחיבות במעשרות בתחום: ציציתה, ועינישת, ועין תרעא, ורומברד, עין יערים, וכפר יערים, דכב, חצפא, וכפר צמח. רבי התיר כפר צמח. תחום ארץ ישראל: פרשת אשקלון, ואומר, מגדל, שרשינה, ידור, ושורא דקיסרא, שורא דעכו, וריש מיא דנעתין, וזעתין, גרמא, וכברתא, וכזניתא, וקצטרי דגלילה, וקושעא דראתין, ומלתא דכור, וטריי רבתא, ותפנית, וסנפתה, וסוחרתתא דיתר, וממציא דנתא, ומדפה וטרחשה, ונחלה דיפצאל,

עב. צריך לומר: 'מצד דרומה' (חסדי דוד).

עג. יש גורסים: 'סימן'.

עד. יש גורסים: 'ניוי' (אור הגנוז).

תוספתא מסכת שביעית פרק רביעי השלם

ועולשָתָא, ואולם רבְתָא, ומגדעִי חרוב, ורקנתָא דעיזן, ומישָא,
ותקרא ברבא סינגורא, ותרגלָא עייליָא דקסרין, וקנת, ורפה,
וטרכתָא דמתחת לבצרת, ויגר שְהדותָא, ונמרים, מלח דתראי,
ויבקא, וחשבון, ונהלא, ורפת, וחונדא, ועמון ומואב, ורקם גָאָה,
ונגניָה דאשקלון, ודרך הגדולה ההולכת למדבר:

ו. מודה רבי עקיבה: שאין זורעין, ואין חורשין, ואין מנבשין
בסוריא, לפי שאין פיוצא בהן. הנותר בארץ, שכל
פיוצא בו מתר בארץ - עושין אותו בסוריא. אין עושין אותו
במחבר בקרקע בסוריא. אבל עוקרין ואוגר על ידיהן. ובלבד
שלא יהא הוא מלקט, והן אוגדין על ידיו. בוצרין ודורף על
ידיהן. מוסקין ואוטם על ידיהן. במה דברים אמורים? במוציא
פרות לחברו מתוך ביתו, או ששלח לו חברו פרות. אבל הלוקח
לו מן השוק - תרי זה מתר, מלקט ביד ואינו חושש:

ז. בצלים שנכנסו מערב שביעית לשביעית, או שיצאו משביעית
למוצאי שביעית, אם עשו פיוצא בהן - מתרין, ואם
לאו - אסורין. אמר רבי יוסי: מעשה שזרעו כרם גדול בצלים
בציפורי למוצאי שביעית. זרעוהו שעורין, והיו פועלין יורדין
ומנבשין בתוכו ומביאין ירק בתוך קפותיהן. ובא מעשה לפני
רבי יוחנן בן נורי, ואמר: אם עשו פיוצא בהן - מתרין, ואם
לאו - אסורין:

ח. אוכלין עלי ירק, מן האפיל על הבכיר, מן הרחוק על הקרוב.
התר מקום אחד - התרו כל המקומות. הלוף והשום
והבצלים, התרו יבשים - התרו לחין. לא התרו יבשים עד שתגיע

עה. בירושלמי: ומגדלי.

תוספתא מסכת שביעית פרק רביעי השלם

הג'רן. אין מינו מתיר את שאין מינו, ואין מתירין את מינו אלא על פי חכם, וכלן למוצאי שביעית - חיבות במעשרות:

ט. ירק שננטעו בערב ראש השנה של שביעית - הרי זה לא יטול ממנו בשביעית עד שירבה חדש. רבי שמעון בן אלעזר אומר: נוטל הימנו שלו, ומכנים לתוך ביתו, אף על פי שאין פיוצא בהן נמכר בשוק:

י. בראשונה היו אומרים: אין כובשין ואין מנבשין יבשת וכבשת מחוצה לארץ לארץ. אין מביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ. רבותינו התירו שיהו מביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ. וכשם שמביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ - כך מביאין תבואה וקטניות מחוצה לארץ לארץ. רבי ובית דינו התירו לקח ירק במוצאי שביעית מיד:

יא. פרות שביעית שבאו לארץ - אין מוכרין אותם, לא במדה, ולא במשקל, ולא במנין, אלא הרי הן כפרות הארץ:

יב. מביאין שחלים וקרוסטמלין מחוצה לארץ לארץ, אבל לא מחוצה לארץ לארץ לעשותן בארץ. אין מביאין ענבים מחוצה לארץ לארץ, ודורכין אותן בארץ. ולא זיתים מחוצה לארץ לארץ, ועוטנין אותן בארץ. ולא הוצני פשתן מחוצה לארץ לארץ, ושורין אותן בארץ. מביאין גרונרות וצמוקין מחוצה לארץ, אבל לא מחוצה לארץ לארץ לעשותן בארץ. רבי התיר, שיהו מביאין אותו מחוצה לארץ לעשותן בארץ:

יג. כל אילן שחנטו פרותיו קדם חמשה עשר בשבט - הרי הן לשעבר. לאחר חמשה עשר בשבט - הרי הן לעתיד לבא. רבי נחמיה אומר: במה דברים אמורים? באילן שעושה שתי

תוספתא מסכת שביעית פרק רביעי השלם

בְּרֻכּוֹת בְּשָׁנָה, אֲבָל אֵילָן שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה אֶלָּא בְּרֶךְ אַחַת, כְּגוֹן:
הַזֵּיתִים וְהַתְּמָרִים וְהַחֲרוּבִין, אִף עַל פִּי שְׁחֲנִטוֹ פְּרוּתָיו קֹדֶם תְּמֻשָּׁה
עֶשֶׂר בַּשָּׁבֹט - כְּאֵלוֹ לֹא חֲנִטוֹ אֶלָּא לְאַחַר תְּמֻשָּׁה עֶשֶׂר בַּשָּׁבֹט:

י. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִהוּצָאת עֲלִין עַד הַפְּגִים - תְּמֻשִׁים יוֹם.
מִן הַפְּגִים וְעַד שְׂיֵהִיו נֹבְלוֹת - תְּמֻשִׁים יוֹם. וּמִשְׁהֵן
נֹבְלוֹת עַד הַתְּאֲנִים - תְּמֻשִׁים יוֹם. רַבִּי אוֹמֵר: כֶּלֶן - אַרְבָּעִים
אַרְבָּעִים יוֹם. וְכֶלֶן קֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה - הָרִי הֵן לְשַׁעֲבֵר. לְאַחַר הַזְּמַן
הַזֶּה - הָרִי הֵן לְעֵתִיד לְבֹא:

טו. מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה שֶׁלְקַט אֶתְרוּג בְּאֶחָד בַּשָּׁבֹט, וְנָהַג בּוֹ
כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי וּכְדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדַבְּרֵי רַבִּין גַּמְלִיאֵל וּכְדַבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אֲבָטוּלָמוֹס
בְּרַבִּי יוֹסִי הָעִיד מִשׁוֹם תְּמֻשָּׁה זְקֵנִים: שְׁאֶתְרוּג - כִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ
לְמַעַשֵׂר. וְרַבּוּתֵינוּ נִמְנוּ עָלָיו בְּאוֹשָׁא: שְׁאֶתְרוּג - כִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ
לְמַעַשֵׂר וּלְבַעוֹר:

טז. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶתְרוּג שְׁנַכְנַם מְעַרְב שְׁבִיעִית לְשְׁבִיעִית,
אוֹ שְׂיָצָא מִשְׁבִּיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - פְּטוֹר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת,
וּפְטוֹר מִן הַבַּעוֹר. שְׂאִין לֶךְ דְּבַר שְׁחִיב בְּמַעֲשָׂרוֹת, אֶלָּא דְּבַר
שְׁגָדֵל בְּחֹבֶה וְנִלְקַט בְּחֹבֶה. אִין לֶךְ דְּבַר שְׁחִיב בְּבַעוֹר, אֶלָּא
דְּבַר שְׁגָדֵל בְּשְׁבִיעִית וְנִלְקַט בְּשְׁבִיעִית:

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. פְּרוּת שְׁבִיעִית שְׂיָצָאוּ לְחוּצָה לְאֶרֶץ - מְבַעֲרֵן בְּמִקּוֹמָן; דְּבַרִּי
רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְבִיאֵן לְאֶרֶץ וּמוֹכְרֵן
בְּאֶרֶץ, שְׁנַאֲמַר (ויקרא כה, ז): "בְּאֶרְצָךְ תִּהְיֶה כֹּל תְּבוּאָתָה לְאֹכְלִי":

תוספתא מסכת שביעית פרק חמישי השלם

ב. אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ. אמר רבן שמעון בן גמליאל: אני ראיתי את שמעון בן כהנא שהיה שותה יין של תרומה בעבו, ואמר: זה בידי מקלקליא, ונזרו עליו שישתהו בספינה:

ג. עלה תמכה, ותרתיבנה, עלי ורד, ועלי מלת - יש להן שביעית, ולדמיהן שביעית, ויש להן בעור, ולדמיהן בעור. עקר המלפפים, עקר ורד, ועקר מלת - אין להן שביעית, ולא לדמיהן שביעית, אין להם בעור, ולא לדמיהן בעור. רבי מאיר אומר: דמיהן מתבערין בראש השנה. אמרו לו: להם - אין בעור, קל וחסר לדמיהן! אמר להם: מחמיר אני בדמים יותר מן העקר. שמן של שביעית - מדליקין בו. מכרו ולקח בו שמן אחר - אין מדליקין בו:

ד. הלשישות, והלביצין, והלוענין, והבורית, והאהל - יש להן שביעית, ולדמיהן שביעית. יש להן בעור, ולדמיהן בעור. עקר חרוב, ועקר האונה, ועלי האוג, והפרתבילה, והארן - אין להם בעור, ולא לדמיהן בעור. דין אוצר וזרע אסטים שנזרעים בשביעית - קדשת שביעית חלה עליהן:

ה. הצבעין והפטמין - לוקחין מרסן מכל מקום ואין נמנעין. אין מוכרין אותה מחרוזות מחרוזות, אבל מוכרין אותן איברין איברין על גבי מטות:

ו. לא יהא מביא פלבים בופרין, וחלדות הסנאין, וחתולין, וקפוד - למכרן לנכרי ולהשכיר עליהן. אבל מוריס, ונגינת בית אונייקישי, ותפת והשמן - שהן מתר - למוכרן לנכרי ולשכב עליהן:

עו. - שם פפר שרב עגלים הנמצאים שם קרבים לעבודה ורה' (רפי עובדיה מפרטנורא עבודה ורה ב, ד).

תוספתא מסכת שביעית פרק חמישי השלם

ז. לא יהא לוקט ירקות שדה ומוכר בשוק. אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף ישכר פועלים ויכנים לתוך ביתו:

ח. לקח הבכור למשתה בנו או לרגל, ולא צריך לו - מתר למוכרו. רבי אומר: אומר אני, שלא ימכר אלא בדמיו. לולבי האלה, והבטנה, והאטרדים, והאדל. רבי מאיר אומר: לעלים עם הלולבין - אין בעור. ותכמים אומרים: לולבין עם העלין - יש בעור. רבי שמעון אומר: לולבין - אין בעור, אבל לעלים - יש בעור מפני שנשרו מאביהן. וכלן שנכנסו מערב שביעית לשביעית, או שיצאו משביעית למוצאי שביעית - גרונין באילן, חוץ מן האדל - שנרון בירק. העיד רבי יוסי בן ידעיה הבשם לפני רבי עקיבה משום רבי טרפון: שיש לקטף - שביעית. עלי זיתים ועלי קנים ועלי חרובין - אין להן בעור, לפי שאין פלין:

ט. תורד חדש שכבשו בשמן ישן - ילקט את התורד והשמן מתר. ישן בחדש - חייב בבעור. החרובין חדשין שכבשו בין ישן - ילקט את החרובין והיון מתר. ישנין בחדש - חייבין בבעור:

י. רבי אלעזר אומר: חבילי אזוב, ותפאה, ותקורנית שהכניסן לעצים - אין מסיקין בהן. למאכל בהמה - אין מסיקין בהן. רבי שמעון אומר: אף קלחין של בית השלחין שיכשו - אסורין בהנאה:

יא. חציר וירקות שדה שלקטן להטין בהן^ע - אין רשאי להטין בהן. למאכל בהמה - אין רשאי להטין בהן. עידית

עו. ב'חסדי דוד' גרס לפי הירושלמי: 'חציר וירקות שדה שלקטן להטין בהם - רשאי להטין בהם. למאכל אדם - אסור להטין בהם'.

תוספתא מסכת שביעית פרק חמישי השלם

שלקטה למאכל בהמה - תרי זה צריך לבער. נתנה תחת הפר - תרי היא במבערת. תבן של שביעית - אין נותנין אותו לתוך הפר ולא לתוך תטיט. אם נתנוהו אחרים - תרי הוא במבער:

יב. תנור שהסיקו בתבן ובקש של שביעית - יוצן. מוכרין אוכלי אדם ואוכלי בהמה - לקח בהן אכל אדם. ואין מוכרין אוכלי בהמה - לקח בהן אוכלי בהמה, ואין צריך לומר: אוכלי אדם - לקח בהן אוכלי בהמה:

יג. פרות שביעית - אין מאכילין אותן לבהמה, ולחיה ולעופות. אם הלכה בהמה מאליה לתחת תאנה ואוכלת בתאנים, לתוך חרוב ואוכלת בחרובין - אין מחיבין אותה להחזירה, משום שנאמר (ויקרא כה, ז): "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל":

יד. מאכילין את אכסניא פרות שביעית. ואין מאכילין, לא את הנכרי ולא את השכיר פרות שביעית. ואם היה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע, או שקצצו מזונותיו עליו - מאכילין אותו פרות שביעית:

טו. אין בית דין פוסקין לאשה פרות שביעית. אבל נזונית היא ממשל בעלה. ספיחין של שביעית - אין תולשין אותן ביד. אבל חורש פדרבן. ובהמה - רועה פדרבה:

פרק שישי

א. שביעית - נתנה לאכילה לשתייה ולסיכה, לאכול דבר שדרבן לאכל, ולשתות דבר שדרבן לשתות, ולסוד דבר

תוספתא מסכת שביעית פרק שישי השלם

שְׁדַרְכוּ לְסוּד. בִּיצַד לֶאֱכַל דְּבַר שְׁדַרְכוּ לֶאֱכַל? אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לֶאֱכַל קְנוֹבַת שֶׁל יֶרֶק, וְלֹא פֶת שְׁעִפְשָׁה, וְלֹא תִבְשִׁיל שְׁעֵבֶר צוֹרְתוֹ. בִּיצַד לְשִׁתּוֹת דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְשִׁתּוֹת? אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת גּוֹמֵעַ אַנְיָגְרוֹן וְאַסְנָגְרִין, וְלְשִׁתּוֹת יַיִן בְּשִׁמְרֵיו:

ב. הַחֹשֶׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ - לֹא יַעֲרַעְנוּ שֶׁמֶן, אֲבָל נוֹתֵן שֶׁמֶן תְּרַבֵּה לְתוֹךְ אַנְיָגְרוֹן וּבּוֹלֵעַ. הַחֹשֶׁשׁ בְּשִׁנּוֹ - לֹא יִגְמַע בְּהֵן אֶת הַחֶמֶץ וַיְהִי פוֹלֵט, אֲבָל מִגְמַע וּבּוֹלֵעַ וּמִטְבִּיל כְּדַרְכוּ וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ג. בִּיצַד לְסוּד דְּבַר שְׁדַרְכוּ לְסוּד? סָד אָדָם שֶׁמֶן עַל גְּבִי מִכְתּוֹ, וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִטּוֹל בְּמוֹד וַיִּתֵּן עַל גְּבִי מִכְתּוֹ. הַחֹשֶׁשׁ בְּרֵאשׁוֹ, וְכֹל מִי שְׁעָלוּ בּוֹ חֶטְטִין - סָד אֶת הַשֶּׁמֶן וְאִין סָד יַיִן וְחֶמֶץ, שֶׁהַשֶּׁמֶן - דְּרַכּוּ לְסִיכָה, יַיִן וְחֶמֶץ - אִין דְּרַכּוּ לְסִיכָה:

ד. יַיִן שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ הַמּוֹרִים - צָרִיךְ לְבַעַר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: תְּרִי הוּא כְּמַבְעָר. נוֹתֵן אָדָם דְּבִלָּה וּגְרוֹגְרוֹת לְתוֹךְ הַתְּבָשִׁיל, כְּדָרְךְ שְׁנוֹתֵן אֶת הַתְּבָלִין, וְלֹא יִסְחָטֵם לְהוֹצִיא מֵהֵן מִשְׁקִין, וּבְתַבְלִין - מִתֵּר מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלֹאכְתָּן. צוֹרֵר אֶת הַתְּבָלִין וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַתְּבָשִׁיל, אִם בְּטֵל, טַעֲמָן - מִתְרִים, וְאִם לֹא - אִסּוּרִין:

ה. אִין עוֹשִׂין אֶת הַיַּיִן אֱלוֹנְתִית, וְאֶת הַשֶּׁמֶן עֶרֶב, וְאִם עָשָׂה אֶת הַיַּיִן אֱלוֹנְתִית וְאֶת הַשֶּׁמֶן עֶרֶב - סָד אֶת הַשֶּׁמֶן וְאִין סָד מַיִן וְחֶמֶץ. שֶׁהַשֶּׁמֶן - דְּרַכּוּ לְסִיכָה, וַיַּיִן וְחֶמֶץ - אִין דְּרַכּוּ לְסִיכָה:

ו. לֹא יִתֵּן אָדָם שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית עַל גְּבִי טְבֵלָא שֶׁל שֵׁישׁ לְהַתְעַגֵּל עָלֶיהָ. רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מִתִּיר שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית. אִין

תוספתא מסכת שביעית פרק שישי השלם

סכין אותו בידים טמאות. נפל על בשרו - משפשפו אפלו בידים
טמאות:

ז. שָׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין חוֹסְמִין בּוֹ תַנּוּר וְכִירִים. וְאֵין סָכִין
בּוֹ מִנְעֵל וְסַנְדָּל. לֹא יִסּוֹךְ אֶת רַגְלוֹ שָׁמֶן וְהוּא בְּתוֹךְ
מִנְעֵל. וְלֹא יִסּוֹךְ אֶת רַגְלוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ סַנְדָּל. אֲבָל סָךְ אֶת רַגְלוֹ
וְנוֹתְנָה לְמִנְעֵל. סָךְ אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָה לְסַנְדָּל. סָךְ אֶדָם אֶת עֲצָמוֹ
שָׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית, וּמִתְעַגֵּל עַל גְּבִי קַטְבְּלָיָא חֲדָשָׁה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ח. אֵין מְפַטְמִין שָׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל לֹקְחִין שָׁמֶן עָרֵב לְסִיכָה
מִכָּל מְקוֹם. שָׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְתוֹךְ
הַמְדוּרָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: טוֹבֵל בְּהֵן עֵץ, וְנוֹתְנֵנוּ לְתוֹךְ מְדוּרָה.
מְסִיקִין בְּגִפְתָּהּ וּבִזְגִין שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל אֵין מְדַלִּיקִין בְּאֵגוּזִים, וְאֵין
מְסִיקִין בְּזִיתִים:

ט. אֵין מוֹכְרִין פְּרוֹת שְׁבִיעִית: לֹא בְמִדָּה, וְלֹא בְמִנְיָן, וְלֹא בְמִשְׁקָל.
וְלֹא יֵהָא מוֹדֵד אֶת הַחֲבִית וּמוֹכְרָהּ כְּמוֹת שְׁהִיא. כְּלַפְלָה,
וּמוֹכְרָהּ כְּמוֹת שְׁהִיא. אֵלָא אוֹמֵר לוֹ: 'חֲבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לָךְ
בְּדִינָר', 'כְּלַפְלָה זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לָךְ בְּטָרִיסִית':

י. לֹא יִמְלֵא אֶת הַכְּלַפְלָה וַיּוֹצֵא וּמוֹכְרָהּ בְּשׁוֹק. אִף בְּשָׂרָה שְׁנֵי
שָׁבוּעַ - אֲסוּר, שְׁזוֹ דְרַךְ הַרְמִינִית:

יא. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹכְרִין פְּרוֹת שְׁבִיעִית בְּמַעוֹת, אֵלָא
בְּפְרוֹת, כְּדִי שְׁלֵא יִקַּח בְּהֵן קַרְדָּם. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין.
אֵין מוֹכְרִין פְּרוֹת שְׁבִיעִית לְחָשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית, אֵלָא מְזוּן שְׁלֵשׁ
סְעוּדוֹת. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר הַמְתַקֵּים. אֲבָל דְבָר שְׁאֵין
מְתַקֵּים, אֲפִלוּ מֵאָה סְעוּדוֹת - מְתָר:

תוספתא מסכת שביעית פרק שישי השלם

יב. אין מוכרין ואין לוקחין מן הכותי ומן הנכרי פרות שביעית. אחרים אומרים: מוכרין לכותי עד ארבע אפרות:

יג. הלוקח מן הנחתום בכר בפונדיון, ואמר לו: 'שאלקט ירקות שדה ואביא לך' - מתר. רבי יהודה ורבי נחמיה אוסרין:

יד. חמשה שהיו מלקטין ירק - לא יהא אחד מוכר לכלם, אלא אחד מהן מוכר ששלו ושלהן. חמשה אחין שהיו מלקטין ירק - אחד מוכר על ידי כלן, ובלבד שלא יעשוהו פלטר:

טו. חנוני שהיה מגדל ירק של שביעית - לא יהא מחשב שכרו מירק, אלא מחשב הוא מינין ומשמן, שכר בטלה:

טז. לא יאמר אדם לחברו: 'העלה את הפרות אלו לירושלים לחלק'. אלא אומר לו: 'העלם שנאכלם בירושלים ושנשטה אני ואפתי'. וכן לא יאמר אדם לעני: 'הילך סלע זו והבא לי לקט היום'; 'הבא לי שכחה היום'; 'הבא לי פאה היום'. אלא אומר לו: 'בלקט שתביא היום'; 'בפאה שתביא היום':

יז. וכן מי שהיתה בידו סלע של שביעית, ומבקש לקח בה חלוק - הולך אצל חנוני ואומר לו: 'תן לי בזה פרות, ונותן לו. והלה אומר לו: 'הרי פרות האלו נתונין לך במתנה'. והלה אומר: 'הרי סלע נתון לך במתנה'. והוא נותן לו חלוק במתנה. פרות שביעית - אין לוקחין בהן מים ומלח. רבי יוסי אומר: לוקחין בהם מים ומלח]:

יח. פרות שביעית - אין נותנין אותן, לא לתוך המשרה, ולא לתוך הכבוסה. רבי יוסי אומר: נותנין אותן לתוך

תוספתא מסכת שביעית פרק שישי השלם

הכבוסה. החמרין, והגמלין, והספנין, שהיו עושין בשביעית, שחרן
- שביעית:

יט. זיתים של שביעית - אין עושין אותן בכתבי"ש. רבן שמעון
בן גמליאל מתיר. רבן גמליאל ובית דינו התקינו,
שהיו עושין אותן בקותב. רבי יהודה אומר: טוחנן ברתים שלא
נטחן בה בשאר שני שבוע. רבי שמעון אומר: כותש ומקפה
בערבה:

כ. ענבים של שביעית - אין דורכין אותן בנת, אבל דורכין אותן
בערבה. רבי יהודה אומר: דורכין ביד, בתבית. תאנים
של שביעית - אין עושין אותן דבלה, אבל עושין אותן גרוגרות.
רבי יהודה אומר: ממעך ומנגב ביד:

כא. מפררין רמונין לעשותן פרד"ש. וסוחטים ענבים לעשותן
צמוקים. אין לוקחין תרומה בדמי שביעית, שלא
ביאוה לידי פסול. ורבי שמעון מתיר:

פרק שביעי

א. אין מחללין מעשר שני על פרות שביעית. ואם חללו - יאכלו
בחמור שבהן. פרות שביעית ופרות מעשר שני שנתערבו
- יאכלו בחמור שבהן. פרות שביעית שלקח בהן דברים אחרים
- יאכלו בחמור שבהן. פרות מעשר שני שלקח בהן דברים
אחרים - יאכלו בחמור שבהן:

עח. עץ גדול שנותנים על הזיתים בבית הכר, ואסור, וזהוה כדרך הבוצרים.
עט. שמוציא לחלוחית הרמון ונעשה כמו צמוקים בענבים.

תוספתא מסכת שביעית פרק שביעי השלם

ב. חֲמֹר בַּשְּׁבִיעִית שָׂאִין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי שָׂאִין בַּשְּׁבִיעִית.
שֶׁהַשְּׁבִיעִית עָשָׂה בָּהּ אֶת הַמִּפְקָר - כְּשִׁמּוֹר. וּפְסֻלַת אוֹכְלִין
- כְּאוֹכְלִין. וְאוֹכְלֵי אָדָם כְּאוֹכְלֵי בְהֵמָה. וּקְלָפֵי אֶגְזוּזִים וּקְלָפֵי
רְמוֹנִין כִּיּוֹצֵא בָהֶן, מֵה שָׂאִין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי:

ג. שְׁבִיעִית - מִתְחַלֶּלֶת עַל הַכֹּל. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - אֵין מִתְחַלֵּל אֶלֶּא
עַל הַמַּעוֹת בְּלִבָּד. שְׁבִיעִית - מִתְבַּעֲרַת מִכָּל מִין וּמִין.
וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - כָּל הַמִּינִים מִתְבַּעֲרִין כְּאַחַד. שְׁבִיעִית - הִיא וּדְמִיָּה
אַסּוּרִין. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - אִזּוּ הוּא אִזּוּ דְמִיו אַסּוּרִין. שְׁבִיעִית - אֵין
לוֹקְחִין בָּהּ זְבָחֵי שְׁלָמִים, מֵה שָׂאִין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי:

ד. חֲמֹר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, שְׁמַעֲשֵׂר שְׁנִי - קוֹנֶה אֶת הַקֶּנֶקֶן וְאוֹסֵר
דְּמִיו. עֵרוּבֵינָם, סִפֵּק עֵרוּבוֹ - כָּל שֶׁהוּא, וְטַעוֹן חֲמִשָּׁה,
וְטַעוֹן וְדוּי, וְאַסּוּר לְאוֹנֵן, וְלֹא הִתֵּר לְאֹכִילָהּ אֶלֶּא בַּפְּדִיּוֹן, וְאֵין
מְדַלִּיקִין בּוֹ אֶת הַנֵּר, מֵה שָׂאִין כֵּן בַּשְּׁבִיעִית:

ה. אֶחָד שְׁבִיעִית וְאַחַד מַעֲשֵׂר שְׁנִי - מְחַלְלִין אוֹתוֹ עַל חֵיהָ וְעוֹף,
וְעַל בְּהֵמָה בְּעֵלְת מוֹם, בֵּין חַיִּים וּבֵין שְׁחוּטִין; דְּבָרֵי
רַבִּי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא אָמְרוּ, אֶלֶּא בְּזִמְנָן שֶׁהֵן שְׁחוּטִין:

ו. אֶחָד שְׁבִיעִית וְאַחַד מַעֲשֵׂר שְׁנִי - אֵין פּוֹרְעִין מֵהֵן מְלוּוָה וְחוֹב.
אֵין מְשַׁלְּמִין מֵהֵן גְּמוּלִין, וְאֵין פּוֹדִין בָּהֶן שְׁבוּיָן, וְאֵין
עוֹשִׂין בָּהֶן שׁוֹשְׁבֵינּוֹת, וְאֵין פּוֹסְקִין מֵהֵן צְדָקָה. אֲבָל מְשַׁלְּמִין
מֵהֵן דְּבַר שֶׁל גְּמִילוֹת חֲסָדִים, וְצָרִיכִין לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתְנִין אוֹתָן לְחֵבֵר
עִיר בְּטוֹבָה:

ז. שְׁלֵשׁ אֲרָצוֹת לְבַעוֹר: יְהוּדָה, וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהַגָּלִיל. שְׁלֵשֶׁתָּן -
שֶׁל שְׁלֵשׁ אֲרָצוֹת. לָמָּה הִזְכְּרוּ הַחֵר הָעֵמֶק וְהַשְּׁפֵלָה?

פ. שְׁנַתְעַרְב מַעֲשֵׂר שְׁנִי בַחֲלִין.

תוספתא מסכת שביעית פרק שביעי השלם

לפי שאין אוכלין מבֵּהָר על שְׁבַעֲמָק, ולא מִבְּעָמָק על שְׁבַהָר.
אָלֵא: הָר וְהוֹרוּ, עָמָק וְעָמָקוֹ, שְׁפֵלָה וְשְׁפֵלָתוֹ:

ת. וּבְסוּרְיָא - לא אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת, אָלֵא: אוֹכְלִין מִן הָרָאשׁוֹן,
עַד שְׂיִכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׁבַה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא
אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת - אָלֵא בֵּיהוּדָה. וּשְׂאָר כָּל אֲרָצוֹת - אוֹכְלִין
וְהוֹלְכִין עַד שְׂיִכְלָה מִבֵּית-אֵל וּמִגְדָּרָה שֶׁל קֶסְרִין. אֵיזָה הוּא הָר
שְׁלָה? זֶה הָר הַמְּלֻךְ. שְׁפֵלָה? זֶה שְׁפֵלַת דְרוֹם. לוֹד - עָמָק שְׁלָה
מֵעֵין גְּדִי וְעַד יְרִיחוֹ:

ז. אֵיזָה הוּא עָמָק שְׁבַגְלִיל? כְּגוֹן גְּנוֹסֵר וְחִבְרוֹתֵיהָ. רַבִּי שְׁמַעוֹן
בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: אֵיזָה הוּא הָר שְׁבַעֲבָר הַיַּרְדֵּן? כְּגוֹן
חָרִים וּכְמֵרוֹגְדָר וְחִבְרוֹתֵיהָ. שְׁפֵלָה שְׁלָה - חֲשֵׁבֹן וְכָל עָרֵיהָ
שְׁבַמִּישׁוֹר, דִּיבּוֹן וּבְמוֹת בְּעַל וּבֵית בַּעַל מְעוֹן. עָמָק שְׁלָה - כְּגוֹן
בֵּית נְמָרָה רְמַתָּה וְחִבְרוֹתֵיהָ. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: סִימָן
לְחָרִים - מִילִין. סִימָן לְעָמָקִים - דְּקָלִים. סִימָן לְנַחְלִים - קִנִּים.
סִימָן לְשְׁפֵלִים - שְׁקָמִים. אָף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר - זִכָּר
לְדָבָר (מְלָכִים-א י, כז): "וְאֵת הָאֲרָזִים נָתַן בְּשָׁקָמִים אֲשֶׁר בְּשְׁפֵלָה
לְרֵב":

י. אוֹכְלִין מִבֵּית-הַמְּלֻךְ עַד שְׂיִכְלָה מִבֵּית-אֵל. אָף עַל פִּי שְׂאִין
רְאִיָּה לְדָבָר, זִכָּר לְדָבָר (בְּרֵאשִׁית מֹט, כז): "בְּנִימִין זֶאֵב
יִטְרֹף" - זֶה אֲרָצוֹ שְׁחוֹטְפָת. "בְּבִקְרָא כֹל עַד" - זֶה יְרִיחוֹ שְׁמַקְדָּמַת.
"וְלַעֲרֵב יִחַלֵּק שָׁלָל" - זֶה בֵּית-אֵל שְׁמַאֲחָרַת. אוֹכְלִין בְּדַבְלָה -
עַד שְׂיִכְלוּ סְגָרִיּוֹת. וּבְנֵי גְלִיל הָעֲלִיּוֹן - עַד שְׂיִכְלוּ לֹפְסֵי בֵּית
דִּגְן וְחִבְרוֹתֵיהָ. בְּגְלִיל תַּתְחָתוֹן - עַד שְׂיִכְלוּ אַהֲוֹנוֹת שֶׁל טוֹבִיטָא:

יא. אוֹכְלִין בַּתְּאֲנָה - עַד שְׂיִכְלוּ בְּנֵי בֵּית-הַיְנִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:
לֹא הִזְכֵּרוּ בְּנֵי בֵּית-אוֹנֵי אָלֵא לְמַעֲשָׂרוֹת בְּלָבָד. פְּנֵי

תוספתא מסכת שביעית פרק שביעי השלם

בית-אוני ואהיני טוביתא - תיבין במעשרות. ואין אוכלין על הספיחין שבעכו. רבי יוסי אומר: אוכלין על הספיחין שבעכו, ועל הדיפרא, אבל לא על סתוניות. רבי יהודה אומר: אף על סתוניות. רבי יוסי אומר: דיפרא שבפרא, עד שלא פלה תמיז - אוכלין עליה:

יב. אוכלין בענבים - עד שיכלה דליות שבאכל. אם יש אפיל מהן - אוכלין עליהן. ושאר כל ארצות, אחד לחרובין לזיתים ולתמרים. אוכלין בזיתים - עד שיכלה האחרון שבתקוע. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף על גוש חלב, כדי שיהא עני יוצא ולא יהא מביא רבע, בין מראשו ובין מתחתיו. אוכלין בתמרים - עד שיכלה האחרון שבצער. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אוכלין על מה שבכיפין, ואין אוכלין על מה שבשיצין. ושאר כל פרות האילן, כגון: העגוסים, והקרוסטמילין, והפרודין, והעורדין - אוכלין ממה שבהר על שבעמק, וממה שבעמק על שבהר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בלן בחרובין, אוכלין עליהן - עד שתירד רביעה שניה. אין אוכלין על תירק של בית-שלחין, לפי שאינו פלה:

יג. שרשי קולסי כרוב שיבשו - אסורין בהנאה. רבי שמעון אומר: קולסי כרוב, אף על פי שיבשו - אוכלין עליהן. כיוצא בו: מנבב בובש - צריך לבער:

יד. מאימתי פורשין משבילין שבשדות? משתירד רביעה שניה. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בזמן שהשנים בתקנן. עבשו שנתמלקלו שנים, אפלו לא ירד אלא גשם אחד בלבד - צריך לפרש. רבן שמעון בן גמליאל אומר: גשמים שיירדו שבעה ימים, זה אחר זה ולא פסקו - יש בהן כדי רביעה ראשונה:

תוספתא מסכת שביעית פרק שמיני השלם

פרק שמיני

א. בראשונה היו שלוחי בית דין יושבין על פתחי עירות, כל מי שמביא פרות בתוך ידו - נוטלין אותן ממנו, ונותנין לו מהן מזון שלש סעודות. והשאר - מכניסין אותו לאוצר שבעיר:

ב. הגיע זמן תאנים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ואורין אותן, ועושים אותן דבלה, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן ענבים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ובוצרין אותן, ודורכין אותן בנת, וכובשין אותן בחביות, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן זיתים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ומוסקין אותן, ועוטנין אותו בבית הכר, וכונסין אותן בחביות, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר, ומחלקין מהן ערבי שבתות, כל אחד ואחד לפי ביתו:

ג. הגיע זמן שעת הבעור - עניים אוכלין אחר הבעור אבל לא עשירים; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אחד עניים ואחד עשירים - אוכלין אחר הבעור. רבי שמעון אומר: עשירים - אוכלין מן האוצר אחר הבעור:

ד. מי שיש לו פרות שביעית, הגיע שעת הבעור - מחלק מהן לשכניו ולקרוביו וליודעיו, ומוציא ומניח על פתח ביתו, ואומר: אחינו בית ישראל, כל מי שצריך לטול יבא ויטל, חוזר ומכניס לתוך ביתו, ואוכל והולך עד שעה שיכלו:

ה. הקפת החנות - משמטת; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: אינה משמטת. אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה - בכותב מעות, ודברי חכמים - בכותב פרות:

תוספתא מסכת שביעית פרק שמיני השלם

ו. כתבת אשה, פגמה וזקפה - תרי זו משמטת. פגמה ולא זקפה, זקפה ולא פגמה - תרי זו אינה משמטת:

ז. המלוה את חברו על המשכון, אף על פי שהחוב מרבה על המשכון - תרי זו אינו משמט. המלוה את חברו על המשכון, או בשטר שיש בו אפותיקי - תרי זה אינו משמט:

ח. וכשם שהשביעית משמטת מלוה - כך שביעית משמטת שבועה. שנאמר (דברים טו, ט): "וזה דבר". דבר שהשביעית משמטתו - משמטת שבועתו. ודבר שאין השביעית משמטתו - אין משמטת שבועתו. רבי שמעון אומר: הוא משמיט, ואין יורשין משמיטין, שנאמר (שם): "שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו":

ט. רבי יהודה אומר: פרוזבול המקשר, דינין חותמין מבפנים, והעדים מבחוץ. אמרו לו: אין מעשה בית דין צריכין קיום:

י. חמשה שלוו בשטר אחד, כל מי שיש לו קרקע - פותבין עליו פרוזבול. וכל מי שאין לו קרקע - אין פותבין עליו פרוזבול. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפלו אחד שיש לו קרקע - פותבין עליו פרוזבול. ללוה קרקע, ולמלוה אין קרקע - פותבין עליו פרוזבול. לו אין קרקע, ולערבין לו קרקע - פותבין עליו פרוזבול. עציץ נקוב - פותבין עליו פרוזבול, ושאינו נקוב - אין פותבין עליו פרוזבול. רבי שמעון אומר: אף שאינו נקוב - פותבין עליו פרוזבול. רבי חזפית אומר: פותבין לאשה על נכסי בעלה:

יא. אימתי פותבין פרוזבול? ערב ראש השנה של מוצאי שביעית. פתבו ערב ראש השנה של מוצאי שביעית, אף על

תוספתא מסכת שביעית פרק שמיני השלם

פי שחוזר וקָרעו לְאַחַר מִיָּן - גּוֹבֵה עָלָיו וְהוֹלֵךְ אֶפְלוֹ לְזִמָּן מְרַבֵּה. רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מְלוֹה שְׁלֹאֲחַר פְּרוּזָבוּל - תְּרִי זֶה אֵינוֹ מְשַׁמֵּט:

יב. הַגְּזֵלָן, וְשֶׁהֲלוֹה מְעוֹתָיו בְּרַבִּית שְׁעָשׂוֹ תְּשׁוּבָה, וְהִחְזִירוּ גְזֵלָן - אֵין מְקַבְּלִין מִהֶן. כָּל הַמְקַבֵּל מִהֶן - אֵין רוּחַ תְּכַמִּים נוֹחָה הֵימָנוּ:

מסכת תרומות

פרק ראשון

א. רבי יהודה אומר: חרש שתרים - תרומתו תרומה. אומר רבי יהודה: מעשה בבניו של רבי יוחנן בן גודגדה שהיו חרשים, והיו כל התהרות שבירושלים נעשות על גבם. אמרו לו: משם ראיה? טהרות - אין צריכות מחשבה, ונעשות על גב חרש שוטה וקטן. תרומות ומעשרות - צריכות מחשבה. רבי יצחק אומר משום רבי אליעזר: תרומת חרש שוטה וקטן - לא תצא לחלין, מפני שהוא ספק יש בו דעת ספק אין בו דעת. ביצר עושין? בית דין ממנין לו אפטרופוס והוא תורם, והם מקימין על ידיו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: איזהו חרש? כל שהיה חרש מתחלתו. אבל פקח שנתחרש - הוא תורם והן מקימין על ידיו:

ב. שומע ואינו מדבר - זה הוא אלם. מדבר ואינו שומע - זה הוא חרש. זה וזה - הרי הן כפקח לכל דבר:

ג. איזהו שוטה? היוצא יחידי בלי לה, והלן בבית הקברות, והמקרע את כסותו, והמאבד את מה שנותנים לו. פעמים שוטה ופעמים חלים: זה הקלל! כל זמן שהוא שוטה - הרי הוא כשוטה לכל דבר, חלים - הרי הוא כפקח לכל דבר:

ד. רבי יהודה אומר: קטן שתרים - תרומתו תרומה. אומר רבי יהודה: מעשה בקטן שהניחו אביו במקשה, והיה תורם,

תוספתא מסכת תרומות פרק ראשון השלם

וְאָבִיו מְקַיֵּם עַל יָדוֹ. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: תְּרוּמָתוֹ - תְּרוּמָה. אָמְרוּ לוֹ: לֹא הוּא שְׁתָּרַם, אֲלֵא אָבִיו שְׁאֵמַן אַחֲרָיו:

ה. בַּיֵּצֵד תּוֹרֵם אֶת שְׂאִינּוֹ שְׁלוֹ? הֲרִי שְׂיָרֵד לְתוֹךְ שְׂדֵה חֵבְרוֹ וְלִקְטַת וְתָרַם שְׁלֵא בְּרִשּׁוֹת, אִם חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גְּזֵל - אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אִינּוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גְּזֵל - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. בַּיֵּצֵד יְדוּעַ אִם חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גְּזֵל אִם לָאוֹ? הֲרִי שְׂבָא בְּעַל הַבַּיִת וּמִצָּאוֹ וְאָמַר לוֹ: 'כִּלְךָ אֶצֶל יְפוֹת', נִמְצָאוּ יְפוֹת - אִינּוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גְּזֵל, וְאִם לָאוֹ - הֲרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גְּזֵל. וְאִם הָיָה בְּעַל הַבַּיִת מְלַקֵּט וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶן, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ - אִינּוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גְּזֵל:

ו. הַגֵּנֵב, וְהַגְּזֵל, וְהָאֵנָם - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְהַקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ. אִם הָיוּ בְּעֵלִים מְרֻדְפִין אַחֲרֵיהֶן - אִין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וְאִין מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְאִין הַקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ. בְּעֵלֵי בָתִּים סִיקְרִיקוֹן - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְהַקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ:

ז. הַבֵּן, וְהַשֶּׁכֶר, וְהָעֶבֶד, וְהָאִשָּׁה - תּוֹרְמִין עַל מַה שֶּׁהֵן אוֹכְלִין. אֲבָל לֹא יִתְרָמוּ עַל הַכֵּל, שְׂאִין אָדָם תּוֹרֵם דְּבַר שְׂאִינּוֹ שְׁלוֹ. הַבֵּן בְּשָׁל אָבִיו, וְהָאִשָּׁה בְּעַפְתָּהּ - הֲרִי אֵלּוֹ תּוֹרְמִין, מִפְּנֵי שְׁתָּרַמוּ בְּרִשּׁוֹת:

ח. אָרִים שְׁתָּרַם, וּכְּבֹא בְּעַל הַבַּיִת וְעַכְבִּי, אִם עַד שְׁלֵא תָרַם עַכְבִּי - אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשְׁתָּרַם עַכְבִּי - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אֲבָל אִין רִשְׁאֵי לְהוֹצִיא מַעֲשֵׂר אֲלֵא עַל חֶלְקוֹ בְּלִבְדִּי:

ט. פּוֹעֵל שְׁתָּרַם אֶת הַגֵּרָן - אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אָמַר לוֹ בְּעַל הַבַּיִת: 'כְּנוֹם לִי גֵרָנִי' - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, שְׂאִין הַגֵּרָן נִכְנָם אֲלֵא אִם כֵּן נִתְרַם:

תוספתא מסכת תרומות פרק ראשון השלם

י. פועלים שתרמו את הבור - אין תרומתן תרומה. ואם היה בור קטן ואחרים משתמשין בו - תרומתן תרומה:

יא. רשאי בעל הבית להפריש מעשר טבל כדי תרומת מעשר שבמעשר. רבי יוסי אומר: בעל הבית שתרם את המעשר - מה שעשה עשוי:

יב. אפטרופין תורמין ומעשרין על נכסי יתומים. מוכרין בתים שדות וכרמים, בהמה, עבדים ושפחות להאכיל ליתומים, ולעשות להן ספה ולולב וציצית, וכל מצות האמורות בתורה, ולקנות להן ספר תורה נביאים וכתובים, וכל דבר תקצוב מן התורה. אבל אין פודין עליהן שבוי, ואין פוסקין עליהן צדקה בבית הפנסת, וכל דבר שאינו קצוב מן התורה. ואינן רשאים להוציא עבדים בני חורין, אבל מוכרין אותן לאחרים, ואחרים מוציאים אותן בני חורין. רבי אומר: אומר אני, שנותן דמיו ופודה את עצמו:

יג. אין מוכרין ברחוק לקח בקרוב, ברע לקח בנפה. אין דנין לחוב ולזכות, להכניס להוציא ליתומין, אלא אם בן נטלו רשות מבית דין. וצריכין אפטרופין לחשב עם היתומין באחרונה; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין ליתומין אלא מה שהניחו להם אפטרופין. מוכרין עבדים לקח בהן קרקעות. אין בית דין עושין אפטרופין נשים ועבדים בתחלה. ואם מנה אותן אביהן בחייו - עושין אפטרופין:

יד. רבי שמעון בן אלעזר אומר: יתומים שסמכו אצל בעל הבית, או שסמכם אביהם, או שסמכום בית דין - מעשר ומאכילן מפני תקון העולם. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: יתום בן לוי שגדל אצל בעל הבית, מעשר ומאכילו מפני תקון העולם.

תוספתא מסכת תרומות פרק ראשון השלם

הָיָה לְמוֹד אֶצֶל לְוִי, או כֹּהֵן, או עָנִי - הָרִי זֶה מֵאֲכִילָן מְשֻׁלוֹ.
אם הָיָה בֵּן אֲשֶׁתוֹ כֹּהֵן, או לְוִי, או עָנִי - הָרִי זֶה מֵאֲכִילָן מִחֶלְקוֹן:

טו. קָטָן שָׁאֵמַר לְאַחַד בְּשׁוֹק: 'הֵאֲכִילָנִי מֵעֵשֶׂר מִחֶלְקֵי־כֹּהֵן' - מֵאֲכִילוֹ
מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם. אם הָיָה חַיֵּב לוֹ מְזֻנּוֹת, או שְׁעָשָׂה עִמּוֹ
כְּדֵי מְזֻנּוֹתָיו - מֵאֲכִילוֹ מְשֻׁלוֹ, וְעוֹשָׂה לוֹ בְּחֶלְקוֹ סְגָלָה:

טז. לֹא יִתְּרֵם בְּעַל הַבַּיִת מֵעֵשֶׂר, וַיִּטַּל רְשׁוֹת מִן הַלְוִי. וְלֹא אֵת
הַזְּרוּעַ וְהַחֲתָנִים וְהַקֶּבֶה, וַיִּטַּל רְשׁוֹת מִן הַכֹּהֵן. אֲבָל מִלֶּוֹה
אוֹתָן לְהִיּוֹת מִפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן מִחֶלְקוֹן:

יז. מִפְּרִי כְּהוֹנָה וְלוֹיָהּ, אֵינָן רִשְׁאִין לַעֲשׂוֹתָן בֵּן. בְּדַבְּרִים הָאוֹבְדִין
- מִתֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֹשֶׁב אֲבֹדָה:

יח. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מִי שָׁבָא בְּדֶרֶךְ, וּבִידּוֹ תְּאֲנִים וְעֵנָבִים
וּמְלֶפְפוֹנּוֹת שָׁאִין יְכוּלִין לְהַגִּיעַ לְעִיר - מִשְׁלִיכֵן לְתוֹךְ
הַנֶּקֶע אוֹ לְתוֹךְ הַסְּנַאִין^כ. הָיָה עוֹבֵר בֵּין הַגּוֹזִים וּבֵין הַכּוֹתֵימִים,
וּבִידּוֹ דְּבָרִים שָׁאִין יְכוּלִין לְהַגִּיעַ לְעִיר - מְנִיחֵן עַל גְּבֵי סָלַע. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר: מְנִיחֵן בְּאַפְּנֵדָתוֹ עַד שְׂיִסְרִיחוֹ:

יט. גּוֹי שֶׁתֵּרֵם שֶׁל חֵבְרוֹ וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶפְלוֹ בְּרִשׁוֹת - אֵין תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה. מֵעֵשָׂה בְּפִינָא, בְּיִשְׂרָאֵל אֶחָד שָׁאֵמַר לְגוֹי: 'תְּרוּם
לִי גְרָנִי!' וְתִרְמָה, וְחִזְרָה תְּרוּמָה לְגֶרְוֹן, וּבֹא מֵעֵשָׂה לְפָנֵי רַבֵּן
גְּמְלִיאֵל, וְאָמַר: הוֹאִיל וְהַגּוֹי תֵּרֵם - אֵינָה תְּרוּמָה. רַבִּי יִצְחָק
אוֹמֵר: גּוֹי שֶׁתֵּרֵם אֵת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַבְּעָלִים מְקַיְמִין עַל יָדָיו -
תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

פא. הֵינּוּ מֵעֵשֶׂר עָנִי מִהַחֶלֶק שֶׁלוֹ, שָׁאִין לוֹ מֵה לְאָכֵל.

פב. קוֹצִים. סְנָא - סְנָה.

פרק שני

בא. המזכר פרות לחברו, ואמר לו: פרות שמכרתי לך טבלים
הן; 'בשר בכור הוא'; 'יין נסך הוא' - שורת הדין
אין נאמן. רבי יהודה אומר: לא נחשדו ישראל על פן, אלא הכל
לפי מה שהוא איש:

ב. היה מקריב עמו זבחים, ואמר לו: 'נתפגלו'. היה עושה עמו
טָהָרוֹת, ואמר לו: 'נטמאו' - נאמן, לא נחשדו ישראל
על פן. אבל אמר לו: 'זבחים שהקרבתי עמך באותו היום נטמאו'
- שורת הדין אין נאמן. רבי יהודה אומר: לא נחשדו ישראל
על פן, אלא הכל לפי מה שהוא איש:

ג. השוחט את הפסח על בני התבורה, ואמר: 'שלא לשמו שתטתיו'
- שורת הדין אין נאמן. רבי יהודה אומר: עד שלא
התחיל בו - נאמן, משהתחיל בו - אינו נאמן:

ד. אין תורמין ממיין על שאינו מינו! אבל אמרו: כל מיני חטין
אחד. כל מין אופילין ואגוזים ושקדים ורמונים אחד.
תורמין ומעשרין מזה על זה. היו לו תאנים שחורות ולבנות
בתוך ביתו, וכן שני מיני חטין - תורמין ומעשרין מזה על זה.
רבי יצחק אומר משום רבי אליעזר, בית שמאי אומרים: אין
תורמין, ובית הלל אומרים: תורמין:

ה. ביצד אין תורמין מן החדש על הישן? אין תורמין מפרות
שנה זו על פרות שנה שעברה. ולא מפרות שנה
שעברה על פרות שנה זו. אבל שדה שנעשה שתי ברכות בשנה,
וכן שדה בית השלחין - תורמין ומעשרין מזה על זה. לקט
ירק בערב ראש השנה עד שלא בא השמש, וחזר ולקט משבא

תוספתא מסכת תרומות פרק שני השלם

השמש - אין תורמין ומעשרין מזה על זה, מפני שזה חדש וזה ישן:

ו. היתה שניה ונכנסה לשלישית, הראשון - מתעשר מעשר שני, והשני - מתעשר מעשר עני. לקט אתרוג בערב חמשה עשר בשבט עד שלא בא השמש, וחזר ולקט אחר משבא השמש - אין תורמין ומעשרין מזה על זה, מפני שזה חדש וזה ישן. היתה שלישית ונכנסה לרביעית, הראשון - מתעשר מעשר עני, והשני - מתעשר מעשר שני:

ו. ביצד אין תורמין מן התלוש על המחבר? אומר: פרות תלושין אלו עשויין תרומה ומעשרות על פרות מחברין אלו. או פרות מחברין אלו עשויין תרומה ומעשרות על פרות תלושין אלו - לא אומר כלום. אבל פרות תלושין אלו עשויין תרומה ומעשרות על פרות מחברין אלו לכשיתלשו - הרי זה אוכל מהן עראי, ועושה אותן תרומה ומעשרות על מקום אחר עד שיתלשו. נתלשו - דבריו קימים:

ה. פיוצא בו: מי שהיה בא בדרך, והיתה בידו בלבלה של פרות שאינן מתקנין, אומר: הרי זה עשויה תרומה ומעשר על פרות שיש לי בתוך ביתי לכשיגיע לעיר - הרי זה אוכל ממנה עראי, ועושה אותה תרומה ומעשר על מקום אחר עד שיגיע לעיר. הגיע לעיר - דבריו קימין. נאכלו פרות או נגנבו או שאבדו, עד שלא הגיע לעיר - בלבלה בטבלה, משהגיע לעיר - דבריו קימין. יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: ערוגה תלושין יהיה תרומה על פרות ערוגה זו מחברין לכשיביאו שליש ויתלשו, והביאו שליש ונתלשו - דבריו קימין:

תוספתא מסכת תרומות פרק שני השלם

ט. ביצד אין תורמין מפרות הארץ על פרות חוץ לארץ? אין תורמין מפרות ארץ ישראל על פרות סוריא. ולא מפרות סוריא על פרות הארץ. ישראל שקנה שדה בסוריא - הרי הוא בקונה בפרוד^א שבירושלים, תורם ומעשר עליה:

י. ישראל ונכרי שקנו שדה בסוריא - הרי הוא כטבל וכחלין שנתערבו זה בזה; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: חלקו של ישראל - חיב, חלקו של נכרי - פטור. ישראל שקנה שדה בסוריא עד שלא הביא, והביא שלישי, אף על פי שתור ומכרה לנכרי - חיבת במעשר ובשביעית, שכבר נתחייבה. אבל האריסין והתכירות ובתי אבות, נכרי שמשכן שדהו לישראל, אף על פי שעשה לו ישראל נימוסות^ב עליה - פטורה מן המעשרות ופטורה מן השמטה:

יא. איזו היא הארץ ואיזו היא חוצה לארץ? כל ששופע מטור אמנון ואילך - ארץ ישראל. מטור אמנון ולפנים - חוצה לארץ. גסין שבבים^ג - רואין אותן כאלו חוט מתוח מטור אמנון עד נחלי מצרים, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מחוט ולחוץ - חוצה לארץ. רבי יהודה אומר: כל שהוא פגוד ארץ ישראל - הרי הוא בארץ ישראל, שנאמר (במדבר לד, ו): "וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול". גסין שבצדדין - רואין אותן כאלו חוט מתוח מקפלריא עד אוקינוס, מנחל מצרים עד אוקינוס, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מחוט ולחוץ - חוצה לארץ:

פג. פרוד של ירושלים - מגרשי ירושלים וכפריה. תרגום מגרשה - פרוודה (רמב"ם פרוש המשניות - מסכת חלה פרק ד משנה יא).

פד. שטר.

פה. איי הים.

תוספתא מסכת תרומות פרק שני השלם

יב. סְפִינָה הַבָּאָה מִחוּצָה לְאֶרֶץ וְהָיוּ בָּהּ פְּרוֹת, מֵחוּט וְלִפְנֵימֵי, אִם הִיא גּוֹשְׁשֶׁת - תִּיבֵת לְפִי חֶשְׁבוֹן. וְהִיּוּצָא לְחוּץ לְאֶרֶץ - אִין תִּיבֵת לְפִי חֶשְׁבוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עֵפֶר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא - תִּיב:

יג. אֲבָל עָרְלָה וְכֹלְאֵי הַפָּרֶם - שׁוֹיִן לְנִזְכָּרִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּסוּרְיָא, וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ. אֶלָּא שָׂרְפִי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִין לְנִזְכָּרֵי פָּרֶם רַבְעֵי בְּסוּרְיָא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּשִׁבּוּן רֹאשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל כְּזִיב, שֶׁלְקַח מִן נִזְכָּרֵי רַבְעֵי בְּסוּרְיָא וְנָתַן לוֹ דָּמִיו, וּבָא וְשָׂאֵל אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וְאָמַר לוֹ: תִּמְתֵּן עַד שְׁנֵהָיָה בְּהַלְכָּהּ, וְהִתִּירוּ. אָמַר לוֹ: מִשָּׁם רְאִיָּה? אָף הוּא שָׁלַח לוֹ בֵּיד שְׁלִיחַ חֶרֶשׁ: מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עָשִׂיתָ אֲבָל לֹא תִשְׁנֶה לְעֲשׂוֹת בֵּין:

יד. אִין תּוֹרְמִין מִן הַתְּבוּאָה שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ. כִּיצַד יוֹדֵעַ אִם הִבִּיאָה שְׁלִישׁ אִם לֹא? אִם זוֹרְעָה וּמְצַמַּחַת - הַדְּבָר יָדוּעַ שֶׁהִבִּיאָה שְׁלִישׁ. אִם זוֹרְעָה וְאִינָה מְצַמַּחַת - הַדְּבָר יָדוּעַ שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ:

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: אֵלֶם לֹא יִתְרֹם? מִפְּנֵי שְׂאִין יָכוֹל לְבָרֵךְ. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: סוּמָא לֹא יִתְרֹם? מִפְּנֵי שְׂאִין יָכוֹל לְבוֹר אֶת הַיָּפֶה מִן הָרַע. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: שְׁבוֹר לֹא יִתְרֹם? מִפְּנֵי שְׂאִין בּוֹ דַּעַת. אָף עַל פִּי שְׂאִיָּה: שְׁבוֹר - מְקַחוּ מְקַח, וּמְמַכְרוּ מְמַכֵּר, מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה, וְנִדְרוֹ נִדֵּר, הִקְדָּשׁוֹ הִקְדָּשׁ, עֵבֶר עֵבֶרָה שְׁחִיב עָלֶיהָ

פו. לְעֲשׂוֹת כָּךְ שׁוֹב.

תוספתא מסכת תרומות פרק שלישי השלם

חטאת - מחיבין אותו. סקילה - מחיבין אותו. כללו של דבר: שבור - הרי הוא כפקח לכל דבר, אלא שפטור מתפלה. מפני מה אמרו: בעל קרי לא יתום? מפני שאינו יכול לברך. מפני מה אמרו: ערם לא יתום? מפני שאינו יכול לברך. אבל מכסה את עצמו בתבן ובקש ובכל דבר, ומברך:

ב. היתה הולך להפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר עני, מאימתי מברך עליהן? משהפרישן. הפרישן, אם עתיד לקרות להם שם - אין בהן קדשה עד שיקרא להם שם. ואם אין עתיד לקרות להם שם, פיון שהפרישן - נתקדשו:

ג. רבי יהודה אומר: מודד אדם את טבלו ומכניסו לתוך ביתו, ובלבד שלא יתום במדה ובמשקל. שוקל אדם את טבלו ומכניסו לתוך ביתו, ובלבד שלא יתום במשקל. רבי יוסי בר יהודה אומר: לא במדה, ולא במדוד, ולא במשקל, ולא בשקול, ולא במנין, ולא במנוי. אמרו לו: מעשה שהיינו מלקטים תאנים אחר אביד, ואמר לנו: הוי מונין. אמר רבי שמעון בן אלעזר: מעשה בזמן אחד בערדסקית שהיה שוקל את כלפלתו מלאה, וחוזר ושוקלה ריקנית, והיה רבי מאיר משבח:

ד. התורם את הכלכלה, ונמצאו פרות בצדי כלכלה - הרי אלו תרומה, מפני שבלבו לתורם על הכל:

ה. היתה לפניו תאנים ורמונים - אין מחיבין אותו להיות יושב ומעשר בין בדקה בין בגסה, אלא: תורם בדרךכו בבינוני:

ו. התורם את הגרן - צריך שיבונ את לבו על מה שפקשין על מה שבתבן על מה שבצדדין. התורם את הגת - צריך שיבונ את לבו על מה שבתרצנין ועל מה שבזנין. התורם את

תוספתא מסכת תרומות פרק שלישי השלם

הבור - צריך שיכון את לבו על מה שבגנפת. אם לא כון - תנאי בית דין הוא שתרום על הכל:

ז. רבי יוסי אומר: כל בית הגננות תפוסה אחת. כיצד? גת אחד לשתי בורות, שתי גתות לבור אחת, שתי גתות לשתי בורות, בזמן שכלם תפוסה אחת - תורמין ומעשרין מן זה על זה. נטמא אחד מהן - תורם מן הטהור שבו על הטמא שבו. אין כלם תפוסה אחת - אין תורמין ומעשרין מזה על זה. נטמא אחד מהם - לא יתורם מן הטהור שבו על הטמא שבו. וכן היה רבי יהודה אומר: כל בית הבר קורה אחת. כיצד? קורה אחת לשתי בורות, שתי קורות לבור אחת, שתי קורות לשתי בורות, בזמן שכלם תפוסה אחת - תורמין ומעשרין מזה על זה. נטמא אחת מהם - תורם מן הטהור שבו על הטמא שבו. אין כלם תפוסה אחת - אין תורמין ומעשרין מזה על זה. נטמא אחד מהם - לא יתורם מן הטהור שבו על הטמא שבו:

ח. היה מלקט כפי ירק ומניח בגנה - תורם מאחת על הכל. הביא מין אחר ביניהם - תורם מכל אחד ואחד. הביא ממינים הרבה בקפה, כרוב מלמעלה וכרוב מלמטה ומין אחד באמצע - לא יתורם מן העליון לתחתון אלא אם כן הקפף:

ט. תמושה צבורין בגרן - תורם מאחד על הכל. אומר רבי יהודה: אימתי? בזמן שעקר הגרן קים, אין עקר הגרן קים - תורם מכל אחד ואחד. הכנים פרותיו לתוך ביתו, אף על פי שהן מפזרין - תורם מאחד על הכל. שתי מגורות בעליה אחת - תורם מאחד על הכל. שקי תבואה ועגולי דבלה ודוגיות של גרוגרות, כלם בהקפה אחת - תורמין ומעשרין מזה על זה:

תוספתא מסכת תרומות פרק שלישי השלם

י. מאימתי תורמין את הגרן? משתעקר האלה^פ. צבר מקצת הגרן - תורם מן הצבור על שאינו צבור:

יא. מאימתי תורמין את הגת? משיהלכו בה שתי וערב. מאימתי מטמאין? בית שמאי אומרים: משנטל מעשר ראשון, בית הלל אומרים: משנטל מעשר שני. אמר רבי יהודה: הלכה כדברי בית שמאי, אלא שנהגו הרבים כדברי בית הלל. וחקמים אומרים: מוציאין תרומה ומעשרות ומטמאין את הגת מיד:

יב. מאימתי תורמין את הזתים? משנטעונו. ורבי שמעון אומר: משנטחנו. רבי יוסי בר יהודה אומר: מביא זיתים בקפה ונותן לתוך הממל, ומהלך בהן שתי וערב. אמרו לו: אינו דומה ענבים לזיתים! ענבים - רבות ונותקות את ינן, זיתים - קשים ואינן נותקין את שמנן:

יג. אין תורמין שמן על הזיתים הנכתשין, ולא יין על ענבים הנדרכות. אם תרם - תרומתו תרומה. ויחזר ויתרם. הראשונה - מדמעת בפני עצמה, וחיבין עליה חמש. אבל לא שניה. וצריך להוציא עליהן תרומה ומעשרות. חזר ועשה זיתים ראשונים שמן, וענבים ראשונים יין - תרומה, ואין צריך לתרם שניה, וצריך לקרות לה שם. רבי יוסי אומר: בית שמאי אומרים: תורמין, ובית הלל אומרים אין תורמין. ומודים: שאם תרם - שצריך לתרם שניה:

יד. התורם זיתים על זיתים העתידין להפתש, ענבים על ענבים העתידים לדריך - תרומה ויחזר ויתרם. הראשונה - מדמעת, שניה - אין מדמעת. הראשונה - חיבין עליה חמש,

פ. משתעקר התבואה שמהפכים אותה עם הרחת כדי לצוברת בפרי. תרגום תבואה - עללא (חסדי דוד). ב'מנחת בכורים' פרש: מוזן.

תוספתא מסכת תרומות פרק שלישי השלם

שְׁנֵיָהּ - אֵין חֵיבִין עָלֶיהָ חֻמֶשׁ. הַתּוֹרֵם זֵיתִים שֶׁמֶן עַל זֵיתִים
לְאֹכִילָהּ - הֵרִי זֶה תּוֹרֵם לְפִי הַשֶּׁמֶן הֶרְאוּנוּ לַעֲשׂוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי.
רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: תּוֹרְמִין לְפִי הָאוֹכְלִין הֶרְאוּנוּ לַעֲשׂוֹת
חוּץ מִגְרַעֲנֵינָהּ. מוֹדִים בְּקִלְסִין^פ - שֶׁתּוֹרְמִין לְפִי אוֹכְלִין חוּץ
מִגְרַעֲנֵינָהּ:

טו. הַתּוֹרֵם עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן צְמוֹקִין, תְּאֵנִים לַעֲשׂוֹתָן גְּרוֹגְרוֹת,
רְמוֹנִים וְעֵתִיד לַעֲשׂוֹתָן כָּרִי - תְּרוּמָה וְאֵין צָרִיד
לְתָרֵם שְׁנֵיָהּ. רַבִּי אֶלְיעָזֵר אוֹמֵר, בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵין צָרִיד
לְתָרֵם שְׁנֵיָהּ, וּבֵית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: צָרִיד לְתָרֵם שְׁנֵיָהּ. אָמְרוּ בֵּית
שַׁמַּאי לְבֵית הַלֵּל: הֵרִי הוּא אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יח, כז): "וְכַמְלֵאָה מִן
הַיֶּקֶב". לֹא תָרֵם זֶה מִן הַיֶּקֶב! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: הֵרִי הוּא
אוֹמֵר (ויקרא כז, ל): "וְכָל מַעֲשֵׂר" וְגו'. אִם אוֹמֵר אַתָּה: צָרִיד לְתָרֵם
שְׁנֵיָהּ - אַף הוּא לֹא קַיָּם קִדְשׁ לָהּ:

טז. תּוֹרְמִין מִן הָעֶרְמָה עַל הַכָּרִי, אֲבָל לֹא מִן הַכָּרִי עַל הָעֶרְמָה:

יז. הַמְּכַנְּיִם שֶׁבְּלִין לְתוֹךְ בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתָם מְלִילוֹת - הֵרִי זֶה תּוֹרֵם
שֶׁבְּלִין. בֶּן לֹוי שֶׁנִּתְמַנֵּו לֹו שֶׁבְּלִין - עוֹשֶׂה אוֹתָן גֶּרֶן.
עֲנָבִים עוֹשֶׂה אוֹתָן יַיִן. זֵיתִים עוֹשֶׂה אוֹתָן שֶׁמֶן. כָּשֶׁם שֶׁתְּרוּמַת
רֵאשִׁית מִן הַגֶּרֶן וּמִן הַיֶּקֶב - כִּד תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַגֶּרֶן וּמִן
הַיֶּקֶב:

יח. רַבִּי אֶלְיעָזֵר אוֹמֵר: תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא. אָמַר רַבִּי
אֶלְיעָזֵר: מַעֲשֶׂה שֶׁנִּפְלָה דִּלְקָה בַּכֶּפֶר טוֹזָנָא, וְתָרְמוּ מִן
הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאִיָּה? אֵלָּא שֶׁתָּרְמוּ מִהֵן
עָלֶיהֶן. רַבִּי אֶלְעָזֵר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְיעָזֵר: תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר

פס. מִן זֵיתִים שְׁאִינִם עוֹשִׂים שֶׁמֶן.

תוספתא מסכת תרומות פרק שלישי השלם

על הטמא אף בלח. ביצד? מי שכבש זיתים בטמאה ומבקש לתרמן בטהרה - מביא משפך שאין בפיו בביצה, ומניחו על פי חבית, ומביא זיתים ונותן לתוכו ותורם, ונמצא תורם מן הטהור על הטמא ומן המקף. אמרו לו: אין קרוי לח אלא יין ושמן בלבד. רבי יוסי אומר: התורם מן הטמא על הטהור, בין בשוגג בין במזיד - תרומתו תרומה. אמר רבי יוסי: מה נשתנה זה מן התורם מן הרע על היפה?!

יט. מפרישין תרומת מעשר מן הטמא על הטמא, ומן הטהור על הטהור, ומן הטהור על הטמא. אבל לא מן הטמא על הטהור. רבי נחמיה אומר: אין מפרישין מן הטמא על הטמא אלא בדמאי בלבד. אמרו לו: הרי אומר (פמדבר יח, כח): "ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן".

פרק רביעי

א. התורם והמעשר בשבת, בין בשוגג בין במזיד - מעשרותיו מעשרות. והמטביל כלים בשבת, בין בשוגג בין במזיד - עלו לו ידי טבילה:

ב. תורמין חטין על הפת לפי החשבון, אבל לא הפת על חטין. תורמין תאנים על הגרוגרות במנן, וגרוגרות על תאנים במדה, אבל לא תאנים על הגרוגרות במדה, ולא גרוגרות על תאנים במנן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: סלי תאנים וסלי גרוגרות בלן שוין - תורמין ומעשרין מזה על זה. אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: אבא היה נוטל עשרה גרוגרות מן המקצה על תשעים תאנים שבכלכלה:

תוספתא מסכת תרומות פרק רביעי השלם

ג. תורמין גלופסין על זיתי שמן, ולא זיתי שמן על הגלופסין.
[רבי יהודה אומר: אף זיתי שמן על הגלופסין"א].
תורמין יין צלול על שאינו צלול, ולא שאינו צלול על הצלול.
רבי יהודה אומר: אף שאינו צלול על הצלול, ובלבד שיתרום
מן היפה:

ד. תורמין יין שאינו מבשל על המבשל, ולא המבשל על שאינו
מבשל. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף המבשל על
שאינו מבשל. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: יין מבשל
- אין בו משום גלוי ואין בו משום יין נסוד:

ה. ירק שדרכו להשתמר יום אחד - תורמין עליו יום אחד. שני
ימים - תורמין עליו שני ימים. שלשה ימים - תורמין
עליו שלשה ימים. הקשואין, והדלועין, והטרבסמין, ותרדין שדרכן
להשתמר יום אחד - תורמין עליהן יום אחד. החזרין, והפרישין,
והלפת, והכרוב, שדרכן להשתמר שני ימים - תורמין עליהן שני
ימים. הקפלוטות והמלפפות שדרכן להשתמר שלשה ימים -
תורמין עליהן שלשה ימים. זה הכלל: כל שנשמר - תורמין עליו.
רבי נחמיה אומר: לא יתרום מן התותים שלקט בשחרית על
תותים שלקט בין הערבים. וכן היה רבי יוסי אומר: אין לך מר
בקשות אלא הפנימי שבה, הרי זה מוסיף על חיצון שבה ותורם:

ו. התורם את הבור ונמצא מגלה, אבטיח ונמצא נקור - תרומה
ויתור ויתרום. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום
אביו: תורמין יין על חמץ, ואין תורמין חמץ על יין אלא לפי
חשבון:

ז. זיתים גדולות הטובות לאכילה אבל אינן עושות שמן.

זא. הגר"א מוחק זאת.

תוספתא מסכת תרומות פרק רביעי השלם

ו. התורם חבית של יין ונמצאת של חמץ, אם ידוע שהיתה של חמץ עד שלא תרמה - אינה תרומה. ואם משתרמה החמיצה - תרי זו תרומה. ספק - תרומה ויחזור ויתרם; דברי רבי יוסי. שרבי יוסי אומר: יין וחמץ - שני מינין. וחכמים אומרים: מין אחד:

ז. היתה בלבו לתרם חמץ על חמץ, ומה שבירדו יין - תיין תרומה. ויחזור ויתרם את החמץ. היתה בודק את החבית להיות מפריש עליה והולך, ונמצאת של חמץ, עד שלשה ימים - ודאי, מכאן ואילך - ספק. אבל יין מגתו - מפרישין עליה בחזקת שהוא יין כל ארבעים יום:

ח. האומר תרומת הכרי הנה בצפוניו - מחציו כלפי צפון מדמע; דברי רבי. וחכמים אומרים: עושה אותו כמין קו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: נוטל את התרומה בצפון צפוניו:

י. המקדים תרומה לבכורים, מעשר ראשון לתרומה, ומעשר שני לראשון, אף על פי שעובר בלא תעשה - מה שעשה עשוי. ראשון - לא יאכל עד שיצא שם שני עליו. שני - לא יאכל עד שיצא עליו ראשון. ואין בכורים מעכבת את התרומה. פיוצא בו: העושה עסה מן הטבל, בין שהקדים חלה לתרומה, בין שהקדים תרומה לחלה - מה שעשה עשוי. חלה - לא תאכל עד שיצא עליה תרומה, ותרומה - לא תאכל עד שיצא עליה חלה:

יא. היתה הולך להפריש תרומה, בשעת הפרשתו אומר: 'תרי זה מעשר ראשון' - תרי זה מעשר ראשון. היתה הולך להפריש מעשר ראשון, בשעת הפרשתו אומר: 'תרי זה מעשר

תוספתא מסכת תרומות פרק רביעי השלם

שני' - תרי זה מעשר שני. היה הולך להפריש מעשר^{צב}, בשעת הפרישתו אמר: 'תרי זה מעשר עני' - תרי זה מעשר עני. נתבון לומר מעשר שני, ואומר: 'מעשר עני'. מעשר עני, ואומר: 'מעשר שני' - לא אמר פלום. רבי יהודה אומר: אם לשום מעשר עני מתבון - לא אמר פלום, אי משם שני - דבריו קימין:

יב. גוי שתתם - תרומתו תרומה. גוי שהפריש בכור, פטר חמור וחלה - ^{צב}מודיעין אותו שאינו חייב. עובדין בו וגוזזין אותו, ואחר כך מקבלין הימנו. פטר חמור וחלה - נאכלת לזרים. במה דברים אמורים? על הגרן. אבל הכנים פרותיו לתוך ביתו - פרותיו מקלקלין. וישראל החשוד שמכנים פרותיו לתוך ביתו - פרותיו מקלקלין. הכותי - כנכרי; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: הכותי - בישראל^{צד}:

יג. הוציא תרומה מתוך ביתו - נוהג בהן טבל ותרומה; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין נוהג בה אלא תרומה בלבד. הוציא מעשר ראשון מתוך ביתו - נוהג בו טבל ומעשר ראשון; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין צריך להפריש אלא תרומה בלבד. הוציא להם מעשר שני מתוך ביתו - נוהגין בו טבל ובמעשר ראשון; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין צריך להפריש אלא תרומה ומעשר שני. ישראל החשוד והוציא מעשר שני מתוך ביתו ואמר: 'פדוי הוא' - נאמן. 'פדוי הוא ופדו לכם' - אינו נאמן. 'פדאוהו לי, ופדאוהו

צב. מעשר ראשון.

צג. מודיעין אותו שאינו חייב ואחר כך מקבלין ממנו פטר חמור עובדין בו וגוזזין אותו וחלתו נאכלת.

צד. הגר"א לא גרס לה.

תוספתא מסכת תרומות פרק רביעי השלם

לכם' - דבריו קיימין. והכותי - בגוי; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בותי - בישראל.

יד. בותי שתתם ונתנה לכהן - תרומתו תרומה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: תרומה ויחזור ויתרם. אמרו לו: מה נשתנה זו מנכרי שתתם ונתנה לפני בהמתו? אמר להם: הפרשה היא זו, שזו - נתרמה בקדשה, וזו - לא נתרמה בקדשה:

טו. היתה לו ערמה מורחת, רצה לעשותה תרומה על מקום אחר - עושה. נטלה תרומתה, אם רצה לעשות אותה מעשר ראשון על מקום אחר - עושה. נטל מעשר ראשון, רצה לעשות אותו מעשר שני על מקום אחר - עושה. נטל מעשר ראשון, רצה לעשות אותה מעשר עני על מקום אחר - עושה. ואם אמר: 'הריני תורם ומחשב אם תעלה בידי אחר מששים - תרומתו תרומה. ואם לאו - אין תרומתו תרומה', תרם ועלה בידו אחר מששים - תרומתו תרומה, אלא שתורם במדה:

פרק חמישי

א. היתה לוקט דלעת להיות מפריש עליה והולך, והיה רושם ואומר: 'עד כאן תרומה'; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: תורם ומחשב כמו שלמור:

ב. היתה צריך להפריש כעשר וכחמש עשרה חביות של יין - מעלה את הראשונה, ואומר: 'זו תרומה'. את השנייה, ואומר: 'הרי זו תרומה'; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אומר: מעלה כלן לגב תבור, ואומר: 'הרי זו תרומה':

תוספתא מסכת תרומות פרק חמישי השלם

ג. מי שֶהיו פְּרוֹתָיו בְּמִגְוָרָה, וְנֹתֵן סָאָה לְבֵן לְוִי וְסָאָה לְעַנִּי - מִפְּרִישׁ שְׂמוֹנֶה סָאִין וְאוֹכְלֵן, בֵּין שֶהֵיְתָה אוֹתָהּ שְׁעָה קִיָּמָת, בֵּין שֶלֹּא הֵיְתָה אוֹתָהּ שְׁעָה קִיָּמָת - מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְאוֹכְלֵ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִם הֵיְתָה אוֹתָהּ שְׁעָה קִיָּמָת - מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְהוֹלֵךְ, וְאִם לֹא - אֵין מִפְּרִישׁ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבוֹן:

ד. שְׁעוֹר תְּרוּמָה - בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: עֵין יָפָה - מִשְׁלָשִׁים, וְהַבִּינוּנִית - מֵאַרְבָּעִים, וְהַרְעָה - מִחֲמָשִׁים. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: עֵין יָפָה - אֶחָד מֵאַרְבָּעִים, בִּינוּנִית - מִחֲמָשִׁים, וְהַרְעָה - מִשְׁשִׁים.

ה. הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחוֹ: 'צֵא תְרוֹם' - תּוֹרֵם בְּבִינוּנִית, אֶחָד מִחֲמָשִׁים. פָּחַת עֶשְׂרֶה אוֹ הוֹסִיף עֶשְׂרֶה - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם נִתְּפוֹן לְהוֹסִיף אֶחָד - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

ו. נִתְּפוֹן לְתֵרֵם אֶחָד מֵעֶשְׂרֶה, וְעָלָה בְּיָדוֹ מֵעֶשְׂרִים, מִשְׁלָשִׁים, וּמֵאַרְבָּעִים, וּמִחֲמָשִׁים, וּמִשְׁשִׁים - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. נִתְּפוֹן לְתֵרֵם אֶחָד מִשְׁשִׁים, וְעָלָה בְּיָדוֹ מִחֲמָשִׁים, מֵאַרְבָּעִים, מִשְׁלָשִׁים, מֵעֶשְׂרִים, מֵעֶשְׂרֶה - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אָמַר: 'תְּרִינִי תְרוֹם' - תּוֹרֵם וּמִחֲשֵׁב וְתוֹרֵם. תְּרֵם וְעָלָה בְּיָדוֹ אֶחָד מִשְׁשִׁים - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְאֵין צָרִיךְ לְהוֹסִיף. מִשְׁשִׁים וְאֶחָד - צָרִיךְ לְהוֹסִיף. רַבִּי אוֹמֵר: רַבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוֹ. עַד כַּמָּה מוֹסִיף? אֶפְלוֹ אֶחָד עַל אֶחָד. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּמוֹ שְׁלֹמוֹד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תּוֹסֶפֶת תְּרוּמָה - נִטְלָת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וְאֵינָה מְדַמְעֶת, וְאֵין חֲבִיבִין עָלֶיהָ חֲמוֹשׁ. כַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְנֵי שֶׁנִּתְּפוֹן לְתֵרֵם אֶחָד מִשְׁשִׁים, וְעָלָה בְּיָדוֹ מִשְׁשִׁים וְאֶחָד. אֲבָל אִם אָמַר: 'תְּרִינִי תְרוֹם' - זֶה הִיא תְּרוּמָה וְדָאִית:

תוספתא מסכת תרומות פרק חמישי השלם

ז. רבי שמעון אומר: כל תרומה שאין מקפידין עליה, כגון תרומת הכריסין, והכליסין, והחרובין, ותרומה טמאה - אין צריך להוסיף, ונטלת אחד מששים. אלו נטלון אחד מששים: גדולי תרומה, וערובי תרומה, ותרומה שננטמאת בשנגה ובאנס, ותרומת הקדש, ותרומת חוצה לארץ, הקצת, והכליסין, והחרובין, ונגזיות, ותורמסין, ושעורין אדומיות, ותרומת עציץ, ותרומת אפטרופום:

ח. אמר רבי יוסי: מנין לתרומה שהיא אחד מחמשים? שנאמר (במדבר לא, ל): "וממחצת בני ישראל תקח אחד אחד אחז מן החמשים" וגו'. אחוז אחוז; אף כמה שאחזתי לך ממקום אחר - הרי הוא כזו, מה זו - אחד מחמשים, אף זו - אחד מחמשים. מנין שאם תרם ועלה בידו אחד מששים - שתרומתו תרומה? שנאמר (חזקאל מה, ג): "זאת התרומה אשר תרימו ששית האפה מחמר החטים וששיתם האפה מחמר השעורים". רבי ישמעאל אומר: מחצה חלין ומחצה תרומה, ובלבד שיהיה חלין מרבה על התרומה. בית שמאי אומרים: אחד משלשים מערי הלזים:

ט. רבי יוסי אומר: תשלומי תרומה, חמשה, וחמש חמשה - הרי הן בתרומה לחיב עליהן מיתה, קרן וחמש, לאוסרן בפחות ממאה, לעלותו במאה ואחד. תרומה - עולה במאה ואחד. רבי שמעון אומר: במאה מקל וחמר, מה תחלתה במאה ואחד - קל וחמר בסופה. ומה מצינו תרומת מעשר - באחד ומאה, אף תרומה - באחד ומאה. אמרו לו: לא, אם אמרת בתרומת מעשר - שנטלה קדש מקדש ולא נקרא שם אסור עליה, תאמר בזו - שנטלה קדש מחול ונקרא שם אסור עליה?!

י. ערלה וכלאי הכרם - עולין באחד ומאתים. רבי שמעון אומר: מאתים. תרומה, ערלה וכלאי הכרם, ספקן - מתר. ספק

תוספתא מסכת תרומות פרק חמישי השלם

נֶאֱכָלוּ, סֶפֶק נִגְנְבוּ, סֶפֶק אֶבְדוּ, סֶפֶק נִפְלוּ לְחֵלִין - סֶפֶקוֹן מִתָּר. וְאִם הָיָה טָבֵל וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - הָרִי זֶה אֲסוּר, שְׁלֹא הִתִּירוּ סֶפֶק מִדְּמַע - אֶלָּא לְדַבֵּר שְׂאִין לוֹ מִתִּירוֹן:

יא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רְמוּנִין מְתוּקִין - אוֹסְרִין כָּל שְׁהֵן. בֵּיצַד? נֶפֶל אֶחָד מֵהֵן לְתוֹךְ הַרְבּוֹא - כֵּלֵן אֲסוּרִין. נֶפֶל מִרְבּוֹא לְתוֹךְ רְבּוֹא אַחֲרֵת - כֵּלֵן אֲסוּרִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: נֶפֶל אֶחָד מֵהֵן לְתוֹךְ הַרְבּוֹא - כֵּלֵן אֲסוּרִין. נֶפֶל מִרְבּוֹא לְתוֹךְ שְׁלֵשָׁה, מִשְׁלֵשָׁה לְמָקוֹם אַחֵר - מִתָּר, מִפְּנֵי שְׁהֵן סֶפֶק דְּמֹוֹעַ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבֹא: אֲנִי אֶחָד מִן בְּעָלֵי הוֹרָאָה, שְׂאִם יָבֹאוּ לְיָדֵי חֲלִיפוֹת תְּרַדִּין, אוֹמֵר אֲנִי: שִׁיעֲלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא שְׁבִית דִּין צְרִיכִין לְמְנוֹת עַל כֵּלֵן, שִׁיעֲלוּ בְּאֶחָד וּמֵאָה:

יב. נְתַפְצְעוּ אֲגוּזִים, נְתַפְרְדוּ רְמוּנִין, נְתַפְתְּחוּ חֲבִיזוֹת, נְתַחֲתְכוּ דְלוּעִין, נְתַפְרְסוּ בְּכֵרוֹת - יַעֲלוּ בְּאֶחָד וּמֵאָתִים. נֶפֶלוּ וְאַחֵר כֶּךָ נְתַחֲתְכוּ, בֵּין בְּשׁוֹנֵג בֵּין בְּמִזִּיד - הָרִי אֵלּוּ לֹא יַעֲלוּ: דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין בְּשׁוֹנֵג בֵּין בְּמִזִּיד - יַעֲלוּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּשׁוֹנֵג - יַעֲלוּ. בְּמִזִּיד - לֹא יַעֲלוּ. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: תְּרוּמָה סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּפְתוּחוֹת, וּפְתוּחָה בְּסְתוּמוֹת - הָרִי אֵלּוּ יַעֲלוּ. שְׁלֹא אָמְרוּ אֶלָּא סְתוּמָה שֶׁבְּסְתוּמוֹת. נִמְצְאָתָּ אוֹמֵר, שְׂרָבִי אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בִּידוּעַ - לֹא תַעֲלֶה, בְּשֹׂאִין יְדוּעַ - תַעֲלֶה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בֵּין בִּידוּעַ בֵּין בְּשֹׂאִין יְדוּעַ - לֹא תַעֲלֶה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: בִּידוּעַ - לֹא תַעֲלֶה. שְׂאִין יְדוּעַ - תַעֲלֶה:

יג. לִיטְרָא קְצִיעוֹת שְׁדָרְסָה עַל פִּי חֲבִית, וְאִין יְדוּעַ בְּאִיזָה חֲבִית דְּרָסָה. דְּרָסָה עַל פִּי בְּוֶרְת, וְאִין יְדוּעַ בְּאִיזוֹ בְּוֶרְת דְּרָסָה. דְּרָסָה בְּעִגּוּל דְּבִלְהָ, וְאִין יְדוּעַ בְּאִיזָה עִגּוּל דְּרָסָה - רַבִּי

תוספתא מסכת תרומות פרק חמישי השלם

אליעזר אומר: רואין את העליונות באלו הן פרודות, אם יש שם מאה ואחד לטרות - תעלה. ואם לאו - לא תעלה. רבי יהושע אומר: אם יש [שם] מאה פומין - יעלו. ואם לאו, הפומין - אסורין, והשולים - מתרין; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, רבי אליעזר אומר: אם יש שם מאה פומין - תעלה, ואם לאו, הפומין - אסורין, והשולים - מתרין. רבי יהושע אומר: אף על פי שיש שם שלש מאות פומין - לא תעלה. דרסה בעגול ואין ידוע היכן דרסה - הכל מודים שתעלה:

י. סאה תרומה שנפלה על פי המנורה - רואין אותה באלו היא חטין על פי שעורין לקפאה^י. רבן שמעון בן גמליאל אומר: במשתמר - תעלה באחד ומאה:

טו. תרומת מעשר של דמאי שתזרה למקומה - מדמעת. למקום אחר - אינה מדמעת; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: בין למקומה בין למקום אחר - מדמעת. רבי שמעון אומר: בין למקומה בין למקום אחר - אינה מדמעת:

טז. בשם שהתרומות עולות מתוך החלין באחד ומאה, בין בלול בין שאינו בלול, כך טמאה תעלה מתוך הטהורה בין בלול בין שאינו בלול. רבי יוסי אומר: בבלול - לא תעלה, בשאינו בלול - תעלה. נפלה לתוך החלין טמאים - הכל מודים שתעלה:

יז. קשות של תרומה טמאה שנתערבה במאה קשות של חלין טהורין, וכן פרוסות של לחם הפנים טמאה שנתערבו במאה פרוסות של חלין טהורין - הרי אלו יעלו. רבי יהודה

צה. ובנסחת הספרים: לקולפה.

תוספתא מסכת תרומות פרק חמישי השלם

אומר: לא יעלו. אם נגעו פרוסות זו בזו - טמאו זו בזו. ואם היה אכל פסול שנפסל בטבול יום - הכל מודים שיעלו:

יה. הטבל שנתערב בחלין - הרי זה אוסר כל שהוא. אם יש לו פרנסה ממקום אחר - מוציא לפי חשבון. ואם לאו - רבי אלעזר בן ערך אומר: קורא שם לתרומת מעשר שבו ועולה באחד ומאה. וכן מעשר טבל שנתערב בחלין - הרי הוא אוסר כל שהוא, אם יש לו פרנסה ממקום אחר - מוציא לפי חשבון. ואם לאו - רבי אליעזר בן ערך אומר: קורא שם לתרומת מעשר שבו ועולה באחד ומאה^י. רבי שמעון אומר: כל דבר שיש לו מתירין, כגון: טבל ומעשר שני, והקדש, והחדש - לא נתנו חכמים שעור. וכל דבר שאין לו מתירין, כגון: ערלה וכלאי הכרם - נתנו חכמים להם שעור. אמרו לו: והלא שביעית אין לה מתירין, ולא נתנו לה חכמים שעור! אמר להם: שביעית - אינה אוסרת כל שהוא אלא לבעור, אבל לאכילה אינה אוסרת אלא בנותן טעם:

פרק שישי

א. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חלין - הרי אלו מדמעין. אין חיבין עליהן קרן וחמש, ואין משלמין מהן קרן וחמש ממקום אחר אלא לפי חשבון:

ב. סאה תרומה שנפלה למאה והגביהה, אם היו של טבל - עושים אותן תרומת מעשר על מקום אחר, או קורא

צו. הגר"א מחק את נסחת הספרים כאן, מפני שמקומה למעלה: ואם היה טבל מעשר ראשון ומעשר שני - הרי זה אסור, שלא התירו ספק מדמע אלא לדבר שיש לו מתירין.

תוספתא מסכת תרומות פרק שישי השלם

שם לתרומת מעשר שבהן. אם היו של מעשר טבל - עושה אותן תרומת מעשר על מקום אחר. או קורא שם לתרומת מעשר שבהן, אם היו של מעשר שני - מחללן על המעות בדמי תרומה חוץ בדמי תרומה שבהן. אם היו של חדש - ימתין עד שיבא הפסח ויתננו לבהן:

ג. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ונדמעו, אם היו של טבל - מפריש עליה תרומה ממקום אחר, או קורא שם לתרומת מעשר שבה. [היתה של מעשר טבל - עושה תרומה ומעשרות על מקום אחר, או קורא שם לתרומת מעשר שבה^{צ"ל}]. ואם היו של מעשר שני - מחללן על המעות בדמי תרומה חוץ בדמי תרומה שבהן. אם היו של חדש - ימתין עד שיבא הפסח ויתננו לבהן:

ד. סאה תרומה טמאה שנפלה למאה שביעית - הרי אלו יעלו. פחות מכן - ירקבו^{צ"ל}:

ה. סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה - בית שמאי אוסרין, ובית הלל מתירין. אמרו בית הלל לבית שמאי: טהורה - אסורה לזרים, וטמאה - אסורה לכהנים. מה טהורה - עולה, אף טמאה - תעלה. אמרו להם בית שמאי: לא, אם אמרת בטהורה - שהיא עולה מתוך החלין להאכיל לזרים, תאמרו בטמאה שאין עולה מתוך החלין לאכל לכהנים [אמרו להם בית הלל: הרי טמאה שנפלה לתוך החלין תוכית, שאין עולה מתוך החלין להאכיל לזרים, וְהַרִי הִיא עוֹלָה^{צ"ל}], אמרו

צו. הגר"א מחק אבל בכתב יד נמצא עם הגהה שהכנסה בפנים.

צה. כנ"ל.

צט. הגר"א ל"ג.

תוספתא מסכת תרומות פרק שישי השלם

לָהֶם בֵּית שְׂמַאי: אִם אָמַרְתֶּם בְּחֵלִין שֶׁהִתְרוּ הֵתֵר מְרֻבָּה, תֹּאמְרוּ בְּתְרוּמָה שֶׁהִתְרָה הֵתֵר מְעַט? אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: וְכִי בְּמָה הִחְמִירָה תּוֹרָה, בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְזָרִים אוֹ בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְכֹהֲנִים? בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְזָרִים. טָהוֹר שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּהוֹר, וְטָהוֹר שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּמֵא, וְטָמֵא שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּהוֹר, וְטָמֵא שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּמֵא - כָּלֶם בְּמִיתָה. וּבְאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְכֹהֲנִים, טָהוֹר שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּהוֹר - כְּמִצּוֹתָיו, טָהוֹר שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּמֵא - בַּעֲשָׂה, וְטָמֵא שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּהוֹר וְטָמֵא שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּמֵא - בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְהֲלֹא דְבָרִים קָל וְחֹמֶר: וּמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁהִחְמִירָה תּוֹרָה בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְזָרִים - הֲרִי הוּא עוֹלָה מִתּוֹךְ תַּחְלִין לְהֵאֲכִיל לְזָרִים, מְקוֹם שֶׁהִקְלָה תּוֹרָה בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְכֹהֲנִים - אֵינּוּ דִין שֶׁתַּעֲלֶה מִתּוֹךְ תַּחְלִין לְהֵאֲכִיל לְכֹהֲנִים? לְאַחַר שֶׁהוֹדּוּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תְּרוּם וְתִרְקַב. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֲבָרָה בְּמַעוֹטָה:

ו. סָאָה תְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיחַ עַד שֶׁנִּפְלָה אַחֲרַת - הֲרִי זֶה אֲסוּרָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁלֹּא יָדַע בָּהּ וְאַחַר כֵּן נִפְלָה, אֲבָל אִם יָדַע בָּהּ וְאַחַר כֵּן נִפְלָה אַחֲרַת - הֲרִי זֶה מִתְּרַת שֶׁכָּבֵר הָיָה לָהּ לְהַעֲלוֹת:

ז. תְּקַמְחִין וְהַסְלֵתוֹת - מַעֲלִין זֶה אֶת זֶה; דְּבָרֵי רַבִּי נְחֻמִּיָּה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מַעֲלִין זֶה אֶת זֶה. לֹזַג מֵיָם שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ תְּשׁוּעִים וְתַשְׁעָה יַיִן, וְאַחַר כֵּן נִפְלָה לֹזַג שְׁמֶן - מַעֲלִין זֶה אֶת זֶה; דְּבָרֵי רַבִּי נְחֻמִּיָּה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מַעֲלִין זֶה אֶת זֶה:

ח. סָאָה עָרְלָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאֵתִים, יָדַע בָּהּ, וְאַחַר כֵּן נִפְלָה אַחֲרַת - הֲרִי זֶה מִתְּרַת. עַד שִׁירְבָה אֲסוּר עַל הַמִּתָּר:

ק. הַגְרָא לֹא גָרַס לָהּ פֶּאן, וְהִבִּיאָה לְקַמּוֹן, וְהַכְּנִסְנִיחוּ בְּמָקוֹם שְׁצִיין.

תוספתא מסכת תרומות פרק שישי השלם

ט. סאה תרומה שנפלה למאה, ואחר כך נפלו לתוכה חלין כל שהן - תרי זו מתרת. סאה תרומה שנפלה למאה והגביה - אין מוציאין זונין שבה. לוג יין צלול שנפלו לתוך מאה לגין עכורין - אין מוציאין שמרים שבהן. לוג יין עכור שנפל לפחות ממאה לגין צלולין - אין מוציאין שמרים שבו:

י. שאור שבלל לו בשאור אחר והחמיץ בו את העסה, אם אין באסור נותן טעם - מתר. הקמחין והסלתות - מעלין זה את זה; דברי רבי נחמיה. וחקמים אומרים: אין מעלין זה את זה. לוג מים שנפל לתוך תשעים ותשעה יין, ואחר כך נפל לוג שמן - מעלין זה את זה; דברי רבי נחמיה. וחקמים אומרים: אין מעלין זה את זה. חטין בשעורים - יבור. טחנן - בנותן טעם. רבי יוסי אומר: גרים של פול וגרים של טפית - תרי אלו מין אחד. וכן היה רבי יוסי אומר: שתי קפות אחת של חלין ואחת של תרומה, ונפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזה מהן נפלה - שתיהן מתרות:

יא. שתי קפות בשתי עליות, שתי מגורות בעליה אחת - תרי אלו יעלו. ושתי מגורות בשתי עליות - לא יעלו. רבי שמעון אומר: אפלו הן בשתי עירות - מעלות זו את זו. בזו מאה, ובזו אין מאה - תריני אומר: לתוך מאה נפלה. אחת מדומעת ואחת שאינה מדומעת - תריני אומר: לתוך מדומעת נפלה:

יב. שתי קפות, בזו ארבעים סאה, ובזו אין ארבעים סאה, נפלה סאה לתוך אחת מהן וידוע לאיזה מהן נפלה, ואחר כך נפלה שניה ואין ידוע לאיזה מקום נפלה - תריני יכול לתלות

תוספתא מסכת תרומות פרק שישי השלם

ולומר: 'למקום שנפלה הראשונה - שם נפלה שניה'. נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזהו מהן נפלה, ואחר כך נפלה שניה ואין ידוע לאיזו מהן נפלה - אינו יכול לתלות ולומר: 'למקום שנפלה שניה - שם נפלה ראשונה':

יג. שתי סאין, אחת של חלין ואחת של תרומה, אברה אחת מהן ונפלה אחת מהן - הרי זו מתרת.

יד. שתי קפות, אחת של תרומה טמאה ואחת של תרומה טהורה, נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה - הריני אומר: לתוך תרומה טמאה נפלה. וחלין טהורין לא יאכלו בטהרה, עד שיתחשבו שאין בכל עסה ועסה כפיצה. אחת של תרומה טהורה ואחת של חלין טהורין, נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה - שתייהן אסורות. אם יש בהם לעלות זו את זו - מעלות זו את זו, ולא יאכלום בטהרה, עד שיתחשבו שאין בכל עסה ועסה כפיצה:

טו. היו לפניו שתי קפות אחת של תרומה ואחת של חלין, ולפניהן שתי סאין, אחת של תרומה ואחת של חלין, ונפלו משתייהן לתוך שתייהן, ואין ידוע אם מזו לתוך זו ואם מזו לתוך זו, הריני אומר: תרומה לתוך תרומה נפלה, חלין לתוך חלין נפלו. אם היה טבל מעשר ראשון ומעשר שני - הרי זה אסור, שלא התירו ספק מדמע אלא שאין לו מתירין:

טז. הברי' תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני, ואין ידוע איזהו - הרי זה מוּדָר את התרומה את הראשונה ואת השנייה:

פרק שביעי

א. אֶחָד הָאוֹכֵל, וְאֶחָד הַשּׁוֹתֶה, וְאֶחָד הַסֶּף. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:
הַסֶּף שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, שׁוֹגֵג - מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ
מְשַׁלֵּם אֶת הַחֶמֶשׁ. הָאוֹכֵל תְּרוּמָה נְקוּרָה, וְהַשּׁוֹתֶה יַיִן מְגֻלָּה -
מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ. נְזִיר שִׁשְׁתָּה יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה, שׁוֹגֵג - מְשַׁלֵּם
קֶרֶן וְחֶמֶשׁ. אֶבֶל תְּרוּמָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ. יַיִן
וְחֶמֶץ - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ:

ב. הָאוֹכֵל תְּרוּמָה טְמֵאָה בְּמִזְד - מְשַׁלֵּם דְּמֵי עֲצִים לְכַהֵן. אֲבָא
שָׁאוּל אוֹמֵר: כָּל דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ שְׁוֵה פְרוּטָה - חַיֵּב.
אָמְרוּ לוֹ: לֹא אָמְרוּ שְׁוֵה פְרוּטָה אֲלֵא בְהַקְדָּשׁ בְּלִבָּד:

ג. אֶבֶל וְחֹזֵר וְאֶבֶל, אִם יֵשׁ מִתְחִלַּת אֲכִילָה רֵאשׁוֹנָה עַד סוּף
אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶם - מְצַטְרְפִין, וְאִם לֹא
- אִין מְצַטְרְפִין. שְׁתֵּה, חֹזֵר וְשְׁתֵּה, חֹזֵר וְשְׁתֵּה, אִם יֵשׁ מִתְחִלַּת
שְׁתֵּיהָ רֵאשׁוֹנָה עַד סוּף שְׁתֵּיהָ אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶם - מְצַטְרְפִין,
וְאִם לֹא - אִין מְצַטְרְפִין. אֲכִילָה וְשְׁתֵּיהָ - אִין מְצַטְרְפִין. כָּשֶׁם
שֶׁאֲכִילָה בְּכַוֵּיָת - כֶּךָ שְׁתֵּיהָ בְּרַבִּיעִית. אֶבֶל כַּוֵּיָת אֶפְלוּ מִחֶמֶשׁת
חַמִּינִין - תְּרֵי אֵלוּ מְצַטְרְפִין. אֶבֶל כַּחֲצֵי זֵית, וְגוֹדֵעַ לוֹ, וְחֹזֵר
וְאֶבֶל כַּחֲצֵי זֵית אַחַר מִמִּין אַחַר - תְּרֵי אֵלוּ אִין מְצַטְרְפִין:

ד. כָּשֶׁם שֶׁאִין נוֹתְנִין תְּרוּמָה אֲלֵא לְכַהֵן חֵבֵר - כֶּךָ אִין מְשַׁלְּמִין
קֶרֶן וְחֶמֶשׁ אֲלֵא לְכַהֵן חֵבֵר. הָאוֹכֵל תְּרוּמַת עִם הָאָרֶץ
- מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ לְכַהֵן חֵבֵר, וְחֵבֵר נוֹטֵל דָּמִים וּמְפִיִּים אֶת עִם
הָאָרֶץ:

ה. תְּרוּמַת חֵבֵר וְתְרוּמַת עִם הָאָרֶץ שְׁנַתְּעָרְבוּ - כּוֹפִין אֶת עִם
הָאָרֶץ לְמִבּוֹר אֶת חֵלְקוֹ:

תוספתא מסכת תרומות פרק שביעי השלם

ו. האוכל תרומה טמאה - משלם מן החלין הטהורים. שלם מן החלין הטמאין, סומכום אומר: בשוגג - תשלומיו תשלומין. במזיד - אין תשלומיו תשלומין. וחקמים אומרים: בין בשוגג בין במזיד - תשלומיו תשלומין, ויחזור וישלם מן הטהורין:

ז. ישראל שנפלו לו תרומה מבית אבי אמו ואכלה, וכן בעל הבית שגבה בחובו, וכן לאשה בכתבתה - משלם קרן וחמש לכהן חבר, וחבר נותן להם דמים:

ח. הגונב תרומת הקדש ולא אכלה - משלם את הקרן ואין משלם את החמש, וכפל אין בה, שנאמר (שמות כב, ח): "ישלם שנים לרעהו" - ולא להקדש. אבל אכלה - משלם שני חומשים וקרן אחר, קרן וחמש מן החלין והן נעשין תרומה, קרן - לגזבר, וחמש - לבעלים. בקרן - מועלין בו, בחמש זה - אין מועלין. חמש שני - מדמי תרומה ונותן לגזבר. רבי מאיר מתיב בקפה שניה בחלה, רבי יוסי פוטר. וחקמים אומרים: מדמיע - פטור מן החלה. ספק מדמיע - נאכל משום דמיע וחיב בחלה:

ט. רבי אליעזר אומר: משלמין ממין על שאינו מינו, ובלבד שישלם מן היפה על הרע. ביצד? אבל שעורים ושלם חטים, גרונרות ושלם תמרים - תבא לו ברכה. רבי עקיבה אומר: אין משלמים רק ממין על מינו. רבי אליעזר אומר: בשם שמשלמין מן החדש על הישן - כך משלמין ממין על שאינו מינו:

י. האוכל את הטבל - משלם מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה, מן התבואה שלא הביאה שלישי; דברי רבי אליעזר. רבי עקיבה אומר: אין משלמין דבר שלא בא לעונת המעשרות. אמר רבי נתן: היה רבי אלעזר אומר: ימתין עד שיצא שבת, ויצא חוץ לתצר ויגמור:

תוספתא מסכת תרומות פרק שביעי השלם

יא. רבי יהושע אומר: דם שעל הכפר - גורר את מקומו ואוכל את השאר. נמצא בין שניו - מפספס ואינו חושש:

יב. האוכל את הנמלה ואת הכנה שבתבואה - חיב. את הזיו שבעדשים, ואת יתושין שפבליסין, ואת התולעים שבתמרים ושברונגרות - פטור. פרשו וחזרו - חיב. את התולעים שבעקרי אילנות, ואת הקפה שבירק - חיב. יבחושין שביין ושבתמין - הרי אלו מתרין. רבי יהודה אומר: המסננים את היין ואת התמין, המברך על החמה - הרי זה דרך אחרת:

יג. הציר, והתמין, והפורים, והשמן, והדבש - מתרין משום גלוי. ורבי שמעון אומר. אמר רבי שמעון: אני ראיתי ששטה נחש ציר בצידון. אמרו: נחש שוטה היה, ואין מביאין ראיה מן השומים:

יד. משקרת - אסורה משום גלוי. רבי נחמיה אומר: אם היתה תחתונה מכסה, אף על פי שעליונה מגלה - הרי זו מתרת, מפני שארם של נחש דומה לספוג ועומד במקומו:

טו. עפה שלשה במים מגלין, אפלו היא של תרומה - תשרף, ואין צריך לומר של חלין. רבי נחמיה אומר: אפאה - הרי זו מתרת, מפני שארם של נחש פלה באור:

טז. מי כבושין, ומי שלקות, מי תורמוסין - אין בהם משום גלוי. מים ששרה בהן כבושין, שלקות ותורמוסין, אם יש בהם נותן טעם - מתרים, ואם לאו - אסורים. מים שהדית בהן עובטין ודרמסקניות לחולה - אין בהם משום גלוי. מים שנתגלו ותממן - אסורין משום גלוי. מים חמין, כל זמן שמעלין הבל - אין בהם משום גלוי:

תוספתא מסכת תרומות פרק שביעי השלם

י. מום מגליון - לא ישפכם ברשות הרבים, ולא יגבל בהן את הטויט, ולא ישקה מהן נכרי, ולא בהמת אחרים. אבל משקה הוא בהמת עצמו. מים מגליון - לא ירביץ בהן את הבית, ולא ירחץ בהן פניו ידיו ורגליו. אחרים אומרים: לא אמרו אלא בזמן שיש בו סריטה. וכמה הן בקרקעות? ארבעים סאה. אחרים אומרים: מאתים, בין מכנסין בין מפזרין. רבי נחמיה אומר: כדי שתהא חבית של שיטין מתמלא:

יח. מעין, כל זמן שהוא מושך - אין בו משום גלוי. אומר רבי ישמעאל ברבי יוחנן בן ברוקה: מעשה שהלך רבי יוחנן בן ברוקה אצל רבי יוחנן בן נורי לבית שערים, ומצא גבי שאין בו שלשה לוגין, ושחה ושחה מפניו. יין, בין בכלים בין בקרקע - אסור. יין תוסם, כל זמן שהוא תוסם - אין בו משום גלוי. וכמה תוסם? שלשה ימים:

יט. מעשה ונמצא נחש מת בבור יין, ובאו ושאלו את רבי יהודה בן בבא, והתיר להם את הבור:

כ. לגין שהניחו בשדה תבה - תרי זה אסור. בדיקן והניחן - תרי זה מתר. לגין ותיקן - תרי זה אסור. בדיקן והניחן - תרי זה מתר. נתנו בבור, אפלו עמוק מאה אמה - תרי זה אסור. נתנו במגדל אפלו גבוה מאה אמה - תרי זה אסור. בטרקלין אפלו מציר מסיד - תרי זה אסור. מכסין ולא פוקקין. ואם היה פקק, אמן - אסור, ואם לאו - מתר. כמה יהא בנקב? כדי שתכנס בו אצבע קטנה של קטן. נקורי רטב, וקלח של כרוב, וכל דבר שיש בו לחה - אסור. רבי שמעון בן מנסיא אומר: יזרק את הנקור ואוכל את השאר. פטריות - אסורות מפני סכנת נפשות. נקר בתאנה ונעשית גרוגרת, בתמרה ונעשית

תוספתא מסכת תרומות פרק שביעי השלם

יבשה - שתיקן מתרות. ראה צפור שנקרה בתאנה, ועכבר מנקר באבטיח - שניהן אסורין, שאני אומר: שפא נקורין היו. אבטיח שנקר ואכלו ממנו עשרה בני אדם, השאר - הרי זה אסור. וכן חבית שנתגלתה ושתו הימנה עשרה בני אדם, השאר - הרי זה אסור:

כא. אין מרבין תרומות טהורות תלויות זו בזו. אבל מרבין תרומה שנטמאת בולד הטמאה, עם תרומה שנטמאת באב הטמאה, אף על פי שמוסיפין טמאה על טמאה. תלויה שאמר: 'טהורה היא'; 'טמאה היא' - הרי זה טמאה. אם אמר: 'הריני מניחה עד שאשאל עליה' - הרי זה טהורה. נולד לו ספק טמאה, ובין בידו ובין על גבי שלחן - נוטלה ומניחה במקום המצנע:

כב. חבית ששברה בגת העליונה והתחתונה - טמאה. הכל מודים: שתירד ותטמא, ואל יטמאנה ביד:

כג. סיעה של בני אדם, שאמרו להם נכרים: 'תנו לנו אחד מכם ונחרגהו, ואם לאו, הרי אנו הורגין את כלן' - יחרגו כלן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. אבל אם יחדוהו להם כגון שיחדו לשבע בן בכרי - יתנוהו להם ואל יחרגו. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שהוא מבחויץ והן מבפנים, אבל בזמן שהוא מבפנים והם מבפנים, הואיל והוא נחרג והן נחרגין - יתנוהו להן ואל יחרגו כלן. וכן הוא אומר (שמואל ב כ, כב): "ותבוא האשה אל כל העם בתכמתה" וגו', אמרה להם: הואיל והוא נחרג ואתם נחרגין, יתנוהו להם ואל תחרגו בלכם. רבי שמעון אומר: כן אמרה להם: כל המורד במלכות בית דוד - חייב מיתה:

פרק שמיני

א. הזרע חטים של תרומה, עד שלא הביא שלישי - יופך, משהביא שלישי - יקיים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בשוגג, עד שלא הביא - יופך, משהביא שלישי - יקיים. במזיד, זה וזה - יקיים:

ב. הזרע תוספת של תרומה, וסאה עולה מתוך מאה, גדוליהן - חלין. גדולי תרומה - אין תיבין עליהן קרן וחמש, ואין משלמין מהן. הקדש - תיבין עליהן קרן וחמש על מקום אחר אלא לפי חשבון, ותיבין בחלה. תיבין והטבול יום - אין פוסלין בהן, ואין פוסלין בחלין. הדש, כיצד יעשה? מביא קפיפה ותולה בצואר בהמה, ונותן לתוכה חלין מאותו תמין. רבי שמעון אומר: נותן לתוכה ברשינין והן יפות לה מהבל:

ג. מאה לגינין של תרומה ואחד של חלין - פלן מתרין. בדבר שזרעו פלה. אבל בדבר שאין זרעו פלה - לא יעלה. אפלו אחד של תרומה ומאה של חלין - לא יעלה, שאין קרקע עולה באחד ומאה. תלש - יעלה, ובלבד שלא יתפון ויתלש. רבי שמעון אומר: אף יתפון ויתלש ויעלה באחד ומאה:

ד. בצלים של ליטרא, מעשר ראשון שננטעה, והרי בה כעשר לטרין - תיבת בתרומה, במעשר ראשון, ובמעשר שני, ומפריש במקום אחר תרומות ומעשרות, ובמעשר ראשון שבה - עושה אותה תרומה ומעשרות על מעשר ראשון שננטע. ליטרא מעשר שני שננטעה, והרי בה כעשר לטרין - תיבת בתרומה ובמעשר ראשון. ובמעשר שני - חוזר ופודה את מעשר שני שננטע:

תוספתא מסכת תרומות פרק שמיני השלם

ה. המנבש עם הגוי בחסית, אף על פי שפרותיו טבל - אוכל מהן עראי. עם הכותי - לא יאכל. רבי שמעון בן אלעזר אומר: במוצאי שביעית עם ישראל - מתר:

ו. רבי נתן בר יוסף אומר: שתילי בצלים, עד שלש שנים - אסורין, מכאן ואילך - מתרין:

ז. המפריש חבילי תלתן של מעשר - הרי זה פודה את העץ ואת הזרע. תלתן שנפלה בבור של מים - רבי מאיר אוסר, ורבי יהודה מתיר. אמר רבי שמעון: בפה דברים אמורים? בזמן ששקעה, אבל לא שקעה - הרי זו מתרת:

ח. תפוח שרסקו ונתנו תוך העסה וחמצה - רבי יוסי אומר: אין חמוצו חמץ. אחד נותן טעם לשבח ואחד נותן טעם לפגם - זה וזה אסור; דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: לשבח - אסור, לפגם - מתר, כגון החמץ שנפל לגריסין, וגריסין שנפלו לתוך הבור של מים. תמרים שנפל על גביהן יין, גרוגרות שנפל על גביהן שמן - הרי זה אסור, ורבי שמעון מתיר:

ט. שאור שנפל לתוך עסה ואין בה כדי לחמץ, והגביה, ואחר כך נפלה אחרת ואין בה כדי לחמץ, ונתחמץ - מתר. שאור של תרומה ושל שביעית שנפל לתוך העסה, לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ, ונצטרפו וחמצו - אסור לזרים. רבי אלעזר ברבי שמעון מתיר לזרים. היה בזה כדי לחמץ ובזה כדי לחמץ, ונצטרפו וחמצו - אסור לכהנים. רבי אלעזר ברבי שמעון מתיר לכהנים:

י. יין של תרומה שנפל על גבי פרות. וכן שמן של תרומה שנפל על הפרות - ידחן והן מתרין. שמן על גבי יין - יקפה

תוספתא מסכת תרומות פרק שמיני השלם

אותו, ותיזן מתר. נפל על גבי ציר - יקפנו כרי שיבטל טעם
שמן שבו:

יא. כלים שסכן בשמן טמא, וחסור וסכן בשמן טהור. או שסכן
בשמן טהור, וחסור וסכן בשמן טמא - רבי אליעזר
אומר: אחר הראשון אני בא. וחסמים אומרים: אחר האחרון.
שרבי אליעזר אומר: לא יהא אדם סך את כליו שמן טמא, וחסור
וסכן בשמן טהור. כשהן מוציאין - אין מוציאין אלא מן הראשון.
וחסמים אומרים: לא יהא אדם סך את כליו שמן טהור, וחסור
וסך שמן טמא. כשהן מוציאין - אין מוציאין אלא מן האחרון.
כלים שסכן שמן טמא ונגבם - משתמש בהן בטהרה. חזרו ויצאו
מהן משקין - טמאין:

יב. קדרה שבשל בה בשר - לא יבשל בה חלב. תרומה - לא
יבשל בה חלין. ואם בשלן - הרי זה בנוטן טעם:

יג. היו לפניו שתי קדרות אחת של תרומה ואחת של חלין,
ולפניו מדוכה אחת של תרומה, נתן לתוך אחת מהן
ואין ידוע לאיזה מהן נתן. היו לפניו שתי מדוכות, אחת של
חלין ואחת של תרומה, ולפניו קדרה אחת של חלין, נתן
מאחת מהן ואין ידוע מאיזה מהן נתן - הריני אומר: מתוך
של חלין נתן. היו לפניו שתי קדרות, אחת של חלין ואחת
של תרומה, ולפניהן שתי מדוכות, אחת של חלין ואחת של
תרומה, נתן משתייהן ואינו יודע אם מזו לתוך זו, ואם זו
לתוך זו - הריני אומר: תרומה לתוך תרומה נתן, וחלין
לתוך חלין נתן. ואם היה טבל מעשר ראשון ומעשר שני -
הרי זה אסור, שלא התירו ספק מדמע אלא בדבר שיש לו
מתירין:

תוספתא מסכת תרומות פרק שמיני השלם

יד. תתיבה אסורה שנתערבה בחתיכות, אפלו הן אלה - בלן אסורות. הרטב - בנותן טעם. אם נמחה - הרי זה בנותן טעם. תתיבה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חלין, וכן פרוסה של לחם הפנים שנתערבה במאה פרוסות של חלין - הרי אלו יעלו. תתיבה של חטאת במאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאת טהורה, וכן פרוסה של לחם הפנים טמא שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים טהור - הרי אלו יעלו. רבי יהודה אומר: לא יעלו. וכן בחלות תודה. טבל ויין נסך, מין במינו - כל שהוא, ושלא במינו - בנותן טעם. ושאר כל האסורין, בין במינו בין שלא במינו - בנותן טעם:

פרק תשיעי

א. דג טמא שכבשו עם דג טהור, כל גרב"ק שמחזיק סאתים שבו משקל עשרה זוז שביהודה, שהן עשר סלעים בגליל, דג טמא - צירו אסור. רבי יהודה אומר: רביעית בסאתים. רבי יוסי אומר: אחד מששה עשר בו. אמר רבי שמעון בן מנסיא: אין לד' גרב שמחזיק סאתים, שבו משקל עשרה זוז ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל, דג טמא, שאין בו רביעית ציר. אמר רבי יוסי פר יהודה: במה דברים אמורים? בזמן ששולה ומניח לפניו ומצא בו פשעור הזה, אבל אם היה נוטל וזרק ראשון, אף על פי שמצא בו יתר מפשעור הזה - מתר:

ב. דג טמא שכבשו עם דג טהור - מדיחו ומתר. דג טמא מליח ודג טהור תפל - אסור. דג טהור מליח ודג טמא תפל -

תוספתא מסכת תרומות פרק תשיעי השלם

מִתֵּר. דָּג טָמֵא שֶׁבִשְׁלוּ עִם דָּג טָהוֹר - רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ הוּא
קִפְלוּט, אִם יֵשׁ נוֹתֵן טַעַם - אָסוּר, וְאִם לֹא - מִתֵּר:

ג. אֵלּוּ הֵן מֵיֵי חֲסִיּוֹת? הַלּוֹף וְהַשּׁוֹם וְהַבְּצָלִים וְהַקִּפְלוּטוֹת. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לָךְ מֵיֵי חֲסִיּוֹת - אֶלָּא קִפְלוּט בְּלִבְד:

ד. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כּוֹבְשִׁין בְּצִלִּין שֶׁל תְּרוּמָה בְּחֹמֶץ שֶׁל חֶלְוִין,
וְאֵין כּוֹבְשִׁין בְּצִלִּין שֶׁל תְּרוּמָה בְּחֹמֶץ שֶׁל תְּרוּמָה, וְאֵין
צָרִיךְ לִזְמַר בְּצָלִים שֶׁל חֶלְוִין בְּחֹמֶץ שֶׁל תְּרוּמָה. רַבִּי עֲקִיבָה
אוֹמֵר: כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה - אֵין מִתְרִין אֶלָּא עִם הַבֶּשֶׂר.
בֶּשֶׂר בְּבֶשֶׂר - אָסוּר. וְכָל הַמִּתְבַּשְּׁלִין עִם הַבֶּשֶׂר - תְּרִי אֵלּוּ
אָסוּרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּבֵד - אוֹסֶרֶת וְנֶאֱסָרֶת. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל
בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: שְׁלוּקָה - אוֹסֶרֶת וְאֵינָה נֶאֱסָרֶת.
מִבְּשֻׁלֵת - אוֹסֶרֶת וְנֶאֱסָרֶת:

ה. בִּיצִים טְהוֹרוֹת שֶׁשָּׁלְקָן עִם בִּיצִים טָמְאוֹת, אִם יֵשׁ בְּהֵן בְּנוֹתָן
טַעַם - אָסוּרוֹת, וְאִם לֹא - מִתְרוֹת. בִּיצִים שֶׁשָּׁלְקָן
וּמִצָּא בְּאַחַת מֵהֵן אֶפְרוֹחַ, אִם יֵשׁ בְּהֵן בְּנוֹתָן טַעַם - אָסוּרוֹת,
וְאִם לֹא - מִתְרוֹת. גְּעוּלֵי בִיצִים - מִתְרִין בְּאֶכֶלָּה. בִּיצִים מוּזְרוֹת
- נֶפֶשׁ יָפָה תֹאכֵל. מִצָּא בְּאַחַת מֵהֵן דָּם - זוֹרֵק אֶת הַדָּם וְאוֹכֵל
אֶת הַשָּׂאָר:

ו. אוֹכֵל אָדָם דָּגִים וְחִגְבִּים, בֵּין חַיִּין וּבֵין מֵתִים, וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ.
יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלַל לְתוֹךְ הַמוֹזְרִים - אָסוּר לְזָרִים. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל מִתִּיר לְזָרִים:

ז. נוֹתֵן אָדָם דְּבִלָּה וְגִרוּגָרוֹת לְתוֹךְ הַמוֹזְרִים כְּדֶרֶךְ שְׁנוֹתָן אֶת
הַתְּבִלִּין, אֲבָל לֹא יִסְחָטֵם לְהוֹצִיא מֵהֵן מִשְׁקִין. בְּתַבְלִין

תוספתא מסכת תרומות פרק תשיעי השלם

- מתר מפני שהן מלאכתן. צורר את התבלין ונותנן לתוך התבשיל, אם בטל טעמן - מתרין, ואם לאו - אסורין:

ה. אין עושין את תנין - אלוניתית, ואת השמן - ערב. סף את השמן ואין סף יין. השמן - דרכו לסיכה, יין - אין דרכו לסיכה:

ט. דבש תמרים - רבי אליעזר אומר: תיב במעשרות. אמר רבי נתן: מודה רבי אליעזר שפטור מן המעשרות. אבל אומר היה רבי אליעזר: שלא יאכל מן הדבש עד שיתקן התמרים. מודה רבי אליעזר: שאם תקן התמרים ודובשן באספמא - שמתר. דבש תמרים - מטמא משום משקה. אמר רבי נתן: מודה רבי אליעזר שאין זה מטמא משקה. על מה נחלקו? על שנתן לתוכו מים, שרבי אליעזר מטמא משום משקה, וחכמים אומרים: הולכין אחר הרב:

י. זיתים של תרומה טהורים - יעשו שמן. טמאים - לא יעשו שמן. ענבים בין טמאות בין טהורות - לא יעשו; דברי רבי מאיר. רבי יעקב אומר, מודה רבי אליעזר לרבי יהושע: בזיתים טהורין - שיעשו שמן. על מה נחלקו? על זיתים טמאים, שרבי אליעזר אומר: לא יעשו, ורבי יהושע אומר: יעשו. וענבים טהורות - יעשו, וטמאות - לא יעשו. אמר רבי יהודה: מודה רבי יהושע לרבי אליעזר בזיתים ובענבים טהורות - שיעשו. על מה נחלקו? על הטמאים, שרבי אליעזר אומר: לא יעשו, ורבי יהושע אומר: יעשו. אמר רבי: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על זיתים טהורין - שיעשו, ועל זיתים וענבים טמאים - שלא יעשו. על מה נחלקו? על זיתים טמאים ועל ענבים טהורות, שרבי אליעזר אומר: לא יעשו, ורבי יהושע אומר: יעשו:

תוספתא מסכת תרומות פרק תשיעי השלם

יא. תְּרוּמָה - נִתְּנָה לְאֹכִילָה וְלִשְׁתִּיָּה וְלְסִיכָה, לְאֹכֹל דְּבַר שְׂדֵרְכּוֹ לְאֹכֹל, וְלִשְׁתּוֹת דְּבַר שְׂדֵרְכּוֹ לִשְׁתּוֹת, וְלִסּוּד דְּבַר שְׂדֵרְכּוֹ לְסוּד. בֵּיצַד לְאֹכֹל דְּבַר שְׂדֵרְכּוֹ לְאֹכֹל? אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְאֹכֹל קְנוּבוֹת שֶׁל יָרֵק, וְלֹא פֶת שְׁעֵפֶשֶׁת, וְלֹא תִבְשִׁיל שְׁעֵבְרָה צוֹרְתוֹ. רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: תְּרוּמָה שֶׁנִּפְסְלָה מִלְאָכֵל אָדָם, וְהִכְלִיב יָכוֹל לְאֹכְלָה - מְטֵמָא טְמֵאת אוֹכְלִין, וְשׁוֹרְפִין עִם הַטְּמֵאָה. בֵּיצַד לִשְׁתּוֹת דְּבַר שְׂדֵרְכּוֹ לִשְׁתּוֹת? אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיזֵת גּוֹמֵעַ אַנְיָרוֹן וְאַכְסָרִין, וְלִשְׁתּוֹת יַיִן בְּשִׁמְרִיו. הַחוֹשֵׁשׁ בְּשָׁנָיו - לֹא יִגְמַע בְּהֵן אֶת הַחֶמֶץ וַיְהִי פוֹלֵט, אֲבָל מְגַמֵּעַ וּבוֹלֵעַ וּמְטַבֵּל בְּדֵרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הַחוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ - לֹא יַעֲרֵעֵנוּ בְּשֶׁמֶן, אֲבָל נוֹתֵן שֶׁמֶן הַרְבֵּה לְתוֹךְ אַנְיָרוֹן וּבוֹלֵעַ. בֵּיצַד לְסוּד דְּבַר שְׂדֵרְכּוֹ לְסוּד? סָף אָדָם שֶׁמֶן עַל גַּבֵּי מִכְתּוֹ, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִטּוֹל בְּמוֹךְ וּבְמִטְלִית וַיִּתֵּן עַל גַּבֵּי מִכְתּוֹ. הַחוֹשֵׁשׁ בְּרֵאשׁוֹ וְכֹל מִי שֶׁעָלוּ לוֹ חֲטָטִין - סָף אֶת הַשֶּׁמֶן וְאֵינוֹ סָף יַיִן וְחֶמֶץ, שֶׁהַשֶּׁמֶן - דֵּרְכּוֹ לְסִיכָה, יַיִן וְחֶמֶץ - אֵין דֵּרְכּוֹ לְסִיכָה:

יב. יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה - אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֱלוֹנְתִית, וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אַנְוּמְלִין, וְלֹא יִתֵּן מִשִּׁירֵי הַכּוֹס בִּידְיוֹ, וְהָאִשָּׁה לֹא תִדְיַח בּוֹ אֶת בָּנָהּ. רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא אוֹ שֶׁנִּתְּנָה - שׁוֹפֵךְ וְשׁוֹנֶה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. גִּרְעִינֵי זֵיתִים, גִּרְעִינֵי תְּמָרִים, וְגִרְעִינֵי חֲרוּבִין, כָּלָן אֵף עַל פִּי שְׂאִין מְכַנְסִין - אֶסוּרִין. וְשָׂאֵר כָּל הַגִּרְעִינִין, מְכַנְסִין - אֶסוּרִין, שְׂאִין מְכַנְסִין - מִתְּרִין:

תוספתא מסכת תרומות פרק עשירי השלם

ב. קְלִיפֵי פוּלִין וְשׁוּמְשָׁמִין, יֵשׁ בָּהֶן אֶכֶל - אֲסוּרִין, אֵין בָּהֶן אֶכֶל - מְתָרִין. קְלִיפֵי מְלֻפְפִין, אֵף עַל פִּי שְׂאִין בָּהֶן אֶכֶל - אֲסוּרִין. גְּרַעֲיֵי אֶתְרוּג - מְתָרִין. קְלִיפֵי אֶתְרוּג אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהִבְרִיית אֹזְבָלִין מֵהֶן. קְלִיפֵי אֲבִטִיחַ וּמְעֵי אֲבִטִיחַ וּקְנוֹבֵת יֵרֵק שֶׁל תְּרוּמָה - רַבִּי דוֹסָא מְתִיר לְזָרִים, וְחֲכָמִים אוֹסְרִין. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשְׁמוֹ: הַבְּרוֹת וְהַסְּפּוֹת - אֲסוּרוֹת, בְּאֶמְצַע קִיץ - מְתָרוֹת:

ג. כִּשְׁם שְׁאֲסוּרוֹת לֶאֱכֹל בַּתְּרוּמָה - כִּךְ אֲסוּרוֹת בְּטָבֵל וּבְמַעֲשֵׁר טָבֵל, וּבְמַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ, וּבְמַעֲשֵׁר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ. הַמְצוּלוֹת וְהַרְקָבוֹנוֹת שֶׁל תְּרוּמָה - אֲסוּרוֹת, הֵעֵלוּ אֲבָק - מְתָרוֹת. סָבִין שֶׁל חֲדָשׁוֹת - אֲסוּרוֹת, שֶׁל יִשְׁנוֹת - מְתָרוֹת. עַד מָתִי חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת? כָּל זְמַן שֶׁבָּנִי אָדָם רְגִילִין לְחַבֵּט בֵּין הַגְּרָנוֹת. רַבִּי אַחָא אוֹמֵר: שְׁלֵשִׁים יוֹם:

ד. תִּלְתָּן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁחָפָה בָּהּ בֵּת כֹּהֵן רֵאשָׁה - אֵין רֵשָׁאָה בֵּת יִשְׂרָאֵל לְחוּף אַחֲרֶיהָ. אֲבָל מְעַנְגַת שְׁעָרָה בְּשַׁעְרָה:

ה. קְטַנִּיּוֹת שֶׁל תְּרוּמָה - אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ טְחִינִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר בְּכַרְשִׁינִין:

ו. כִּמָּה יֵחָא בַתְּרוּמַת מַעֲשֵׁר שֶׁל דְּמַאי וְיוֹלִיכְנָה לְכַהֵן? אֶחָד מִשְׁמוֹנָה שְׁבַשְׁמִינִית. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁל דְּמַאי, אֲבָל בְּשֵׁל וְדַאי, אֶפְלוּ כָּל שְׁהוּא - אֲסוּר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּטַמְאָה, אֲבָל בְּטְהוֹרָה, אֶפְלוּ כָּל שְׁהוּא. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בַּתְּרוּמוֹת מַעֲשֵׁר שְׁבַשְׁאָר כָּל הַפְּרוֹת, אִם יֵשׁ בָּהּ כְּשַׁעוֹר - הוּא נוֹתְנָה לְכַהֵן, וְאִם לֹא - מִשְׁלִיכָהּ בְּאוֹר וְשׁוֹרְפָהּ:

ז. פָּרְתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּלְדָה בְּכוֹר - מֵאֲכִלָּה כְּרִשִׁינִין שֶׁל תְּרוּמָה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁזָכוּ לָהּ כְּרִשִׁינִין. נוֹתֵן אָדָם כְּרִשִׁינֵי תְּרוּמָה לְתוֹךְ שׁוֹכָיו וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

תוספתא מסכת תרומות פרק עשירי השלם

ח. עבד כהן שברח, ואשת כהן שמרדה - הרי אלו אוכלין בתרומה בחזקת שהן קנימין. וכן לא יצא הרוצח מחוץ לגבול עיר מקלטו, בחזקת שכהן גדול קנים:

ט. בקרו של כהן שהיה עומד אצל בקרו של ישראל, וכן כליו של כהן שהיה נארג אצל כליו של ישראל - הרי זה מדליק עליהן שמן שרפה. ישראל שהיה יושב בחנותו של כהן - הרי זה ממלא לו את הנר. שמן שרפה עולה לעליה ויורד לדור, לעשות צרכיו של כהן, ולא לעשות צרכיו של ישראל. אם היה שותף עמו בחנות - הרי זה מתר. וכן כהן שהיה מוסב בתוך ביתו של ישראל - הרי זה מדליק לו את הנר. שמן שרפה, אף על פי שעמד כהן והלך לו - אין מחיבין אותו לכבותו עד שיתכבה מאליו. ישראל שנכנס לתוך ביתו של כהן להדליק לו את הנר, ומבקש לילך - טובל לו פתילה בשמן שרפה. וכן בת ישראל שנכנסה אצל בת כהן, ומבקשת לילך - טובלת לה פתילה בשמן שרפה. בת כהן שהיתה בידה נר מלא שמן שרפה בערב שבת עם חשכה - הרי זו נותנת לתוכו חלין כל שהוא ומדליקו:

י. סך כהן עצמו שמן של תרומה, ומביא בן בתו ישראל ומעגלו על גביו. סך כהן עצמו שמן של תרומה, ונכנס למרחץ, ואין חזר נמנע מלשמשנו אף על פי שניסך הימנו. לא יתן כהן שמן של תרומה על גבי טבלא של שיש להתעגל עליהם, רבן שמעון בן גמליאל מתיר:

יא. שמן של מעשר שני - אין סכין אותו בידים טמאות. נפל על גבי בשר - משפשף אפלו בידים טמאות. שמן של תרומה - אין חוסמין בו תנור וכירים, ואין סכין בו מנעל וסנדל.

תוספתא מסכת תרומות פרק עשירי השלם

לא יסודך את רגליו והוא בתוך המנעל, ולא יסודך את רגליו והוא בתוך הסנדל. אבל סך את רגלו ונותנה למנעל, סך את רגלו ונותנה לסנדל. סך הכהן עצמו שמן של תרומה, ומתעגל על גבי קטובליא חדשה ואינו חושש:

יב. שמרים של מעשר שני - אסור, ושני - מתר. רבי מאיר אומר: שני - בנותן טעם. ושל תרומה, ראשון ושני - אסור. שלישי - מתר. ורבי מאיר אומר: שלישי - בנותן טעם. ושל חדש, ראשון ושני ושלישי - אסור, ורביעי - מתר. רבי מאיר אומר: רביעי - בנותן טעם. שמרי נכרים שיבשו - אסורין בהנאה:

יג. חרסין של זב ושל זבה, ראשון ושני - טמא, שלישי - טהור. במה דברים אמורים? בזמן שנתן לתוכו מים, אבל לא נתן לתוכו מים, אפלו עד עשירי - טמא. רבי אליעזר בן יעקב אומר: שלישי אף על פי שלא נתן לתוכו מים - טהור:

יד. לוקחין ושואלין מימי רגלים מכל מקום, ואין חוששין שפא של נדות הן, שלא נחשדו בנות ישראל להיות מכנסות מימי רגליהם בשעה שהן נדות:

טו. אין מערבין תרומת תבואה וקטנית באחד. אבל מערבין שמשמין באפילים, בעדשים, וכל דבר שדרכו ליכבד. משחרבה יהודה, מהרה תבנה - התחילו לערב תבואה בתבואה וקטניות בקטניות, אבל לא תבואה בקטניות ולא קטניות בתבואה:

טז. כהן שנתנו לו תרומה ומצא בו דברים אחרים - הרי אלו אסור. ולא עוד: אלא שמשלימין לבית הדמע:

תוספתא מסכת תרומות פרק עשירי השלם

י. אין מביאין תרומה מן הגרן לעיר, ומן המדבר לישוב. אבל במקום שחיה אוכלתה ובהמה אוכלתה - התקינו: שיהא מביא ונוטל שָׁכְרוּ מִבֵּהֶן, מִפְּנֵי בַּיּוֹן תְּרוּמָה:

יח. עֲשָׂרָה אֵין חוֹלְקִין לָהֶם בֵּין הַגְּרָנוֹת. אֱלוֹ הֵן: חֵרֶשׁ שׁוֹטֵה וְקֶטָן, טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹם, נָשִׁים וְעֶבְדִּים, וְעֶרְל וְטָמֵא, וְהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שְׂאִינָה הוֹגְנֶת לוֹ. וְכֵן מְשַׁלְּחִין לָהֶם תְּרוּמָה מִתּוֹךְ הַבַּיִת, חוּץ מִן הַטָּמֵא. וְהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שְׂאִינָה הוֹגְנֶת לוֹ:

מסכת מעשרות

פרק ראשון

א. קנן גרנן למעשרות - חייב עליו משום, טבל משתגמר מלאכתו ומלאכת מכןסתו]:

ב. כל שתחלתו אכל וסופו אכל, כגון ירק - חייב בתחלתו וחיב בסופו. כל שתחלתו אכל ואין סופו אכל, כגון המקנים זרע לירק - חייב בתחלתו ופטור בסופו. כל שאין תחלתו אכל וסופו אכל, כגון פרות אילן - פטור בתחלתו וחיב בסופו. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: אפלו לא הביא איש אלא גרגיר אחר באשכול - כל האשכול פלו חרי זה חייב:

ג. האלצרין, והאפרסקין, והאסטרובלין - משיעשו קלפה. האגוזין, השקדין - משיעשו מגורה. רבי יהודה אומר: משיעשו קלפה. באיזו קלפה אמרו? בקלפה תחתונה שעל גב אכל. נהוראי בן שונאי אומר משום רבי שמעון: תפוחין קטנים - פטורין. תפוחי גדולים - חייבין. תפוחי מילא - חייבין, בין גדולים בין קטנים. רבי ישמעאל ברבי יוסי אמר משום אביו: שקדים המרים - חייבין בין קטנים בין גדולים. שקדים מתוקין - משתפרש קלפתן החיצונה. רבי ישמעאל פוטר את המלפונות בקטנן עד שיקרחו:

קב. הגר"א לא גרס לה הכא, רק להלן בהלכה ד'.

קג. שיש על הקלפה כמין שערות, ונקרחות בגמר בשולן.

תוספתא מסכת מעשרות פרק ראשון השלם

ד. הַפִּיאָה, וְהָאֵזוּב, וְהַקּוֹרְנִית - מְשִׁינִיצוּ. וְכָל הָאוֹבִים אֲדָמִין - מְשִׁינִיצוּ. הֵיְתָה שְׁנֵיָה וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית - תְּרֵי הֵן שָׁל שְׁלִישִׁית. הֵיְתָה עָרֵב שְׁבִיעִית וְנִכְנְסָה שְׁבִיעִית - תְּרֵי הֵן שָׁל שְׁבִיעִית. רָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל הַגָּמוֹר - שֶׁהוּא לְשַׁעְבֵּר, וְעַל שְׁלֹא הֵנִץ - שֶׁהוּא לְעֵתִיד לָבֵא. עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל הֵנִץ, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמֵר: לְשַׁעְבֵּר. וּבֵית הַלֵּל אוֹמֵר: לְעֵתִיד לָבֵא. גֵּרְנֵן לְמַעֲשָׂרוֹת - חֵיב עָלָיו מִשּׁוֹם טָבַל מִשְׁתַּגְּמָר מְלֹאכְתּוֹ וּמְלֹאכְתּוֹ מִכְּנֻסָתּוֹ. הֵיָה מִפְּקָם רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, וּמִשְׁלִיךְ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן - אֵינּוּ חֵיב עַד שְׁיִגְמֹר כָּל צָרְכּוֹ:

ה. תּוֹרְמִין קְשׁוּאִין וְדְלוּעִין, אָפַּ עַל פִּי שְׁלֹא פִיקָם. אֲבִטְיַחִין וּמְלִפְפוֹנוֹת, אָפַּ עַל פִּי שְׁלֹא שָׁלֵק. מְלִפְפוֹנוֹת שְׁעֵתִידִין לְעֵלוֹתָן מִן הַיּוֹרָה - אֵינּוּ חֵיב עַד שְׁיַעֲלֶם מִן הַיּוֹרָה. יָרֵק שְׁנֶאֱגָדוּ בַשָּׂדֶה וְעֵתִיד לְאָגֵד צִינוּקִי קָטָן לְשׁוֹק, בֵּינּוֹן שְׁאֵגְדוּ בַשָּׂדֶה - תְּרֵי זֶה חֵיב:

ו. הַמְּלִקֵט בַשָּׂדֶה, בֵּינּוֹן שְׁלִקֵט כָּל צָרְכּוֹ - תְּרֵי זֶה חֵיב. הַמְּלִקֵט בַשָּׂדֶה, וְעֵתִיד לְקַלֵּעַ בְּשׁוֹם וּלְאָגֵד בְּבָצֵל - אֵינּוּ חֵיב עַד שְׁיִקְלַע וְיִאָגֵד. שְׁבָלִין הַפּוֹלְטוֹת מִן הַגֵּרֵן, וּמִחִפּוֹרוֹת שָׁל כָּרִי, וּקְצִיצִין שָׁל קִטְנִיּוֹת, בֵּינּוֹן שְׁנֵתְמַרְחַת הַגֵּרֵן - לֹא יֵאכַל עַד שְׁיַעֲשֶׂר. קִטְנִיּוֹת - מְשִׁיכְבֵּר, אֲבָל נוֹטֵל מִתַּחַת כְּבָרָה וְאוֹכֵל:

ז. הַמְּקַדֵּישׁ אֶת הַבּוֹר עַד שְׁלֹא שִׁילָה וְקִיפָה, וּפְדָאָה - חֵיב. וּמְשִׁשִׁילָה וְקִיפָה וּפְדָאוּ - חֵיב. הַקְּדִישׁוֹ עַד שְׁלֹא שִׁילָה וְקִיפָה, וּבֹא גִזְבֵּר וְשִׁילָה וְקִיפָה, וְאַחַר כֵּן פְּדָאוּ - פְּטוֹר, הוֹאִיל וּבִשְׁעַת חוֹבָתוֹ הֵיְתָה פְּטוֹרָה. הֵיִינּוּ - מְשִׁיִקְפָה. אָפַּ עַל פִּי שְׁקִיפָה - קוֹלֵט מִן הַגֵּת הָעֲלִיוֹנָה וּמִן הַצְּנוּר וְשׁוֹתָה:

קד. פְּרוּשׁ: אֲגוּדָה. מְלִשׁוֹן הַפְּתוּב (יְרֵמְיָה כט, כו): "וְאֵל הַצִּינֵק".

תוספתא מסכת מעשרות פרק ראשון השלם

ח. השמן - משירר לעוקל. אף על פי שירר - נוטל מן העוקל, ומן המלול, ומבין הפסין, ונותן לחמיטה ולתמחוי. אבל לא יקבל הפלי להיות משתמש ממנו והולך. היה אוכל והותיר, וחשכה בליל שבת - מתר. אמר רבי שמעון בן אלעזר: במה דברים אמורים? בזמן שאכל והותיר וחשכה בליל שבת. אבל לא יתבון ויתן לתוך אנרון הרבה בשביל שיותיר ויכניס לתוך ביתו:

ט. המקפה בערבה, והמקפה בפלי - נותן לחמיטה ולתמחוי. המערה ממיחם למיחם, ומאלפם לאלפם, ומקדרה לקדרה - מתר לתן לשני ואסור לתן לראשון:

י. הפוחט ענבים, לתוך ידו - תרי זה פטור. לתוך הפלי - תרי זה חיב:

יא. תבדדין המדליקין מבר לבד - אין חוששין משום גזלו של בעל הבית, שפך נחגו:

יב. היה דש בתבית ומעגל במגורה, נשברה התבית ונפתחה המגורה - אסור לאכל מהן עראי. רבי יוסי מתיר, מפני שהתחונות צריכות לעליונות:

פרק שני

א. החמורין ובעלי הבית שהיו עוברין ושבים ממקום למקום - אוכלין ופטורין, עד שפגיעין לאותו מקום. אם יחד להן בעל הבית בית בפני עצמן, אם לנין שם - חיבין לעשר, ואם לאו - פטורין מלעשר:

תוספתא מסכת מעשרות פרק שני השלם

ב. מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי יוחנן בן זכאי לברר חיל, והיו בני עירות מביאין להם תאנים, אמר: מה אנו לעשר? אמר להם: אם לנין אנו פאן - אנו תיבין לעשר, ואם לאו - פטורין מלעשר. הגיעו למקום לינה, אפלו שתי שעות - צריכין לעשר. רבי מאיר אומר: הגיעו למקום שביתה, אפלו ביום השני - צריכין לעשר:

ג. התורם גרוגרות ועתיד לדורסן, תמרים ועתיד לדושן, רבי אליעזר אומר: לא יאכל מהן עראי. וחכמים אומרים: אוכל מהן עראי. מודה רבי אליעזר לחכמים: בתורם שבלין ועתיד לעשותן גרן, ענבים ועתיד לעשותן יין - שיאכל מהן עראי. ומודים חכמים לרבי אליעזר: בכלכלה שתתם עד שלא נגמרה מלאכתה - שלא יאכל ממנה עראי. ורבי שמעון מתיר מקל וחמר. ומה אם בשעה שיש עליה זיקת שלשה מעשרות - אוכל הימנה ארעי, שעה שאין עליה אלא זיקת שני מעשרות - אינו דין הוא שיאכל הימנה עראי!

ד. הלוקח גרוגרות ועתיד לדורסן, תמרים ועתיד לדושן, רבי מאיר אומר: לא יאכל מהן עראי, ומעשרן דמאי. וחכמים אומרים: אוכל מהן עראי, ומעשרן ודאי. מודה רבי מאיר לחכמים: בלוקח שבלין ועתיד לעשותן גרן, ענבים ועתיד לעשותן יין, זיתים ועתיד לעשותן שמן - שאוכל מהן עראי. ומודים חכמים לרבי מאיר: בפרות שאין צריכין גמר מלאכה - שלא יאכל מהן עראי:

ה. הבוצר פרמו לשוק, שאם לא מצא להן שוק מחזירן לגת. זיתים לשוק, אם לא מצא להן שוק מחזירן לפד - אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי:

תוספתא מסכת מעשרות פרק שני השלם

ו. אָמַר לוֹ: 'צֵא וְלָקַט לְךָ תְּאֵנִים מִן הַתְּאֵנָה' - אוֹכֵל מִהֵן עֲרֵאֵי וּמַעֲשָׂרֵן וּדְאֵי. 'צֵא וּמִלֵּא לְךָ כִּלְכֵּלָה זֶה' - אוֹכֵל מִהֵן עֲרֵאֵי וּמַעֲשָׂרֵן דְּמֵאֵי. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּעַם הָאָרֶץ. אֲבָל בְּחֵבֵר - אוֹכֵל וְאֵין צָרִיד לְעֵשֶׂר; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּעַם הָאָרֶץ. אֲבָל בְּחֵבֵר - לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֶׂר, שְׁלֵא נַחֲשָׁדוּ חֵבְרִין תּוֹרְמִין שְׁלֵא מִן הַמִּקְפָּה. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי מַדְבָּרֵי אַפֵּא, מְטָב יִתְרַמּוּ חֵבְרִין שְׁלֵא מִן הַמִּקְפָּה, וְאֵל יֹאכִילוּ אֶת עַמֵּי הָאָרֶץ טְבָלִים:

ז. אָמַר לוֹ: 'צֵא וְלָקַט לִי תְּאֵנִים מִן הַתְּאֵנָה' - אוֹכֵל וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם גָּזֵל. 'צֵא וּמִלֵּא לִי כִּלְכֵּלָה זֶה' - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם גָּזֵל. בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - מוֹצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת מִשָּׁל בַּעַל הַבַּיִת וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ:

ח. אָמַר לוֹ: 'צֵא וְלָקַט לְךָ עֲשָׂרִים תְּאֵנִים מִתּוֹךְ שְׁלִי, וְאֵנִי אֲמַלֵּא כְּרַסִּי מִתּוֹךְ שְׁלִי', הַמִּלְקָט בְּמַנְיִן - חֵיב. הַמִּמְלֵא כְּרַסוֹ - פְּטוּר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: הַמְצָרָף שְׁלֵשׁ תְּאֵנִים בְּתוֹךְ פִּי - פְּטוּר. אַרְבַּע - חֵרִי זֶה חֵיב. אָמַר לוֹ: 'צֵא וְלָקַט לְךָ כִּלְכֵּלָה גְּדוּלָה' - אֵין פְּחוּתָה מִסְּאָה. 'בֵּינוּנִית' - אֵין פְּחוּתָה מִתְּרַקַּב. 'קִטְנָה' - אֵין פְּחוּתָה מִקַּבִּים:

ט. הַמְּבִיא תְּאֵנִים מִן הַשָּׂדֶה לְאֹכְלָן בְּחֵצֵר שְׁפִטוּרָה מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת, שָׁכַח וְהִכְנִיסָן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ - מוֹצִיאָן לְחֵצֵר וְאוֹכֵל מִהֵן עֲרֵאֵי:

י. הַמְּבִיא תְּאֵנִים מִן הַשָּׂדֶה לְאֹכְלָן בְּרֵאשׁ גִּגוּ, שָׁכַח וְהִכְנִיסָן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ - אוֹכֵל מִהֵן עֲרֵאֵי. הַמְּבִיא תְּאֵנִים מִן הַשָּׂדֶה, וְהִעֲבִירָן בְּחֵצֵרוֹ לְאֹכְלָן בְּרֵאשׁ גִּגוּ - לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֶׂר; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַעֲלָן לְרֵאשׁ הַגִּגּוּ וְאוֹכֵל:

תוספתא מסכת מעשרות פרק שני השלם

יא. המוציא את פועליו לשדהו - אין רשאי להאכילן אלא אם כן עשר, והן אינן רשאים לאכל אלא אם כן עשרו. ואם היה בעל הבית מוציא ונותן לפניהן בעין יפה - אוכלין ואין צריכין לעשר:

יב. האומר לחברו: 'הילך אפר זה ותן לי בו חמש תאנים' - אוכל אחת אחת ופטור. אם צרפן - חיב. היה בעל הבית מוציא ונותן לו - לא יאכל עד שיעשר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בין כך ובין כך - אוכל אחת אחת ופטור. ואם צרף - חיב:

יג. הלוקח גרוגרות מן המקצה - לא יאכל עד שיעשר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: במה דברים אמורים? בלקט מתוך שלו. אבל בלקט מתוך של חברו - אוכל ואין צריך לעשר:

יד. פועליו שהיו מנכשין בשדה, ומעדרין בשדה - לא יאכלו מן תזית ומן התאנה, אלא אם כן נתן להן בעל הבית רשות. נתן להם בעל הבית רשות - אוכלין ומצטרפין ופטורין. במה דברים אמורים? בזמן שאין להם עליו מזונות. אבל אם יש להן עליו מזונות - אוכלין ופטורין. ואם צרפו - חיבין:

טו. פועליו שהיו עודרין בתאנים, וגודרין בתמרים, ומוסקין ביותים - אוכלין ופטורין, ששתורה נתנה להן רשות. לא יספות במלח ויאכל - אלא אם כן נתן לו בעל הבית רשות. ולא יאכל בהן פתו - אלא אם כן נתן לו בעל הבית רשות:

טז. השוכר את הפועל לנפש בבצלים - מקרטם עלה עלה ואוכל. לא יאחו קלח בידו, אלא מקרטמו במחפר לקרקע ואוכל:

תוספתא מסכת מעשרות פרק שני השלם

י. פועלין שהיו עוקרין בבצלים, ואוגדין בבצלים - אוכלין ופטורין, שהתורה נתנה להן רשות:

יח. מצא פריכות ברשות היחיד - אסורות משום גזל, וחיבות במעשרות. ברשות הרבים - מתרות משום גזל, ופטורות מן המעשרות. והאלומות, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים - אסורות משום גזל וחיבות במעשרות:

יט. מצא תבואה ממרתת העשויה פרי - אסורה משום גזל. מפזרת - מתרת משום גזל. בין פך ובין פך - חיבין במעשרות ופטורין מתרומה גדולה. ובעל הבית עושה אותה תרומה ומעשרות ואינו חושש. מצא פלפלה מחפה - אסורה משום גזל וחיבת במעשרות. עד היכן? עד פרי שיכול לתרום מן המקום. לאחר פך - עושה אותה דמים:

כ. מצא קציצות - לא יהא קוצץ והולך ואוכל בהן, לפי שנחשדו רב אדם עליהן. היתה לו ערמה של בצלים, ושל גרוגרות, ושל חרובים בראש גנו - בורר ואוכל, בורר ומניח על השלחן, בורר ומשליך לפני בהמתו בתצר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין בהמה אוכלת עראי בתצר. וכלן שהכניסן מן השדה לעיר - לא יאכל מהן עראי, לפי שאין סופו להחזיר את המותר. לעולם מאכילה פקיעי עמיר עד שיעשה חבילות:

כא. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי עקיבא: כל שאחד פותח ואחד נועל - פטור. בשני שתפים בשני דירים. תגנות - פטורין, אף על פי שהן של חצר תיבת, מעלין לראש תגג ואוכל:

קה. בירושלמי: מן המקור.

תוספתא מסכת מעשרות פרק שני השלם

כב. בית הכנסת ובית התלמוד, אם יש בהן בית דירה - אין אוכל בהן עראי. ואם לאו - אוכל בהן עראי. האוריות, והאוצרות שבשדה העשויות למכנס בהן - אוכל בהן עראי. לבית דירה - אין אוכל בהן עראי. רבי נחמיה אומר: חצר הנעדרת - תרי היא כגנה ואוכל בה עראי:

כג. ספת היוצרים, אחרים אומרים משום רבי נתן: הפנימית - תיבת, והחיצונה - פטורה. תאנה שבגנה ונוטה לחצר - אוכל בדרך ופטור. אם לקט והניח על השלחן, אפלו אחת - תיב:

כד. אילן שמקצתו נטוע בארץ, ומקצתו בחוצה לארץ, הואיל ומקצתו נטוע בארץ - כאלו פלו נטוע בארץ; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: חציו הנטוע בארץ ישראל - תרי הוא בארץ ישראל. חציו הנטועה בחוצה לארץ - תרי הוא בחוצה לארץ:

פרק שלישי

א. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: המהבהב בשדה - תרי זה תיב. השוחק את השום ואת השחלים בשדה - תרי זה תיב:

ב. תינוקות שטמנו תאנים לשבת, שחורות ומצאו לבנות, לבנות ומצאו שחורות - תרי אלו אסורות, שמספקן אסור. וכל שודאן אסור - ספק מוכנן אסור:

ג. כלכלת השבת - בית שמאי פוטרים, ובית הלל מחיבין. רבי יהודה אומר: הלל לעצמו היה אסור. המלקט כלכלה

תוספתא מסכת מעשרות פרק שלישי השלם

לשלח לחברו - לא יאכל עד שייעשר. רבי יהודה אומר: הלל לעצמו היה אוסר:

ד. המעביר פרות ממקום למקום לקציעות, וקדש עליהן היום, למוצאי שבת לא יאכל עד שייעשר. רבי יהודה אומר: הלל לעצמו היה אוסר:

ה. סופי תאנים ובהן תאנים, מכבדות תמרה ובהן תמרים, הכניסום תינוקות או פועלין - פטורין, הכניסם בעל הבית - חביבין. הכנים שבלין לתוך ביתו לעשותן עסה - פטור. למוזללן במלילות - רבי מתיב, ורבי יוסי ברבי יהודה פוטר:

ו. המקליף שעורין, שתים - פטור, שלש - חביב. ובחטים, שלש - פטור, ארבע - חביב. אמרו לרבי אליעזר: אף על פי שמתזירן למעטן הזה - חרי הוא כמתזירן למעטן אחר:

ז. בכפר שזרעה לזרע, וחשב עליה לירק - מתעשרת זרע וירק. חרדל שזרעו לירק, וחשב עליו לזרע - מתעשר זרע וירק. בבתנין נהגו בירקות החר; דברי רבי אליעזר. אמר רבי יהושע בן קבוסאי: מימי לא נמתי לאדם לומר: צא ולקט תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול המצרי, והוי פטור מן המעשרות:

ח. המטליא - לא נהגו בה חכמים החר, לא למעשרות ולא לשביעית. פשהוא תורם - תורם מכל אחד ואחד, שאין תורמין ממין על שאינו מינו:

ט. העוקר שתלים מתוך שולו לטען בחוצה לארץ, ולזרע, ולהפקיר, ולמוכרן לנכרי - חרי זה חביב, מפני שמוציאן מדי מעשרות. רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר בן עזריה: המשלח לחברו שתליון, ואטונין, וחבילי תלתן - לא יאכל עד שייעשרן

תוספתא מסכת מעשרות פרק שלישי השלם

ודאי, שפן דרוך בני אדם משלחין לחבריהן טבלים. והוצני פשתן - מעשרן ודאי, מפני שנחשדו רוב אדם עליהן. וחכמים אומרים: תרי הן בכל הפרות, ואין מעשרן אלא דמאי:

י. בצלים שהשרישו זה בזה בקופות - תרי זה בחזקתן למעשרות ולשביעית. אם היו טמאים - לא עלו ידי טמאתן. ומתר לתלש מהן בשבת. השרישו זה בזה בקרקע עליה - תרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית. ואם היו טמאין - עלו ידי טמאתן. ואסור לתלש מהן בשבת. ואם תלש - פטור. נפלה עליהן מפלת והן מגלין - תרי אלו פנטועין בשדה. אסורין בשביעית, וחיבין במעשרות:

יא. הלוח שפגומות - בורר גסה וגסה ומניח בתוך ידו דקה דקה. בארץ ובתוך ידו - תרי זה פטור. ובכלי - תרי זה חיב. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הבורר בארץ - שהוא פטור, ועל הבורר בכלי - שהוא חיב. על מה נחלקו? על הבורר ביד - שבית שמאי מחיבין, ובית הלל פוטרין:

יב. המפקיר שדהו, עד שלשה ימים - יכול לחזור בו. אם אמר: 'תרי שדי מפקרת יום אחד', 'שבת אחד', 'חדש אחד', 'שנה אחת', 'שבוע אחת', עד שלא זכה בו, בין הוא בין אחר - יכול לחזור בו. משזכה בו, בין הוא בין אחר - אינו יכול לחזור בו, וקושר את בהמתו על גבי הפקר. אבל לא על גבי לקט שכחה ופאה. אבל עוקר ומשליך לפניו:

יג. סופי תאנים, ומשמר שדהו מפני ענבים. סופי ענבים, ומשמר שדהו מפני ירק. אם היו פועלין עוברין ביניהן, אם היה בעל הבית מקפיד עליהן - תרי אלו חיבין במעשרות, ואסורין

תוספתא מסכת מעשרות פרק שלישי השלם

משום גזל. ואם לאו - הרי אלו מתרין משום גזל, ופטורין מן המעשר:

י. הזורה תבנו סתם ולקחו אחר, אפלו להוציא הימנו - פטור מתרומה. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מודין בית שמאי ובית הלל, שלא ימכר אדם גדיש של תבואה, ועביט של ענבים, ומעטן של זיתים, אלא לחבר ולעושה בטהרה. מוכר לו חטים אף על פי שיודע בו שאינו גובל עסתו בטהרה. וכן בן לוי שנתמנו לו עטונים של זיתים - הרי זה מפריש עשור זיתים ושמן טבל מתוך ביתו. ואומר: 'מה שזיתים האלו ראויין לעשות, מעשר - בדרומן, ותרומת מעשר - בדרום דרומן':

טו. הלוקח שדה ירק בסוריא, עד שלא באו לעונת המעשרות - פטור. משבאו לעונת המעשרות - חייב. מלקט בדרכו, ופטור; דברי רבי עקיבה. וחכמים אומרים: אף משבאו לעונת המעשרות - חייב לפי השבון. מודים חכמים לרבי עקיבה: שאם מכר לו תבואה לקצר, וענבים לבצר, וזיתים למסוק - שלוקט בדרכו ופטור:

טז. איזה שום בעל בכי? כל שאין לו אלא דור אחד מקוף את העומר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין בו אלא קליפה אחד. איזה הוא בצל של רכפה? כל שעוקצו נמעד לתוכו.

יז. אלו הן גריסין תקלקין? אלגוסין המרבעין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין לך מרבע מששת ימי בראשית. אלו הן עדשין מצרים? אלו שנגלגליהן חדים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין בהם צורות. רבי מאיר אומר: אף הקרקס. ואלו הן הקרקס: שעוקציהן מועטין ולקיטתן מרבין. רבי יוסי אומר:

תוספתא מסכת מעשרות פרק שלישי השלם

אף הקטנין והן שלמטה מהן, כגון אלו צרכו חכמים לתן בהן סימן, לפי שאין פיוצא בהן בארץ ישראל. אבל האלרסין, והאפרסקין, והאצטרבילין - לא צרכו חכמים לתן בהן סימן, לפי שפיוצא בהן בארץ ישראל:

יה. הרות, לא הלכו בהן חכמים לא אחר הטעם, ולא אחר הריית, ולא אחר המראה, ולא אחר הדמים, אלא אחר הרב בלבד. ושאר זרעוני גנה, כגון: זרע קשואין ודלועין, וזרע לפת וצנונות שאין נאכלין - פטורין מן המעשרות, ונלקחין מכל אדם בשביעית. רבי יהודה אומר: לא אמרו אלא זרעוני גנה בלבד. רבי יוסי אומר: אף זרעוני שדה, כגון: זרע אסטים, וזרע קוצה, וזרע ביקי'א:

מסכת מעשר שני

פרק ראשון

א. מעשר שני - אין מוכרין אותו, ואין ממשכננין אותו, ואין מהרהינין אותו, ואין מחליפין אותו, ולא שוקלין כנגדו דיגרי זהב אפלו לחלל עליהן מעשר שני אחר. ולא יתנם לשלחני להתנאות בהן, ולהלוותן להתעשר בהן. אם בשביל שלא יעלו חלודה - תרי זה מתר:

ב. ביצד 'אין מוכרין אותו? לא יאמר לו: 'הילך מאתים ותן לי מנה של חלין'. ביצד 'אין ממשכננין אותו? לא יכנס לביתו ומשכננו מעשר שני שלו. ביצד 'אין מהרהינין אותו? לא יאמר לו: 'הילך מעשר זה ויהא בידך, ותן לי עליו חלין'. ביצד 'אין מחליפין אותו? לא יאמר לו: 'הילך יין ותן לי שמן, 'הילך שמן ותן לי יין'. אלא אומר לו: 'הילך יין מפני שאין לי שמן'. והלה אומר לו: 'הילך שמן מפני שאין לי יין'. נמצאו מחליפין ואין מחליפין, ועושין טובה זה עם זה:

ג. מעשר שני - אין נותנין אותו לא על גבי צינית, ולא על גבי חזיזית, ואין עושין אותו קמיע:

ד. אין מחללין מעשר שני על אסימון, ורבי דוסא מתיר. אבל פרוטות קטנות הנתונות לסימן בפרחץ - הכל שוין שאין מחללין אותו עליהן:

תוספתא מסכת מעשר שני פרק ראשון השלם

ה. אין מחללין אותו לא על מטבע מרוד, ולא על מטבע שאינו יוצא, ולא על מטבע של מלכים ראשונים, ולא על המעות שאין ברשותו. כיצד? היו לו מעות כזביות וממעות ירושלמיות - אין מחללין אותו עליהן. אם חלל עליהן - לא קנו מעשר. אבל מטבע של מלכים הראשונים היוצאין - מחללין אותו עליהן. אין מחללין אותו, לא על מעות שהן בבבל ולא על מעות שבבבל והן כאן. אבל אם היה כאן, והיו לו מעות של בבל - מחללין אותו עליהן. כיצד? אין מחללין על המעות שאין ברשותו? היו לו מעות בניסטר, ובית המלך, או שנפל ביסו לבור, אף על פי שידוע שהוא שם - אין מחללין אותו עליהם, ואם חלל - לא קנה מעשר:

ו. ביוצא בו, מי שבא בדרך ובקדו מעות, וראה אנס בא כנגדו לא יאמר: פרות שיש לו בתוך ביתו מחללין על מעות הללו, ואם אמר: הרי הן מחללים על מעות שיש לי בתוך ביתי, אם עשה כן - דבריו קימים. ביוצא בו, היה טעון כדי יין וכדי שמן, וראה אותם שנשתברו, לא יאמר: הרי הן עשויין תרומה ומעשרות על פרות שיש לי בתוך ביתי. אומר כן - לא אמר כלום. אם עשה כן - הרי זה אסור:

ז. לוקחין תיה ועוף לבשר התאווה, אבל לא לזבחי שלמים. משגזרו שיהא בשר התאווה מטמא את הידים, אמרו: אין לוקחין תיה לבשר התאווה, אבל לוקחין עוף לבשר התאווה. רבי אלעזר בן יהודה אומר איש אכלים: אף לא בשר עוף לבשר התאווה, שכל הנת שנעשה על גבי בשר התאווה - טמאה לקדש, וטהור לתרומה:

ח. הלוקח תבית בירושלים, פתוחה - צריך לאכול כנגד הקנקן. סתומה - אין צריך לאכול כנגד הקנקן. במה דברים

תוספתא מסכת מעשר שני פרק ראשון השלם

אמורים? בשל יין. אבל בשל ציר, ושל חמץ, ושל מזרים, ושל שמן, ושל דבש, בין פתוחה בין סתומה - אין צריך לאכול כנגד הקנמן:

ט. חרש של תמרה - אין צריך לאכל כנגדו. קפות, אם היו דרוסות של תמרה - אין אוכל כנגדו. ושאר כל הדברים - אוכלין כנגדן. ואינו אוכל, לא כנגד תרצנין, ולא כנגד הזגין, ולא כנגד הגפת:

י. הלוקח צבי חי בירושלים - אין צריך לאכל כנגד העור. שחוט - צריך לאכל כנגד העור:

יא. אין משכירין בתים בירושלים, מפני שהן של שבטים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: אף לא המטות. לפיכך, עורות של קדשים - בעלי אושפיזין באין ונוטלין אותן בזרוע:

יב. לולבי הזרדין ותחרובין, עד שלא ימתיקו - אין נקחין בכסף מעשר. משיםמתיקו - נקחין בכסף מעשר. אבל הלוח, ותחרדל, ותורמסין, ושאר כל הנכבשין, בין משיםמתיקו, בין עד שלא ימתיקו - נקחין בכסף מעשר:

יג. חלות חריע - נקחות בכסף מעשר שני, ואין מטמאות טמאת אוכלין. אמר רבי יוסי: בא רבי יוחנן בן נורי אצל חלפתא, אמר לו: חלות חריע, מה הן שילקחו בכסף מעשר? אמר לו: לא ילקחו. אמר לו: אף אני אומר בן, אלא שעקובה אומר: שילקחו:

יד. קור - נקח בכסף מעשר. ואין מטמא טמאת אוכלין. כפניות - נקחות בכסף מעשר, ומטמא טמאת אוכלין. רבי יהודה אומר: קור - תרי הוא בעין לכל דבר. אלא, שנקח בכסף מעשר.

תוספתא מסכת מעשר שני פרק ראשון השלם

כפניות - הרי הן כפרות לכל דבר, אלא שפטרות מן המעשרות. רבי שמעון אומר משום רבי אליעזר: כרבום - אין נקח בכסף מעשר, לפי שאין בו טעם אלא למראה. אמר רבי יהודה: בן גרוש דן לפני רבי אליעזר: של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר. אמר לו: שמא קרבי דגים מערבין בו:

טו. הלוקח בהמה לזבחי שלמים, בשונג - יחזרו דמים למקומן. במזיד - תעלה ותאכל במקום. בזמן הזה - תמות. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שמתבונן ולקחה מתחלה לשום שלמים, אבל במתבונן להוציא מעות של מעשר שני לחלין, בין בשונג בין במזיד - יחזרו דמים למקומן. אם היתה בהמה בעלת מום, בין בשונג בין במזיד - יחזרו דמים למקומן. אם היו פרות טמאין, בין בשונג בין במזיד - יחזרו דמים למקומן:

טז. לג יין שנפל לתוכו לג דבש, והרי בו שני לוגין - השבח לפי חשבון. תבשיל של מעשר שני שתבלו בתבלין של חלין - השבח לפי חשבון. ושל חלין שתבלו בתבלין של מעשר שני - אל יוציא מעשר שני שלו לפדיון. קפלוט של מעשר שני ושל חלין שנתבשלו זה עם זה - השבח לפי חשבון:

יז. היתה לו עסה של מעשר שני ואפאה - השבח לשני. נפלה הפת ונקדח התבשיל - הפגם לשני. בורר את החטים וטוחנן ומרקידן, דים שיפדה פשער החטים. רבי יוסי אומר: מקום שמחשבין את ההוצאה - פודין את החטים ואין פודין את הכפרות. מקום שאין מחשבין את ההוצאה - אף פודין את הכפרות:

יח. שמן של מעשר שני, וראשי בשמים של חלין, שנתערבו - השבח לפי חשבון. זה הכלל אמר רבי יוסי: כל המותר

תוספתא מסכת מעשר שני פרק ראשון השלם

במדת שבחו נפר - השבח לפי השבון. לא הותר במדת שבחו
נפר - השבח לשני:

פרק שני

א. תלתן של תרומה שחפה בה בת כהן ראשה - אין בת ישראל
רשאי לחפ אחריה. אבל מעוננת שערה:

ב. תלתן של מעשר - יאכל צומחניות. של תרומה, בית שמאי
אומרים: כל מעשיה בטרה. ובית הלל אומרים: כל
מעשיה בטמאה חוץ מחפיפתה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה
אומר, בית שמאי אומרים: כל מעשיה בטרה חוץ מחפיפתה.
ובית הלל אומרים: כל מעשיה בטמאה חוץ משריתה:

ג. ברישנין של מעשר שני - יאכלו צמחונין. של תרומה, בית
שמאי אומרים: שורין בטרה, ושפין בטרה, ומאכילין
בטמאה. ובית הלל אומרים: שורין ושפין בטרה ומאכילין
בטמאה; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, בית שמאי אומרים:
שורין ושפין בטרה ומאכילין בטמאה. ובית הלל אומרים: כל
מעשיהן בטמאה. אמר רבי יוסי: זו משנת רבי עקיבא. לפיכך
הוא אומר יתנונו לכל כהן. וחקמים לא הודו לו:

ד. אין שורין תמרים להוציא מהן שכר תמרים. ולא צמוקים
להוציא מהן מי צמוקים. אבל שוחקם ועושה אותן
טרימה. בתבלין מתר, מפני שפך הוא מלאכתו. צורר את התבלין
ונותנו לתוך התבשיל. אם נפל לקדרה אחרת, אם בטל טעמן
- מתרין. ואם לאו - אסורין:

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שני השלם

ה. אין עושין את היין אלונתית, ואת השמן ערב. סד את השמן, ואין סד יין וחמץ, שהשמן - דרכו לסיכה, יין וחמץ - אין דרכו לסיכה:

ו. מעות חלין ומעות הקדש שנתפזרו, מה שלקט - לקט להקדש. אחד מעות במעות, פרות בפרות, רמונין ברמונין, וכל דבר שאין דרכו לבלל. אבל דבר שדרכו לבלל, מה שלקט - לקט לשניהם, ומה שהותר - הותר לשניהם:

ז. סלע של מעשר שני ושל חלין שנתערבו - מביא בסלע מעות, ואומר: 'סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא - מחללת על מעות האלו'. בן עזאי אומר: בשתיים. סלע של חלין ושל הקדש שנתערבו - בורר את היפה שבהן ואומר: 'אם הקדש הוא - הרי הוא הקדש, ואם לאו, הקדש בכל מקום שהוא - מחלל על זה'. ושניה, הרי היא מתרת. וסלע של מעשר שני ושל הקדש - בורר את היפה שבהן ואומר: 'אם הקדש - הרי הקדש, ואם לאו, הקדש בכל מקום שהוא - מחלל על זה'. נוטל את השניה ומחלל את המעות עליה. סלע של מעשר שני, ושל חלין, ושל הקדש, שנתערבו - מביא בסלע מעות, ואומר: 'סלע של מעשר שני בכל מקום שהוא - מחללת על המעות האלו, בורר את היפה שבהן, ואומר: 'אם הקדש הוא - הרי הוא הקדש, ואם לאו, הקדש בכל מקום שהוא - מחלל על זה'. נוטל את השניה ומחלל את המעות עליה, ושלישית - הרי זו מתרת, מפני שאמרו: מחללין נחשת על הכסף, וכסף על הזהב, כסף על הנחשת מדיחק, אבל לא זהב על הכסף. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: כשם שמחללין כסף על נחשת - כך יחללו זהב על כסף. אמר לו: רבי, מפני מה מחללין כסף על נחשת? שפן מחללין כסף על הזהב. לא יחללו זהב על הכסף שאין מחללין זהב על הנחשת?!

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שני השלם

אמר רבי אלעזר ברבי שמעון: שכן מעשר שני של זהב - מחללין אותו על המעות שבירושלים. במה דברים אמורים? בשל ודאי, אבל בשל דמאי - מחללין על הכל ועל האוכלין:

ה. מעשר שני של זהב שעשאו כלים - אין לו פדיון. אם היה של כסף - הרי זה מתר. מעשר שני של דמאי שנתערב בשל ודאי - יאכלו כחמור שבהן:

ט. חומר בהקדש שאין במעשר שני, ובמעשר שני שאין בהקדש. הקדש - מתחללת על הכל, מעשר שני - אין מתחלל אלא על המעות בלבד. הקדש - נפדה בכל מקום ואין מעשר שני נפדית מכאן ואילך ומכאן ואילך. הקדש - נכנס לירושלים ויוצא, מעשר שני - נכנס לירושלים ואין יוצא. חומר בהקדש, שהקדש - חל על הכל, ומועלין בו, לא התר לאכילה אלא בפדיון, מה שאין כן במעשר שני. חומר במעשר שני מבתרומה, שמעשר שני - קונה את הפנקן, אוסר דמיו וערוכיו, ספק ערוכו - כל שהוא, אסור לאונן, וטעון בעור, וטעון ודוי, ולא התר לאכילה אלא בפדיון, ואין מדליקין בו את הנר, מה שאין כן בתרומה. חומר בתרומה מה שאין כן במעשר שני, שהתרומה - אינה נתרם אלא מן המקף, ואינה נטלת אלא מן הנמור, ואינה נטלת מן הטהור על הטמא, ומדמעת, וחיבין עליה חמש, ונוהגת בכל השנים, מה שאין כן במעשר שני:

י. רבי מאיר אומר: אין מחללין כסף ופרות על הכסף אלא אם כן יש עמו פרוטרוט, וחקמים מתירין. רבי יעקב אומר משמו: שלשה דינרין כסף ודינר, הרביעי - כסף, והשאר - מעות. רבי שמעון בן אלעזר אומר, שמאי תזקן אומר: יניחנה בחנות ויאכל פנגדה:

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שני השלם

יא. היו לו שתי מגורות, אחת של תרומה ואחת של מעשר שני, ומצא ביניהן פרות, קרוב לתרומה - יפלו לתרומה, קרוב למעשר שני - יפלו למעשר שני. מחצה על מחצה - מטילין אותו לשני חומרין. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: תבה שנשתמשו בה חלין ומעשר שני, ומצא בתוכה מעות, אם רב הניחו חלין - חלין, אם רב הניחו מעשר שני - מעשר שני. אמר להם רבי שמעון: הרי שלמים שיש בהן חזה ושוק שהן אסורין לזרים. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי: כך אמרו בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים לנו בפרות שלא נגמרה מלאכתן, שיפדה מעשר שני שלה ויאכל בכל מקום, אף פרות שנגמרה מלאכתן פיוצא בהן. אמרו להן בית שמאי: לא! אם אמרתם בפרות שלא נגמרה מלאכתן, שייכול להפקירן ולפוטרו מן המעשרות, תאמרו בפרות שנגמרה מלאכתן, שאינו יכול להפקירן ולפוטרו מן המעשרות?! אמרו להן בית הלל: אף פרות שנגמרה מלאכתן, יכול להוציא תרומה ומעשרות ממקום אחר עליהן עד שירימו:

יב. אילן שעומד בפנים ונפו נוטה לחוץ - יש למעשר שני שלו פדיון. החזיר נופו לפנים - אין למעשר שני שלו פדיון. היתה עומד בחוץ ונפו נוטה לפנים - אין למעשר שני שלו פדיון. החזיר נופו לחוץ - יש למעשר שני שלו פדיון:

יג. בתים שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ, פתחיהן לחוץ וחללן לפנים, בית שמאי אומרים: אין פודין בהן מעשר שני כאלו הן מבפנים, ואין אוכלין בהם קדשים קלים כאלו הן בחוץ. ובית הלל אומרים: מפנגד החומה ולפנים - כלפנים. ומפנגד החומה ולחוץ - פלחוץ. אמר רבי יוסי: זו משנת רבי עקיבה. משנה ראשונה, בית שמאי אומרים: אין פודין בהן מעשר שני

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שני השלם

באלו הן מבפנים, ואין אוכלין בהן קדשים קלין באלו הן מבחוץ.
ובית הלל אומרים: הרי הן בלשכות, את שפתחה לפנים - בלפנים.
ואת שפתחה לחוץ - בלחוץ:

יד. לשכה בנויה בקדש ופתחה לחול, תוכה - חול, ונגזה - קדש.
אוכלין בה קדשי קדשים, ואין שוחטין בה קדשים קלים,
ואין חייבין עליה משום טמאה. בנויה בחול ופתחה לקדש, אף על
פי שאין מקימין בן, תוכה - קדש, ונגזה - חול. אוכלין בה קדשי
קדשים, ושוחטין בה קדשים קלים, וחיבין עליה משום טמאה.
בנויה בקדש ופתחה לחול ולקדש, בלה - קדש. בנויה בחול
ופתחה לקדש ולחול, בלה - חול. בנויה בקדש ובחול, ופתחה
לקדש ולחול, פגון: בית המוקד, תוכן ונגותיהן, מכנגד הקדש
ולקדש - קדש, ומכנגד החול ולחול - חול. רבי יהודה אומר:
אם לענן טמאה, מכנגד החומה ולפנים - בלפנים, מכנגד החומה
ולחוץ - בלחוץ. אם לאכול קדשים - הכל הולך אחר אחר פתחה:

טו. היתה בנויה בחומת עזרה - אוכלין בה קדשי קדשים, ושוחטין
בה קדשים קלים. היתה בנויה בחומת ירושלים - אוכלין
בה קדשים קלים ואין פודין בה מעשר שני:

טז. בית הפנוי בחומה, רבי יהודה אומר: באלו הוא מבחוץ. רבי
שמעון אומר: באלו הוא מבפנים:

יז. כל הלשכות בלן בנויות בקדש. רבי יוסי אומר: תחומי ארץ
ישראל שפכתובים - נדונין בחוצה לארץ. רבי אלעזר
ברבי יוסי אומר: נדונין בארץ ישראל:

יח. מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא, בין שנטמא באב הטמאה
ובין שנטמא בולד הטמאה, בין מבפנים בין מבחוץ -

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שני השלם

בית שמאי אומרים: הכל יפדה ויאכל בפנים. ובית הלל אומרים: הכל יפדה ויאכל מבחוץ, חוץ משנטמא באב הטמאה מבפנים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, בית שמאי אומרים: הכל יפדה ויאכל בפנים, חוץ מה שנטמא באב הטמאה בחוץ. ובית הלל אומרים: הכל יפדה ויאכל בחוץ, חוץ מה שנטמא בולד הטמאה מבפנים. רבי אליעזר אומר: נטמא באב הטמאה, בין מבפנים בין מבחוץ - יפדה ויאכל בחוץ. נטמא בולד הטמאה, בין בפנים בין בחוץ - יפדה ויאכל בפנים. רבי עקיבא אומר: נטמא בחוץ, בין באב הטמאה בין בולד הטמאה, יפדה ויאכל בחוץ. נטמא בפנים, בין באב הטמאה בין בולד הטמאה - יפדה ויאכל בפנים. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שנטמא באב הטמאה בחוץ - שיפדה ויאכל בחוץ. ועל שנטמא בולד הטמאה בפנים - שיפדה ויאכל בפנים. על מה נחלקו? על שנטמא באב הטמאה בפנים, ובולד הטמאה בחוץ, שבית שמאי אומרים: נפדה במקום, ויאכל במקום. ובית הלל אומרים: נפדה במקום, ויאכל בכל המקומות:

יט. חלקות בכסף מעשר שני שנטמא - יפדה. רבי יהודה אומר: יקבר. אמרו לו לרבי יהודה: מחמיר אתה בטפלה יתר מן העקר. אמר להם: מצינו שהחמירו בטפלה יתר מן העקר, שהתמורה - חלה על בעל מום קבוע, הקדש - אין חל על בעל מום קבוע. אמרו לו: במקום שבאתה, מה להלן, תמימין - אין נפדין, ובעלי מומין - נפדין, אף כאן, טהורין - לא יפדו, טמאין - יפדו:

כ. המושאל קנונין למעשר שני, עד שלא ניפן - לא קנה מעשר, ומשניפן - קנה מעשר. במה דברים אמורים? בשל יין. אבל של ציר ושל חמץ ושל מורים, של שמן ושל דבש,

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שני השלם

בין גפם בין שלא גפם - לא קנה מעשר. בין גפם בין שלא גפם - עולים באחד ומאה. בין גפם בין שלא גפם - תורם מאחד על הכל. אימתי אמרו קנה מעשר? בזמן שפלה מעשר. אבל אם הפקיד לתוכה רביעית של חלון, אף על פי שגפם - לא קנה מעשר:

בא. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הדורף בחביות, שמפתח ואין צריך לערות. על מה נחלקו? על הדורף בגת, שבית שמאי אומרים: מפתח ומערה לגת. ובית הלל אומרים: מפתח ואין צריך לערות:

פרק שלישי

א. המוליד פרות מעשר שני במקום היקר למקום הזול, או במקום הזול למקום היקר - פודהו בשער מקומו. אמר רבי יהושע בן קרחה: במה דברים אמורים? בשל דמאי. אבל בשל נדאי - פודין אותו בשער המקום הזול:

ב. פודין מעשר שני בשער הזול, כמו שחנני לוקח אותו יום, ולא כמו שהוא מוכר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כמו שחנני לוקח באותו המין. הפורט דינר כסף למעשר שני - כמו שחנני לוקח ולא כמו שהוא מוכר. המצרף דינר זהב למעשר שני - כמו ששלתני פורט ולא כמו שהוא מצרף. היה מוליכו ממקום למקום ומשתפר עליו על שויו רבע; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: עד דינר. מעשר שני שאין לו דמים - דיו שיאמר הוא וחומשו מחלל על איסר זה:

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שלישי השלם

ג. מעשר שני שאין דמיו ידועים - נפדה על פי שלשה לקוחות ולא על פי שלשה שאין לקוחות, אפלו אחד מהן נכרי, ואפילו אחד מהן בעלים - בופין את הבעלים לפתח ראשון. אם אמר: הרי הוא שלי בסלע, ואחד אומר בסלע ואפר - יכול לחזור בו. זה חמר בהקדש מבמעשר שני:

ד. אין פודין מעשר שני אכסרה אלא מעות. ביצר? היו לו פרות מרקיבין ומעות מחלידין - לא יאמר: 'כמה אדם רוצה לתן בצבור זה, וכמה אדם רוצה לתן בכרי זה', אלא אומר: 'כמה אדם רוצה לקח לו מעות בסלע', וכמה אדם רוצה לקח לו פרות בדינר:

ה. סלע, כמה תהא חסרה ולא יהיו מחללין עליה מעשר שני? לסלע - ארבע אפרות. ולדינר - איסר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: לסלע - ארבע פונדיאות. ולדינר - פונדיון. רבי שמעון אומר: סלע - שמונה פונדיאות. ודינר - שני פונדיאות. יתר על כן - מחללה בשויה. עד כמה תפחת ויהא רשאי לקימה בסלע? סלע - עד שקל, ובדינר - עד רבע. פחות מכן, אפלו איסר - אין רשאי להחל עליה. היתה יוצא לסימון בסלע, ולמטבע בשקל, לסימון בשקל, ולמטבע בסלע - אין למעשר שני אלא בשער המטבע:

ו. המוכר פרות לחברו ונמצאו טבלים - רץ אחריו לתקנו. לא מצאו, בידוע שהן קימין - צריך לעשר על ידו, אם בידוע שאין קימין - אין צריך לעשר על ידו. ספק שהן קימין ספק שאינן קימין - מעשר עליהן וקורא שם למעשרותיהם:

ז. המוכר פרות לחברו, המוכר אומר: טבלים מכרתי לך, ותלוקת אומר: מתקנין מכרתי לי - בופין את המוכר לתקנו

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שלישי השלם

משלם את שלו. הרי שלקחו של בית המלך את גרנו, אם מחמת החוב - צריך לעשר על ידו. אם מחמת אגם - אין צריך לעשר על ידו:

ה. האוכל פרות מעשר שני, בין בשוגג בין במזיד - יזעק לשמים; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אליעזר אומר: בשוגג - יזעק לשמים. במזיד - יחזרו דמים למקומן. ואם היו מעות, שוגג - יזעק לשמים. מזיד - יחזרו דמים למקומן; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אומר: בין שוגג בין במזיד - יחזרו דמים למקומן:

ט. הגונב טבלו של חברו - משלם לו דמי טבלו; דברי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: דמי חלין שבו:

י. ישראל שאכל פרותיו בטבלו, אף על פי שמתחייב בהן לשמים - אין לכהן בהן כלום, שנאמר (במדבר יח, יט): "אשר ירימו" - אין לכהן בהן אלא עד שירימו. וכן בן לוי שאכל מעשרותיו בטבלו, אף על פי שמתחייב בהן לשמים - אין לכהן בהן כלום, שנאמר בהן: "זזה אשר ירימו לה" - אין לה בהן אלא עד שירימו:

יא. המביא פרות מן הגרן לעיר, הפריש תרומה ונתנה לכהן, מעשר ראשון ונתנו ללוי, מעשר עני ונתנו לעני - אין מחשב עמהן דמי הבאה. אבל אם קרא להן שם בגרן - הרי זה מחשב עמהן דמי הבאה:

יב. המזכר פרות לחברו, ואמר לו: פרות שמכרתי לך טבלו, הם, בשר בכור הוא, יין נסך הוא - מה שאכלו אכלו, ויחזיר להן את הדמים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: דבר

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שלישי השלם

שֶׁהַנֶּפֶשׁ קָצָה בּוֹ - מֵה שְׂאֵבְלוֹ אֲכָלוּ וַיִּחְזֹר לָהֶן אֶת הַדָּמִים.
דְּבַר שְׂאֵין הַנֶּפֶשׁ קָצָה בּוֹ - מֵה שְׂאֵבְלוֹ אֲכָלוּ, וַיִּנְבֹּחַ לָהֶן מִן
הַדָּמִים:

יג. אֵין פּוֹדִין מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזִמְנָה הַזֶּה. וְאֵין אוֹכְלֵן מֵעֵשֶׂר
שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזִמְנָה הַזֶּה. וְאֵין מְחַלְלִין מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם
בְּזִמְנָה הַזֶּה. וְאֵין מוֹכְרִין מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזִמְנָה הַזֶּה. וְאֵין
מוֹצִיאִין מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזִמְנָה הַזֶּה. וְאִם הוֹצִיא - תְּרֵי אֵלוֹ
יִרְקְבוּ. הַמְחַלְלֵל מְעוֹת עַל פְּרוֹת בִירוּשָׁלַיִם בְּזִמְנָה הַזֶּה - בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: הַמְעוֹת - כְּמוֹת
שְׁהִי, וְהַפְּרוֹת - כְּמוֹת שְׁהִי:

יד. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: מִפְּרִישׁ אָדָם מֵעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן שֶׁל דָּמַי,
וְתוֹרְמוֹ וְאוֹכְלוֹ, וְאֵין צָרִיד לְהַפְּרִישׁ שְׁנֵי. בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים: צָרִיד לְהַפְּרִישׁ שְׁנֵי, שְׁמַא הוֹרֵם הָרֵאשׁוֹן - לֹא הוֹרֵם
הַשְּׁנֵי. וְהַלְכָה כְּדַבְּרֵי בֵית הַלֵּל:

טו. רָאָה אֶחָד שֶׁהַפְּרִישׁ מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי - נֶאֱמַן עַל הָרֵאשׁוֹן; דְּבַרֵי
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמַן עַל הָרֵאשׁוֹן - נֶאֱמַן
עַל הַשְּׁנֵי. אֵינוֹ נֶאֱמַן עַל הַשְּׁנֵי - אֵינוֹ נֶאֱמַן עַל הָרֵאשׁוֹן:

טז. הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמֵעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן וּמֵעֵשֶׂר שְׁנֵי וְאוֹכְלָן, עַל אוֹתוֹ
הַמִּין - נֶאֱמַן, עַל מִין אַחֵר - אֵינוֹ נֶאֱמַן; דְּבַרֵי רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף עַל אוֹתוֹ הַמִּין - אֵינוֹ נֶאֱמַן. לֹא
כָּל הַיָּמִינוֹ שִׁיתְקִין אֶת עֵצְמוֹ וַיָּבֵא וַיִּקְלַקְלְנוּ:

יז. הָאוֹמֵר: מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי שֶׁבַחְפֵּץ זֶה מְחַלְלֵל עַל אִיסֵר זֶה, וְלֹא קִבַּע
לוֹ מְקוֹם - רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: קָרָא שֵׁם. וְחֲכָמִים
אוֹמְרִים: עַד שִׁיאֵמֵר: לְצַפּוֹנוֹ אוֹ לְדְרוֹמוֹ. מַעֲשֶׂה בְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן

תוספתא מסכת מעשר שני פרק שלישי השלם

גמליאל, ורבי יהודה, ורבי יוסי, שנכנסו אצל בעל הבית לכזיב, אמרו: לא גרע היאך בעל הבית הזה מתקן את פרותיו. כיון שהרגיש בהן, הלך והביא לפניו דלוסקיא מלא דיגרי זהב. אמרו לו: היאך אתה מתקן את פרותיך? אמר להם, כך וכך אני אומר: מעשר שני שפחפץ זה מחלל על איסר זה. אמרו לו: צא ואכול את פרותיך, השתפרת במעות, אפרת נפשות:

יה. חבר שמת והניח פרות, אפלו באותו היום כנסן - תרי הן בחזקת מתקנין:

פרק רביעי

א. הפודה מעשר שני שלו - תרי זה חיב בחמש. אחד הפונים מתוך שלו, ואחד הלוקח מן הפותי ומן הנכרי פרות טבליים, אחד שירש, ואחד שנתן לו במתנה - תרי זה חיב בחמש. כיצד חיב בחמש? הפודה בסלע - נותן חמשה דיגריין. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: הפודה בשקל - נותן חמשה של סלע. הפודה במעשר, אם רצה לדקדק - ידקדק. כיצד? חלל על הסלע ונמצאת רעה, על הטריסית ונמצאת רעה - יחליף:

ב. מערימין על מעשר שני לפוטרו מן החמש. כיצד? אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים, לעבדו לשפחתו העברים: הילך מעות אלו ופדה לך בהן את מעשר זה. אבל לא יאמר לו: 'פדה לי בהן את מעשר זה'. אמר רבי יהושע בן קרחה: בראשונה היו נוהגין כך. משרבו תרמאין: אומר אדם לחברו: 'תרי הפרות האלו נתונין לך במתנה, וחוזר ואומר לו: 'תרי הן מחללין על פרות שיש לי בבית'. ובלבד שלא יאמר לו: 'תרי הן מחללין על

תוספתא מסכת מעשר שני פרק רביעי השלם

מעות שיש לי בתוך הכים עד שיזכה בעל הבית לתוך ידו, או עד שישכר לו את מקומו:

ג. מפקיד אדם מעשר שני שלו אצל חבר, ושל דמאי אצל עם הארץ. אבא חלקיה מן קרויה אומר: בראשונה היו עושין בן. תזרו לומר: אפלו חבר - אין מפקידין אצלו, שאין אתה יודע מי עומד אחריו:

ד. נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החמש - רבי אליעזר אומר: חלל. וחכמים אומרים: לא חלל. אומר רבי: נראין דברי רבי אליעזר - בשבת, ודברי חכמים - בחול:

ה. מי שלא קרא שם למעשר שני של דמאי - רבי אליעזר אומר: יאכל. וחכמים אומרים: לא יאכל. אומר רבי יוסי: נראין דברי רבי אליעזר - בשבת, ודברי חכמים - בחול:

ו. שני אחין ושני שתפין, אב ובנו - פודין זה לזה מעשר שני, ונותנין זה לזה מעשר עני. אומר רבי יהודה: תבא מארה לאדם שנותן מעשר עני לאביו. לא אמרו אלא את שהיו שניהם עניים:

ז. אשתו - אין פודה לו את המעשר. רבי שמעון בן אליעזר אומר: אשתו פודה לו את המעשר:

ח. כל אלו שאמרו: 'פודין זה לזה מעשר שני' - נותנין זה לזה מעשר עני. מודה רבי שמעון בן אלעזר באשתו, שאף על פי שפודה לו את המעשר - שאין נותנין לה מעשר עני:

ט. מברישיין תרומת מעשר על פרות עם הארץ, אף על פי שעושה תקלה לבאין אחריו. ביצד? הוציא פרות

תוספתא מסכת מעשר שני פרק רביעי השלם

מתוך ביתו, ואמר לו: 'הפרש על אלו' - לא הפריש אלא עד מקום שהוא לוקח. מחללין מעשר שני על מעות עם הארץ, אף על פי שעושה תקלה לבאים אחריו. ביצד? הוציא מעות מתוך ביתו, ואמר לו: חלל על אלו - לא חלל, אלא עד מקום לוקח, ופורט לו דינר לאלתר. אם מחמת החוב - מתר. ואם מחמת מלוה - תרי זה אסור, עד שילך לתוך ביתו ויחזור:

י. קטן שמוכר בשוק - מפרישין עליו מעשר שני. ביצד? נתן לו טריסית, בין שהיא ביד הלוקח, בין שהיא ביד המוכר, בין שהיא באונקלין - מפריש עליו והולך, וחוזר ומביאו. נטל הימנו דינר - מפריש עליו והולך. ולא עוד: אלא שאדם מוציא דינר מתוך ביתו - מפריש עליו והולך, וחוזר ומביאו לו באחרונה, ואומר לו: 'על זה חללתו':

יא. לקח הימנו עשרה דינרין של זהב - לא יחלל על כלן אלא על אחד מהם. לקח הימנו עשרה כורין של חטין - לא יפריש על כל המגורה אלא על אחד מהם. לקח הימנו עשר חביות של יין - לא יפריש על כל האוצר, אלא על אחת מהן. לקח הימנו עשר אגדות של ירק - לא יפריש על כל האונקלי אלא על אחת מהן, שלא להפחית את השוק בעיניו:

יב. מוכר מעשר שני לשם חלין. לא ימכרנו לשם מעשר, מפני שפגם את המעשר. יש לו חלין ומעשר שני מערבין זה בזה ומבקש למוכרן - מוכר ראשון ראשון ונותן לתוך האונקלי. נתנן כלן בכרף - נוטל דמיהן בכרף. אלו שרוצה - מוכר לשם חלין, ואלו שרוצה - מוכר לשם מעשר שני:

יג. האומר: 'מעשר שני מחלל על סלע שתעלה בידי מים זה', ועל דינר שיעלה בידי מים זה' - רבי יוסי אומר:

תוספתא מסכת מעשר שני פרק רביעי השלם

לא חלל. וְחַכְמִים אֹמְרִים: חֲלָל. מִזְדָּה רַבִּי יוֹסִי לְחַכְמִים, בְּאֹמַר:
'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מַחְלָל עַל סֶלַע חֲדָשָׁה שֶׁתַּעֲלֶה בְיַדִּי מִכֵּים זֶה', וְעַל
דִּינָר חֲדָשׁ שֶׁיַּעֲלֶה בְיַדִּי מִכֵּים זֶה' - שְׁזָה חֲלָל. מִזְדָּים חַכְמִים
לְרַבִּי יוֹסִי, בְּאֹמַר: 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מַחְלָל עַל סֶלַע שֶׁהִיָּתָה בְיַד בְּנֵי,
וְעַל דִּינָר שֶׁהִיָּה בְיַד בְּנֵי' - שְׁלֹא חֲלָל, שְׁאֲנִי אֹמֵר: שְׁמָא לֹא
הִיָּתָה בְיָדוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה:

יד. הָאֹמֵר: 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מַחְלָל עַל סֶלַע שְׁאֶפְרַט מִן הַדִּינָר', וְעַל
טְרִיסִין שְׁאֶפְרַט מִן הַסֶּלַע' - פּוֹרַט לֹא דִינָר וְנוֹטֵל
הֵימָנוּ סְלָעִים וְנוֹטֵל הֵימָנוּ טְרִיסִית. נוֹתֵן אָדָם לְחִבְרוֹ טְרִיסִית
טְבֻרִית, וְנוֹטֵל הֵימָנוּ צְפוֹרִית. צְפוֹרִית וְנוֹטֵל הֵימָנוּ טְבֻרִית. שְׁנֵי
פּוֹנְדִיּוֹן. פּוֹנְדִיּוֹן, וְנוֹטֵל הֵימָנוּ שְׁנֵי אֵיסְרִין. נוֹתֵן אָדָם לְחִבְרוֹ מְעִין
וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ דִינָר. דִּינָר, וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ פּוֹנְדִיּוֹן. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוֹרִים? בְּדַמָּאֵי, אֲבָל בְּוִדָּאֵי - אֲסוּר. וּמַחְלָלִין נְחֻשֶׁת עַל
פְּרוֹת. אֵף בְּדַמָּאֵי מַחְלָלִין אוֹתוֹ נְחֻשֶׁת עַל נְחֻשֶׁת. נוֹתֵן אָדָם
לְחִבְרוֹ גּוֹלְגִית וְנוֹטֵל הֵימָנוּ דִּינָר וְנוֹטֵל הֵימָנוּ פּוֹנְדִיּוֹן. אָמַר רַבִּי
יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוֹרִים? בְּדַמָּאֵי וּבְדַחַק, אֲבָל בְּוִדָּאֵי וּבְרוּחַ -
תְּרֵי זֶה אֲסוּר:

טו. הִיָּה עוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וּבְיָדוֹ מְעוֹת, אִם עֵתִיד לְחֹזֵר לְמְקוֹמוֹ
- מַחְלָלִין בְּשַׁעַר מְקוֹמוֹ. וְאִם לֹא - מַחְלָלִין בְּשׁוּיָהֶן וּבְשַׁעַר
אוֹתוֹ מְקוֹם:

טז. הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וְלֹא קָרָא לָהֶן
שֵׁם. - רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: נִתְקַדְּשׁוּ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:
לֹא נִתְקַדְּשׁוּ. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: אִם עֵתִיד לְקָרוֹת לָהֶן שֵׁם - אֵין
בָּהֶן קְדָשָׁה, עַד שֶׁיִּקְרָא לָהֶן שֵׁם, אִם אֵין עֵתִיד לְקָרוֹת לָהֶן שֵׁם
- פִּיּוֹן שֶׁהַפְּרִישָׁן נִתְקַדְּשׁוּ:

תוספתא מסכת מעשר שני פרק רביעי השלם

י. פְּדָה הַיָּמֵנוּ מֵעֵשֶׂר בְּסֻלַּע, וְלֹא הִסְפִּיק לְמִדְדוֹ עַד שְׁעָמַד בְּשִׁתִּים, מִה שְׁפָדָה - פְּדָה, וּמִדַּת הַדִּין בִּיְנֵיהֶם. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי - מְשִׁיכְתוֹ הוּא פְּדִינּוֹ. פְּדָה מִמֵּנוּ מֵעֵשֶׂר בְּשִׁתִּים, וְלֹא הִסְפִּיק לְמוֹשְׁכוֹ עַד שְׁעָמַד בְּסֻלַּע, מִה שְׁפָדָה - פְּדָה, וּמִדַּת הַדִּין בִּיְנֵיהֶם, שְׁמַעְעֵשֶׂר שְׁנֵי - פְּדִיתוֹ הִיא מְשִׁיכְתוֹ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמְרִים: אַף הֶקְדֵּשׁ - פְּדִיתוֹ הִיא מְשִׁיכְתוֹ:

יח. הַמִּנִּיחַ אֵיסָר וְאָכַל עָלָיו חֲצִי, וְהִלֵּךְ לְמָקוֹם אַחַר וְהָרִי הוּא יוֹצֵא בַּפּוֹנְדִיּוֹן - יֹאכַל עָלָיו עוֹד אֵיסָר. הַמִּנִּיחַ פּוֹנְדִיּוֹן וְאָכַל עָלָיו חֲצִי, וְהִלֵּךְ לְמָקוֹם אַחַר וְהָרִי הוּא יוֹצֵא בְּאֶפֶס - יֹאכַל עָלָיו פֶּלֶג. זֶה הַכֹּלֵל: עַד שְׁלֹא פָּדְאוּ, מִה שְׁהַשְּׁבִיחַ - הַשְּׁבִיחַ לְפִי חֲשֶׁבֹן, וּמִה שְׁפָגַם - פָּגַם לְפִי חֲשֶׁבֹן. אַחַר שְׁפָדְאוּ, מִה שְׁהַשְּׁבִיחַ - הַשְּׁבִיחַ לְשָׁנִי, וּמִה שְׁפָגַם - פָּגַם לְשָׁנִי:

פרק המישי

א. מִצָּא כְּלִי וְכָתוּב עָלָיו: אֶלֶף, דָּלָת, חֵי"ת, טֵי"ת, רֵי"ש, תִּי"ו - תְּרִי זֹו תְּרוּמָהּ. יו"ד מ"ם - תְּרִי זֶה מֵעֵשֶׂר. פ"א שִׁי"ן - תְּרִי זֶה שְׁנֵי. עִי"ן - תְּרִי זֶה עֲנִי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כֵּלֵן שְׁמוֹת אֲדָם הֵן. אֲבָל מִצָּא חֲבִית מְלֵאָה פְּרוֹת, וְכָתוּב עָלֶיהָ: 'תְּרוּמָה' - תְּרִי זֶה תְּרוּמָה. 'מֵעֵשֶׂר' - תְּרִי זֶה מֵעֵשֶׂר. אָמַר רַבִּי

קו. בירושלמי מסכת מעשר שני (פרק רביעי הלכה ו') מבאר טעם הדבר. אל"ף - קדמימא האות אל"ף תחלה לאותיות, ורומזת לתרומה שהיא תחלה להפרשות. דל"ת - רומזת אל דמוע ודמוע הוא תרומה שנאמר מלאכתך ודמעתך לא תאחר. חיי"ת - רומזת לתבת חלבו וחלבו רומז לתרומה שנאמר מכל חלבו תרימו תרומה. טי"ת - רומז אל טובו שהיא תרומה. רי"ש - ראשית שהתרומה נקראת ראשית. תי"ו תרומה. פ"א שיי"ן - שני, פי האות פ' רומזת שצריך פדיון. ובאותיות יו"ד מ"ם - חושש שמא הוא מעשר, האות י" - רומז לאחד מן עשר, והאות מ' - רומזת למעשר.

תוספתא מסכת מעשר שני פרק חמישי השלם

יוסי: אפלו מצא חבית מלאה פרות, וכתוב עליה: 'תרומה' - תרי אלו חלין. שאני אומר: אשתקד היתה מלאה תרומה ופנה, וחרור ומלאה חלין. מודה רבי יוסי: שאם כתוב בחרם ונתון על גבי חבית, בנדר ונתון על פי עגול, אם תרומה - תרי זה תרומה, אם מעשר - תרי זה מעשר:

ב. מצא פלי חרם וכתוב עליה קו"ף קרבן - תרי זה קרבן, ומה שבתוכו קרבן; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין דרך אדם להיות מקדיש פלי חרם. מצא פלי מתכות כתוב עליו 'קרבן', אם היה ריקן - אסור להשתמש בו, עד שיודע שהוא של הקדש ונפדה. אם היה מלא - הוא ומה שבתוכו קרבן:

ג. מצא פלי חרם וכתוב עליה קרבן - תרי זה קרבן. מצא פלי חרם וכתוב עליה מעשר שני - תרי זה מעשר שני. מעשר סתם - מטילין עליו שני חומרין. לעלות ולאוכלו בירושלים - תרי אלו חלין. 'לשם יוסף' ו'לשם שמעון' - אינו כלום:

ד. האומר: 'מעשר שני יש לי בבית', ונמצא בעליה. 'בעליה', ונמצא בבית. 'בבית' ונמצא בדלסקים. 'בדלסקים' ונמצא בבית - תרי אלו חלין. 'מעשר שני יש לי', והלך לו, ומצאו בין בבית בין בעליה בין בבית בין בדלסקים - תרי אלו מעשר שני. 'בית מעשר שני יש לי בתוך הבית', הלך ומצא שם שנים שלשה ביסין, הגדול - מעשר שני, ושנים קטנים - חלין. לא יאכל מן קטנים עד שיחללם על הגדול:

ה. 'שמונה של זהב יש לי בבית', והלך ומצא שמונה דינרי זהב - תרי אלו מעשר שני. 'שמונה דינרי זהב יש לי בבית', והלך ומצא שמונה של זהב - תרי אלו חלין. 'שמונה של חלין יש לי בבית', והלך ומצא חמשים סלע או מאתים זוז.

תוספתא מסכת מעשר שני פרק חמישי השלם

'מאתים זוז' או 'חמשים סלע', ואחר כך מצא שמנה דינרי זהב - תרי אלו מעשר שני. 'שמונה דינרי זהב יש לי בפנים, והלך ומצא חמשים זוז או מאתים זוז. 'מאתים זוז' או 'חמשים סלע', אחר כך מצא שמנה - תרי אלו חלין. 'תרי שם מנה ומצא מאתים' - חלין ומעשר שני מערבין זה בזה; דברי רבי. וחכמים אומרים: הכל חלין. 'מאתים ומצא מנה' - מנה מנח ומנה מוטל; דברי רבי. וחכמים אומרים: הכל חלין:

ו. הִיָּה חוֹלָה וּמִשְׁתַּק, אָמְרוּ לוֹ: 'הֵיכֵן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁלֶךְ? הֲרָאן בְּאֶצְבָּעוֹ, כֶּךָ וְכֶךָ הֵן.' 'שָׂמָא בְּמִקּוֹם פְּלוּנֵי הֵן? הֲרָכִין בְּרֵאשׁוֹ - בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. אִם אָמַר עַל 'לֹאוּ' לֹאוּ וְעַל 'הֵן' הֵן - דְּבָרָיו קִיָּמִין. הִיָּה מְצִטְעָר: 'הֵיכֵן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁל אָבָא? בָּא בְּעַל חֵלוֹם אָמַר לוֹ: 'כֶּךָ וְכֶךָ הֵן', 'בְּמִקּוֹם פְּלוּנֵי הֵן' - זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה, וּמִצָּאוּ שָׁם מְעוֹת, וּבָאוּ וְשָׂאלוּ אֶת הַחֲכָמִים וְאָמְרוּ: תְּרֵי אֵלֶּיךָ חֲלִין, שְׁדַבְּרֵי חֵלוֹמוֹת - לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין:

ז. הָאוֹמֵר לְבָנָיו: 'אֲפֹלוּ אַתֶּם מֵתִים, אֵל תִּגְעוּ בְּזוּיֵי זוֹ'. הֲלָכוּ וּמִצָּאוּ שָׁם מְעוֹת - תְּרֵי אֵלֶיךָ חֲלִין. רָאוּ אֶת אָבִיהֶן שֶׁהִטְמִין מְעוֹת בְּשָׂדֶה בְּתַבְּחָה בְּמַגְדֵּל, וְאָמַר: 'שָׁל פְּלוּנֵי הֵן'; שָׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הֵן, אִם כְּמַעֲרִים - לֹא אָמַר כְּלוֹם, אִם כְּמַתְכֹּן לְעֵדוֹת - דְּבָרָיו קִיָּמִין. אָמַר לָהֶם אֶחָד: 'אֲנִי רָאִיתִי אֶת אָבִיכֶם שֶׁהִטְמִין בְּשָׂדֶה, בְּתַבְּחָה, וּבְמַגְדֵּל' - דְּבָרָיו קִיָּמִין. 'בְּמִקּוֹם פְּלוּנֵי, בְּשָׂדֶה פְּלוּנֵי' - לֹא אָמַר כְּלוֹם. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל הַמְצוּי לָהֶם - לֹא אָמַר כְּלוֹם. כָּל שְׂאִין מְצוּי לָהֶם - דְּבָרָיו קִיָּמִין:

ח. אָמַר לוֹ כּוּבֵם: 'טְלִית זו, שָׁל אָבִיךָ הִיָּתָה, וְלִקְחָתִיָּהּ הֵימָנוּ' - נֶאֱמַן, הוּא הִפָּה שְׂאֵסֵר הוּא הִפָּה שְׁתִּתִּיר. אִם יֵשׁ עֲרִים שֶׁהִיָּה שָׁל אָבִיו, וְאָמַר: 'לִקְחָתִיָּהּ הֵימָנוּ' - אֵינוֹ נֶאֱמַן:

תוספתא מסכת מעשר שני פרק חמישי השלם

ט. אחרים אומרים: אילן של הקדוש - סוקרין אותו בסקרא. בית עבודה זרה - מפחמין אותו בפחמין. בית מנוגע - מטילין עליו אפר מקלה. מקום הרוג - מצנינן אותו בדם. עגלה ערופה - מצנינן אותו במגורה של אבנים:

י. פרום רבעי - עולה לירושלים מהלך יום לכל צד. במה דברים אמורים? בפרו שיש בו חמשה גפנים. אבל פרו שאין בו חמשה גפנים, ושאר כל האילן - הרי זה נפדה סמוך לחומה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אחד פרו שיש בו חמשה גפנים, ואחד פרו שאין בו חמשה גפנים - הרי זה עולה לירושלים, ומחלק הימנו לשכניו ולקרוביו ולמידעיו, ומעטר בו את השוק. אמר רבי שמעון: אין בזה עטור השוק. אלא פודהו בשער הזול, ודמיו נאכל כמעשר שני. משחרב הבית, בית דין הראשון לא אמרו בו כלום. בית דין האחרון גזרו שיהא זה נפדה סמוך לחומה. מעשה ברבי אליעזר שהיה לו פרו בצד כפר טבי במזרח לוד, ורצה להפקירו. אמרו לו תלמידיו: אין אתה צריך להפקירו, כבר נמנו חבריך להתירו. ולא רצה לפדותו. אמרו תלמידיו: רבי! משגזרו שיהא זה נפדה סמוך לחומה אתה צריך לפדותו. עמד רבי אליעזר ובצרו ופדאו. ושאר כל האילן נטע רבעי - כמעשר שני:

יא. פרום רבעי - בית שמאי אומרים: אין לו חמש ואין לו בעור. ובית הלל אומרים: יש לו חמש. במה דברים אמורים? בשביעית, אבל בשאר שני שבוע - יש לו חמש ויש לו בעור; דברי רבי. רבן גמליאל אומר: אחד שביעית ואחד שני שבוע. בית שמאי אומרים: אין לו חמש ואין לו בעור, ובית הלל אומרים: יש לו. בית שמאי אומרים: אין גוממין אותו, ובית הלל אומרים: גוממין אותו. בית שמאי אומרים: אין פודין אותו ענבים

תוספתא מסכת מעשר שני פרק חמישי השלם

אָלָא יִין, וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים: יִין וְעֵנְבִים. אֲבָל הַכֹּל מוֹדִים שָׂאִין פּוֹדִין בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע. בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: אֵין נוֹטְעִין אוֹתוֹ בְּרַבִּיעִית שֶׁהַרְבִּיעִית שָׁלוּ חָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבִּיעִית, וּבֵית הַלֵּל מַתִּירִין:

יב. אֵילָן שֶׁנִּטְעוּ בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה שָׁל שְׁבִיעִית - אֵין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁלוּ מִתְבָּעֵר אֶלָּא בְּשַׁבִּיעִית. הַמְקַדִּישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁלוּ - הָרִי זֶה פּוֹדָה עַל מְנַת לַתָּן לְהַקְדִּישׁ אֶת שָׁלוּ, וּלְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֶת שָׁלוּ:

יג. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: (דְּבָרִים כו, יג) "בְּעֵרְתִי הַקֹּדֶשׁ" - זֶה תְּרוּמָה. "מִן הַבַּיִת" - זֶה חֶלֶה. "נָתַתִּיו לְלוֹי" - זֶה מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן. "וְגַם נָתַתִּיו" - זֶה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר. "לְגֵר לִיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה" - זֶה מַעֲשֵׂר עָנִי. "בְּכָל מוֹצְוֹתָי אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי" - "וְאָכְלוּ בְּשַׁעֲרֵיךָ וְשָׂבְעוּ" - זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. דָּבָר אַחֵר: בֵּינָן שֶׁהַפְּרֻשָּׁתוֹ מִן הַבַּיִת - אֵין אֶתָּה זְקוּק לָז:

יד. כָּל הָעוֹסְקִין בְּמִצּוֹת - פִּיהֶם פְּתוּחַ בְּתַפְלָה לְפָנַי הַמָּקוֹם. שְׁנַאֲמַר (אִיּוֹב כב, כח): "וְתִגְזַר אֲמַר וַיִּקָּם לְךָ" וְגו'. וְאֹמֵר (יִשְׁעִיהוּ לח, ב): "וַיִּסַּב חִזְקִיהוּ פָּנָיו וְגו' וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' זָכַר נָא" וְגו'. וְאֹמֵר (דְּבָרִים כו, טו): הַשְּׁקִיפָה מִמַּעוֹן קֹדֶשְׁךָ וְגו' - זֶה מְקוֹם הַשְּׁקִפָה, שְׁנַאֲמַר (תְּהִלִּים פח, יב): "אֲמַת מֵאֲרֶץ תִּצְמַח" וְגו'. מִן הַשָּׁמַיִם - מֵאוֹצֵר טוֹב שְׁבַשְׁמַיִם, שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים כח, יב): "יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצְרוֹ הַטוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם". וּבִרְךָ אֶת עַמְּךָ - הַכֹּל בְּכָלֵל הַבְּרָכָה. (שָׁם): "בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר". אֶת יִשְׂרָאֵל - הַכֹּל בְּזִכּוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים לג, כח): "וַיֵּשְׁבוּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדַר עֵין יַעֲקֹב". וְאֶת הָאֲדָמָה - בְּזִכּוֹת הַמְּזֻבַּח, שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת כ, כא): "מְזֻבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה" וְגו'. אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ - הַכֹּל בְּכָלֵל לְפִי מַתָּנוֹת, שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים ו, יא): "וּבַתִּים מְלֵאִים כָּל טוֹב" וְגו'. בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ - זֶה

תוספתא מסכת מעשר שני פרק חמישי השלם

שְׁבוּעָה שֶׁל אֲבָרָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כב, טז): "וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי
נְאֻם ה' יַעַן כִּי וְגו'. לְאֲבוֹתֵינוּ - הַכֹּל בְּזָכוֹת שְׁבָטִים, שֶׁנֶּאֱמַר
(חֲבִקוק ג, ט): "שְׁבָעוֹת מִטּוֹת אָמַר סֵלָה". אֶרֶץ - זוֹ אֶרֶץ עֲצֻמָּה.
שֶׁנֶּתַתָּ לָנוּ - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל מח): "מִפְּאֵת קָדִים עַד פְּאֵת יָם
דֵּין אַחֵד. מִפְּאֵת קָדִים וְעַד פְּאֵת יָם רְאוּבֵן אַחֵד. מִפְּאֵת קָדִים עַד
פְּאֵת יָם נַפְתָּלִי אַחֵד". זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ - מְלֻמֵּד: שֶׁהַמַּעֲשָׂרוֹת
נוֹתְנִין טַעַם וְרִיחַ וְשֶׁמֶן הַדֶּגֶן בְּפִירוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר:
טָהָרָה - נְטִלָה אֶת הַטַּעַם וְאֶת הָרִיחַ. מַעֲשָׂרוֹת - נְטִלוּ אֶת הַשֶּׁמֶן
וְאֶת הַדֶּגֶן:

מסכת חלה

פרק ראשון

א. רבי יוחנן בן נורי אומר: אף הקרמית תיבת בחלה. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משם אביו: איזהו חלוט? תנותן קמח לתוך חמין. המעיסה, חמין לתוך קמח. וחקמים אומרים: אחר זו ואחר זו, הנעשית באלפס ובקדרה - פטורה. הנעשית בתנור - תיבת:

ב. המלוי של ישראל ופועלי נכרים עושין בתוכו - תיב בחלה. המלוי של נכרים ופועלי ישראל עושין בתוכו - פטור מן החלה. העושה עסה לרבים - תיב בחלה. העושה עסה לאכלה בצק - תיב בחלה:

ג. קמח קלוי שנבלו ועשאו עסה - תיב בחלה. עסת ארנונא - תיבת בחלה, מפני שתיב באחריותה עד שעה שימסר. עסת מעשר שני בירושלים - תיבת בחלה. ספק מדמע - תיב בחלה; דברי רבי מאיר. ורבי יוסי פוטר. וחקמים אומרים: מדמע - פטור מן החלה. ספק מדמע - נאכל משום דמע ותיב בחלה:

ד. אומר רבי אלעאי: שאלתי את רבי יהושע: חלות תורה ורקיקי נזיר, מה הן בחלה? אמר לי: פטורות. וכשבאתי ושאלתי את רבי אליעזר, אמר לי: עשאן לעצמו - פטור. למכור בשוק

תוספתא מסכת חלה פרק ראשון השלם

- תיב. וכשבאתי והרצתי דברים לפני רבי אלעזר בן עזריה, אמר לי: הברית! אלו דברים נאמרו מהר חורב:

ה. רבי יהודה אומר: עסת כלבים - מעצמה נפרת. עשאן כעבין - תיבת. עשאה למודין - פטורה:

ו. בהן ששיר קמח בעסק עסתו, וכן האשה ששירה קמח בעסתה - תקמח והשאור מצטרפין לתמשת רבעים לאסור את העסה. אמר רבי יהודה: מפני מה אמרו: בעל הבית - אחד מעשרים וארבע? מפני שעינו יפה בעסתו. נחתום - אחד מארבעים ושמונה, מפני שעינו צרה בעסתו. וחכמים אומרים: לא מן השם הוא זה, אלא בעל הבית - עסתו מעוטה, ואין בה פדי מתנה לפהן. נחתום - עסתו מרבה, ויש בה פדי מתנה לפהן:

ז. הלוקח מן הנחתום ומן האשה שעושה למכור בשוק - צריך להפריש חלת דמאי. מן בעל הבית ומן המתארחין אצלו - אין צריך להפריש חלת דמאי. נטלת אחד מארבעים ושמונה. רבי שמעון אומר: אפלו לא עלה בידו אלא אחד מששים - יצא:

ח. מי שאין יכול לעשות עסתו בטהרה - יעשנה קבין ואל יעשנה בטמאה. רבי עקיבא אומר: יעשנה בטמאה ואל יעשנה קבין. שכשם שקורא על הטהורה - כך קורא על הטמאה. על זו קורא חלה לשם, ועל זו קורא חלה לשם. אבל קבין - אין בהן חלק לשם. אמרו לפני רבי עקיבא: אין אומרים לו לאדם: עמד וחתא בשביל שתזכה, עמד וקלקל בשביל שתתקן:

ט. רבי אליעזר אומר: חלה - נטלת מן הטהור על הטמא. וחכמים אוסרין. אמרו לפני רבי ישמעאל: הלא פלוני

תוספתא מסכת חלה פרק ראשון השלם

יש בדרום והיה מורה בהוראה הזאת! אמר להם: לבוש שלבש בו אבא, וציץ שנתן בין עיניו, אם לא אלמד בו לכל מורה הוראות! אמרו לו בשם רבי אליעזר: אמר להם: אף הוא יש לו במה יתלה:

י. האשה שהפקירה עסתה, או שמכרתה, או שנתנתה במתנה - פטורה, עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים. אין חיבת בתלה, עד שיהא בכל אחד בשעור. גלגלה בחטים וטמטמה בשעורים, אף על פי שאין בכל אחד ואחד אלא פזית - חיבת בתלה:

יא. נולד לעיסה ספק טמאה, עד שלא גלגלה - תעשה בטמאה. משגלגלה - תעשה בטהרה, וחתלה תלויה. באיזה ספק אמרו? בדבר הספק לחלה. וכן פרות שנולד להן ספק טמאה, עד שלא נגמרה מלאכתן - יעשו בטמאה. משנגמרה מלאכתן - יעשו בטהרה, ותרומתן תלויה. באיזה ספק אמרו? בדבר הספק לתרומה:

יב. גר שנתגיר והיתה לו עפה, נעשה עד שלא קרמו פניה - חיבת. משקרמו פניה - פטורה; דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן נורי אומר: עד שלא תתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים - חיבת. גלגלה בחטים וטמטמה בשעורים - פטורה. אחרים אמרו משם רבי יהודה בן בתירה: משתעשה מקרצות:

פרק שני

א. העושה עפה מן החטים ומן הארז, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין חיבת בתלה עד שיהא פדגן בשעור. ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח עד שיהא בה בשעור:

תוספתא מסכת חלה פרק שני השלם

ב. הנוטל שאור מעסה שלא הורמה חלתה, ונותן לתוך עסה שהורמה חלתה - הרי זה מביא קמח ממקום אחר, ומצרפו לחמשת רבעים קמח, ומפריש עליו לחיב עליו לפי חשבון:

ג. קב מפאן, וקב מפאן, וקב חרש באמצע. קב מפאן, וקב מפאן, וקב שעורים באמצע - הרי אלו מצטרפין. הוסיפו עליהן: קב מפאן, וקב מפאן, וקב של אשה אחרת באמצע, וקב מפאן, וקב מפאן, וקב דבר שנטלה חלתו באמצע - הרי אלו מצטרפין. קב מפאן, וקב מפאן, וקב הנכרי באמצע. קב מפאן, וקב מפאן, וקב ארז באמצע. קב מפאן, וקב מפאן, וקב תרומה באמצע - אין מצטרפין. קב חטין, וקב שעורין, וקב כסמין - הרי אלו מצטרפין. כשהוא תורם - תורם מכל אחד ואחד, שאין תורמין ממין על שאינו מינו. חצי קב חטים, וחצי קב שעורים, וחצי קב כסמין - נוטל מן הכסמין, שאין תורמין ממין על שאינו מינו. אמר רבי עקיבא: הנוטל חלה מן הקב, למה הוא דומה? לתורם תבואה שלא הביאה שלישי, שאין תרומתו תרומה. חזרו לומר: לא כך ולא כך, שהרי הקב הזה אינו חיב בחלה ומצטרף עם אחרים:

ד. קמח טמא שנתערב בקמח טהור, ואין בטמא כשעור, כשהוא נוטל, אומר: 'הרי זו חלה חוץ מן הטמא שיש בו'. חטים טמאות שנתערבו בחטים טהורות, ואין בטמאות כשעור, כשהוא תורם, אומר: 'הרי זו תרומה חוץ מן הטמאות שבהן':

ה. אמר רבי אליעזר ברבי צדוק: אף על פי שהיה רבן גמליאל פוטר את אריסות בסוריא, אוסר היה מלארס. אם ארס - הרי זה פטור, ובלבד שלא יהא הוא מלקט והן אוגדים על ידו, הוא בוצר והן דורכים על ידו, הוא מוסק והן עוטנין על

תוספתא מסכת חלה פרק שני השלם

ידו. אלא: הן מלקטין והוא אוגד על ידיהן, הן בוצרין והוא דורך על ידיהן, הן מוסקין והוא עוטן על ידיהן. וכן היה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: לא היה רבן גמליאל מתיב בסוריא אלא חלה אחת בלבד:

ו. הלוקח מן הנחתום בסוריא - צריך להפריש חלת דמאי; דברי רבן גמליאל. ותכמים אומרים: אין צריך להפריש חלת דמאי מנחר דרומה של כזיב ואילך. שתי חלות דמאי, רבי שמעון אומר: אם לא תרם את האחד בפשעור - לא יאכל מן השני:

ז. חלות הנכרים בחוצה לארץ ותרומת הנכרים בחוצה לארץ - מזריעין אותו, שאינו תיב בחלה נאכלת לזרים:

ח. עשרים וארבע מתנות כהונה נתנו לאהרן ולבניו, בכלל, ובפרט, ובברית מלח. אלו הן: עשר במקדש, וארבע בירושלים, ועשר בגבולין. עשר במקדש: תפאת, ואשם, וזבחי שלמי צבור, ותפאת העוף, ואשם תלוי, ולג שמן של מצורע, שתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, והעמר. ארבע בירושלים: תבכורה, ותבפורים, והמזרם מתודה ואיל גזיר, ועורות קדשים. עשר בגבולין: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, ראשית הגז, הזרוע והלחיים והקבה, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, והחרמים, ושדה אחוזה, וגזל גר. כל אלו נתנו לאהרן ולבניו, בכלל ופרט וברית מלח, לחיב על הכלל, ולחיב על הפרט. לתן שכר על כלל, ולתן שכר לפרט. העובר עליהן - פעובר משום כלל ומשום פרט:

ט. איזו היא הארץ ואיזו היא חוצה לארץ? כל השופע מטורי אמנון ואילך - ארץ ישראל. מטורי אמנון ולהלן - חוצה לארץ. הניסין שבבים - רואין אותן כאלו חוט מתוח מטורי אמנון ועד נחל מצרים, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מלחוט ולחוץ -

תוספתא מסכת חלה פרק שני השלם

חוצה לארץ. רבי יהודה אומר: כל שהוא בנגד ארץ ישראל -
הרי הוא בארץ ישראל, שנאמר (במדבר לה, ו): "וגבול ים והיה לכם
הים הגדול וגבול". הניסין שבצדדין - רואין אותן כאלו חוט
מתוח מקפלאריא ועד אוקיננוס, מנחל מצרים ועד אוקיננוס, מחוט
ולפנים - ארץ ישראל, מחוט ולחוץ - חוצה לארץ:

י. ספינה שהיא באה מחוצה לארץ לארץ, והיתה בה עסה, עד
שלא קרמו פניה - תיבת, משקרמו פניה - פטורה:

מסכת ערלה

פרק ראשון

א. הנוטע לסוג לקורות ולעצים - פטור מן הערלה. אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בזמן שנטע לסוג ולקורות ולעצים דבר הראוי להם, אבל נטע לסוג ולקורות לעצים דבר שאין ראוי להם - תיב בערלה. נטעו לעצים וחסב עליו לאכילה, מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו:

ב. הנוטע לרבים - תיב. ורבי יהודה פוטר. רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו: הנוטע לרבים - תיב בערלה. העולה לרבים - פטור מן הערלה:

ג. הנוטע בספינה בעציץ ובראש הנג - תיב בערלה. נזרעו בעציץ שאינו נקוב, נשבר וחרו וזרעו בעציץ נקוב, אם יכול לחיות - תיב. ואם לאו - פטור. כיצד יודע אם יכול לחיות ואם לאו? חופר לו גומא בארץ ונוטעו בה, אם יכול לחיות - תיב, ואם לאו - פטור:

ד. אילן העולה בין מן הגזע ובין מן השרשים - תיב. רבי יהודה אומר: העולה מן הגזע - תיב, מן השרשים - פטור. הקדישו ואחר כך נטע - פטור. נטע ואחר כך הקדישו ופדאו, מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו:

תוספתא מסכת ערלה פרק ראשון השלם

ה. נְבָרִי שְׁהֶרְפִּיב עֵץ מֵאֵכֶל עַל גְּבֵי עֵץ סָרֵק - מוֹנֵה לוֹ מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: נוֹטְעִים יַחֲוֹר שֶׁל עֶרְלָה, וְאִין נוֹטְעִים אֲגוּז שֶׁל עֶרְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי. וְאִין מֶרְפִּיבִין כַּפְּנִיּוֹת שֶׁל עֶרְלָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אֹמֵר: סְמָנֵי עֶרְלָה - עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאֲתַיִם, צוֹבֵעַ בָּהֶן בְּבִלּוּל, וְהוֹלְכִין אַחַר הָרֵב:

ו. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אֹמֵר: בְּשֶׁר בְּחֶלֶב - מִתֵּר בְּהִנָּאָה. בְּעֵלֵי מוֹמִין - אֲסוּרִין כָּל שֶׁתֵּן. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: בְּעֵלֵי מוֹמִין - יִבְקֵר:

ז. תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּקִלְפֵי עֶרְלָה, אִם חֲדָשׁ - יִתֵּן, אִם יָשָׁן - יוֹצֵן. אָפָה וּבִשָּׁל בְּגַחְלִים - מִתֵּר. אָפָה בְּכֶלֶן - מִתֵּר, חוּץ מֵעֲצֵי אֲשִׁירָה. אֶפֶר בְּגָדִים שֶׁנִּתְנַנְּעוּ, וְעֶפֶר בְּתִים שֶׁנִּתְנַנְּעוּ - אֲסוּרִין בְּהִנָּאָה:

ח. סִפְקוֹ עֶרְלָה, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - אֲסוּר, בְּסוּרְיָא בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - מִתֵּר. בִּיצֵד? כֶּרֶם וְשִׂדָּה שֶׁנִּטְעַיָּרָק, וְיִרְק נִמְכָּר חוּצָה לוֹ, סִפְקוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - אֲסוּר, בְּסוּרְיָא וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ - מִתֵּר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אִף זֶה סִפְקוֹ בְּסוּרְיָא - אֲסוּר. אֵיזְהוּ סִפְקוֹ מִתֵּר? כֶּרֶם שֶׁנִּטְעַיָּרָק וְשִׂדָּה יָרֵק בְּצִדוֹ, וְיִרְק נִמְכָּר חוּצָה לוֹ, סִפְקוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - אֲסוּר, בְּסוּרְיָא וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ - מִתֵּר. תְּרֵי שֶׁנִּמְצָא נְטִיעָה קְטַנָּה בְּתוֹךְ שְׂדֵחַהּ, סִפְקוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - אֲסוּר. בְּסוּרְיָא וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ - מִתֵּר. רַבִּי אֶלְיָעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי אֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי בֶּן דוֹרְמָסְקִית, שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רַבִּי אֶלְיָעָזָר הַגָּדוֹל: אִין עֶרְלָה בְּחוּצָה לְאֶרֶץ:

מסכת בכורים

פרק ראשון

- א. אין מביאין בכורים קדם לעצרת. ואם הביא - ימתין עד שתבא עצרת ויקרא עליהן:
- ב. תקונה אילן אחד בתוך של חברו - הרי זה מביא ולא קורא, מפני שלא קנה קרקע; דברי רבי מאיר. ורחבמים אומרים: לא מביא ולא קורא:
- ג. רבי יהודה אומר: כל הגרים בלן מביאין ולא קורין. בני קיני תותן משה - מביאין וקורין, שנאמר (במדבר י, לב): "והיה כי תלך עמנו" וגו':
- ד. רבי יוסי אומר: הנה רבי מאיר אומר: כהנים - מביאין ולא קורין, מפני שלא נטלו חלק בארץ. ואני אומר: כשם שננטלו לזים - כך נטלו כהנים, בין מדבר מרבה בין מדבר מועט:
- ה. הפריש את בכוריו ומכר את שדהו - מביא ואינו קורא. והשני מהו להביא? מאותו המין - אינו מביא, ממין אחר - מביא וקורא. רבי יהודה אומר: אף מאותו המין - מביא וקורא:
- ו. הרי שהפריש את בכוריו וקרא עליהן, וחזר וקנה שדה אחרת ונתבכרו לו מחמשת המינין, אף על פי שנתן לתוכן מאותו המין - מביא ולא קורא, שאין אדם קורא פעמים בשנה:

תוספתא מסכת בכורים פרק ראשון השלם

ז. רבי יהודה אומר: עד באר הגולה - תיב באחריותן. מבאר הגולה - אינו תיב באחריותן. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: שנים - אין תיבין עליהן חמש:

ח. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין מביאין בכורים מתמרים, חוץ מן התמרים שביריחו. ואין קורין אלא על הכותבות בלבד. רבי שמעון בן אלעזר אומר: רמוני עמקים - מביאין וקורין:

ט. חמר בתרומה שאין במעשר שני ובכורים, ובמעשר שני שאין בתרומה. שהתרומה - אין נטלת אלא מן המקף, ואין נטלת אלא מן הנמור, ואין נטלת מן הטהור על הטמא, ומדמעת, ותיבין עליה חמש, ונוהגת בכל הפרות. מה שאין בן בכורים. ונוהגת בשאר שנים, מה שאין בן במעשר שני:

י. חמר במעשר שני, שמעשר שני - קנה את הקנקן, ואוסר דמיו, וערוביו וספק ערובו - כל שהוא, אסור לאונן, וטעון חמש וטעון ודוי, ולא התר לאכילה אלא בפדיון, ואין מדליקין בו את הנר. מה שאין בן בתרומה:

יא. חמר בתרומה ובמעשר שני שאין בכורים, שהתרומה ומעשר שני - נוהגין בעמון ומוזאב, ונוהגת בכל הפרות. מה שאין בן בכורים. חמר במעשר שני ובכורים שאין בתרומה, שמעשר שני ובכורים - טעונין הבאת מקום, וטעונין ודוי, ואסורין לאונן. מה שאין בן בתרומה. ורבי שמעון מתיר. ותיבין בבעור. רבי שמעון אומר: בכורים - פטורין מן הבעור. רבי יוסי אומר: מעשר שני - טעון ודוי, ובכורים טעונין ודוי, מה מעשר שני - טעון בעור, אף בכורים - טעונין בעור. אמר לו רבי שמעון: מה

תוספתא מסכת בכורים פרק ראשון השלם

למעשר שני שטעון בעור - שפן דמיו טעונין בעור, תאמר
בבכורים - שאין דמיהן טעונין בעור?!

יב. וכן היה רבי שמעון אומר: בכורים לא אמרו גדוליהן לאכול
בירושלים. מעשרקין. באיזה מעשר אמרו? בדבר שזרעו
בלה, נכנס לירושלים ויוצא, בשאין בו שנה פרוטה ובשאין לו
פדיון. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: בכורים -
אין חיבים עליהם במחבר לפרקע:

פרק שני

א. כזי פיצד דומה לחיה? דמו טעון פסוי פמו החיה. רבי אליעזר
אומר: חיבין על חלבן אשם תלוי. פיצד שנה לחיה
ולבהמה? המפשיט בו - תבור פחיה וכבהמה. ונוהג בו גיד הנשה
פחיה וכבהמה. אם אמר: 'הריני נזיר שנה תיה ובהמה' - הרי
זה נזיר. רבי יוסי אומר: כזי - בריתה לעצמו, ולא יכלו חכמים
להכריע עליו אם תיה אם בהמה:

ב. אנדרוגניום - יש בו דרכים שנה לאנשים, ויש בו דרכים
שנה לנשים, ויש בו דרכים שנה לאנשים ולנשים,
ויש בו שאינו שנה לא אנשים ולא לנשים:

ג. דרכים ששנה בהן לאנשים: מטמא בלבן פאנשים. נושא אבל
לא נושא פאנשים. ואין מתניח עם הנשים פאנשים.
ואינו נתון עם הפנות פאנשים. ואין מטמא למתים פאנשים.
ועובר על "בל תקוף" ו"בל תשחית" פאנשים. ואמו יושבת עליו

קו. ביחזון יחזקאל' גרס על פי הברייתא המובאת בגמרא בבא מציעא (דף נא ע"א): מעשר שני
פטל ברב. ובאיזה מעשר שני אמרו? במעשר שאין בו שנה פרוטה ושנכנס לירושלים ויצא.

תוספתא מסכת בכורים פרק שני השלם

דם טהר פאנשים. 'הריני נזיר שזה איש' - הרי זה נזיר פאנשים.
ותיב בכל המצות האמורות בתורה פאנשים:

ד. דרכים ששנה לנשים: מטמא באדם פנשים. ואין מתניח עם
האנשים פנשים. ואין זוקק ליבום פנשים. ואין חולק
עם הבנים פנשים. ואין אוכל בקדשי קדשים פנשים. ופסול לכל
עדות שבתורה פנשים. ואם נבעל בעברה פסול בתרומה פנשים.
ואמו יושבת עליו דם טמא פנשים. ואם אמר: 'הריני נזיר שזה
אשה' - נזיר:

ה. דרכים ששנה בהן לאנשים ולנשים: תיבין על נזקו האיש
והאשה. ההורגו במזיד - נהרג, בשונג - גולה לערי
מקלט. אמו יושבת עליו בדם טהר פאנשים וכנשים, ומביאה
עליו קרבן פאנשים וכנשים, ונוחל בכל נחלות פאנשים וכנשים,
חולק בקדשי הגבול פאנשים וכנשים. ואם אמר 'הריני נזיר שזה
איש ואשה' - הרי זה נזיר:

ו. דרכים שאינו שנה בהן לא לאנשים ונשים: אין תיבין על
זיבתו. ואין שורפין על טמאתו. ואין נערה לא פאנשים
ונשים. אין נמפר לעבד עברי, לא פאנשים ונשים. אם אמר:
'הריני נזיר שאין זה איש ואשה' - הרי זה נזיר. רבי יוסי אומר:
אנדרוגינום - בריה בפני עצמו, ולא הכריעו בו חכמים אם איש
הוא או אם אשה הוא. אבל טומטום אינו פן, אלא או ספק איש
או ספק אשה:

ז. פיצד מפרישין את הבכורים? יורד אדם לתוך שדהו, ורואה
תאנה שבברה, אשכול שבפר - קושרן במשיחה ואומר:
'הרי אלו בכורים'. רבי שמעון אומר: חוזר וקורא אותן 'בכורים'
מאחר שיתלשו מן הקרקע:

תוספתא מסכת בכורים פרק שני השלם

ח. מצוה להביאם בשבעה פלים. ואם הביאן בכלי אחר - יצא. כיצד הוא עושה? מביא שעורין ונותן למטה ודבר אחר על גביהן. חטין מלמטין ודבר אחר על גביהן. תמרים על גביהן ודבר אחר על גביהן. זיתים על גביהן ודבר אחר על גביהן. רמונים על גביהן ודבר אחר על גביהן. תאנים על גביהן ודבר אחר על גביהן. ענבים למעלה מכלן, ומקיפין להם אשכולות של ענבים מבחוץ. לא היו עולין יחידים אלא פלכים פלכים. לא היו מהלכים כל היום בלו אלא שתי ידות ביום. חזני בית הכנסת עולין עמהם ולגין ברחובה של עיר. לא היו נכנסים לבתים מפני אהל טמאה. וטעונה עולה ושלמים. לא היו מתעסקין בחזרה בדרך שמתעסקין בהן בהליכה. זמן עצי הכהנים והעם - בתשעה באב וטעונין לינה. לא היו מתעסקין בהן בדרך שמתעסקין בבכורים. כל תדרך בלה הרשות בידו לתנן לעבדו או לקרובו, עד שמגיע לחר הבית, הגיע לחר הבית אפלו אנריפס המלך נוטל את הסל על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה. הגיע לעזרה, דברו הלזים בשיר: "ארוממך ה' בי דליתני ולא שמחת אויבי לי" (תהלים ל. ב). הגוזלות שעל גבי הסלים - היו עולות, ומה שבידן נותנים לפהנים:

ט. תוספת הבכורים - מין במינו. ועטור הבכורים - מין בשאינו מינו. תוספת הבכורים - נאכלת בטהרה, ופטורה מן תודוי ואין צריך לומר מן תדמאי. עטור הבכורים - ממין על מינו, מדבר שהוא חיב בבכורים, פטור מן תודאי ואין צריך לומר מן תדמאי. עטור הבכורים - מין בשאינו מינו, דבר שאין חיב בדמאי ואין צריך לומר בודאי. עטור הבכורים - ממין על מינו. דבר שאין חיב בבכורים, או מעמון ומואב אפלו דבר שחיב בבכורים - אין מקבלין הימנו:

תוספתא מסכת בפורים פרק שני השלם

י. המזכר ספר תורתו - אינו רואה סימן ברכה לעולם. פותבי ספרים תפלין ומזוזות, הן ותגריהן, ותגרי תגריהן, וכל העוסקין שלא לשם שמים - אינן רואין סימן ברכה לעולם. אם היו עוסקין לשם שמים - הרי הן בכלל ברכה. תגרי שמיטה, ומגדלי בהמה דקה, וקוצצי אילנות טובות - אינן רואין סימן ברכה לעולם. וכל העוסקין לגבוה, אם היו עוסקין לשם שמים - הרי הן בכלל ברכה:

סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם
זה שמו נאה לו

תקון הכּלֵּלִי

תקון נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכֻלְיֵי הַחֲטָאִים
וְהוּא פָּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לְצַלָּן

*

וּמְסַגֵּל מְאֹד גַּם לְפִרְנָסָה וּלְהִצְלָחָה
בְּכָל הָעֲנִינִים בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת
אֲשֶׁרֵי מִי שְׂיֵאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יְסֻדוּ, תִּקְנֻוּ, גָּלוּ וְצָוָה לְפִרְסָמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְהַנוֹרָא אֹרֵי הַגְּנוּזֵי וְהַצְּפוּן
בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוּנְנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵי

רַבֵּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

*

הוֹבֵא לְדָפוּס עַל-יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֵב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים
האמתיים שבדורנו, ולכל הצדיקים האמתיים שוכני עפר, קדושים
אשר בארץ המה, ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע
מקור חכמה, רבנו נחמן בן פיגא, זכותו יגן עלינו, שגלה תקון זה.

לכו נרננה ליהוה נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמירות
נריע לו: פי אל גדול יהוה ומלך גדול על כל אלהים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הריני מוזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד
קדשא בריך הוא ושכינתה בדחילו ורחימו על-ידי ההוא טמיר
ונצלם בשם כל ישראל:

טז א מכתם לדוד שמרני אל כי-חסיתי בך:
ב אמרת ליהוה אדני אתה טובתי בל-עליך:
ג לקדושים אשר-בארץ המה ואדירי כל-הפציי-
בם: ד ירבו עצבותם אחר מהרו בל-אסיף
נספיהם מדם ובל-אשא את-שמותם על-שפתי:
ה יהוה מנת-חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי:
ו חבלים נפלו-לי בנעמים אף-נחלת שפרה עלי:
ז אברך את-יהוה אשר יעצני אף-לילות יסרוני
כליותי: ח שויתי יהוה לנגדי תמיד כי מימיני
בל-אמוט: ט לכן א שמה לבי ויגל פבודי אף-
בשרי ישכן לבטח: י כי א לא-תעזב נפשי לשאול
לא-תתן חסידך לראות שחת: יא תודיעני ארח
חיים שבע שמחות את-פניך נעמות בימינך
נצח:

לֹב * לְדוֹד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁרִי נְשׁוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
 ב אֲשֶׁרִי־אָדָם לֹא יַחֲשֵׁב יְהוָה לוֹ עוֹן וְאִין
 בְּרוּחוֹ רְמִיָה: ג כִּי־הִחָרְשְׁתִּי בָלוֹ עֲצָמִי בְּשִׂאֲנָתִי
 כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וְלַיְלָה תִכְבֵּד עָלַי יָדְךָ נְהַפְךָ
 לְשֹׁדֵי בְחַרְבֵּנִי קִיץ סְלָה: ה חֲטָאֲתִי אֹדִיעֶךָ וְעוֹנֵי
 לֹא־כִסִּיתִי אֲמַרְתִּי אֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לִיהוָה וְאַתָּה
 נִשְׂאֲתָ עוֹן חֲטָאֲתִי סְלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
 כָּל־חֹסֵיד | אֱלֹהֶיךָ לָעֵת מְצֵא רַק לְשִׁטְף מַיִם רַבִּים
 אֲלִיו לֹא יִגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֵר לִי * מַצֵּר תַּעֲרַנִּי
 רַנִּי פִלֵּט תְּסוּבְּבֵנִי סְלָה: ח אֲשַׁכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
 בְּדַרְךָ־זוֹ תִלְךָ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינַי: ט אֶל־תִּהְיוּ |
 כְּסוּם כְּפָרֵד אִין הָבִין בְּמַתְגַּוְרָסָן עֲדִיו לְבָלוֹם
 בַּל קָרַב אֱלֹהֶיךָ: י רַבִּים מִכְּאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
 בִּיהוָה חֶסֶד יְסוּבְּבֵנוּ: יא שְׂמַחוּ בִיהוָה וְגִילוּ
 צַדִּיקִים וְהִרְנִינוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל:

מֵא * לְמַנְצַח מוֹזֹר לְדוֹד: ב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל־
 דָּל בַּיּוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
 וַיִּחִיֵּהוּ וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ וְאֶל־תִּתְּנֵהוּ בְּנַפְשׁ אִיְבָיו:
 ד יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל־עַרְשׂ דְּוֵי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הַפְּכֵת
 בְּחֻלָּיו: ה אֲנִי־אֲמַרְתִּי יְהוָה חָנּוּן רַפָּאָה נִפְשֵׁי
 כִּי־חֲטָאֲתִי לָךְ: ו אוֹיְבֵי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתִי יָמוּת
 וְאֲבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לְרֹאוֹת | שְׂוֹא יִדְבַר לְבוֹ

(* אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו"מ ח"א סי' ריג)

יִקְבֹּץ-אָוֶן לֹא יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: ה יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ
 כָּל-שִׁנְאֵי עָלַי | יִחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר-בְּלִיעַל
 יֵצוּק בּוֹ וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא-יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם-אִישׁ
 שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר-בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכַל לַחֲמִי הַגְּדִיל עָלַי
 עָקַב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנּוּן וְהַקִּימֵנִי וְאַשְׁלֶמְהָ לָּהֶם:
 יב בְּזֹאת יִדְעֵתִי כִי-חָפְצָתָּ בִּי כִי לֹא-יִרְיַע אֹיְבֵי
 עָלַי: יג וְאֲנִי בְּתַמִּי תִמְכָּתָּ בִּי וְתַעֲיִבֵנִי לְפָנֶיךָ
 לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם
 וְעַד-הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב * לְמַנְצַח מְשֻׁכֵּל לְבָנֵי-קָרַח: כ כְּאִיל תִּעְרַג
 עַל-אֲפִיקֵי-מַיִם בֵּן נַפְשֵׁי תִעְרַג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים:
 ג עֲמָאָה נַפְשֵׁי | לְאֱלֹהִים לְאֵל חַי מְתֵי אָבוֹא
 וְאַרְאֶה פָּנֵי אֱלֹהִים: ד הִיִּתְהַלֵּלִי דְמַעַתִּי לָחֶם יוֹמָם
 וְלַיְלָה בְּאֹמַר אֵלַי כָּל-הַיּוֹם אֵיחָ אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה
 אֲזַכְּרָה | וְאֲשַׁפְּכָה עָלַי | נַפְשֵׁי כִי אֶעְבֵּר | בַּסֶּךְ
 אֲדַדֵּם עַד-בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל-רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן
 חוֹנֵג: ו מִהַתְּשׁוּחַחֵי | נַפְשֵׁי וְתַהֲמֵי עָלַי הוֹחֲלֵי
 לְאֱלֹהִים כִּי-עוֹד אוֹדְנוּ יְשׁוּעוֹת פָּנִינוּ: ז אֱלֹהֵי עָלַי
 נַפְשֵׁי תִשְׁתַּוַּחַח עַל-כֵּן אֲזַכְּרֶךָ מֵאַרְצֵי יִרְדֵּן
 וְחַרְמוֹנִים מִהַר מְצָעֵר: ח תְּהוֹם-אֶל-תְּהוֹם קוֹרָא
 לְקוֹל צְנוּרִיךָ כָּל-מְשַׁבְּרֶיךָ וְגַלְיָךָ עָלַי עֲבָרוּ:
 ט יוֹמָם | יֵצֵוֶה יְהוָה | חֲסִדוֹ וּבְלִילָה שִׁירָה עִמִּי
 תִּפְלָה לְאֵל חַי: י אֲזַכְּרָה | לְאֵל סֹלְעֵי לָמָּה

שְׂכַחְתָּנִי לְמַה־קִּדְרֵי אֱלֹהֵי בְּלַחֵץ אוֹיֵב: יא בְּרָצַח |
 בְּעַצְמוֹתַי חֲרַפוּנִי עוֹרְרֵי בְּאִמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם
 אֵיךְ אֱלֹהֵיךָ: יב מַה־תִּשְׁתַּוְּחָחֵי | נִפְשֵׁי וּמַה־תִּהְיֶה
 עָלַי הוֹחֵלֵי לְאֱלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדְנוּ יְשׁוּעַת פָּנָי
 וְאֱלֹהֵי:

נט * לְמַנִּיעַח אֶל־תִּשְׁחַת לְדוֹר מִכָּתָם בְּשִׁלַּח
 שָׂאוֹל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ: ב הַעֲזִילָנִי
 מֵאֵיבֵי | אֱלֹהֵי מִמֶּתִקוּמֵי תִשְׁנֹבְנִי: ג הַעֲזִילָנִי
 מִפְּעָלֵי אֲוֶן וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה
 אָרְבוּ לְנַפְשֵׁי יָגוּרוּ עָלַי עֲזִים לֹא־פִשְׁעֵי וְלֹא־
 חַטָּאתֵי יְהוָה: ה בְּלִי־עֵוֶן יִרְעוּן וַיִּפְּנְנוּ עוֹרָה
 לְקַרְאתִי וּרְאָה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | עֲבָאוֹת
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִקְיָצָה לְפָקֵד כָּל־הַגּוֹזִים אֶל־תַּחַן
 כָּל־בְּגֵדֵי אֲוֶן סָלָה: ז יִשׁוּבוּ לְעָרֵב יִהְמוּ כַּכֶּלֶב
 וַיִּסּוּבּוּ עִיר: ח הִנֵּה | יִבִּיעוּן בְּפִיָּהֶם חֲרָבוֹת
 בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שָׁמַע: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק־
 לָמוֹ תִלְעַג לְכָל־גּוֹזִים: י עֵזוּ אֱלֹהֵי אֲשֶׁמְרָה כִּי־
 אֱלֹהִים מִשְׁנֹבֵי: יא אֱלֹהֵי חֶסֶדֵי יִקְדְּמוּ אֱלֹהִים
 יִרְאוּנִי בְּשִׁרְרֵי: יב אֶל־תִּהְרָגִם | פֶּן־יִשְׁכַּחוּ עַמִּי
 הַנִּיעַמוּ בְּחִילְךָ וְהוֹרִידְמוּ מִגִּנְנוּ אֲדָנִי: יג חַטָּאת־
 פִּימוֹ דְּבַר־שִׁפְתֵימוֹ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֵאוֹנָם וּמֵאֲלֹהֵי
 וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ: יד כָּל־הַ בְּחִמָּה כָּל־הַ וְאֵינָמוּ וַיִּדְעוּ
 כִּי־אֱלֹהִים מִשְׁלַל בִּיעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סָלָה:

טו וַיִּשְׁבוּ לָעָרֶב יַהֲמוּ כַּכֶּלֶב וַיִּסּוּבּוּ עִיר: טז הִמָּה
 יַנִּיעוֹן לֶאֱכֹל אִם-לֹא יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיִנוּ: יז וְאֲנִי |
 אֲשִׁיר עֲזָךְ וְאַרְגֵּן לְבִקְר חֲסִדְךָ כִּי-הָיִיתָ מִשְׁגֵּב לִי
 וּמְנוּס בַּיּוֹם צַר-לִי: יח עֲזִי אֵלֶיךָ אֲזַמְּרָה כִּי-אֱלֹהִים
 מִשְׁגֵּבֵי אֱלֹהֵי חֲסִדֵי:

עז א לְמַנְצַח עַל- יְדוּתוֹן לְאֶסֶף מְזֻמּוֹר: ב קוֹלִי *
 אֶל-אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל-אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין
 אֵלַי: ג בַּיּוֹם צָרָתִי אֲדַנִּי דַרְשֵׁתִי יָדִי | לִילָה נִגְרָה
 וְלֹא תִפּוּג מֵאַנָּה הַנְּחָם נַפְשִׁי: ד אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים
 וְאֶהְמָיָה אֲשִׁיחָה | וְתַתְּעִטֶפָה רוּחִי סְלָה: ה אַחֲזָתָה
 שְׁמֵרוֹת עֵינַי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים
 מִקֶּדֶם שָׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֲזַכְּרָה נְגִינָתִי בַלִּילָה
 עִם-לִבִּי אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הֲלַעוֹלָמִים
 יִזְנַח | אֲדַנִּי וְלֹא-יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד: ט הָאֶפֶס לְנֹצַח
 חֲסִדוֹ נֹמֵר אֲמַר לְדָר וְדָר: י הַשְּׁכַח חַנּוּת אֵל
 אִם-קִפֵּץ בְּאֵף רַחֲמָיו סְלָה: יא וְאֲמַר חֲלוּתִי הִיא
 שָׁנוֹת יָמִין עֲלִיוֹן: יב אֲזַכּוֹר מֵעַלְלֵי-יָהּ כִּי-אֲזַכְּרָה
 מִקֶּדֶם פְּלֶאֶד: יג וְהִגִּיתִי בְּכָל-פִּעְלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
 אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים בִּקְדָשׁ וְרַכָּךְ מִי-אֵל גְּדוֹל
 כְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה פְּלֵא הוֹדְעַת בְּעַמִּים
 עֲזָךְ: טז נֶאֱלֶת בְּזִרוּעַ עַמְךָ בְּנֵי-יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סְלָה:
 יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יַחִילוּ אֵף יִרְגְּזוּ

(* באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם

תְּהִמּוֹת: יח זרמו מים | עבֹת קול נָתְנוּ שְׁחָקִים
 אֶף־חֲצִיךָ יתְהַלְכוּ: יט קול רַעְמֶךָ | בְּגִלְגֵּל הַאִירוֹ
 בָּרְקִים תִּבַּל רָגְזָה וְתַרְעַשׂ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דִּרְכֶךָ
 וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעַקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְעוּ:
 כא נְחִית כִּצְאֵן עִמָּךְ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תִּפְלֶה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדַנִּי מֵעֹן אֶתְּהָ
 הָיִיתָ לָנוּ בְּדַר וְדַר: ב בְּטָרֶם | הָרִים יִלְדוּ
 וְתַחֲוִיל אָרֶץ וְתִבַּל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אֶתְּהָ אֵל:
 ג תָּשָׁב אָנוּשׁ עַד־דָּכָא וְתֹאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
 ד כִּי אָלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כִּיּוֹם אֶתְמוּל כִּי יַעֲבֹר
 וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה: ה זַרְמַתֶּם שָׁנָה יִהְיוּ בַּבֶּקֶר
 כְּחֲצִיר יַחֲלֶף: ו בַּבֶּקֶר יִצִּיץ וְחֲלֶף לָעָרֵב יִמּוּלֵל
 וַיִּבֶשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְּאֶפְךָ וּבַחֲמַתְךָ נִבְהַלְנוּ:
 ח שִׁתָּה עֹנִיתִינוּ לְנִגְדֶךָ עֲלֵמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנֶיךָ: ט כִּי
 כָּל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתְךָ כָּלִינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגְהָ:
 י יָמֵי־שָׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת |
 שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲבָם עָמַל וְאֹן כִּי־גִז חֵישׁ וְנִעַפָּה:
 יא מִי־יֹדַע עֵז אֶפְךָ וּכְיִרְאָתְךָ עִבְרַתְךָ: יב לְמִנּוֹת
 יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חֲכָמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
 עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ: יד שִׁבְעֵנוּ בַּבֶּקֶר
 חֲסִדְךָ וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שְׁמַחְנוּ
 כִּימֹת עֲנִיתָנוּ שָׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יִרְאָה אֵל־
 עֲבֹדֶיךָ פָּעֵלְךָ וְחֲדַרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיְהִי | נַעַם

אֲדַנִּי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

קה * הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוֹ-לוֹ זַמְרוּ-לוֹ שִׁיחוּ בְכָל-
נַפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קְדֹשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מִבְקֹשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ בִּבְקֹשׁוֹ פָּנָיו
תִּמְיֵד: ה זְכְרוּ נַפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר-עָשָׂה מִפְתּוֹ
וּמִשְׁפְּטֵי-פִיו: ו זֶרַע אֲבָרָהֶם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל-הָאָרֶץ
מִשְׁפְּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּבַר עֲוֹה לְאֶלֶף
דוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת-אֲבָרָהֶם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק:
י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת-אֶרֶץ-כְּנָעַן חֶבְל נַחֲלַתְכֶם:
יב בְּהִיזְתֶּם מְתֵי מִסְפָּר כְּמַעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל-גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל-עַם אֲחֵר:
יד לֹא-הִנִּיחַ אָדָם לְעִשְׂקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אֶל-תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי וּלְנַבִּיאֵי אֱלֹהֵי-תִרְעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל-הָאָרֶץ כָּל-מִטְהַלְחֵם שָׁבֵר:
יז שָׁלַח לְפָנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכָּר יוֹסֵף: יח עָנוּ
בְּכָבֵד רָגְלוֹ בְּרוֹל בָּאָה נִפְשׁוֹ: יט עַד-עֵת
בְּאֲדָבָרוֹ אָמַרְתָּ יְהוָה עֲרַפְתָּהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיִּתִּירָהוּ מִשְׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחַהוּ: כא שָׁמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמִשְׁל בְּכָל-קַנְיָנוֹ: כב לְאִסֹּר שָׁרָיו בְּנִפְשׁוֹ

וּזְקַנְיוּ יַחֲבִיבִים: כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גֵּר
 בְּאֶרֶץ-חָם: כד וַיִּפֹּר אֶת-עֲמוּ מְאֹד וַיַּעֲצֵמָהּ
 מִצְרַיִם: כה הִפְךָ לִבְּךָ לִבְּךָ לְשֹׁנָא עֲמוֹ לְהַתְנַחֵל בְּעַבְדֵי-וֹ:
 כו שְׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדָיו אֶת־רֹאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּחֶרֶב-בּוֹ: כז שְׁמוֹ
 בָּם דְּבַרֵי אֱתוֹתָיו וּמִפְתִּימֵי בְּאֶרֶץ-חָם: כח שְׁלַח
 חֲשֵׁךְ וַיַּחֲשֹׁךְ וְלֹא-מָרוּ אֶת-דְּבָרוֹ: כט הִפְךָ אֶת-
 מִימֵיהֶם לְדָם וַיִּמָּת אֶת-דִּגְתָּם: ל שְׁרִץ אֲרָצָם
 עָפְרָדָעִים בְּחֻדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֵא עֲרֹב
 כְּנִיִּם בְּכָל-גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד אִשׁ
 לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם: לג וַיֵּךְ גַּפְנֵם וּתְאֵנֹתָם וַיִּשְׁבֹּר עֵץ
 גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֵא אֲרֶבָה וַיִּלַּק וַאֲיִן מִסְּפָר:
 לה וַיֹּאכַל כָּל-עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם:
 לו וַיֵּךְ כָּל-בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רֵאשִׁית לְכָל-אוֹנָם:
 לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכַסֵּף וְזָהָב וַאֲיִן בְּשַׁבָּטָיו כּוֹשֵׁל:
 לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּעֲאֲתָם כִּי-נִפְלַ פַּחַדָּם עֲלֵיהֶם:
 לט פָּרַשׁ עֲנָן לְמַסָּךְ וְאִשׁ לְהָאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל
 וַיָּבֵא שָׁלוֹ וְלֶחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח עֲוֹר
 וַיִּזְוְבוּ מַיִם הָלְכוּ בַּעֲצוֹת נְהָר: מב כִּי-זָכַר אֶת-
 דְּבַר קִדְשׁוֹ אֶת-אַבְרָהָם עֲבָדָיו: מג וַיּוֹצֵא עֲמוֹ
 בְּשָׁשׂוֹן בְּרָנְהָ אֶת-בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת
 גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֲמִים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
 חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז * על-נהרות | בכל שם ישבנו גם-בכינו
 בזכרנו את-ציון: ב על-ערבים בתוכה תלינו
 בנרותינו: ג כי שם שאלונו שובינו דברי-שיר
 ותוללינו שמחה שירו לנו משיר ציון: ד איך נשיר
 את-שיר-יהוה על אדמת נכר: ה אם-אשכחך
 ירושלים תשפח מיני: ו תדבק לשוני | לחכי
 אם-לא אזכרכי אם-לא אעלה את-ירושלם על
 ראש שמחתי: ז זכר יהוה | לבני אדום את יום
 ירושלם האמרים ערו | ערו עד היסוד בה:
 ח בת-בבל השדודה אשרי שישלם-לך את-
 גמולך שנמלת לנו: ט אשרי | שיאחז ונפיץ את-
 עלליך אל-הפלע:

קנ * הללויה | הללו-אל בקדשו הללוהו ברקיע
 עזו: ב הללוהו בגבורתיו הללוהו כרב גדלו:
 ג הללוהו בתקע שופר הללוהו בנגבל וכנור:
 ד הללוהו בתוף ומחול הללוהו במנים ועגב:
 ה הללוהו בצלצלי-שמע הללוהו בצלצלי תרועה:
 ו כל הנשמה תהלל יה הללויה:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יהוה שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל:
 ותשועת צדיקים מיהוה מעוזם בעת צרה: ויעזרם יהוה ויפלטם יפלטם
 מרשעים ויושיעם פי חסו בו: